НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
НАПН УКРАЇНИ

Проєктування виробів в етностилі

Навчальний посібник

КОНВІ ПРІНТ
Київ – 2021

УДК 745/749(075)

Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту педагогіки НАПН України
(протокол № 11 від 23 листопада 2020 року)

Рецензенти:
В. П. Титаренко, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету технологій та дизайну, завідувач кафедри теорії та методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.
Т. В. Стрижова, учитель-методист, учитель трудового навчання вищої категорії ЗОШ І–ІІІ ступенів № 10 Новокаховської міської ради Херсонської області, керівник методичного об`єднання вчителів трудового навчання м. Нова Каховка.
Т. В. Коршевнюк, кандидат педагогічних наук, провідний співробітник відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Мачача Т. С.
Проєктування виробів в етностилі: навчальний посібник [Електронне видання]. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021 – 225 с.

ISBN 978-617-8124-23-6

Посібник створений на засадах компетентнісно орієнтованого навчання відповідно до навчальної програми курсу за вибором «Проєктування виробів в етностилі» (автор Мачача Т. С.), яка має гриф Міністерства освіти і науки України від 10 червня 2019 року.

Змістове наповнення посібника сприяє задоволенню освітніх потреб учнів; формуванню ключових і предметної компетентностей; поглибленому оволодінню основами проєктування виробів в етностилі; розвитку освітнього досвіду у відтворенні і творенні духовно-матеріальної культури українського народу; свідомому професійному самовизначенню.

За розділами посібника учні здобувають нові знання про різновиди стилів у мистецтві, формують цілісне уявлення про етнічні стилі різних регіонів світу, особливості етностилю на теренах України, навчаються вміло застосовувати засоби художньої виразності у побудові композиції, що є основою для успішного виконання власних проєктів.

Структура навчальних тем посібника, проблемні запитання і практичні завдання спонукають учнів до аналізу й цілісного їх сприйняття, дослідження різних джерел інформації, її критичного осмислення й активного опрацювання в групах, здобуття і застосування знань у практичній діяльності, рефлексії, оцінювання та презентування власних результатів навчання з використанням цифрових технологій.

Посібник «Проєктування виробів в етностилі» адресований ліцеїстам профільної середньої технологічної освіти, вчителям трудового навчання і технологій, методистам інститутів післядипломної педагогічної освіти. Може бути використаний викладачами і студентами вищих навчальних закладів, а також тими, хто прагне культурно-освітньої самореалізації та самоідентифікації.

УДК 745/749(075)

© Мачача Т. С., 2021
© Інститут педагогіки НАПН України, 2021
© КОНВІ ПРІНТ, 2021

ISBN 978-617-8124-23-6

У ДОБРИЙ ЧАС ЗАПРОШУЮ СМІЛИВИХ У СВІТ ТВОРЧОСТІ!

Всередині нас криються потенційні творчі
можливості, й ми повинні працювати щосили,
щоб розкрити цей потенціал. *Мартін Лютер Кінг*

Навчальний посібник призначений для задоволення освітніх потреб у сфері проєктування виробів в етностилі, розвитку досвіду відтворення і творення духовно-матеріальної культури українського народу, створення комфортного дизайн-середовища. Також сприятиме розвитку інноваційної діяльності, підприємливості, свідомому професійному самовизначенню.

Під час вивчення змісту першого розділу посібника ви оволодієте спеціальною мовою стилю у мистецтві, сформуєте цілісне уявлення про світ стилів та етностилю. Навчитеся розрізняти стилі різних видів мистецтва, історичних епох, індивідуальні, авторські стилі митців. Упевнитеся в тому, що етностиль кожного народу несе просвітництво, є основою для створення нових виробів, розвиває готовність і здатність творити та змінювати світ на краще.

Дослідження у світ етнічного стилю на теренах України відкриває таємниці далекого минулого, спадку пращурів, того, що було зроблено до нас – мистецький хист народних майстрів, талановиту здатність неповторно відображати і символізувати реальність. Спонукатиме до снаги збереження, відтворення і творення етностилю.

Другий розділ присвячений розвитку компетентностей застосування художніх засобів виразності композиції, її елементів і принципів у проєктуванні виробів, що є підґрунтям для самостійного виконання проєктів у різних сферах дизайну та етнодизайну. Виконання пропонованих завдань самостійно та в партнерській взаємодії сприятиме поглибленому вивченню основ дизайну, розвитку відчуття стилю, почуття смаку.

У вас буде нагода ознайомитися з різними професіями сфери проєктування, віднайти свій професійний шлях та потрапити у відсоток щасливчиків, які мають улюблену професію. Адже мудреці кажуть, що єдиний сенс будь-якої праці – заявити всесвітові, що ти є.

Не обов’язково бути особливо обдарованим, щоб створювати нові корисні й естетичні вироби. Посібник гарантує дати основу для продукування й реалізації власних задумів, набуття досвіду творіння, допоможе всім охочим розкрити свої таланти.

Бажаю успіхів!
Автор Тетяна Мачача

ПРОЄКТУВАННЯ ВИРОБІВ В ЕТНОСТИЛІ

ЗМІСТ

Передмова ……..…3

Розділ І. Стиль як засіб творчого самовираження людини, групи людей, народу

1.1. Стиль у мистецтві. Ступені загальності стилю……. 5

1.2. Різновиди стилів у мистецтві……....19

1.3. Етнічний стиль регіонів світу як прояв національної культури……29

1.4. Творення етнічного стилю на теренах України…….……..40

1.5. Український орнамент. Знаки і символи……74

Розділ ІІ. Основи проєктування виробів в етностилі

2.1. Композиція. Засоби художньої виразності композиції……..94

2.2. Елементи композиції……104

2.3. Принципи композиції……131

2.4. Проєктування майбутньої професійної діяльності……170

2.5. Професії сфери проєктування виробів в етностилі……..…186

Скарбничка мудрості……212

Короткий словник термінів сфери проєктування……..214

Рекомендована література……..…221

РОЗДІЛ І

СТИЛЬ ЯК ЗАСІБ ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ ЛЮДИНИ, ГРУПИ ЛЮДЕЙ, НАРОДУ

Щоб збагнути щось нове, треба
повернутися до витоків. *Поль Гоген*

§ 1. 1. Стиль у мистецтві

1.1.1. Що означає поняття «стиль»?
1.1.2. Як визначити стиль автора, творів мистецтва, окремої епохи?
1.1.3. У чому сутність поняття мистецтва стилю?
1.1.4. У чому відмінність понять «етностилю» та «етнодизайну»?
1.1.5. Чи існує індивідуальний стиль в образі людини?
1.1.6. У чому відмінність понять «стилю» та «моди»?

- ✓ стиль у мистецтві – мова мистецтва
- ✓ мова мистецтва – засіб пізнання культурних цінностей, комунікації, самовираження
- ✓ поняттям стиль визначають вагомі етапи та напрями розвитку мистецтва
- ✓ стиль відображає подібність естетичних поглядів, які домінують в певній епосі, виді мистецтва, творах автора, народу
- ✓ стиль за загальними рисами групує твори мистецтва в пізнавані категорії
- ✓ мистецтво стилю починається з відчуття нової композиції

1.1.1. Що означає поняття «стиль»?

Кожна сфера життя людини має особливу мову. Світ стилю не виняток – також має власну, художньо-образну мову. Почнемо вивчати її з поняття «стиль». Сформулювати поняття стилю насправді досить складно, стиль радше відчувається, ніж позначається словами. Проте, все ж спробуємо його визначити в поняттях.

Стиль – це образна система стійких засобів художньої виразності композиції твору мистецтва, яка характеризує певний культурно-історичний період, напрям мистецтва або індивідуальну манеру самовираження митця.

До ***засобів художньої виразності*** будь-якого твору мистецтва належать: ***елементи композиції*** (лінії, форма, колір, текстура, простір, матеріал тощо) і ***принципи композиції*** (баланс, акцент, пропорція, ритм, динаміка, єдність тощо)*.

Стиль відображає зв'язок художнього образу твору мистецтва і змістової його виразності. У мистецтві поняттям стиль визначають вагомі його етапи та напрями розвитку.

До речі

Слово «стиль» походить від назви стародавнього інструменту для письма. Стиль, або стило, – це загострений стрижень з кістки, металу, деревини, яким видряпували текст на глиняній дощечці або на бересті.

Стиль є інструментом вираження світогляду людини, групи людей, народу в творчості.

Заглиблення у світ стилів – це зустріч з красою, радість її пізнання.

Що описує мова стилю у мистецтві?

---

*Про засоби художньої виразності більш ґрунтовно ви дізнаєтеся під час вивчення другого розділу цього посібника.

1.1.2. Як визначити стиль автора, творів мистецтва, окремої епохи?

Життя коротке. Мистецтво нескінченне. *Оскар Уайльд*

За ступенями загальності стилі є різного типу (схема).

Зробити схему **«СТУПЕНІ ЗАГАЛЬНОСТІ СТИЛЮ»:** *по центру –* Ступені загальності стилю, *від нього промінчиками –* автора, творів мистецтва, епохи.

Розглянемо ступені загальності стилю на конкретних прикладах.

Стиль автора. У кожному виді мистецтва, посеред творчої спільноти є майстри, творчість яких вирізняється самобутніми, унікальними рисами, тобто – авторським стилем.

Наприклад, картини української художниці Марії Олексіївни Примаченко створені у стилі примітивізму – наївного мистецтва. Її картинам властиві певні ознаки – чисті кольори, химерні й несподівані образи фантастичних істот. Цей стиль є втіленням щирої наївності та фольклорної барвистості, радості від пізнання дивовижного світу, природності та органічності.

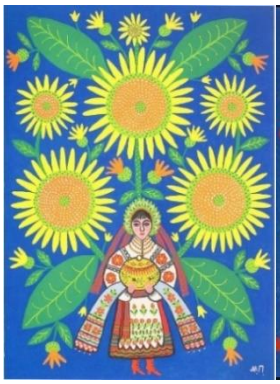

Дарую українську паляницю всім людям на землі

Кукурудзяний кінь у космосі

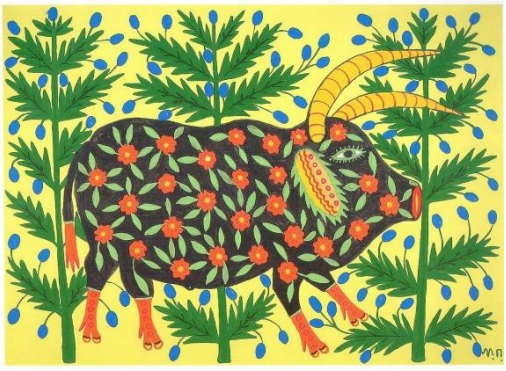

Поліський бичок-третячок гуляє у лісі та силу збирає

Стиль примітивізму в живописі Марії Примаченко

Здійсніть пошук й уважно розгляньте серію картин Марії Примаченко та охарактеризуйте, за якими ознаками (особливості форм, ліній, кольорів, образів тощо) визначається її авторський стиль?

Образи фантастичних чудовиськ і птахів у картинах Марії Примаченко сягають часів палеоліту, слов'янської міфології. Її твори синтезують досвід багатьох поколінь народних майстрів.

Джерела творчості Примаченко знаходяться в настінних хатніх розписах, пісенному та орнаментальному багатстві власного народу, що оточувало її щодня та впливало на дитячу свідомість ще з колисковою матері. А також – у візерунках на старовинних тканинах, килимах, вишивках, вибійках, у медяниках, що робилися у формі фантастичних тварин, у весільних виробах з тіста, якими славилася серед односельчан майстриня.

Твори майстрині свідчать про те, що за ними школа народного мистецтва, багатовікова культура народу. Це ніби згусток її емоційних вражень від природи, казок, легенд, самого життя.

До речі

Примітивізм (від лат. primitivus – початковий, первісний) – художня стилістика, для якої характерні спрощені форми, чисті кольори, відсутність ознак академізму, формотворчих догм; тенденція в мистецтві, яка особливо розвивалася наприкінці 19-го – початку 20-го століття, основною ознакою якої є свідоме, навмисне спрощення художніх засобів, звертання до народної (селянської) та дитячої творчості, архаїчного та середньовічного мистецтва тощо.

Наївне мистецтво – творчість художників, які не здобули академічної освіти, проте стали частиною загального художнього процесу.

https://cutt.ly/0udiDJx
https://cutt.ly/zudiY1W

У наш час активно розвиваються різні види декоративно-ужиткових мистецтв. Авторські роботи майстрів можна побачити на численних виставках, ярмарках, в соціальних мережах тощо.

Авторські роботи Павла Сахно в етностилі. Керамічні тарілки

Авторський стиль Гушул Юлія. Вітражний розпис скла

Робота в групах

Об'єднайтеся в групи. Здійсніть пошук та дизайн-аналіз виробів різних видів декоративно-ужиткового мистецтва в авторському стилі. Визначте характерні ознаки виробів вибраного автора. Презентуйте, обговоріть й оцініть результати роботи в групах.

Стиль творів мистецтва. Для прикладу стилю творів мистецтва візьмемо спочатку ***стиль академізму в живописі***.

Академі́зм – стиль у живописі XVII – XIX ст., який ґрунтується на необхідності дотримуватися принципів і правил, визначених визнаними авторитетами в галузі «високого мистецтва» – насамперед національними академіями мистецтв з використанням спадщини епох античності та Відродження.

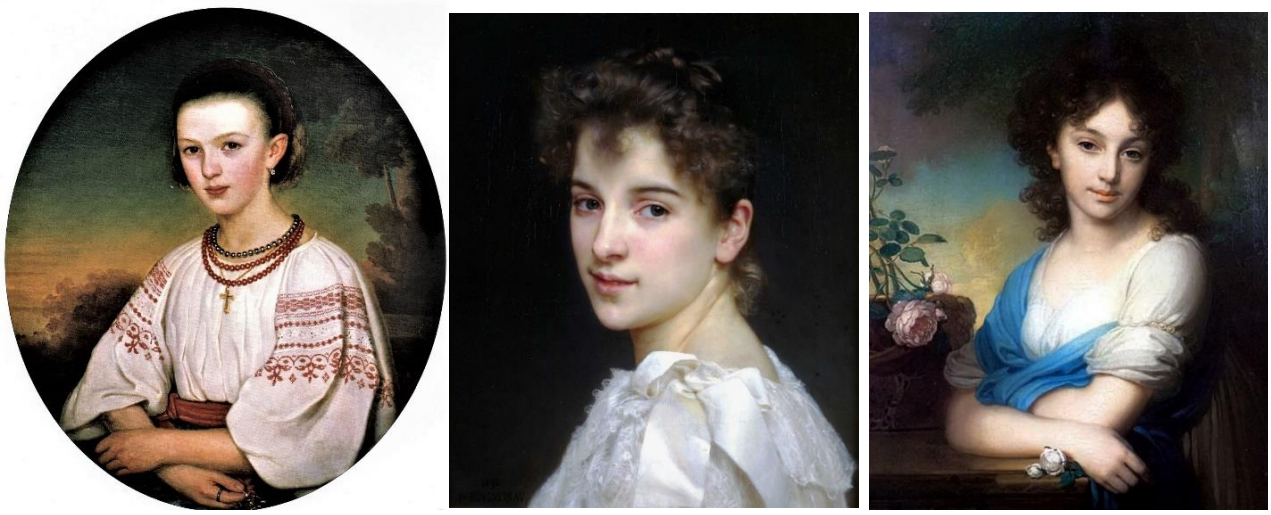

М. Брянський. Є .Драган. 1860 р.

Вильям Бугро. Габріель К. 1890 р.

В. Боровиковський. О. Наришкіна 1799 р.

Стиль академізму в живописі різних митців

Які характерні ознаки зображених портретів?
Які із поданих портретів написані українськими художниками?
Чому в стилі академізму дотримувалися чітко визначених правил і принципів?

Також для прикладу розглянемо ***етностиль традиційних скринь*** – різновиду дерев'яних меблів.

У скрині не лише зберігають родинні цінності,
у ній через передачу у спадок від покоління до покоління
зберігається пам'ять роду, традиції, родинне тепло. *Л. Білоус*

Українські скрині – мальовані, різьблені, ковані, писані – традиційний елемент меблів інтер'єру української хати, її окраса. Основне їх призначення – зберігання коштовних предметів, одягу, рушників, дівочого приданого та інших родинних побутових речей.

Скрині декорують різними візерунками, орнаментами, техніками декоративно-ужиткового мистецтва. Як коштовна реліквія, скриня є понадчасовою цінністю, вона передавалась нащадкам у спадок – від покоління до покоління, зберігаючи родову пам'ять, традиції.

Майстрів, які спеціалізувалися на виготовлені скринь називали скринниками. Основним матеріалом для виготовлення скринь були дерев'яні дошки з листяних порід дерева, найчастіше використовували дубові, кленові або липові. За конструкцією скриня нагадувала великий прямокутний ящик з кришкою (кришка скрині могла бути або рівною або злегка випуклою), яка обов'язково замикалася на ключ. Часом скриня мала «прискриньку» – невелике вузьке відділення для зберігання коштовностей та документів. Невід'ємною частиною габаритної скрині були ковані ручки по бокам, які полегшували її транспортування. Дно скрині робили плоским, часом доповнюючи його ніжками. Зазвичай скриню накривали рядном, килимом, або рушниками. Часто скрині виготовляли таких форм та розмірів, які давали змогу використовувати її як ліжко або стіл.

http://www.mundm.kiev.ua/EXHIBIT/UACHEST.SHTML
https://cutt.ly/Juds6PR

Скрині в етностилі

Які характерні ознаки етностилю на зображених скринях?

Стиль епохи. Розглянемо стиль епохи на прикладі ***стилю бароко***. У різних творах мистецтва (архітектурі, скульптурі, живописі, музиці, літературі тощо) цей стиль хронологічно існував з початку XVI століття і до кінця XVIII століття. Сутністю цього стилю є бажання насолоджуватися дарунками життя, мистецтва, природи.

У час епохи бароко великого значення набули церемоніали, етикет, ушляхетнення способу життя і зовнішнього вигляду людини. Ці постулати знайшли своє відображення в мистецтві. ***Основні ознаки стилю бароко*** – парадність, урочистість, пишність, динамічність, яскравість кольорів, екстравагантність орнаменту тощо.

Церква Скальці в Венеції. Б. Лонгена,17 ст

Статуя янгола. Л. Берніні

Давид. Л. Берніні

Традиційні скульптури в соборі Брага, Португалія. 18 ст.
Стиль епохи бароко в архітектурі і скульптурах

Архітектура в стилі бароко вирізняється просторовим розмахом, плавністю й складним поєднанням і переплетенням криволінійних форм, злиттям об'ємів у динамічну масу, багату на скульптурний декор. Часто зустрічаються розгорнуті колонади, пілястри. Куполи набувають складних форм, стають багатоярусними.

https://cutt.ly/7udhUOT

До речі

Термін «бароко» походить з португальської мови й означає перлину неправильної форми. Так і є – форми епохи бароко химерні, чудернацькі. Бароко вважається нарядним, пишним, грандіозним, ефектним, ошатним, фантазійним, складним і водночас найдорожчим стилем. Цей стиль потребує дорогих матеріалів і, звісно, багато золота – позолочені рами, золоті люстри, посуд, вишивка золотими нитками тощо.

Епоха бароко відкидає звичне, реальне та природне, вважаючи це дикістю. Треба подалі від природного в усьому – зовнішності людини, її одязі, манерах, інтер'єрі, архітектурі. У зовнішності жінки вітається блідість – природний рум'янець ретельно затушовується. Зачіски неприродньо вичепурені, габаритні, талії максимально затягуються корсетом, спідниці непомірно широкі.

Споглядання творів мистецтва епохи бароко перехоплює дух, викликає подив, заворожує своїми вигадливими формами.

Костюми Франції другої половини XVII ст. у стилі бароко

За якими ознаками можна визначити стиль бароко в різних видах мистецтва?

Основою формування стилю певної історичної епохи є подібність естетичних поглядів і переживань, які домінують в її час. Лише зі зміною цінностей, ідеалів, смаків відбувається зміна стильових норм художньої діяльності в різних сферах.

https://cutt.ly/DudlAMY

Будь-який стиль – це мірило формотворчої і змістової виразності твору мистецтва.

Твори мистецтва конкретного стилю можна групувати в пізнавані категорії за їхніми загальними ознаками.

Чому Йоганн Вінкельман назвав стиль епохою? Чи йдеться тут про те, що епоха – це також і якийсь творчий період конкретної людини?

Робота в групах

Об'єднайтеся в групи, розподіліть стилі за ступенями загальності. Здійсніть пошук прикладів обраного типу стилю. Визначте їх ***основні ознаки***. Обговоріть, оцініть і презентуйте результати роботи.

1.1.3. У чому сутність поняття мистецтва стилю?

Дороги, що ведуть до мистецтва, сповнені тернів,
але на них вдається зривати прекрасні квіти. *Ж. Санд*

Мистецтво стилю – художня діяльність, яка творчо відображає дійсність у художніх образах.

Основним принципом мистецтва стилю є ***вираження митця*** – створення унікального художнього образу, в якого немає прямих аналогів у дійсності та який відображається через уяву, почуття, настрої, ідеали.

Кожен художній образ вимагає неповторного матеріально-просторового рішення. Мистецтво стилю починається з ***відчуття нової композиції***. Основні особливості будь-якого стилю проявляються в композиційній побудові твору.

Щоб успішно створити задуману композицію в певному стилі, необхідно знати історію цього стилю, як він впливає на сприйняття людини, її довкілля, а також володіти характеристиками засобів художньої виразності композиції, її елементами та принципами гармонійного поєднання.

Основним принципом мистецтва стилю є вираження таланту, естетичних уподобань у творі мистецтва.

Робота в групах Об'єднайтеся в групи, обговоріть вислів відомого італійського теоретика мистецтва, архітектора і вченого Леон Баттіста Альберті: «Нехай не думають, що добрим живописцем може стати той, хто не розуміє все те, що він спробує зробити. Недоцільно натягувати лук, якщо ти не знаєш, куди спрямувати стрілу». Чи погоджуєтеся ви з цим висловом? Обміняйтеся своїми думками в групах. Обговоріть зроблені в групах висновки.

1.1.4. У чому відмінність понять «етностилю» та «етнодизайну»?

Весь сукупний культурний світ у всіх його формах прийшов з традиції.
Едмунд Гуссерль

Традиція, адаптуючись до вимог часу, перетворюється на нову художню якість,
що втілює народну філософію. *Мирослав Мельник*

Високомистецькі вироби в етностилі затребувані в усі часи, в усі віки. Вони відображають витоки ідентичності кожного народу, держави, людини – їхню справжність, вільний вияв буття, постійне прагнення свободи. Такі вироби постійно набувають нових сенсів, завжди цікаві світовій спільноті, колекціонерам, конкурентоспроможні на ринку товарів.

Етностиль – відображення в рукотворному предметному середовищі самобутніх художньо-образних уявлень народу про

навколишній світ, які формувалися протягом його існування та відображені в артефактах з смисловим та символічним змістом.

Предмети в етностилі пов'язують між собою різні часи розвитку культури, відображають образне уявлення пращурів про Всесвіт. Привертають увагу людини сучасного високотехнологічного світу до витоків мудрості свого та інших народів світу, їхньої духовності.

Етностиль кожного народу є цінністю високого ґатунку, цінністю, яка має просвітницьке значення, розвиває людський дух, чуттєвість, естетику прекрасного, здатність пізнання і віднаходження істинного в людині.

За словами відомого інтелектуала XX ст. Анрі Мальро – людство або розвиватиме духовність, або воно зникне. Що ж таке духовність? Це усвідомлення єдності вічних моральних цінностей – ***істини, блага, краси*** як джерела збалансованого розвитку людства, створення гармонійного (естетичного й зручного) рукотворного середовища людини, народу, світової спільноти. Ці цінності протистоять бездумній і надмірній споживацькій культурі, яка продукує екологічні ризики.

Для того, щоб бути продовжувачем і творцем етностилю, відчути його сенс, потрібно якнайглибше зануритися в історію і культуру свого народу, вивчити народні традиції, опанувати основами декоративно-ужиткового мистецтва.

Етнодизайн – це процес і результат проєктування корисних, практичних й естетичних виробів в етностилі на основі осмислення і переосмислення глибинних народних традицій, які гармонійно вписуються у навколишнє середовище. Він спрямований на задоволення потреб людини, створення зручного, естетично та емоційно комфортного простору.

Дизайнер творчо переосмислює і відображає етнічні образи, традиції народного мистецтва, використовує його способи зображення та засоби виразності в нових виробах в етностилі:

- форму;
- колорит;
- орнаментику;
- символи, семіотику;
- екологічні матеріали;
- доцільні техніки оздоблення тощо.

Етнодизайн передає етноінформацію, яка наближає нас до віковічних таємниць життя народу, його естетики. Є проявом духовної і матеріальної культури, засобом національної самоідентифікації і самовираження митця в сучасному соціокультурному просторі, його зв'язку з багатовіковою культурою пращурів.

Етнодизайн, що заснований на етностилі, етнообразах й етносмислах, виник на науковій основі не так давно – в епоху модернізму. Це час розвитку машинної промисловості, масового виробництва товарів. Основним чинником його виникнення була потреба у виробництві естетичних товарів, що протистоять масовому безликому виробництву.

Отже, поняття «дизайн» (з англ. *design* – проєкт, творчий задум, креслення, ескіз, малюнок, конструкція, мистецтво композиції, витвір мистецтва) зародилося в індустріальну епоху, тобто його коріння сягають сфери промислового виробництва.

Виникнення дизайну пов'язане зі зміною ремісничого виробництва машинним. Особливості і складність нових машин призвели до порушення єдності краси й утилітарності виробів ремісничого виробництва. У той час вважалося, що поєднання красивого з корисним протирічить сутності машинного виробництва. Художні властивості виробів, виготовлених машинним способом, були далекі від гармонії красивих і корисних властивостей виробів ремісників. Дизайн виник з потреби виправити цю ситуацію.

Дизайн у сучасному виробництві визначається як процес і результат проєктування промислових виробів, орієнтований на досягнення їх відповідності потребам людини та її навколишнього середовища, передусім – естетичним й утилітарним.

Дизайн доцільно поєднує новітні технології для створення предметного середовища, творче бачення митця та потреби користувача. Дизайн, зокрема й етнодизай, – це проєктно-художня діяльність, яка спрямована на створення нового продукту, який гармонізує красу і практичну значущість нових виробів, відповідати потребам і очікуванням користувачів.

Проєктування (дизайн) у сучасному виробництві має чітко визначені етапи, їхню мету, завдання й результати:

1. *Концептуально-аналітичний етап*, результатом якого є виявлена проблема, об'єкт проєктування, який має розв'язати цю проблему. А також дизайн-спеціалізація – критерії, яким має відповідати майбутній виріб: функціональні, естетичні, екологічні, економічні, технологічні тощо.
2. *Художнє проєктування*, результатом якого є створена модель об'єкта проєктування.
3. *Технічне проєктування*, результатом якого є кресленик деталей об'єкта проєктування, добір і розрахунки матеріалів.

4. *Технологічне проєктування*, результатом якого є технологічна карта або інший документ для послідовного виготовлення об'єкта проєктування.

Після проєктування наступає **фаза технології виготовлення спроєктованого об'єкта** в матеріалі і на завершення – **фаза рефлексії** (осмислення, оцінювання, презентація, нові плани).

Сучасний етнодизайнер під час проєктування нового продукту має врахувати, окрім його практичності й естетичності, головну ідею, смислові значення, які будуть передані, тобто прочитуватися під час сприйняття об'єкта.

Цілісно процес проєктування ви матимете змогу реалізувати під час виконання власних навчальних проєктів. Для успішного проєктування виробів в етностилі вам необхідно опанувати базовими знаннями й основами проєктування, його способами.

Етностиль створюється в процесі дизайн-проєктування (етнодизайну) нових об'єктів на основі переосмислення народних традицій.

Етностиль визначає спрямованість задуму, процесу й результату етнодизайну.

Переосмислення народних мистецьких традицій як джерела продукування ідей в етнодизайні нових виробів є основою для створення етностилю.

Що, на вашу думку, мав на увазі Поль Гоген у своєму вислові: *Щоб збагнути щось нове, треба повернутися до витоків*?

Робота в групах Обґрунтуйте в групах поняття «етностиль» й «етнодизайн». Здійсніть пошук зразків виробів в етностилі. Охарактеризуйте їхні ознаки. Презентуйте результати роботи.

1.1.5. Чи існує індивідуальний стиль в образі людини?

«Стиль виявляє людину». *Річард Бертон*
«Стиль — це людина». *Жорж-Луї Леклерк Бюф фон*
«Стиль – це спосіб сказати хто ви є без слів». *Рэйчел Зоуі*

Час стрімко змінюється. Переосмислюються і змінюються цінності нової цивілізації, яка твориться нині на наших очах. Сучасна людина поступово займає місце в центрі всіх сфер науки, прагне творчо реалізувати себе у спорідненій діяльності – відчути, зрозуміти й створити свій неповторний стиль у творчості, зовнішності, своєму побуті тощо.

Індивідуальний стиль у творчості – це прояв суттєвих ознак таланту, здібностей, художнього мислення, естетичного смаку, авторського світосприйняття митця в художньому творі.

Індивідуальний стиль в одязі – це, перш за все, мистецтво самовираження, вияв через одяг власного (а не чужого!) світосприймання, цінностей, інтересів тощо. Це продовження виняткової особистості людини, її внутрішнього світу – своєрідна візитівка людини.

Стильна людина має вишуканий смак, глибоке відчуття краси, гармонії, власної гідності. Така людина привертає увагу, викликає повагу й захоплення, адже вона неповторна й самодостатня! Їй не потрібно копіювати когось. Вона вміє органічно поєднувати модні тенденції у власному образі.

До речі

Незадовго до смерті П'єр Берже – партнер Сен-Лорана – констатував:
"... сьогодні люди більше не потребують моди. Вони абсолютно вільні, вони можуть одягатися як хочуть, поєднувати непоєднуване, вибирати собі будь-який образ. Це чудово, але це означає, що моди не існує".
В Україні, ще 2016 року на "Business evolution української модної індустрії" Андрій Здесенко – засновник Charisma Fashion Group, президент корпорації «Біосфера» – цю думку підтвердив:
"Трендом майбутнього стане самообмеження. Також важливим нововведенням буде кастомізація одягу – ми самі станемо авторами своїх речей, будемо легко вибирати колір, фасон, підлаштовувати все під себе" (FW-daily).
"*Враховуючи все це, тим небагатьом творчим людям, які хочуть і можуть виглядати модно, в Україні потрібна не мода як індустрія (за 22 роки так і не збудована), а індивідуальний підхід – окремі художники по костюмах і дизайнери, невеличні ательє, атмосферні заходи для друзів-однодумців. Бо моди нема, але одягатися люди будуть, принаймні ближчим часом за межами віртуального світу*" – зазначає Мирослав Мельник.
https://modoslav.blogspot.com/2019/04/blog-post_25.html

Справжня особистість завжди прагне створити власний стиль, і не лише в одязі, але й у поставі, вмінні триматися, манері поведінки, мовленні. Все це створює певний імідж людини – думку оточення про неї.

Імідж (англ. *image*, від лат. *imago, imitari* – «імітувати») – образ особи, її вигляд і манера поведінки, що спрямовані на формування громадської думки чи створення певного уявлення про неї.

Ми спочатку сприймаємо й запам’ятовуємо саму форму, яка потім спрямовує нас на змістовні характеристики іміджу. Імідж є багатогранним явищем, що відбиває найперше зовнішні характеристики людини.

Для іміджу найбільш вагомими є зовнішні характеристики. Зазвичай ми не заглиблюємось у сутність і деталі інформації про кожну людину, з якою маємо справу. В першу чергу ми сприймаємо візуальний імідж, який люди створюють усвідомлено чи несвідомо. Манера триматися, постава, одяг, зачіска тощо нам дають масу інформації про людину, ще до того, як вона заговорить.

Імідж існує в суспільстві, бо є запит на нього. Це так зване культивування потрібних реакцій, породження типів поведінки, в яких є зацікавлення. При цьому, практично ніхто не створює собі негативні або конфліктні іміджі. Звичайно, трапляються випадки екстраординарних, навіть агресивних іміджів, але вони зазвичай слугують показною приманкою, шокуючим засобом впливу або бравадою.

Психологи стверджують, що у спілкуванні, взаємодії з іншими від 60 до 80% комунікації здійснюється за рахунок невербальних засобів вираження: манери поведінки, жестикуляції, міміки, стилю одягу тощо. І лише 20-40% інформації передається вербально – за допомогою мовлення.

Якщо імідж людини спрямований на імітування певного її образу, то стиль людини проявляє її справжню сутність.

Знайти свій стиль – значить пізнати себе, стати самим собою.

До речі

Айріс Апфель – американська бізнес-леді, дизайнер інтер'єрів стала іконою неповторного стилю. У 96 років випустила свою першу книгу мемуарів. Один з друзів Айріс Алфель говорить, що відкрити її шафу – все рівно, що відкрити шкатулку з сюрпризами. Вражаючий стиль Айріс властивий лише їй! Вона поєднує непоєднане, балансує на межі вишуканості, оригінальності та безглуздим несмаком. Стиль Айріс – це стиль поза визначеністю, віком і часом.

Ікона стилю Айріс Алфель

1. Що потрібно для того, щоб створити індивідуальний стиль?
2. Чи повинна кожна людина мати свій власний стиль? Чому?
3. Створіть образ власного стилю, користуючись такими порадами:

І. *Прислухайтеся до себе, своїх бажань, дайте відповідь на запитання*:

- ✓ Яким/ою я бачу себе у мріях?
- ✓ Який стиль в одязі мені до вподоби?
- ✓ Які кольори в одязі викликають у мене позитивні емоції, гарний настрій?
- ✓ Чи є в мене одяг, в якому я почуваю себе природно й комфортно?

- ✓ Як би я хотів/ла виглядати: яскраво, вишукано, гламурно, елегантно, романтично, ексцентрично тощо?
- ✓ А як би я не хотів/ла виглядити ні в якому разі?

Шукаючи відповіді на запитання, ви можете радитися з людьми, яких поважаєте, але пам'ятайте – остаточні рішення мають бути за вами!

II. *Визначте спосіб життя ваш і вашого оточення.*

А тепер поміркуйте про спосіб вашого життя та вашого оточення. Чи подобається він вам? Придивіться уважно до своїх друзів, людей, яких ви особливо цінуєте й поважаєте. Проаналізуйте їхні інтереси, спосіб життя. Як це впливає на стиль в їхньому одязі? Це має допомогти впевненіше визначити близький для вас стиль і в одязі і в способі життя.

III. *У виборі стилю в одязі врахуйте особливості вашої фігури.*

Робота в групах 1. Об'єднайтеся в групи, здійсніть пошук інформації про відомих майстрів своєї справи, авторів взірців мистецтва, твори мистецтва, індивідуальні стилі яких вам до вподоби. Обґрунтуйте свій вибір. Охарактеризуйте особливості обраних стилів, риси характеру й смаки їхніх творців. Презентуйте результати роботи.

1.1.6. У чому відмінність понять «стилю» і «моди»?

Стиль – дзеркало душі. Ральф Емерсон

Мода (від *франц. mode, від лат. modus – міра, засіб, правило*) – тимчасова перевага масових уподобань, певних смаків, що виявляються у зовнішньому вигляді різних предметів.

Головна особливість моди – швидко і постійно змінюватися. Стиль, на відміну від моди, не може бути швидкоплинним, всеохопним і масовим. Стиль має кордони – в часі і просторі. Адже духовний світ й естетика будь-якого народу, групи об'єднаних спільними поглядами людей, кожної окремої людини – унікальний і неповторний!

Нагадаємо, що ***стиль*** – це сукупність засобів художньої виразності у творах мистецтва, що разом створюють певну пізнаванну композицію. ***Індивідуальний стиль людини*** – це продовження виняткової особистості людини, її внутрішнього світу через зовнішність, ексклюзивні предмети костюму. Це своєрідна візитівка людини.

Мода – це те, що виходить із моди, а стиль – це те, що залишається.

Для чого потрібний понятійний апарат у світі стилів?
Які основні поняття сфери стилю?
У чому сутність поняття етностилю?
Що є основою для створення виробів в етностилі?
Як ви розумієте прислів'я: «За одягом зустрічають, а за розумом проводжають»?

Робота в групах Об'єднайтеся в групи, складіть тезаурус мови стилю у мистецтві. Доберіть форму і засоби його створення та презентування.

§ 1. 2. Різновиди стилів у мистецтві

1.2.1. Які сфери мистецтва охоплює світ стилів?
1.2.2. Чому історію мистецтва вивчають за історією розвитку стилів?
1.2.3. У чому особливість етностилю архітектури та інтер'єру?
1.2.4. Які стилі називають сучасними?

- ✓ мистецтво постійно розвивається, створюючи нові стилі
- ✓ кожен вид мистецтва має свої засоби виразності
- ✓ зміна історичних стилів взаємопов'язана і невипадкова
- ✓ в кожну історичну епоху стилі набувають нових форм і змісту
- ✓ етностиль житла завжди затишний, комфортний, зручний

1.2.1. Які сфери мистецтва охоплює світ стилів?

Мистецтво – вираження найглибших думок найпростішим способом.
Альберт Енштейн

Світ стилів та етностилю охоплює різні сфери мистецтва. За засобами втілення художнього образу розрізняють такі **види мистецтва** (схема):

- *просторове* (статичне) – архітектура, скульптура, живопис, графіка, фотомистецтво, декоративно-ужиткове мистецтво;
- *часове* (динамічне) – музика, література, хореографія;
- *синтетичне* (просторово-часове) – театр, кіно.

Схема **«ВИДИ МИСТЕЦТВ»***: по центру –* Мистецтво, *від нього промінчиками –* види мистецтва: ***просторове*** (статичне) – архітектура, скульптура, живопис, графіка, фотомистецтво, декоративно-ужиткове мистецтво; ***часове*** (динамічне) – музика, література, хореографія; ***синтетичне*** (просторово-часове) – театр, кіно)

Кожен вид мистецтва має свій матеріал, в якому воно постає, способи та засоби відображення творчих образів. Синтетичні види мистецтва використовують одночасно кілька матеріалів та способів відображення образів.

Протягом існування людства мистецтво постійно розвивалося, народжуючи й формуючи нові стилі, які з часом змінювали один одного.

Мистецтво твориться та розвивається на основі вікових традицій.

Кожен вид мистецтва має свої засоби відображення художніх образів.

Будинок з химерами, Київ Пам'ятник Тарасу Шевченку в Дніпрі Український народний оркестр «Мамай»

Васильківський С. І. Хата. Український гопак І. Котляревський «НАТАЛКА ПОЛТАВКА»

Які види мистецтва зображено на світлинах?
Які художні засоби використані в цих видах мистецтва?

1.2.2. Чому історію мистецтва вивчають за історією розвитку стилів?

Архітектура – це музика, що застигла. *Йо́ганн-Во́льф ганг ф он Ге́те*
Протягом всього життя в мені працювали поет в інженері, інженер в поеті,
і обидва в архітекторі. *Френк Ллойд Райт*

Кожна історична епоха створювала власний неповторний, впізнаваний і усталений стиль у мистецтві. Їх поява зумовлена зміною художніх уподобань, смаків, світосприйняття людей, митців певної епохи, пошуком нових художніх форм. Існують різні класифікації історичних стилів. Загальновизнаними є така класифікація стилів: ***античний, класицизм, бароко, рококо, реалізм, модернізм, постмодернізм***.

Розглянемо деякі стилі на прикладі архітектури за історичною хронологією. А також інтер'єри в цих стилях.

Архітектурний стиль — сукупність основних ознак архітектури певного історичного часу і простору, які проявляються у функціональних, конструктивних, мистецьких особливостях будов. **Історичні стилі інтер'єру** – це особливості архітектурного й художнього оздоблення внутрішньої частини будинку, приміщення, що формувалися в певний історичний період.

Історію архітектурного й інтер'єрного мистецтва зручно розглядати як історію художніх стилів.

https://cutt.ly/VubJNnd

Античний стиль

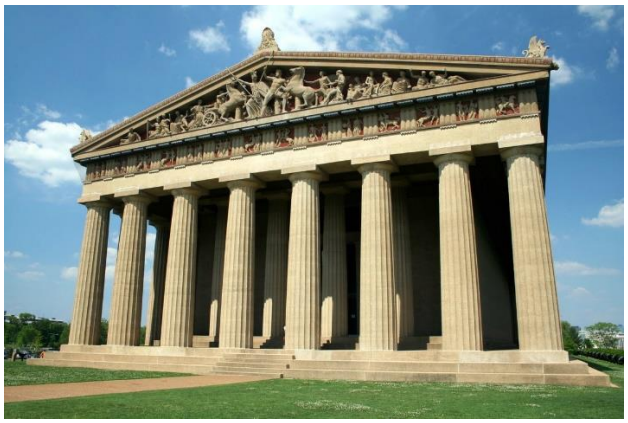

Парфенон. Храм богині Афіни. Акрополь, 447-438 до н. е. Колізе́й. Рим. 80 р. н. е.

Античний стиль в сучасному інтер'єрі

Бароко

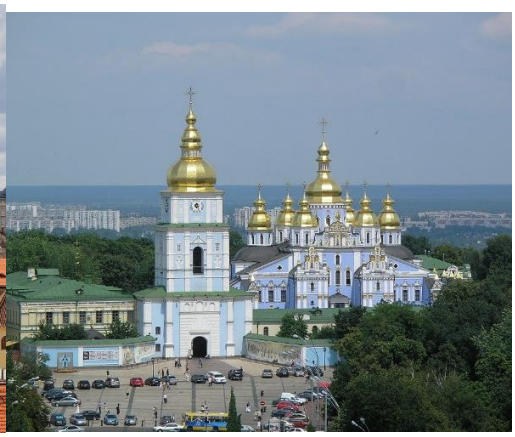

Базиліка Санта-Кроче, Італія. Церква Св. Микулаша, Прага. Михайлівський монастир. Київ.

Стиль бароко в інтер’єрі

Рококо

Португалія. Палац Келуш і парк 1742-1767 рр.

Ратуша в місті Бучач 1743—1758 рр

Стиль рококо в інтер’єрі

Класицизм

Вілла Ротонда , Палладіо , 1591

Палац Розумовського, Батурин. Бічний фасад

Класичний стиль в сучасному інтер’єрі

Реалізм

Краків. Готель

Україна. Житловий будинок

Стиль реалізму в інтер’єрі

Модернізм

Будинок Батльо в Барселоні

Дім невтішної вдови в Києві

Стиль модерну в сучасному інтер’єрі

Постмодернізм

«Горбатий дім» у Польщі.

«Танцюючий дім» у Празі

Стиль постмодерну в сучасному інтер’єрі

Які чинники впливають на формування історичних стилів?

Робота в групах Об'єднайтеся в групи. Розподіліть між собою різні архітектурні стилі. Визначте за зображеннями характерні ознаки кожного архітектурного та інтер'єрного стилю. Розробіть історичні довідки обраних стилів. Презентуйте, обговоріть й оцініть результати роботи в групах.

1.2.3. У чому особливість етностилю архітектури та інтер'єру?

https://his.ua/article/z-ukrainoju-v-sertsi-patriotichniy-dizayn-2015-08-20

У наш час – час непростої боротьби українського народу за незалежність держави, її розбудови, існує потреба у самоідентифікації – пізнаванні, відродженні, збереженні та творенні традицій національної культури. Українську символіку, мотиви, кольори, матеріали, форми все частіше можна побачити не тільки в одязі, побутових речах, але і в дизайні інтер'єрів та екстер'єрів.

Сучасні дизайнери в архітектурі та інтер'єрі прагнуть передати атмосферу традиційної української хати – світлої, затишної, зручної, функціональної. Використовують традиційні форми і матеріали – текстиль, дерево, кахель, кераміку, скло тощо.

До речі Меблі – столи, скрині, мисники, лави, ліжка тощо, – становили невід'ємну частину інтер'єру традиційного житла українців. Вони мали не лише практичне призначення, а й слугували виразниками народних уявлень про комфортний побут, несли певні художньо-мистецькі смисли. Більшість меблів мали своє усталене місце, що було пов'язано з уявленнями українців та чітким однотипним плануванням житла в певній місцевості, що зберігалося протягом тривалого часу, аж до середини XX ст.

Переосмислення традиційного українського житла з урахуванням вимог сучасності – актуальний напрям формування новітнього українського етностилю.

Етностиль житла визнають особливо затишним, комфортним, зручним.

Приклади традиційного екстер’єру й інтер’єру хати

https://agitpope.livejournal.com/13391.html

Дизайн Оксани Ґудзик

Борис та Ольга Меньковські

Лариса Мисак

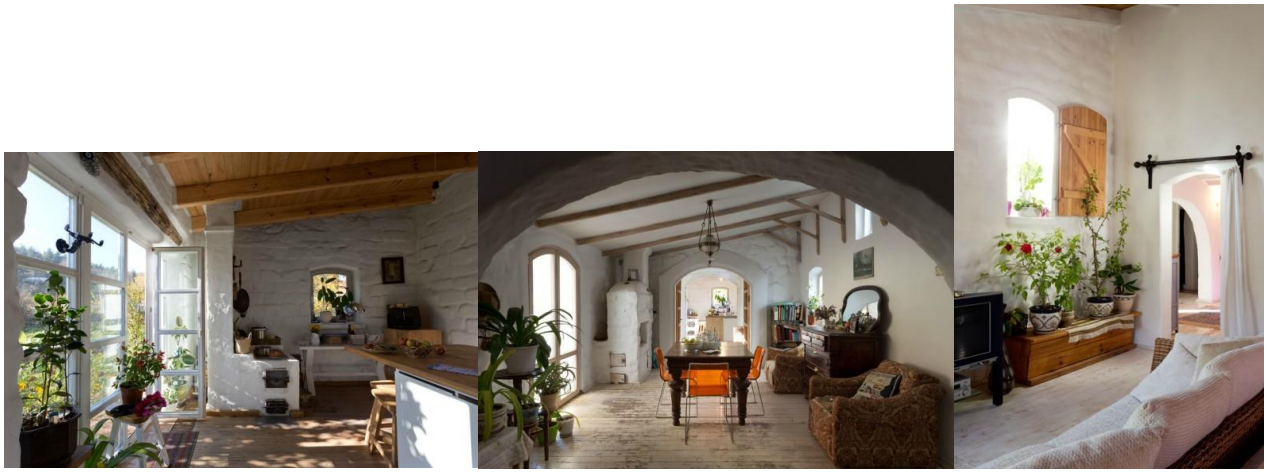

Генадій Лещук

Архітектурна майстерня «Україна Олег та Ліля»

Приклади сучасного інтер’єру й екстер’єру житла в етностилі

Які ознаки і засоби виразності характеризують сучасний і традиційний етностилі у зображених інтер’єрах?

Як на вашу думку, чи є в зображених сучасних інтер’єрах щось недоречне для етностилю?

Чи згодні ви з думкою експертів, що етностиль житла є особливо затишним, комфортним, зручним? Обґрунтуйте свої думки.

1.2.4. Які стилі називають сучасними?

Стилі постійно розвиваються. Архітектурні споруди, ансамбль інтер’єру, предмети одягу в кожну історичну епоху набувають нових форм і змісту.

Вважається, що сучасні стилі беруть початок від бурхливого розвитку промисловості – другої половини XIX століття. Сучасним стилям характерне розмаїття формотворення, колористики, застосування інноваційних технологій і матеріалів.

Сучасні стилі інтер'єру – модерн, ар-деко, кітч, хай-тек, люфт, ф’южн, поп-арт, авангард, еко-стиль, шеббі-шик, мінімалізм, постмодернізм, кітч, еклектика тощо.

Робота в групах Об’єднайтеся в групи за різними видами сучасних стилів. Підготуйте презентації цих стилів. Презентуйте й оцініть результати досліджень.

Будь-який стиль можна визначити за елементами і принципами побудови композиції предмета, системою образів, графічністю, барвистістю тощо.

У межах одного історичного художнього стилю зароджується новий стиль, який переходить в інший відповідно до специфічних особливостей нової історичної епохи. Зміна стилів взаємопов’язана і невипадкова. https://pidruchniki.com/17390211/kulturologiya/vidi_mistetstva_osnovni_hudozhno-stilovi_napryamki

Усталені стилі мистецтвознавці визначають лише з часом, вони часто незрозумілі сучасникам і навіть практикам цих стилів. У наш час ідентифікацію стилів творців за категоріями здійснюють комп’ютерні програми за спеціально розробленими алгоритмами. Аналіз містить вибірку з більш ніж 4000 візуальних особливостей на твір мистецтва. https://en.wikipedia.org/wiki/Style_(visual_arts)

Чому в історії людства відбуваються зміни усталених стилів?
Які характерні ознаки, засоби виразності витворів мистецтва є носіями інформації про стиль?

Робота в групах Об’єднайтеся в групи за різними видами історично усталених стилів. Визначте характерні ознаки обраного стилю. Порівняйте твори різних видів мистецтва, виконаних в одному історичному стилі. Презентуйте та оцініть результати досліджень.
https://sites.google.com/site/stiliintereru/home/istoricni-stili/anticnij
https://mozok.click/1713-stil-ta-napryami-mistectva.html
https://mozok.click/1726-pdruchnik-mistectvo-9-klas-gaydamaka-nova-programa-2017.html
https://rehouz.info/postmodernizm-v-interere/
https://vasha.com.ua/ua/dizayn-rivne/stuli-interieriv/stil-inter-ru-renesans/

DECIDE У школі готується вечір про різновиди стилів у мистецтві. Запрошені друзі з сусідньої школи. Виникла проблема у підготовці для гостей чогось приємного і пам’ятного: офіційні листівки, буклети, закладки для книг, бейджики тощо. На них має бути зображення творів мистецтва різних історичних епох. Оберіть виріб, спроєктуйте, виготовіть, оцініть і презентуйте його.

§ 1. 3. Етнічний стиль регіонів світу як прояв національної культури

Якби надати можливість всім народам на світі вибирати найкращі з усіх звичаїв і звичок, то кожен народ, уважно розглянувши їх, обрав би свої власні.

Геродот Галікарнаський

1.3.1 Яке значення творчості для розвитку національної культури?
1.3.2. Які особливості етностилю в різних регіонах світу?
1.3.3. За якими ознаками розрізняють представників культурних регіонів світу?

- ✓ культура кожного народу єднає спільноту на досвіді минулих поколінь
- ✓ національна культура є підґрунтям для формування етностилю
- ✓ культура потребує творчих зусиль її носіїв
- ✓ глобалізація не стосується національних культур, що розвиваються
- ✓ людство залишатиметься мозаїкою етнічних культур

1.3.1. Яке значення творчості для розвитку національної культури?

Культура кожного народу є складовою розмаїтої світової культури. Вона зумовлює єднання та розвиток спільноти людей на досвіді минулих поколінь. Є підґрунтям для оновлення й регулювання сучасного життя, реалізації творчого потенціалу особистості, а відтак і розвитку суспільства.

Саме культура робить народ самобутнім суб’єктом світової історії. Вона потребує творчих зусиль її носіїв, творення нового продукту для спільного блага. Лише тоді вона розвивається, спираючись на набутий віками потенціал. Лише тоді вона цікава для світової спільноти, збагачуючи її.

Творчі потенційні можливості кожної особистості багато в чому залежать від засвоєння закладеної віками основи – надбань рідної національної та загальнолюдської культури.

Національна культура розгортається не лише в матеріальній, але й в емоційно-чуттєвій і духовній сфері та визначається як формування вищих цінностей і якостей людини. Відомий український філософ Сергій Борисович Кримський тлумачить поняття «**культура**» як реалізацію потенціалу творчої діяльності, що характеризується відтворенням історичного досвіду в його потенціальності, невикористаних можливостей його подальшого збагачення. Це визначення підтверджує думку багатьох культурологів, що культуру не можна знати, її можна лише творити через емоційні переживання і власну майстерність.

1.3.2. Які особливості етностилю в різних регіонах світу?

Етностиль відображає характерні ознаки народних культур різних регіонів світу. Щоб більше дізнатися про них, розглянемо зразки мистецтва культурних регіонів світу, що визначені Організацією Об'єднаних Націй з питаннях освіти, науки і культури (ЮНЕСКО): ***африканський, американський, далекосхідний, індійський, арабо-мусульманський, європейський***. *(зробити географічну карту!)*

До речі

Організа́ція Об'є́днаних На́цій з пита́нь осві́ти, нау́ки і культу́ри, скорочено ЮНЕСКО (англ. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*, *UNESCO*) — міжнародна організація, спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй, яка при співпраці своїх членів-держав у галузі освіти, науки, культури сприяє ліквідації неписьменності, підготовці національних кадрів, розвитку національної культури, охороні пам'яток культури тощо.
На початку 2013 року кількість країн-учасниць становила 195, консультативний статус при ній мають неурядові організації (близько 250). У 2017 році Ізраїль і США заявили про вихід з організації. Головний осередок ЮНЕСКО знаходиться в Парижі. ЮНЕСКО має видавництво, в якому з'являються 26 періодичних видань різними мовами, серед них «Кур'єр ЮНЕСКО» (35 мовами), «Культури», «Музеум», «Перспективи освіти» та ін. Україна є членом ЮНЕСКО від 1954 року.

Африканський культурний регіон. Основою виокремлення цього регіону є географічний чинник – материк, що за величиною поступається лише Євразії. Цьому соціокультурному утворенню притаманні особливості культурного розвитку негроїдної раси.

Древні наскельні зображення різних історичних періодів. Плато Тассилин-Адджер

Зразки орнаментів африканського регіону

Зразки мистецтва Африки

Визначте характерні ознаки народної культури африканського регіону.

Американський культурний регіон. Цей регіон доцільно розглядати до відкриття і після відкриття Америки (кінець XV ст.). У доколумбовий період він був заселений індіанськими племенами, вихідцями з Азії. У період з III по IX ст. тут явно виокремлюються дві культурні зони: Мезоамерика (Серединна Америка) та Андська область на півдні. Сьогодні ці території пов'язані з давніми розвинутими цивілізаціями – ольмеки, майя, ацтеки та інки. Елементи цих культур органічно увійшли в мистецтво сучасних країн Північної та Латинської Америки.

Які території сучасних країн знаходяться на територіях колишніх цивілізацій – Мезоамерики та Андської області?

Орнаменти американського культурного регіону

Зразки мистецтва американського культурного регіону

Визначте характерні ознаки народної культури американського регіону.

Далекосхідний культурний регіон. Більша частина сучасного населення далекосхідного регіону належить до трьох основних груп монголоїдної раси: північна (корінні народи Сибіру і народи північно-східного Китаю); східна (монголи та північні китайці); змішані (південні китайці, індонезійці, народи Індокитаю, Японії).

Орнаменти далекосхідного культурного регіону

Зразки мистецтва далекосхідного культурного регіону

http://clevelandart.org/art/collection/search

Визначте характерні ознаки народної культури далекосхідного регіону.

Індійський культурний регіон. Індійський регіон як географічне поняття охоплює територію півострова Індостан. У формуванні історико-культурної спільності регіону брали участь такі народи, як дравіди, арії (індоарії), перси, греки, саки, араби та інші. Тому населення сучасного індійського культурного регіону – це нащадки різних історико-культурних груп, які настільки змішались одні з одними, що неможливо визначити, де закінчується ареал (територія поширення) одного, а де починається інший.

Орнаменти індійського культурного регіону

Зразки мистецтва індійського культурного регіону

Визначте характерні ознаки народної культури індійського регіону.

Арабо-мусульманський культурний регіон. Формування культурної єдності арабо-мусульманського регіону відбувалося під впливом ісламу й арабської мови. Самобутність цього духовного світу складалася у процесі культурної взаємодії арабів з підкореними ними народами Близького і Середнього Сходу, Північної Африки і Південно-Західної Європи (VII-X ст. н.е.). На території Аравійського півострова арабо-мусульманській культурі передувала культура доісламських арабів (кочове і землеробське населення).

Орнаменти арабо-мусульманського культурного регіону

Зразки мистецтва арабо-мусульманського культурного регіону

Визначте характерні ознаки народної культури арабо-мусульманського регіону.

Європейський культурний регіон. Європа географічно окреслює широкий простір – від Гібралтару на Заході до Уральських гір на Сході. Цей простір разом з Азією становить єдиний материк – Євразію. Поділ материка Євразія на частини світу – Європу і Азію склався ще в Стародавній Греції. Античні греки виділяли три частини світу – Європу, Азію і Лівію (Африку). Межею між Європою і Азією вони вважали водні шляхи від Середземного до Азовського моря. Сучасні східні межі Європи (Урал) були встановлені за пропозицією шведського географа Філіпа Йогана фон Страленберга.

Україна є найбільшою за площею країною Європи, не враховуючи європейську частину Російської Федерації, яка є європейсько-азійською країною. Ватикан – найменша за площею країна. Європа є третьою за кількістю населення частиною світу після Азії та Африки.

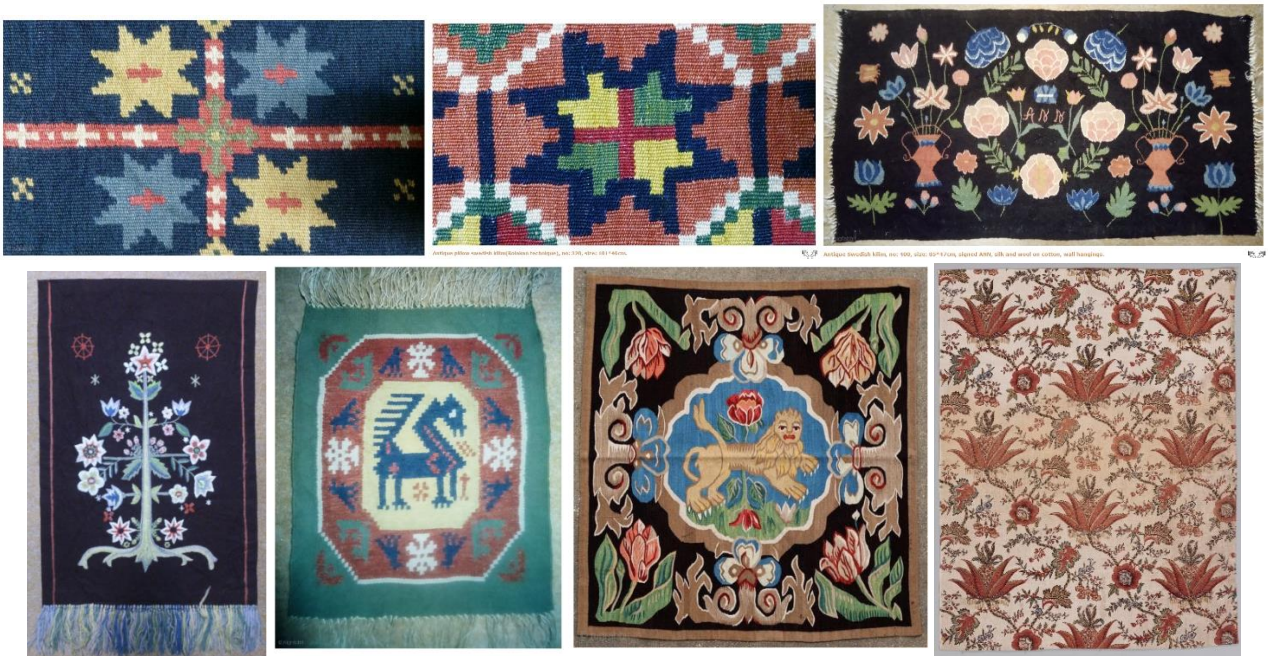

Орнаменти європейського культурного регіону

Зразки мистецтва європейського культурного регіону

Визначте характерні ознаки народної культури європейського регіону.

Чим довше дивишся на красу, тим глибше її відчуваєш, пізнаєш, розумієш, тим сильніше бажання її творити.

До речі

Сучасний світ – це реальність, яка ще десятиліття тому не існувала навіть у довгострокових прогнозах. Навряд чи й зараз можна спрогнозувати надалі стан суспільства та техногенного середовища, що так швидко змінюється.

Назвемо основні глобалізаційні процеси, які вже докорінно змінили світ: створення загальнодоступного Інтернету зумовило створення суцільного інформаційного поля планети («склеєння людського досвіду»); інформація стає всезагальною умовою розвитку й виходить на перший план, не заперечуючи матеріального виробництва; промислові технологічні революції на основі проектно-технологічної організаційної культури, цифрових платформ; інтеграція світової економіки; виникнення планетарної соціальності – ООН, ЮНЕСКО, Всесвітній банк тощо; уніфікація масової культури, способу життя; розвиток непомірних споживацьких тенденцій; виявлення межі практичної діяльності – зруйновано ідею безконечного використання ресурсів; масштабні екологічні катастрофи; небезпека аварій сучасної техніки зрівнялась із небезпекою масштабних війн тощо.

Очевидно, що від процесів глобалізації неможливо відгородитися. Вони несуть людству імовірні блага і серйозні загрози. Однією із серйозних загроз є втрата ідентичності. Прагнення нашої держави посісти гідне місце в світовому співтоваристві, її повноцінне входження в світову культуру можливе не лише за умови приєднання до світової дискусії, критичного осмислення і долучення до глобалізаційних процесів, а й за умови розвитку потенціалу власної, дуже старої й високорозвиненої культури, пошуку шляхів до гармонізації суспільного життя. Якщо ми, громадяни держави, все українське суспільство, не створимо сильної культурної традиції, то будемо слабкі, нецікаві та беззахисні в сучасному світі, будемо неспроможні брати участь у світовому діалозі.

На думку філософів, глобалізація як процес формування всесвітньої історії не стосується національних культур – людство буде залишатися «етнічним Архіпелагом». Глобалізується інформація, економіка, шоу-бізнес, масова культура, але не національна культура.

https://cutt.ly/3EfCDIk
https://pidruchniki.com/79461/kulturologiya/kulturni_regioni_svitu_teritorialna_harakteristika
https://studfiles.net/preview/5349881/page:6/
https://cutt.ly/TunpDEK

За якими ознаками поділяють культурні регіони світу?
За якими ознаками визначають зразки мистецтва різних етнокультур?
Які наслідки може мати асиміляція й уніфікація етнічних культур світу?

1.3.3. За якими ознаками розрізняють представників регіонів світу?

У багатонаціональному світі кожна окрема національна культура цікава своїми своєрідними особливостями, а не схожістю.

Згідно з даними світової статистики в реальному часі, чисельність населення Землі наприкінці 2021 року сягнула 7 мільярдів 915 тисяч. Науковці стверджують, що серед цих людей немає двох абсолютно однакових людей. Але за певними ознаками можна визначити представників різних етнічних регіонів світу, які все ж є самобутніми.

https://www.worldometers.info/uk/

індійський

американський

європейський

африканський

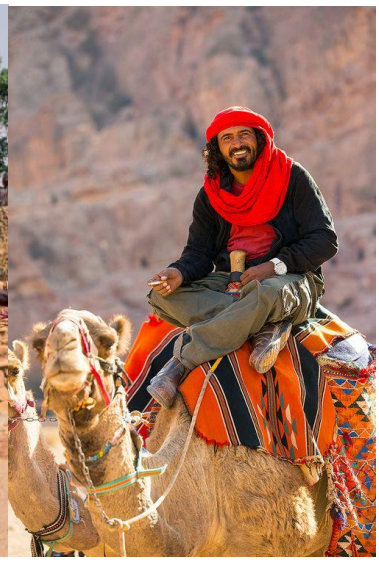

арабо-мусульманський

латиноамериканський

далекосхідний

Представники культурних регіонів світу

Кожна окрема національна культура цікава своїми своєрідними особливостями.

До яких культурних регіонів світу належать зображені люди? За якими ознаками ви їх визначили?

Робота в групах

Об'єднайтеся в групи за регіонами світу. Розробіть історичну довідку про обраний етнічний стиль регіону світу. Обговоріть, оцініть і презентуйте результати виконаного завдання.

http://ornament.rode.land/istoriya-ornamenta/6-ornament-v-arabo-musulmanskom-mire.html
https://history.vn.ua/pidruchniki/gajdamaka-art-10-class-2018-standard-profile-level/11.php
https://history.vn.ua/pidruchniki/gajdamaka-art-10-class-2018-standard-profile-level/index.php
https://uk.fehrplay.com/iskusstvo-i-razvlecheniya/52236-ornament-iz-geometricheskih-figur-stili-ornamenta-elementy-ornamenta.html
https://lektsia.com/8x860.html
https://cutt.ly/wuFJB2v
https://readbookz.net/book/210/7901.html

§ 1. 4. Творення етнічного стилю на теренах України

Традиція – це передача вогню, а не поклоніння попелу. *Г. Малер*

1.4.1. Наскільки давньою є історія творення етностилю на теренах України?
1.4.2. В яких джерелах можна знайти інформацію про етностиль?
1.4.3. У чому цінність декоративно-ужиткового мистецтва?
1.4.4. Які особливості творення етностилю в наш час?

- ✓ українська земля приховує таємниці далекого минулого
- ✓ історія творення етнічного стилю на теренах України налічує тисячоліття
- ✓ декоративно-ужиткове мистецтво пов'язане з повсякденним життям народу
- ✓ етностиль є підсумком плідної праці багатьох поколінь народних майстрів
- ✓ етностиль живе у свідомості народу і передається від покоління до покоління
- ✓ українське – може бути стильним і модним
- ✓ творення етностилю передбачає переосмислення й оновлення традицій

1.4.1. Наскільки давня історія українського етностилю?

Сила традицій і сила творчості в їх поєднанні - животворне джерело всякої культури. *Петро Савицький*

http://artukraine.com.ua/quotes/

Історія творення етнічного стилю на теренах України сягає глибини тисячоліть, впродовж яких постійно додавалися все нові й нові культурні надбання. Історія етностилю – довготривалий розвиток духовної і матеріальної культури народу, його предметного світу.

З давніх-давен наші пращури оволодівали різними ремеслами, щоб виконувати необхідну господарську роботу. Вони виготовляли ручні знаряддя праці, речі домашнього вжитку, майстрували меблі, будували житло, створювали одяг. Важливим було не просто мати сорочку для прикриття тіла чи шматок полотна для витирання рук, грубо зроблений посуд чи голі стіни. Непереборною була і залишається потреба творити красу в повсякденному житті, оточувати себе естетичними і зручними предметами. Часом це робилося через духовний зміст оздоблювальних знаків і символів.

Трипільська культура. Чимало таємниць та культурних надбань минулого приховує українська земля, яка досі чекає своїх дослідників. Але з того, що вже знайдено, можна багато дізнатися. Українці продовжують зберігати в різних видах народного мистецтва ті самобутні риси, які археологи знаходять в речових пам'ятках ще з часів трипільської культури. Ця культура отримала назву на честь місця, де були знайдені перші знахідки. Культура Трипілля виникла на українських землях близько 5250 року до н. е. та існувала приблизно до 2750 року до н. е.

http://history.org.ua/LiberUA/EnTr_2004/EnTr_2004.pdf

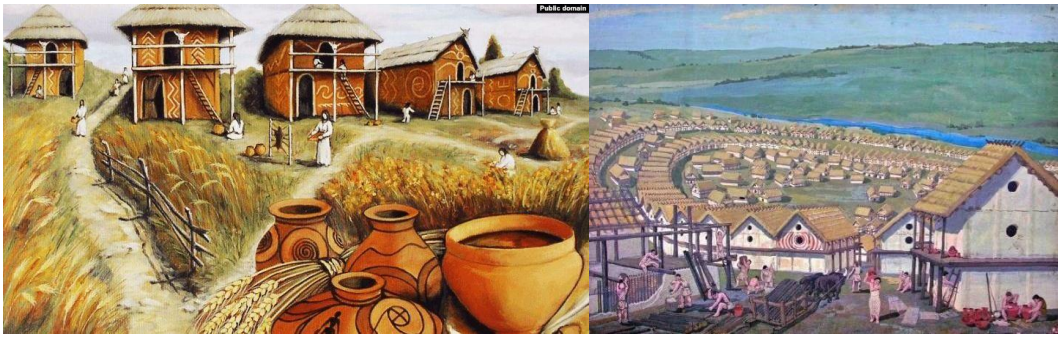

Реконструкція* трипільського поселення

Опишіть особливості трипільського поселення, його будівель.

Трипілля: зразки мистецтва

Художня реконструкція образів трипільців-хліборобів

У чому особливість форм і орнаментів трипільської культури?
Чи спостерігали ви подібні орнаменти або їх елементи на сучасних виробах?
https://cutt.ly/funk1q1

**Реконструкція* – відтворення первісного вигляду чого-небудь за археологічними, літописними пам’ятками тощо. Реконструкційні зображення часто містять домисли їх автора.

До речі

Найзагадковішою пам’яткою археології в Європі вважаються Гордіївські кургани. Вони належать до нової, ще невідомої і найбільш східної групи курганної культури. Припускають, що могильник залишила чужорідна культурна група населення. Він один із найбагатших подібних пам'яток Європи.

У 1986 році розпочалися розкопки Гордіївського курганного могильника, який знаходиться у Тростянецькому районі, Вінницької області і тривали три роки до 1989-го. У ньому знайшли унікальні речі – золоті, бронзові, бурштинові прикраси, елементи кінської збруї, предмети побуту доби пізньої бронзи (XIV-XI тис. до н.е). Науковці відзначають, що деякі з прикрас не мають аналогів ні у місцевій культурі, ні у культурі сусідніх регіонів.

Золоті прикраси та реконструйований одяг Гордіївського кургану

https://cutt.ly/RuFKPJf

Знайдені артефакти свідчать про те, що трипільці займалися скотарством, землеробством, ремеслами (металообробкою, ткацтвом, гончарством тощо) на досить високому технологічному рівні. Глиняний посуд та інші предмети були пофарбовані й декоровані орнаментами, які зберегли свій колір до нашого часу, тому в археології часто називають трипільську культуру – *добою мальованої кераміки*. Трипільці виготовляли також статуетки, амулети, моделі житла, намиста та інші прикраси.

Художні образи навколишнього світу, що відображені в пам’ятках культури трипільських племен стали прототипами орнаментів наступних часів, аж до теперішнього часу. Символізм уявлень цієї доби закодований у системі візерунків, які прикрашали житло, посуд, тканини тощо.

Сучасні митці досліджують і зображують візерунки трипільської доби у власному виконанні і баченні.

Стилізовані візерунки трипільської культури

Скіфська культура. Розквіт скіфського мистецтва на українських землях припадає на VII–IV ст. до нашої ери. У ці часи поширене різьблення по дереву, кістці, обробка металу. Скіфи володіли секретами багатьох сплавів, займалися литтям, тисненням, карбуванням тощо. Зображення

на пам’ятках мистецтва дають уявлення про культуру скіфів, зокрема про їхній одяг та побутові речі. Скіфське мистецтво належить до мистецьких надбань світового значення.

а *б*

в *г* *ґ* *д*

Скіфське мистецтво (IV ст. до н.е.)*:* а – срібна чаша з Гайманової Могили; б – золота пектораль (нагрудна прикраса) скіфського царя з Товстої могили; в – келих із Гайманової могили; г – золотий гребінець з кургану Солоха; ґ – золотий шолом.

За гіпотезами деяких дослідників, святковий одяг **кімерійців** (X-VII ст. до н.е.), **скіфів** (VII-III ст. до н.е.), **сарматів** (III ст. до н.е. - III ст. н.е.), які жили на наших землях, був щедро орнаментований аплікацією, декоративними швами.

а б в

Реконструйований давній одяг: а – кіммерійців; б – скіфів; в – сарматів

Антична доба. У похованнях перших століть нашої ери знайдено залишки вбрання оздобленого різнокольоровою вишивкою, бісером, золотим шитвом та аплікацією. Відшукані срібні фігурки людини

підтверджують, що одяг, який носили ще в VI столітті нашої ери, декорувався орнаментами. Зрозуміло, що зображений на бляшці танцюрист, далеко не перший і не єдиний хто це одягнув.

срібна фігурка людини (VI ст. н.е.)

реконструйований одяг античної доби

Київська Русь. Князівська доба. Утворена в середньовічній Європі держава Київська Русь (у літописних джерелах сучасники називали цю державу Русь або Ру́ська земля́), котра вікувала з кінця IX до середини XIII століть, зумовила майбутній розквіт різних ремесел, будівництва, мистецтв на українській землі.

Український історик Тарас Васильович Чухліб повідомляє, що наприкінці XIX століття у районі села Росава на Київщині відомий археолог Дмитро Самоквасович віднайшов залишки князівського верхнього одягу – сорочку. Вона датується XII століттям. Окрім того, він також віднайшов бронзову статуетку в одному з курганів поблизу Полтави. https://www.facebook.com/TChuhlib/posts/1477296635790743

1 2 3

1. Коротка сорочка руського князя XII ст. Село Росава на Київщині.
2. Залишки шовкової матерії XII ст., віднайденої археологом Дмитром Самоквасовим поблизу Росави на Київщині.
3. Бронзова статуетка сарматської доби. Полтавщина.

Які характерні особливості одягу і його декорування на зображеннях?

Розвитку ремесел сприяв активний процес утворення нових центрів організації суспільства – міст. Київська Русь була держава укріплених міст, де активно розвивалося понад 100 ремесел, а також торгівля в середині держави та за її межами.

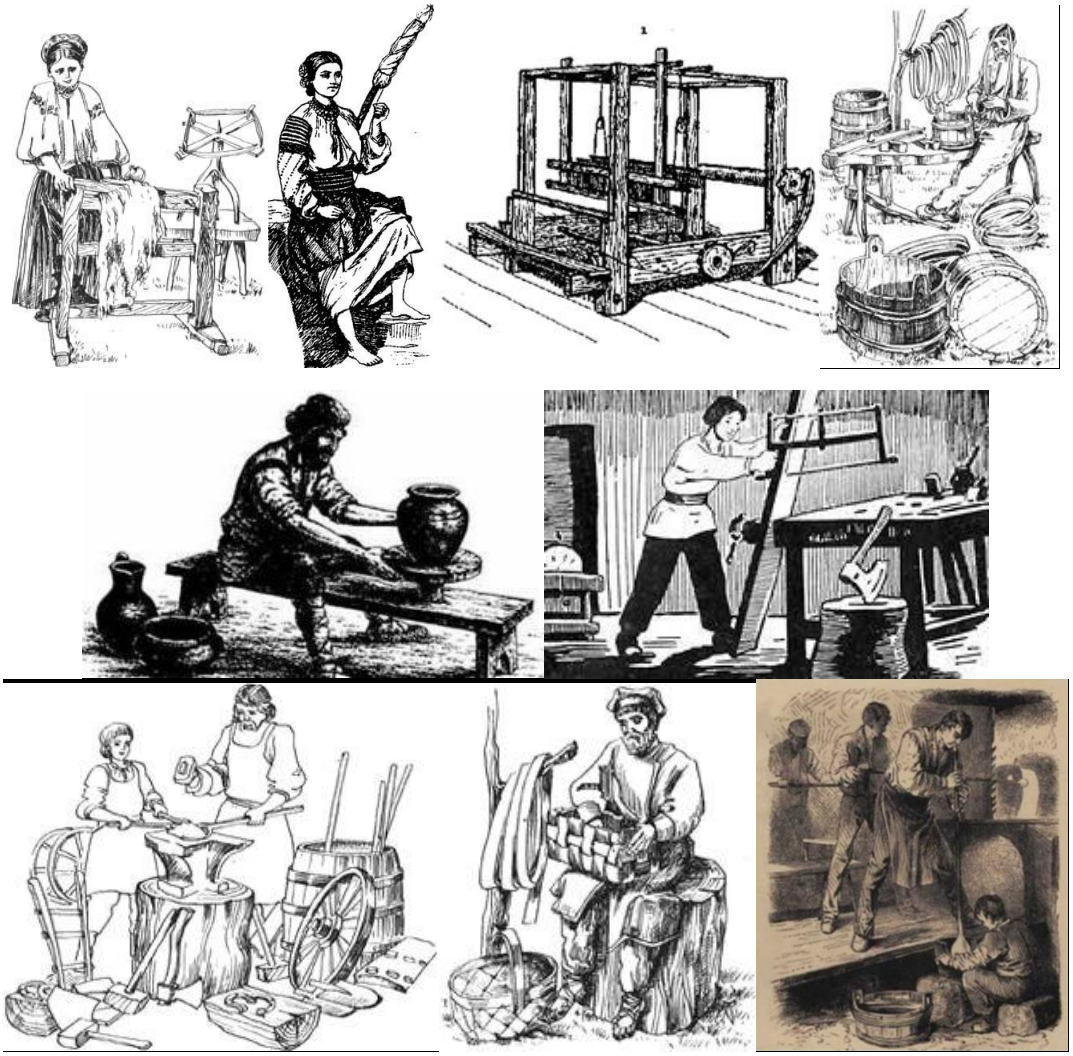

Різновиди ремесел

Які види ремесел зображені на малюнках?
Чому за часів Київської Русі розвивалося велике розмаїття видів ремесел?

У глибину таємниці ремесел могли проникнути лише професійно підготовлені люди. Корпоративно-реміснича культура тих часів визначалася чітким розподілом членів ремісничих цехів на майстрів, підмайстрів та учнів, а перехід з однієї категорії в іншу був довгий і жорстко контролювався корпорацією. У таких умовах панує рецептурний спосіб навчання. За деякими джерелами технологічні знання були пов’язані з містикою. Вони ретельно охоронялися та передавалися «посвяченим».

Тогочасні протодизайнерські твори (художні вироби з металу, кераміки, скла, дерева, шкіри, тканин тощо) набувають довершеності форм, досконалості конструкцій, самобутності та свідчать про багатолітній

духовний зв'язок культури різних народностей на українських землях. З часом поступово стирається межа між ремісництвом і мистецтвом.

XI та XII століття є добою розквіту декоративно-ужиткового мистецтва, яке орудує найрізноманітнішими матеріалами, техніками, формами, орнаментами. http://litopys.org.ua/cultur/cult21.htm

Реконструйований одяг часів Київської Русі

Взірці мистецтва Київської Русі

Які ознаки зображених зразків мистецтва Київської Русі?

Декоративно-ужиткове мистецтво за **доби готичного стилю** (XII–XV ст.) досить таки збіднюється в орнаментальних формах та їх компонуванні. Тогочасні зразки мистецтва свідчать, що орнаменту приділялося все менше й менше уваги, він не є улюбленим мистецтвом цієї доби.

Інтерес до багатства оздоблень відроджується в **епоху Ренесансу** (XIV–XVI ст.), а також – **Бароко** (XVII–XVIII ст.). Характерними рисами українського бароко, самобутнього художнього стилю, є багатство химерних форм, особлива виразність у застосуванні різних матеріалів під час декорування архітектурних споруд, інтер'єрів, меблів, посуду, одягу тощо. Розвивається традиційне декоративно-ужиткове мистецтво, замилування мальовничими життєрадісними орнаментами – переважно рослинними.

Дослідник Дмитро Антонович зауважує, що орнамент ренесансу і бароко значно відрізняється від орнаменту попередніх періодів, особливо доби візантійсько-романської, що можна припустити таке: «поміркований розвій орнаменту в добу готики був потрібним інтервалом для того, щоб відвикнути від старих форм і засвоїти нові».

Унікальним явищем в історії українського бароко є золотошиття козацької старшини. Півтора століття воно було взірцем високого мистецтва, надихаючи майстрів на розвиток орнаментики та технічних прийомів виконання. Виконавцями вишивки були представниці знаті, посполиті жінки та дівчата, які працювали в панських маєтках, майстрині монастирських майстерень.

Вишивка козацької старшини XVII - XVIII століть

Які ознаки зображених зразків вишитого орнаменту козацьких часів?

В основі філософії козацького бароко є мужність, освіченість, гідність, жага свободи, патріотизм. Це виявляється в гротескних формах, підкреслених декоративністю й багатством засобів вираження, самобутнім художнім смаком, чуттєвістю й духовністю українського народу. Як органічна форма творчої реалізації, українське бароко стало яскраво вираженим національним стилем, що проявляється в усіх сферах життя – архітектурі, живописі, літературі, побутовій культурі, інтер'єрі, одязі тощо.

Реконструкції вбрання різних верств часів козаччини

https://geomap.com.ua/uk-uh7/282.html
http://litopys.org.ua/cultur/cult21.htm
https://studopedia.com.ua/1_69376_protodizayn-I-pochatki-teorIy-dizaynu.html

Які ознаки зображених зразків одягу козацьких часів?

За портретами шляхти XVI початку XVII ст. можемо також багато дізнатися про культуру тогочасної еліти.

1. Беата Костелецька, дружина князя Іллі Острозького. XVI ст.
2. Раїна Вишневецька, дружина князя Михайла Вишневецького початок XVII ст.

Отже, саме в барокові часи було засновано унікально витончене мистецтво – шиття золотими та срібними нитками церковного одягу й ікон (літургійне шитво). Автором «золотошиття» була Марія Мазепа, мати гетьмана України Івана Мазепи, високоосвічена ігуменя (настоятелька) двох монастирів – Києво-Печерського Вознесенського і Глухівського Успенського. Золотошитво поширилося і процвітало в багатьох жіночих обителях. Високоосвічені монахині були дизайнерами і майстринями своїх творінь, які ставали зразкми і поширювалися в інші майстерні.

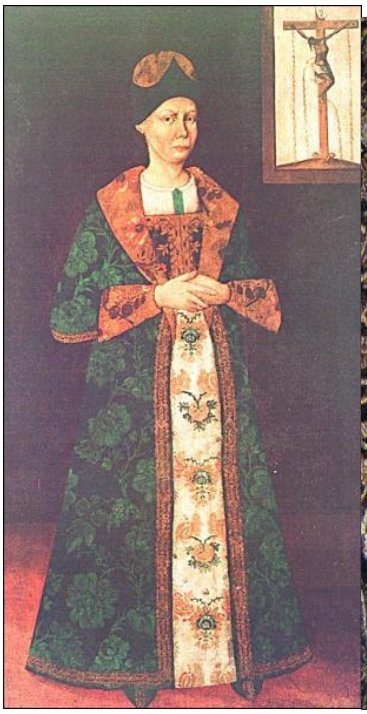

Марія Мазепа (1617–1707 рр.) Плащаниця «Христос у труні» (робота Марини Мазепи)

Французький інженер Гійом де Боплан на початку 1630-х років так описує Києво-Печерський Вознесенський дівочий монастир, ігуменею якого була Марія Магдалина Мазепа: «У Вознесенському монастирі живе багато черниць, числом до сотні; вони займаються шитвом і гаптують на ошатних хустинах прегарні вишивки, продаючи їх тим, хто приходить на огляд і відвідини. Вони вільно виходять з монастиря, коли хочуть, і зазвичай йдуть до Києва… Всі вони вбрані в чорне, ходять лише попарно, як і більшість католицьких черниць. Пригадую, що доводилося бачити серед них обличчя такі гарні, які зрідка зустрінеш у самій Польщі».

Інший мандрівник, архідиякон Павло Алеппський із Сирії, відвідавши монастир на початку 1650-х років, був здивований, що його черниці знають латинь, обізнані з філософією. При монастирі була школа. Очолити такий монастир могла лише освічена, інтелігентна, шляхетського походження жінка, твердих релігійних переконань. Значна частина зразків цього шитва, на жаль, була знищена за період радянської влади.

До речі

Дмитро Антонович: в другій половині XIX ст. збирали твори українського орнаменту як матеріал етнографічний, і навіть потроху видавали: вишивки (Вовк, Літова, Олена Пчілка), писанки (Скаржинська), але їх не розглядали як твори мистецтва, а тільки колекціонували в етнографічних збірках як свого роду екзотику й уболівали, що ці матеріали з обиходу зникають і що фабрична продукція витісняє їх. http://litopys.org.ua/cultur/cult21.htm

Національно-патріотичне піднесення прогресивної української інтелігенції другої половини XIX – початку XX ст. спонукало до поглибленого дослідження народного життя, побуту, культури свого народу. Це був широкий патріотичний рух, період вибуху етнічного самоствердження, створення музеїв народної творчості, етнографічних виставок різного рівня, видання публікацій, присвячених народному мистецтву.

http://ethnography.org.ua/content/koly-gorodyany-odyagly-vyshyvanky

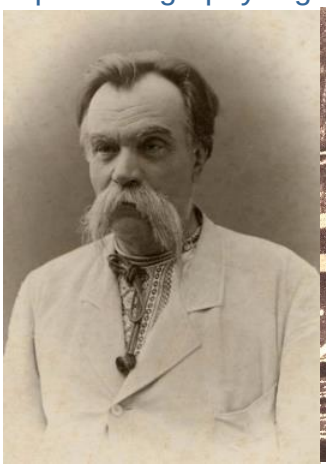

М. Старицький. 1900-ті. Олена Пчілка (Ольга Косач) Леся Українка. 1888 р. Іван Франко (1856-1916)

Микола Лисенко. 1911 Марко Кропивницький, Микола Лисенко, Микола Садовський серед учасників Київського аматорського хору Лисенка, 1888

Книги, які створені в ті часи і донині мають культурну цінність у дослідженнях давньої спадщини, пробудженні національної свідомості.

Наприклад, фахова праця письменниці, етнографа Олени Пчілки (Ольга Петрівна Косач – мати Лесі Українки) «Український народний орнамент: вишивки, тканини, писанки» (1876 р.) ще за її життя перевидавалася п’ять разів. У наступні роки Ольга Петрівна активно продовжує збирати народні вишивки та публікує їх в альбомах: Украинский народный орнамент. – 2-е вид. – К., 1879; Українські взори. – К., 1903; Українські узори: присвячено Волинському краєві. – К., 1912; Українські узори. – К., 1927. Любов до вишивки вона передала своїм дітям, які власноруч виготовляли вишиті речі та дарували їх близьким і знайомим.

Тогочасна інтелігенція, студентство носили не лише традиційний український одяг. Також створювали свій модній одяг в етностилі, який тоді набував популярності не лише в Україні, а й у Європі та Росії. Такий одяг не мав лише автентичної пізнаваності, створювався з використанням нового крою, технік вишивання, насичених колористикою орнаментальних мотивів, модною на той час брокарівською вишивкою тощо.

Ольга та Олександра Хоружинські, 1885 р

Ольга Хоружинська. 1880-ті. Харків

Охарактеризуйте особливості одягу, зображеного на світлинах.
Чому інтелігенція другої половини XIX – початку XX ст. виявляла неабиякий інтерес до народного мистецтва?
Звідки пішла назва «брокарівська вишивка»?

У такий спосіб народна культура в другій половині XIX – початку XX ст. перемістилася в міський культурний простір, стала виразником української ідентичності, що демонструється і до нашого часу представниками української інтелігенції. Було дещо подолано прірву соціальної дистанції між городянами та селянами.

До речі

Сучасна дослідниця Ярослава Музиченко зазначає: «То був зоряний час нашого народного мистецтва. Професійні митці співпрацювали з народними майстрами в осередках народного мистецтва, витворюючи національний український стиль. У Решетилівці на Полтавщині працювали художниці Віра Болсунова та Євгенія Прибільська, в Оленівці, у майстерні при садибі Ханенків – Василь Кричевський, у Вербівці – Олександра Екстер. До речі, Екстер з Казимиром Малевичем та іншими знаними митцями розробляли на основі народного сучасний одяг, оздоблений вишивкою. Зокрема, інтерпретували барокове шитво доби Гетьманщини XVII-XVIII ст.

Українську моду підтримували і пропагували відомі художники і письменники – Опанас Сластіон, Олена Пчілка, Сергій Васильківський, Василь Кричевський, Михайло Коцюбинський, Іван Франко, Леся Українка, акторка Марія Заньковецька – яка і вбиралася в автентичний одяг, і сама вишивала. У Львові новітню українську моду презентували всесвітньо відома співачка Соломія Крушельницька і родина Шухевичів. Сестри Олена та Ольга Кульчицькі, вивчивши орнаментику вишивки та вибійки, особливості народного крою різних регіонів України, створювали моделі сучасного одягу та публікували їх у часописі "Нова хата".

https://cutt.ly/6yO3tQl

До речі

Небажання засвоювати чужі культурні зразки певний час було причиною негативного ставлення українців до закордонної моди, висміювання її прихильників. Це яскраво висвітлено в п’єсах М. Старицького „Не судилось“ (1881), „За двома зайцями“ (1883) та „По-модньому“ (1887), в яких карикатурно зображені герої, що надто дбають про вбрання „*хвисонистої моди і загрянишного матеріялу*“, а всі привабливі персонажі носять національні костюми.

https://modoslav.blogspot.com/2012/08/blog-post_21.html

У цей історичний період розвиваються різні види ремесел і промислів, давні традиції декоративно-ужиткового мистецтва відображаються в різноманітних виробах. При цьому враховуються смаки часу, зовнішні впливи, які майстри адаптують до місцевих традицій. Засновуються школи, майстерні, виставки, організовується збут мистецької продукції. Зростає попит на неї не лише в Україні, але й за кордоном.

Український національний стиль відроджується й протистоїть швидкоплинній моді масової фабричної продукції. Митці звертаються у своїй творчості до глибинних традицій декоративно-ужиткового мистецтва. Так відсівається штучне і неприродне, натомість переростаючи у високе і справжнє мистецтво.

Реконструкції вбрання українців XIX-XX ст.

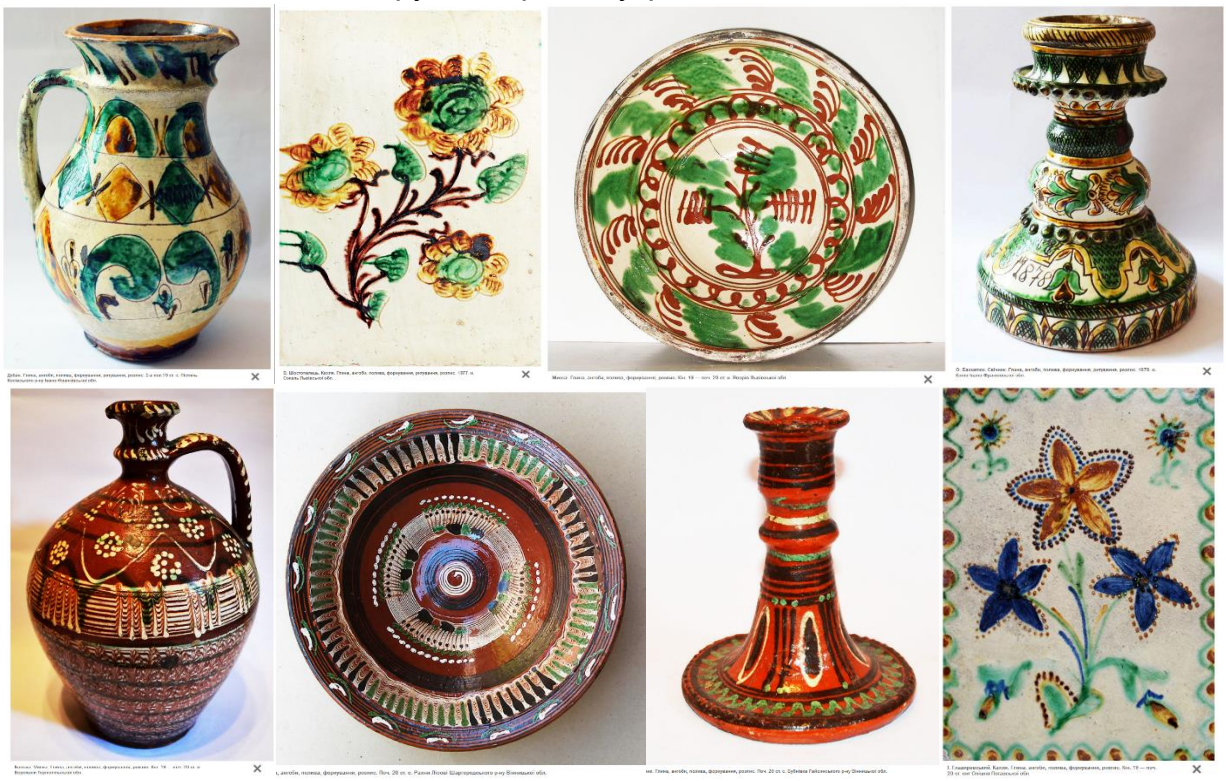

Зразки гончарного мистецтва XIX-XX ст.

http://esu.com.ua/search_articles.php?id=60522

Зразки мистецтва деревообробки XVIII-XX ст.

Зразки української культури XIX-XX ст.

Зразки українського орнаменту XIX-XX ст.

Інтер'єр української традиційної хати

Охарактеризуйте за зображеннями особливості орнаментів зразків мистецтва. Які чинники розвитку етностилю в різних сферах життя українців?

Робота в групах

Об'єднайтеся в групи, здійсніть дослідження стану декоративно-ужиткового мистецтва в різних етнографічних районах України за часів радянської влади. Розробіть історичні довідки. Презентуйте результати досліджень. Рекомендований матеріал: https://cutt.ly/ByPggiv

Дослідники простежують одноцільність і традиційність етностилю української народної культури, форм старовинного народного мистецтва у часі й просторі. Впродовж сотень років етностиль українців зберігає свою рідну основу, на якій він постійно розвивається, незважаючи на різні чинники:

- ✓ міграційні процеси – переселення народів у межах країни або з однієї країни в іншу;
- ✓ культурно-історичні взаємозв'язки із сусідніми народами, їхній безпосередній вплив;
- ✓ природо-географічні, соціальні, економічні, політичні та інші умови життя різних регіонів українського народу тощо.

У традиційному народному мистецтві простежується *важлива особливість* – кожен окремий його вид, високомистецькі продукти упродовж віків мають власну, самобутню орнаментику, яка не змішується і не копіюється. Тобто традиційні орнаменти одного виду речей, наприклад, гончарних виробів, не переносяться просто на інший вид речей, наприклад, на вишивку. Це є підтвердженням високого розвитку мистецької культури українського народу.

Малюнки Івана Гончара

Охарактеризуйте за малюнками Івана Гончара особливості зображених орнаментів. Від чого залежить характер декорування предметів?

До речі

Дмитро Антонович відзначає такі «нісенітниці відродження» українського мистецького стилю в 20 ст.: на стінах казенно побудованих цегляних будинків насадили, як окраси, взірці вишивок для сорочок, виконаних шитвом у хрестики. Зрозуміло, такий «архітектурний стиль», крім глузування, нічого не викликав. Інші піонери відживлення українського національного стилю навчали в Миргородській мистецько-виробничій школі орнаментувати кераміку орнаментами зі старого церковного шитва. Це досить широко на Україні прищепилося, але і з того, звичайно, нічого доброго не вийшло. Надихане найкращими замірами полтавське земство заложило цілу практичну школу мережання та вишивання з прикладанням вишиваних орнаментів з українського одягу до салонових блузок та інших салонових оздоб. З того вийшов теж несмачний «Wienerkimst», що й досі панує в шитві українських дам у ширших колах громадянства. Прикладів того можна навести чимало. Але помилок уникнути неможливо: з часом те, що помилкове, само відсівається і завмирає, а здорові й дотепні почини розвиваються й дають блискучі наслідки.

В. Кричевський один із перших оцінив мистецьку вартість старих українських килимів, зібрав колекцію їх, невелику, але незрівняну ні з якою іншою (згинула за

революції), і, спираючись на неї, виконав кілька візерунків для килимів, артистично виконаних у килимарській робітні Варвари Ханенкової.
Після В. Кричевського, може, найглибше зрозумів декоративне українське мистецтво Михайло Бойчук, що організував зі своїх учнів цілу школу декоративного мистецтва, передовсім у малярстві, а потім і в інших галузях декоративного виробництва. М. Бойчук знову почав уживати плетений орнамент і відновив в Україні монументальне декорування стін малярськими композиціями і вперше завів малювання фресок. Учень М. Бойчука *В. Седляр* знову покликав до життя Межигірську фабрику полив'яного посуду з доброю полив'яною орнаментацією. Другий учень М. Бойчука — *С. Колос* — багато причинився до відродження старого українського килимарства і дав цінні зразки українського гобелену. За межами рідного краю дуже талановита артистка *Марія Долькицька* блискуче відродила мистецтво емалі після перерви на Україні майже на вісім сотень років.
http://litopys.org.ua/cultur/cult21.htm

Етностиль українського екстер'єру, інтер'єру, предметів побуту, одягу тощо вражає різноманітністю, витонченістю і багатством форм, матеріалів, орнаментальної оздоби.

Скарбниця сучасної української культури поповнювалася тисячоліттями. Про це свідчать археологічні артефакти творчості народів, що жили на теренах України в різні часи, а також літописи минулого. Вартісні набутки культур попередніх поколінь живуть в українському декоративно-ужитковому мистецтві нашого часу.

Високомистецькі вироби кожного окремого виду декоративно-ужиткового мистецтва українського народу мають самобутню орнаментику

1.4.2. В яких джерелах можна знайти інформацію про етностиль?

Слідувати традиції значить віддавати свої голоси найбільш загадковій партії – партії наших предків. *Гілберт Кіт Честертон*

Для дослідження українського етнічного стилю використовують писемні джерела, речові пам'ятки, вірогідні Інтернет-джерела, дані різних наук – археології, етнографії, географії, фольклористики, мистецтвознавства тощо. До цінних джерел інформації належать музейні експонати, давні малюнки, картини, сторінки етнографічних альбомів, журналів, книг, фотографії, ілюстрації до книжок, фрески, скульптурні чи рельєфні зображення людей, предметів побуту тощо.

Зробити схемою. У центральному вічку написати: **ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ** *Від нього стрілки до вічок з написами:* ***музейні експонати; малюнки, картини; альбоми; журнали; книги; фотографії; Інтернет; електронні освітні ресурси***

Музейні експонати

К. Маковський В. Тропінін К. Білетіна В. Хвостенко

Михайло Мороз. Гуцулка. Михайло Андрієнко-Нечитайло. Дівчата. Михайло Бойчук, Дівчина.

Українки в живописі

Сторінки етнографічних альбомів, журналів, книг, марки

Світлини

Електронні освітні ресурси

Джерела інформації про декоративно-ужиткове мистецтво

Давні зразки декоративно-ужиткового мистецтва як пам'ятки української самобутньої творчості старанно збираються мистецтвознавцями, колекціонерами автентичних виробів та зберігаються в численних українських музеях, приватних колекціях тощо.

Декоративно-ужиткове мистецтво постає на багатовіковій народній культурі, розмаїтті матеріалів, технік виготовлення, удосконаленні форм, розвитку орнаментальної культури та колористики.

Які джерела інформації використовують для дослідження декоративно-ужиткового мистецтва та особливостей українського етнічного стилю?
За якими ознаками можна визначити український етнічний стиль?
На що опираються митці під час створення реконструкцій?
Чому у створенні нових виробів в етностилі відображають традиції декоративно-ужиткового мистецтва?

Робота в групах Об'єднайтеся в групи та здійсніть дизайн-аналіз зразків етнічного стилю, який творився на теренах України в різні історичні періоди. Розробіть історичні довідки про відомих народних майстрів різних часів. Презентуйте, обговоріть й оцініть результати виконаних завдань.

1.4.3. У чому цінність декоративно-ужиткового мистецтва?

Творчість повинна перемагати темряву. Творити потрібно на радість людям.
Параска Хома

Мистецтво – вираження найглибших думок найпростішим способом.
Альберт Енштейн

Благо, яке дарує нам мистецтво, полягає не в тому, чого ми від нього навчаємось, а в тому, якими ми стаємо завдячуючи йому. *Оскард Уайльд*

Декоративно-ужиткове мистецтво є підсумком творчості і плідної праці багатьох поколінь народних майстрів. Воно найтісніше пов'язане з повсякденним життям народу, з його трудовою діяльністю. Через багаторазові повторення, його художні образи, форми, технічні характеристики закріплюються і передаються послідовникам як національна культурна традиція. Це не просте повторення, а творчий процес удосконалення усталених форм і технологій народних митців, основа проєктування нових виробів в етностилі.

Декоративно-ужиткове мистецтво має важливе значення в культурному розвитку народу, його єднанні. Спрямоване на формування естетичного й зручного середовища, високих почуттів, виховання художніх смаків, реалізацію потенціалу творчої діяльності.

Традиції мають великий вплив на розвиток естетики і хисту народу. Інформація, зосереджена у технологіях різьбярства, ткацтва, вишивання,

гончарства та в інших видах декоративно-ужиткового мистецтва є цінним джерелом пізнання історії народу.

В історичних і краєзнавчих музеях України, приватних колекціях зберігається багато автентичних речей, які відображають побут і художні смаки прадавніх українців – вишивальниць, різьбярів, гончарів та майстрів інших ремесел. Оглядаючи експонати, помічаємо, що формами, орнаментами вони схожі на деякі сучасні вироби.

У кожній галузі народного мистецтва народжуються нові ідеї, реалізовуються різні проєкти. Нині проходить велика кількість виставок, ярмарок, фестивалів де майстри презентують свої вироби з різних конструкційних матеріалів.

Декоративні вироби щоденного вжитку, що постійно оточують людину, створюють відповідний настрій – життєрадісну атмосферу. Під впливом нових форм життя та інноваційних технологій стрімко змінюється побут народу і його матеріальна культура. Зберігаючи й розвиваючи традиції минулого, сучасні майстри створюють предмети домашнього вжитку та декоративного призначення з врахуванням нових естетичних та практичних вимог. Використовують новітні конструкційні матеріали і технології, доповнюють і змінюють сюжети і композиції орнаментів, їх колорит, вносять своє світовідчуття, дотримуючись принципів етностилю.

Декоративно-ужиткове мистецтво є джерелом творення нових виробів в етностилі, має великий вплив на чуттєву сферу людини, її естетичний смак.

Декоративно-ужиткове мистецтво – галузь українського пластичного мистецтва, яка спрямована на створення естетичних виробів для загального вжитку. Декоративний означає «прикрашений», а ужитковий – практичний, корисний у побуті.

Декоративно-ужиткові предмети поєднують естетичні та практичні якості предметів. Це знаряддя праці, посуд, меблі, інтер’єрні вироби, одяг, прикраси, іграшки тощо. Такі предмети не обов’язково декоровані орнаментами, але є мистецькими з огляду на власну форму або колорит.

У кожному виді декоративно-ужиткового мистецтва все інакше – матеріал, техніка виготовлення, принципи побудови композиції – те, з чого воно створюється і розвивається.

Наш час – час розквіту багатьох декоративно-ужиткових мистецтв: ткацтва, килимарства, вишивки, вибійки, в’язання, гончарства (вироби із глини), гутництва (вироби із скла), писанкарства, ювелірної справи, лозоплетіння, художньої обробки дерева, металу тощо. Їхні традиційні ознаки є основою формування етностилю, продовження і збагачення національної мистецької культури.

ПОШИРЕНІ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВІ МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ

1. *Витинанки*

витинанка О. Пилюгіної

2. *Писанкарство*

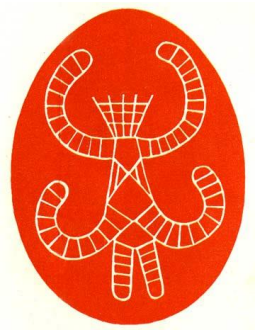

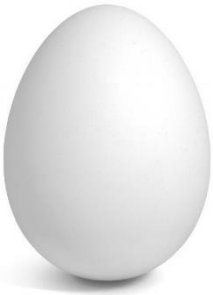

3. *Гончарство*

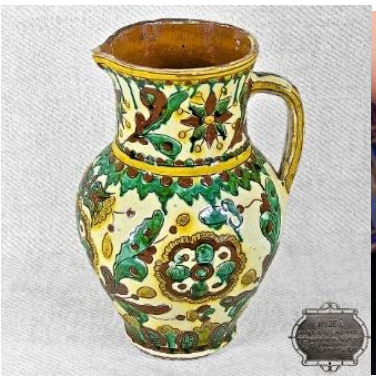

https://cutt.ly/1uNvMod

4. *Гутництво (художнє скло)*

5. *Бісероплетіння*

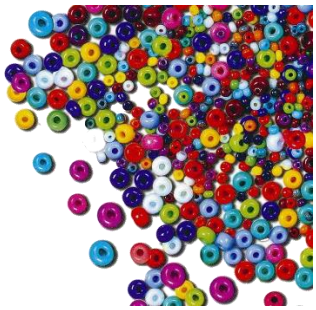

6. *Деревообробка*

7. *Лозоплетіння*

8. *Художня обробка металу*

9. *Ткацтво*

10. *Вишивка*

11. *Лялька-мотанка*

12. *Вибійка*

https://lady.tochka.net/ua/60943-obustraivaem-dom-v-etnostile/

Продовжте перелік видів декоративно-ужиткового мистецтва. Охарактеризуйте призначення й естетичні особливості зображених зразків декоративно-ужиткового мистецтва.

***У** глибинах свідомості народу живе і передається від покоління до покоління інформація про найбільш доцільне і прекрасне. В цьому суть традицій, їх живучість і творча сила.*

До речі

12 грудня 2019 року чотирнадцята сесія Міжурядового комітету з охорони нематеріальної культурної спадщини внесла до Репрезентативного списку Світової нематеріальної спадщини Косівську мальовану кераміку.
Делегацію України на 14-й сесії Міжурядового комітету ЮНЕСКО представляли Надзвичайний та Повноважний Посол України в Перу Ігор Тумасов, Почесний консул

України в Колумбії Луїс Бернандо Рамірес Бранд, заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства Марія Гринюк та секретар Косівської міської ради Роман Печижак.

Під час виступу на сесії Посол України подякував членам та експертам Міжурядового комітету з охорони нематеріальної культурної спадщини за високе визнання чергового елементу багатої та різноманітної української культури. Посол України також висловив щиру подяку представникам Косівської громади за їх наполегливе та ретельне збереження місцевих традицій і культури, як частини розмаїтого культурного надбання України.

Колишній міністр культури України Євген Нищук привітав усіх, хто долучився до роботи над номінаційним досьє і, зокрема, висловив окремі вітання “неймовірній пані Марії Гринюк, чия робота у підготовці номінації була надзвичайно важлива.

Косівська мальована кераміка має стійкі і давні традиції. Нам є чим пишатися і надихатися для подальшого розвитку і творення нашої культури.

Взірці Косівської мальованої кераміки

У чому цінність декоративно-ужиткового мистецтва?
Які види декоративно-ужиткового мистецтва найпоширеніші в наш час?
Охарактеризуйте ознаки Косівської кераміки.
Вироби яких видів декоративно-ужиткового мистецтва зображені на малюнках? Які матеріали використані для їх виготовлення?

http://velokosiv.if.ua/2010/06/28/55/

Робота в групах

Об'єднайтеся в групи, оберіть один із видів декоративно-ужиткового мистецтва, здійсніть дизайн-аналіз його зразків та особливості авторського почерку визначних народних майстрів, художньо-промислових шкіл, училищ прикладних мистецтв, інститутів, академій України різних часів. Презентуйте результати досліджень.

1.4.4. Які особливості творення етностилю в наш час?

Етніка – це як свіжа кров, яка повинна надходити на нові напрями, на нове життя. *Жан Поль-Готьє.*

Сучасні дизайнери своєю творчістю доводять, що українське може бути стильним і модним, затребуваним у світовій культурі. Їхня праця відображає глибинні пласти національної культурної спадщини, поєднуючи її традиційні засоби з новітніми. Новостворені мистецькі вироби стають надбанням і основою розвитку української культури.

Українці в наш час частіше оточують себе речами з традиційними українськими мотивами, орнаментами, кольорами та символікою. Використання таких речей дає усвідомлення приналежності до високорозвиненої української культури, непорушного зв'язку з минулими поколіннями. Розвиває відчуття гідності, впевненості і сили для творення кращого світу.

Зразки українського народного мистецтва є важливим підґрунтям для збереження, розвитку і творення української культури, безперервного процесу творчого переосмислення віковічних надбань свого народу.
https://etnodim.com.ua/ua/zhinkam/ua-plattia-zh/
https://etnodim.com.ua/ua/zhinkam/ua-zhinochi-vishivanki/

До речі

Історія від дизайнерки жіночих та чоловічих прикрас, етнографині, галеристки, колекціонерки стародавнього українського одягу зі всієї України Роксоляни Шимчук мовою оригіналу (для збереження емоцій): «Розкажу трагічну, сумну, світлу та обнадійливу! Бо ж сорочка таки є! Ціла! Чиста! Неповторна! Гідна та розкішна! Красується у XXI столітті в самому центрі Львова - найкращого міста на світі!!, і тішить своєю витриманою та шляхетною красою охочих зі всього світу!!!💙💛
Цю сорочку я сама знайшла у етнографічній експедиції десь у 1989-1991 роках. Нею вже мили підлоги і я надибала її під порогом, при вході у хату в якомусь Буковинську селі.. На моє прохання віддати мені ту шматку, молодичка запально вигукнула :"П'ять рублів!".
Для мене, студентки, на той час це були гроші!!!, але я мовчки витягнула і віддала, витягнувши її з болота двома пальцями і спакувавши у пакет, щоб не вимазати інші речі. Сорочка була розпорена, брудна, та (на щастя!!!) вишиття збереглося. Реставрувала власноруч: прала, виводила кожну маленьку плямочку та збирала до купи руками. І тепер я вважаю її однією з перлин колекції!!.
Шкодую тільки, що не записала ні родини, ні села походження.. та тоді ми не розуміли важливості цієї інформації - не було кому навчити.....
Сорочка жіноча. Буковина (Чернівецька обл.) XIX століття. #історія_однієї_сорочки»
https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=3211292002260748&id=100001399402240

Нині спостерігаємо такі похідні від традиційного народного мистецтва, напрями його розвитку:

1. ***Відтворення зразків народного мистецтва***, що передбачає *реплікацію* – процес створення копій, які дають змогу естетично насолоджуватися використанням їх у побуті.
2. ***Творення етностилю***, що передбачає інноваційне, авторське вираження в створених предметах глибин традиційного народного мистецтва, органічне переосмислення й оновлення традицій. Саме тому етностиль довговічний, задовольняє практичні, естетичні, екологічні потреби людини.

3. ***Ширвжиток*** – данина плинній моді, що передбачає тиражування, популяризацію одноманітних, спрощених виробів, стилізованих під традиційні. В таких виробах автентичне переважно вихолощене, позбавлене цінності, часто в них невдало використані лише окремі елементи традиційних форм, колориту, орнаменту тощо.

Розглянемо ці напрями детальніше.

1. Відтворення зразків народного мистецтва

Відтворення артефактів сприяє збереженню й поширенню національної традиції, української естетики. За таких умов споживач використовує у повсякденному житті репліки – копії автентичних речей, чим сприяє якнайдовшому їх зберіганню для нащадків.

Автентичний одяг різних регіонів України

У наш час спостерігається підвищений інтерес до реплікації. Мистецтвознавці, народні майстри і просто любителі справжніх взірців народної творчості створюють репліки традиційних виробів – музейних або колекційних експонатів, сімейних реліквій тощо. Або, як ось на зображеннях, – за картинами відомих художників.

Репліка образу української жінки і сорочки
з живопису Василя Тропініна, «Подільська вишиванка», 1804 р.

Репліка чоловічої сорочки з картини Василя Тропініна, «Українець», 1820 р.
Авторка схеми орнаменту – Лілія Бебешко, виконання репліки – Анастасія Фоміна.

Створення реплік сприяє відтворенню і поширенню національних набутків, шанобливому зберіганню сімейних реліквій, адже зникає потреба зношувати і нищити автентичні речі. Репліка зроблена власними руками приносить особливе задоволення, нею приємно милуватися й користуватися. Своєю довершеною красою, перевіреною віками, репліки створюють затишне життєве середовище людини.

***Р**еплікація дає змогу відтворювати, поширювати і зберігати цінні автентичні речі*.

На які події доречно вдягати репліки традиційного народного вбрання?
Чи зберігаються у вашій родині автентичні речі – сімейні реліквії? Підготуйте розповіді про них.

2. Творення етностилю

Етностиль є відображенням самобутності, художньо-образних уявлень українського народу про навколишній світ у створених предметах. Він постійно розвивається і проєктується сучасними дизайнерами.

Авторів етностилю не так вже й багато – це елітарна творча діяльність, талановита здатність зануритись у народне мистецтво, пропустити його через себе, потім піднятися на височини творчості і створити неповторні й органічні предмети у пізнаваному авторському етностилі.

Прикладом успішного створення етностилю в сучасному одязі є моделі дизайнерки Віти Кін. Вона творчо переосмислила традиції та створила абсолютно нову, самодостатню концепцію традиційного одягу, яка має успіх у світовому просторі. Можна припустити, що її надбання у

майбутньому стануть складовою української культури. Згадаймо – кожна епоха народжує свої особливості етностилю на основі переосмислення етностилю минулих епох.

Етностиль у творчості від Віти Кін

Віта Кін має впізнаваний авторський етностиль, творчо використовує форми традиційних вишитих сорочок та інших українських артефактів, які набувають нового функціонального призначення. Так, наприклад, традиційна додільна сорочка, яка була лише спіднім одягом українок, повертається до життя, але вже, як самостійний одяг – естетичний і зручний. Також дизайнерка експериментує з новими формами – сукнею-халатом різної довжини, комбінезоном, комбішортами тощо. Разом з тим зберігаються лінії традиційного крою вишиванок, до того ж різних регіонів України.

Також у вишиванках Віта Кін творчо використовує різні техніки вишивання, орнаменти традиційних рушників, тканих килимів, які органічно поєднуються з кроєм виробів.

Авторський внесок дизайнерки Віта Кін у світове етно

https://cutt.ly/9u49TRl
https://cutt.ly/Zu49G7m

До речі

Свого часу (2015 року) американське видання Vogue назвало українську вишиванку найгарячішим трендом сезону. За словами автора матеріалу, стильна вишита блуза в Бохо-стилі, що набирає популярності в останні роки, насправді має національність.

Vogue також звернув увагу на те, що інтерес до української культури – не просто модне явище. Тепер, після усіх випробувань, які випали на долю України, використання українських мотивів в одязі – це об'єднувальна ідея, спосіб глибинної самоідентифікації.

Українські дизайнери-модельєри, які вміло поєднують сучасні тенденції моди та українські етнічні мотиви стають відомими у світовому співтоваристві моди, що сприяє позитивному іміджу України. На основі усталених традицій декоративно-ужиткового мистецтва вони створюють вишукані композиції, найрізноманітніші предмети – одяг, взуття, хустки,

рушники, скатерки, серветки, постільну білизну, диванні декоративні подушки, панно, картини, аксесуари, різноманітні дрібнички тощо.

Моделі знаних художників-дизайнерів мають постійних шанувальників, які цінують бездоганну якість, новітні технології обробки, ідеальний крій та ексклюзивність.

Кожна історична епоха породжує свій стиль на основі переосмислення стилю минулих епох.

До речі

На думку мистецтвознавця, Мирослава Тарасовича Мельника, – якщо за радянських часів в одержавленій моді схвалювався зовнішньо-декоративний фольклоризм „півників та рушників“, то на сучасному етапі традиція, проходячи через фільтр індивідуальної свідомості митця та адаптуючись до вимог часу, перетворюється на нову художню якість, що втілює народну філософію, розуміння доцільності й краси. За такими принципами працюють Л. Пустовіт, О. Караванська, Р. Богуцька, І. Каравай, В. Краснова, З. Ліхачова та багато інших українських дизайнерів, які світові тенденції моди збагачують використанням національних традиційних компонентів (*поєднання кольорів, матеріалів, орнаментації, пропорцій, композиційних прийомів, способів комбінування елементів костюма*). https://modoslav.blogspot.com/2012/10/blog-post.html

3. Ширвжиток

Нині мода на етнічне розвивається. Речі ширвжитку мають попит. Вони доступні для великій кількості людей, які не мають змоги використовувати коштовні репліки або ексклюзивні дизайнерські речі. Переважна більшість людей задовольняються стилізованими виробами з використанням окремих елементів традиційного мистецтва. Часом масове виробництво пропонує споживачам достойні предмети, а часом – з матеріалів низької якості, низькими естетичними властивостями, занадто декоровані великими, не притаманними народному мистецтву, візерунками, а іноді взагалі продукують несмак.

Примітивне наслідування, фрагментарне копіювання традицій у створенні виробів мають коротке життя – швидко забуваються, залишаються в небутті.

Робота в групах

Об’єднайтеся в групи, здійсніть пошук зразків реплік, сучасного етностилю, ширвжитку. Визначте їх характерні ознаки. Оцініть і презентуйте результати досліджень.

Перший і другий напрямок розвитку народного мистецтва – *відтворення зразків народного мистецтва і творення етностилю* – можна означити як коріння й крила української культури. Вони є особливо значущими для її розвитку, інтересу до неї українських громадян та громадян інших країн світу. Адже автентичні реліквії та довершені вироби

в етностилі – це те справжнє, що цінується і залишається в історії культури надовго. Саме майстри таких напрямів є продовжувачами й творцями безперервної традиції, самобутньої культури. Саме вони забезпечують зв'язок поколінь – минулих, теперішніх і майбутніх.

Третій напрям – *ширвжиток* – здебільшого не транслює глибинні смисли автентичних виробів, їхні особливості, а отже часто шкодить і а ж ніяк не відроджує й розвиває справжню, автентичну українську культуру, швидше розмиває її цінності, продукує несмак.

Український народ має віковічні культурні традиції, з часом творчо переосмислює їх, створюючи нові зразки мистецтва. Саме процес переосмислення надбань дає змогу створювати нові шедеври в етностилі.

Проєкти, які не мають відношення до плинної моди, збагачують національну культуру, а відтак і саму моду. Вони існують не залежно від данини моди, будуть існувати завжди, бо є основою культури. Нині спостерігається численне зростання користувачів таких виробів, шанувальників етніки.

Етностиль передбачає створення виробів з високими естетичними якостями, з дотриманням закономірностей побудови композиції виробу, гармонійного поєднання засобів виразності. Це справжня наука, якою ви будете оволодівати впродовж вивчення другого розділу посібника та впродовж всього курсу «Проєктування виробів в етностилі».

Етностиль – це те справжнє, що цінується і залишається в історії назавжди.

Творення й розвиток етностилю – спосіб єднання і глибинної самоідентифікації.

Проєктування виробів в етностилі – це засіб вираження індивідуального неповторного стилю в творчості на основі народних традицій.

Які напрями розвитку традиційного народного мистецтва є актуальними для збереження і творення української культури, етностилю? Чому?
У чому особливість етностилю моделей Віти Кін?
Чому неякісний ширвжиток шкодить розвитку народної культури? Як можна уникнути таких речей у своєму гардеробі?
Як уникнути надмірної декорованості предметів ширвжитку?

Робота в групах

1. Об'єднайтеся в групи, дослідіть з різних джерел інформації сучасні українські бренди або авторські проєкти: «Шляхетний одяг», «Кровець», «Отаман», «Майстерня хатнього духу», «Prekrasa Studio традиційна українська вишивка», крамниця місцевих сувенірів «Мрії Марії», «Етнодім» та інші. Здійсніть дизайн-аналіз їхніх виробів. Презентуйте результати досліджень.
2. Здійсніть дизайн-аналіз виробів в етностилі творчої майстерні KVITKA, дизайнера з Вінниці Ірини Олоничевої, що представлені на «October Fashion Day 19/20, Tallinn».

https://www.livemaster.ru/olonicheva
https://www.facebook.com/LvivEtnoShow/posts/132491029213817

3. Обговоріть зміст віршів Євгена Плужника.

* * *

Минувшину вивчавши, зрозумів
Красу подій, що сталися допіру.
Історіє! з твоїх важких томів
Крізь давнини завісу димно-сіру
Майбутнє дивиться.
Поете, припади
До джерела пророцтв, сухих анналів:
Чимало слів покладено туди,
Що процвітуть надалі!

Євген Плужник, 1927

* * *

Вчись у природи творчого спокою
В дні вересневі. Мудро на землі,
Як від озер, порослих осокою,
Кудись на південь линуть журавлі.

Вір і наслідуй. Учневі негоже
Не шанувати визнаних взірців,
Бо хто ж твоїй науці допоможе
На певний шлях ступити з манівців?

Євген Плужник, 1927

§ 1. 5. Український орнамент. Знаки і символи

Щоб здивуватись, потрібна мить, а щоб зробити дивовижну річ, потрібні роки терпіння й наполегливої праці. *Д. Гельвецій*

1.5.1. Коли виникла орнаментика?
1.5.2. Які ознаки орнаменту?
1.5.3. Які різновиди традиційного орнаменту?
1.5.4. Які способи традиційного розташування орнаменту на різних предметах?
1.5.5. Що означають собою знаки і символи?
1.5.6. Коли і де людина почала символізувати реальність?
1.5.7. Яке символічне значення надається давнім знакам?

- ✓ джерела усіх символів, орнаментики – в первісній культурі
- ✓ виникненню орнаментики сприяє розвиток абстрактного мислення людини
- ✓ здібність до символізації притаманна лише людині
- ✓ у мистецтві кожного народу є унікальні особливості орнаменту
- ✓ символ має багатозначні смисли
- ✓ знак має чітке і єдине значення
- ✓ орнамент поділяють на площинний та об'ємний
- ✓ найдавніший орнамент – геометричний
- ✓ на різних матеріалах традиційно зображують різні види орнаментів
- ✓ вигляд орнаменту значно залежить від форми і матеріалу предмета

1.5.1. Коли виникла орнаментика?

Орнаментика має давню історію, її початки пов'язують з появою первісної людської культури, печерного мистецтва. Дослідники вивчають, аналізують цю тисячолітню інформацію, вважають, що повтор магічних дій людини того часу в ритуальних танцях, обрядах поширювався і на магічний повтор зображень. Тут варто згадати орнаменти на виробах з кістки Мізинської палеолітичної стоянки, знайденої біля села Мізин на Чернігівщині в Україні. Прадавньому браслету з кістки, цьому витвору мистецтва кам'яного віку, визначають 20 тисяч років!

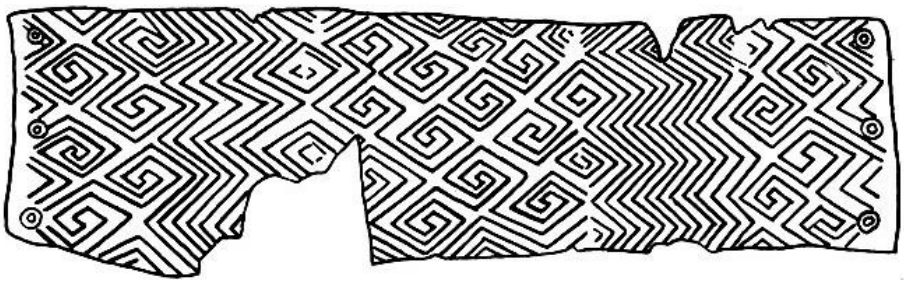

Стильний браслет 20-тисячолітньої давності

Реконструкція образу людини кам'яного віку

Очевидно, що людина, яка створила такий браслет мала відчуття ритму, балансу, смаку – великий талант. Орнамент на ньому має ритмічні прямі кути, що складаються в безперервну лінію.

Керносівський ідол – кам'яна статуя епохи мідної доби, датується Ⅲ тис. до н. е. Знайдений в 1973 році у с. Керносівка Дніпропетровської області. На бічних гранях ідола чітко прослідковується багаторазовий повтор знаку «W».

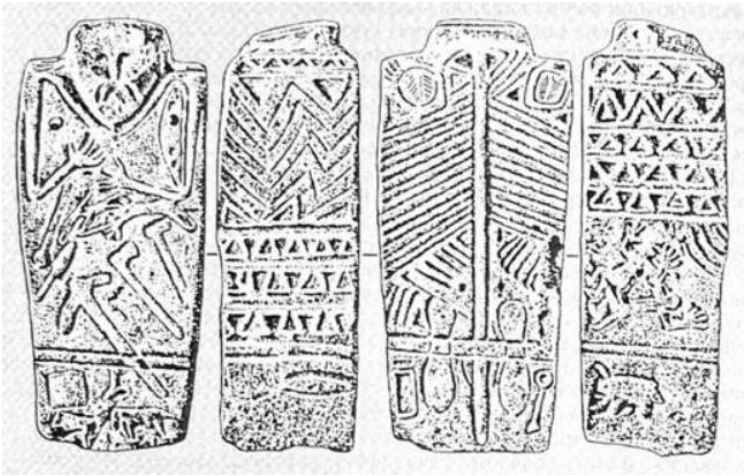

Керносівський ідол. Ⅲ тис. до н. е.

Учені вважають, що появі системі знаків сприяв розвиток абстрактного мислення людини. Вони припускають, що перші орнаменти є уявленнями первісної людини про ***магічну, захисну*** функцію знаку. Прагнення підвищити дію магічного знаку через багаторазове ритмічне його повторення породжує **орнамент**. Він обвиває одяг, прикраси, кераміку, елементи житла, знаряддя праці тощо з прадавніх часів і дотепер. З часом, особливо у ХХ ст., орнамент виконує переважно ***декоративну***, ***комунікативну*** й ***інформативну*** функції – про вік, стать, етнічну належність, соціальний чи професійний статус тощо.

Орнаментика – промовиста система знаків, мотивів, орнаментальних композицій, що формувалася впродовж тисячоліть та стала окремою і важливою складовою культури людства.
https://cutt.ly/4uFZqv3

Уявлення людини, художня творчість, схематичні зображення, гра ліній та форм породжують орнаментику як самостійний декоративний елемент культури.

1.5.2. Які ознаки орнаменту?

Орнаментам властива ***ритмічність, симетричність, рівновага, пропорційність*** побудови.

Орнамент – оздоблювальний візерунок, побудований на ритмічному чергуванні окремих його елементів (мотивів), які можуть бути великомасштабними і дрібномасштабними, стилізованими і більш натуралістичними.

Мотив орнаменту – фрагмент орнаменту, художній образ, що багаторазово повторюється і подекуди має смисловий зміст. Характерна особливість зображення.

Слово «орнамент» (від лат. ornamentum – прикраса) походить з латинської мови і в перекладі означає «прикрашати». Основне призначення орнаменту в сучасному розумінні – прикрасити виріб, підкреслити його форму.

Рапорт орнаменту – ритмічне повторення одного елемента орнаменту. Рапортом може бути будь-який мотив: геометричний, рослинний, зооморфний, антропоморфний тощо.

Львівщина

Буковина

Хмельниччина

Визначте рапорт на орнаментах

Кожен народ творить свої унікальні ознаки художнього орнаменту в різних видах декоративно-ужиткового мистецтва. Це зумовлюється природним і соціальним середовищем проживання людей, їхнім світоглядом та взаємодією з культурами сусідніх народів.

Дмитро Антонович, український історик мистецтва, зазначав, що перелічити всі предмети декоративно-ужиткового мистецтва важко, тож і не дивно, що орнамент окремих його галузей малодосліджений.

Український орнамент належить до різних галузей мистецтва і виробництва: архітектура, художнє ткацтво, вишивання, гончарство, розмальовування хат чи окремих їх частин (печі, вікна тощо), різьба по дереву в домашньому вжитку та в творах церковного й офіційного призначення, відливання чи виковування або карбування металевого знаряддя – для домашнього вжитку (посуд, замки, клямки, ґудзики, застібки тощо) і для суспільного – церковного (дзвони, хрести, чаші, світильники тощо) або військового (гармати, рушниці, холодна зброя тощо), орнаментація манускриптів та друкованих книжок тощо.

http://litopys.org.ua/cultur/cult21.htm

***У** мистецтві кожного народу є свої унікальні гілки художнього орнаменту.*

1.5.3. Які основні види традиційного орнаменту?

У загальному орнамент поділяють на **площинний** та **об'ємний** (рельєфний). На площині його наносять – малюванням, вибиванням, вишиванням, тканням, випалюванням тощо. У трьох вимірах орнамент створюється здебільш формами – це різьба по дереву, відливання з металів тощо.

За характером мотивів величезний масив традиційних орнаментів поділяють на такі види:

– ***геометричний*** (поєднання різних абстрактних форм);
– ***рослинний*** (стилізовані зображення рослин)
– ***рослинно-геометризований*** (геометризовані зображення рослин);
– ***зооморфний*** (стилізовані зображення тварин, птахів, риб);
– ***антропоморфний*** (стилізовані зображення людей).

Полтавщина

Київщина

Івано-Франківщина

Буковина

Бойківщина

Львівщина

Сумщина Полтавщина

Поділля

Полісся

1. Визначте види зображених орнаментів, їх особливості за етнографічними районами України. Обґрунтуйте свої висновки.

Робота в групах

Об’єднайтеся в групи, розподіліть та здійсніть пошук зразків Самчиківськогого, Петриківського, Опішнянського, Косівського, Бубнівського та інших художніх розписів України. Проаналізуйте їхні характерні ознаки. Підготуйте історичні довідки про регіональні орнаменти та розповіді про народних майстрів. Презентуйте результати досліджень.

Різні види орнаментів часто комбінуються, химерно переплітаються. Традиційний орнамент – це система, що компонується з різних елементів (знаків, символів, мотивів, форм, кольорів), які гармонійно взаємодіють і створюють естетичну цілісність, глибинний зміст, над яким і донині сперечаються дослідники, намагаються розгадати його.

Вигляд орнаменту залежить від техніки виконання і матеріалу, на якому його зображують. Наприклад, різьблений орнамент суттєво відрізняється від мальованого, тканого чи вишитого. Традиційно на різних матеріалах – дереві, металі, глині, тканині тощо – зображують неоднакові види орнаментів. Один і той же орнамент зазвичай не використовували на виробах, виготовлених з різних матеріалів або на виробах з одного матеріалу, але різного призначення. Для прикладу, на писанках і на посуді зображують різні орнаменти. У тканні пілок і плахт, вишиванні сорочок тощо використовували різні види орнаментів.

До речі

Український мистецтвознавець Дмитро Антонович, стверджував: «…коли недосвідчені з мистецького боку українізатори по земствах та кооперативних союзах почали непродумано проповідувати вживання українського орнаменту, і взірці вишивок із підризників та риз почали малювати на глечиках, а вишивки із сорочок пристосовувати до оздоб будинків, то з того вийшли речі несмачні та навіть огидні. Тому розгляд ужиткового мистецтва й орнаменту на них і в спеціальних дослідах, і в загальних нарисах викладається здебільшого за матеріалом, з якого ті твори виробляються. Такими є досліди покійних *М. Біляшівського* (про старе українське скло або вишивання), *Д. Щербаківського* (про золотарство або про килими), *В. Модзалевського* (про ливарництво), *Д. Пещанського* (про ткацтво), *М. Сумцова* (про писанки) й багато інших.

Покійний професор Київського університету *Григорій Павлуцький*, що багато прислужився до студій над українським мистецтвом взагалі, — а в кінці свого життя приступив до друкування загальної праці «Історія українського орнаменту», праці, яку йому невблаганна смерть перервала посередині, — свідомо відмовився в своєму загальному викладі від класифікації різних типів орнаменту за матеріалом, хоч признавав, що «матеріал чимало важить в утворенні орнаменту; він великою мірою впливає на форму. Історія мистецтва взагалі показує нам, що художники завжди спеціалізувалися на певному матеріалі й залежно від нього утворювався стиль.., вироблення стилістичних особливостей цілком залежить від матеріалу. Таким чином, проф. Павлуцький ніби впав у певне противенство з самим собою: з одного боку, «вироблення стилістичних особливостей цілком залежить від матеріалу», а з другого боку, «стиль, вироблений в одному матеріалі, занадто часто пристосовується до інших матеріалів».

Річ у тім, що проф. Павлуцький як занадто добросовісний дослідник, спостерігаючи два діаметрально протилежні явища, добросовісно обидва констатував. З одного боку, це показує, що орнамент є предмет надзвичайно розсяглий і надто мало досліджений, а тому й найученіший дослідник, входячи в цей необмежений, ще темний та недосліджений ліс пам’яток і матеріалів, ризикує заблукати і впасти в протиріччя. Але здоровий сенс історика мистецтва виводить проф. Павлуцького на світліший шлях викладу історії українського орнаменту «за епохами та стилями».

Власне, якість такого викладу мусила привабити проф. Павлуцького, і він мусив саме цей спосіб викладу обрати, бо був справжнім істориком мистецтва і його вабило дати

загальну, по можливості повну картину розвитку українського орнаменту у всіх галузях, без огляду на те, чи орнамент скульптурний, чи малярський, чи геометричний, чи рослинний, чи звіриний, і на якому б матеріалі його не було виконано. Отже, тільки викладаючи розвиток орнаментів «за епохами та стилями», можна сподіватись дати синтетичний образ розвитку українського орнаменту від найдавніших часів до сучасності, бо в кожній добі орнамент, як і всі галузі мистецтва, еволюціонує, й кожна доба на орнамент, який би він не був і на якому матеріалі не був би виконаний, кладе свій відбиток».
http://litopys.org.ua/cultur/cult21.htm

Орнамент створюється знаками, символами, мотивами, геометричними та іншими формами, кольоруванням.

Найдавнішим є геометричний орнамент, з розвитком орнаментальної творчості поширюються рослинні, антропоморфні і зооморфні.

1.5.4. Які способи традиційного розташування орнаменту на предметах?

Способи розташування орнаментів на різних предметах обумовлюються ***особливостями матеріалу***, на який його наносять, ***формою оздоблюваного предмета*** та ***його призначенням***. Традиції розташування і співвідношення частин орнаменту, їх єдність з формою вироблялися століттями. Серед великої кількості способів розміщення орнаментальних мотивів на виробах можна виокремити такі чотири типи: **стрічковий, сітчастий, вазонний** і **розетковий**.

Стрічковий орнамент має вигляд орнаментальної смужки – однієї або кількох. Може прикрашати середину предмета, або обрамлювати його, або заповнювати всю площину предмета.

Приклади стрічкового орнаменту на різних предметах

Сітчастий орнамент зазвичай заповнює всю поверхню предмета, чи окремих його деталей, розташовується у послідовному або шаховому порядку.

Приклади сітчастого орнаменту на різних предметах

Вазонний орнамент переважно розташовують на предметі рівномірно за всією площиною або у певній частині предмета.

Приклади вазонного орнаменту на різних предметах

Розетковий орнамент розташовують у центрі предмета. Його мотиви повторюються і розвиваються від центру – назовні.

Приклади розеткового орнаменту на різних предметах

Способи розташування орнаментів зумовлюються передусім матеріалом і формою оздоблюваного предмета, його призначенням.

Чому майстри в різних видах декоративно-ужиткового мистецтва розташовують орнаменти по-різному?

1.5.5. Що виражають собою знаки і символи?

Символ завжди багатозначний, його не можна дешифрувати лише з допомогою розуму. *Густав Клімт*

Світом правлять не слова й закони, а знаки й символи. *Конфуцій*

Символ – знакоподібне утворення, зміст якого виходить за власні межі і вказує на багатозначні смисли. Багатозначність визначається внутрішнім світом людини, яка його декодує.

Знак – предмет, позначка, зображення, які вказують на що-небудь, підтверджують, означають щось конкретне. На відміну від символу, знак однозначний – має чітке і єдине значення.

Знак надає речі певного переносного значення, якогось іншого змісту, проте він достатньо буквальний. Наприклад, дорожні знаки позначають конкретну дію і не передбачають множинності значень.

Достеменно відомо, що здатність до символізації, міфологізації ідей властива лише людині. Саме їй властиво надавати буденним, звичним

предметам і об’єктам зовсім інші смисли, на що нездатні тварини. Тільки людина може одухотворяти світ, надавати знайомим речам ті смисли і можливості, які не існують у реальному фізичному світі.

Наприклад, давня людина побачила в образі дерева аналогію світобудови. Світове Дерево або Дерево Життя – символ, який знаменує вертикальну космогонічну модель Всесвіту, його три виміри – підземний, земний і небесний. Корінням воно занурюється в землю, стовбур символізує земний вимір, а гілки спрямовано тягнуться в небо.

Це один з найдавніших й універсальних символів та присутній практично в усіх культурах світу.

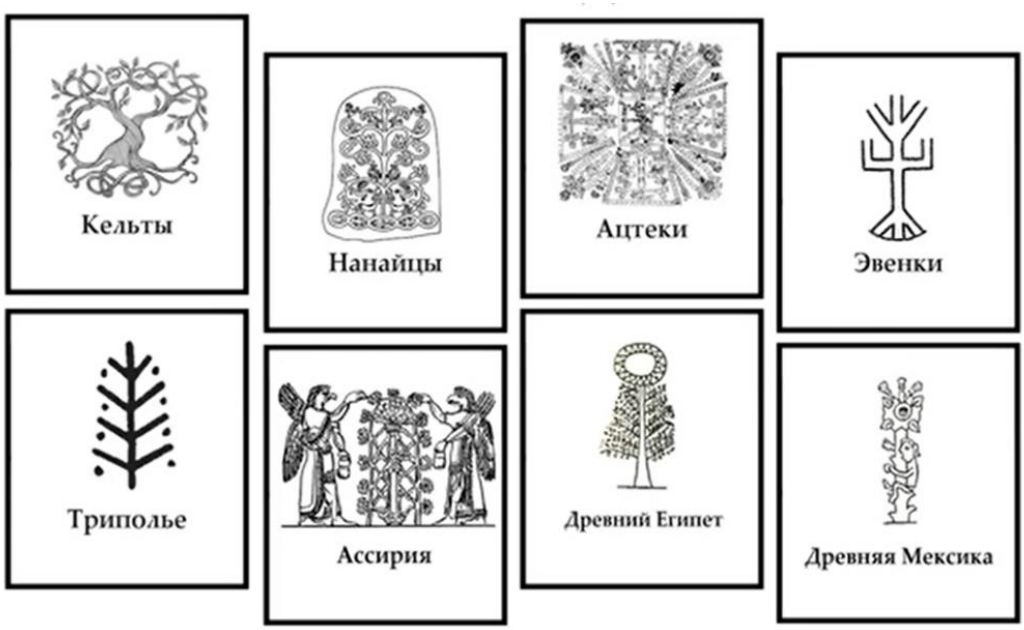

Символ Дерево життя в різних культурах світу

Дерево життя в українській культурі – це ще й символ і атрибут Берегині, часто ці символи взаємозамінюють один одного. Ноги богині асоціюються з корінням дерева, які занурюються в Землю. Відповідно голова і підняті руки Богині – з верхньою частиною дерева.
http://spadok.org.ua/symvoly/berezha-symvol-beregyni-rodu

Схематичне зображення символу Берегині

Символ «Дерево життя» – це образна модель Всесвіту і гармонійного життя людини в ньому. В українському мистецтві цей символ зустрічається повсюдно – на одязі, рушниках, писанках, у хатньому розписі – на стінах, печі, хатніх меблях тощо.

Зображення символу «Дерева життя» та «Берегині» на різних предметах

За давніми народними віруваннями, які описані дослідниками з вуст очевидців, символи на одязі та інших предметах побуту дарували щасливу долю, достаток, оберігали від поганого ока, злих духів.

До речі

Дослідники припускають, що наші пращури простими геометричними знаками зображували явища навколишнього світу, з яким вони жили в єдності. Так, пряма лінія здавна символізувала землю; хвиляста лінія – воду; трикутник – гори; ромб з крапкою посередині – засіяне поле; коло – Сонце та Місяць. Поєднані прості геометричні знаки зображують людину, що є символом Берегині людського роду.

Хліб, калачі, млинці, калита на Андріївських вечорницях, весільний коровай також мали солярну символіку: були круглими, як сонце, тісто сходило, як сонце сходить.

Хрест розглядається як універсальний символ, символ безсмертя, животворного джерела життя, він позначує сонце, вогонь.

Знаки-символи в народній уяві

Усі знаки відображають реальне життя, наприклад, в українській вишивці, на це вказують їх назви – овес, хміль, косиці, ластівка, полуниця, в'юни, вуж, баран, кучері, меандр тощо.

Смисли символів визначаються внутрішнім світом людини, яка їх декодує.

Символ розкриває смисли життя для посвячених і приховує від непосвячених.

У чому подібність і відмінність понять «знак» і «символ»?

1.5.6. Коли і де людина почала символізувати реальність?

Здатність символічного кодування реальності, схожість символів спостерігається в первісний історичний період в різних культурах на різних континентах світу. І це вражає дослідників, які доводять, що ще первісна людина була здатна наповнювати життя смислами, одухотворювала його. Більше того, стверджують, що джерела всіх символів знаходяться саме в первісній культурі. Там зароджується основа всіх символічних значень, кодів, витворів наступних епох – аж до нашого часу.

У первісній культурі приховані ті ключі, які допомагають зрозуміти символічну основу всієї людської культури. Значення символів з часом постійно розвиваються і трансформуються, залежно від конкретної культурної традиції. Образи, що сформовані в первісний період, використовуються людиною в різні історичні періоди, розгортаються в подальших культурах, набувають нових смислів.

Ми не маємо точних свідчень, писемних пам'яток, які описують давні символи. А тому, ми можемо робити лише припущення, будувати гіпотези. Проте це втаємничення лише розвиває інтерес науковців. Культура містить в собі величезну кількість нерозгаданих секретів, які притягують все більше і більше дослідників.

Одне із давніх зображень, яке відшукали італійські археологи на сучасній території Італії – зображення теріантропа з печери Фумане. Це незрозуміла істота з рогами і копитами, але з тілом людини, свідчить про те, що вже на межі 33-36 тисяч років до н.е. існувала міфічна віра в те, що людина зріднювала себе з тваринним світом. Це символічне зображення напівзвіра-напівлюдини є свідченням існування первісного живопису, символічної системи, яка вже в давні часи відрізняла людину від тваринного світу.

Учені припускають, що всі значущі події в житті первісної людини якимось чином фіксувалися. Тому вони намагаються розшифрувати тодішні уявлення про світ у давніх зображеннях, символах, знаках, орнаментах тощо.

Стійкість й однаковість орнаментальних знаків і мотивів спостерігається протягом тисячоліть.

1.5.7. Яке символічне значення надається давнім знакам?

Узагальнена символіка геометричних фігур

Круг – перша найпростіша і найдосконаліша фігура. *Прокл Діадох*

Коло – замкнена крива, всі точки якої однаково віддалені від центра. Воно не має ні початку ні кінця.

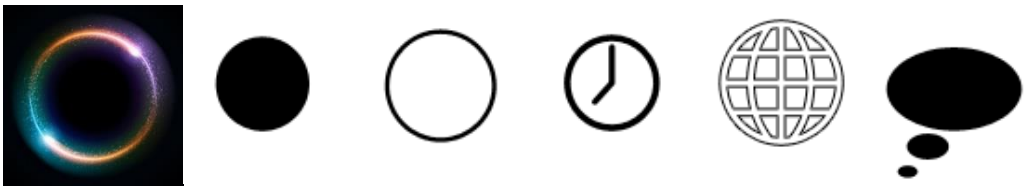

Зображення кола

Форма кола має глибоке культурне коріння. Древні творіння людини – житло, храми – були сферичної форми. Саме ця форма найбільше наближена до природних форм, на відміну від інших геометричних фігур, створених людиною.

Коло має ефект вільного руху. Затінення і лінії можуть посилити відчуття його руху, енергії і сили. Воно часто позначає знайомі об'єкти – колеса, кульки, фрукти, годинники, планети тощо. Коло огортає, захищає, зберігає те, що всередині.

Кераміка трипільської культури

Зображення кола на артефактах української культури

У багатьох культурах світу коло символізує безкінечність, вічність, повноту, цілісність, єдність, досконалість. Уособлює Всесвіт, Сонце, Землю, Місяць, інші небесні тіла. Відображає неперервність розвитку, життя. Зображення з колами заспокоюють, дають відчуття тепла, захищеності, цілісності й гармонії.

Трикутник – геометрична фігура на площині, обмежена трьома прямими, які взаємно перетинаються й утворюють три кути. Символізує вертикальну космогонічну модель світу.

Зображення трикутників

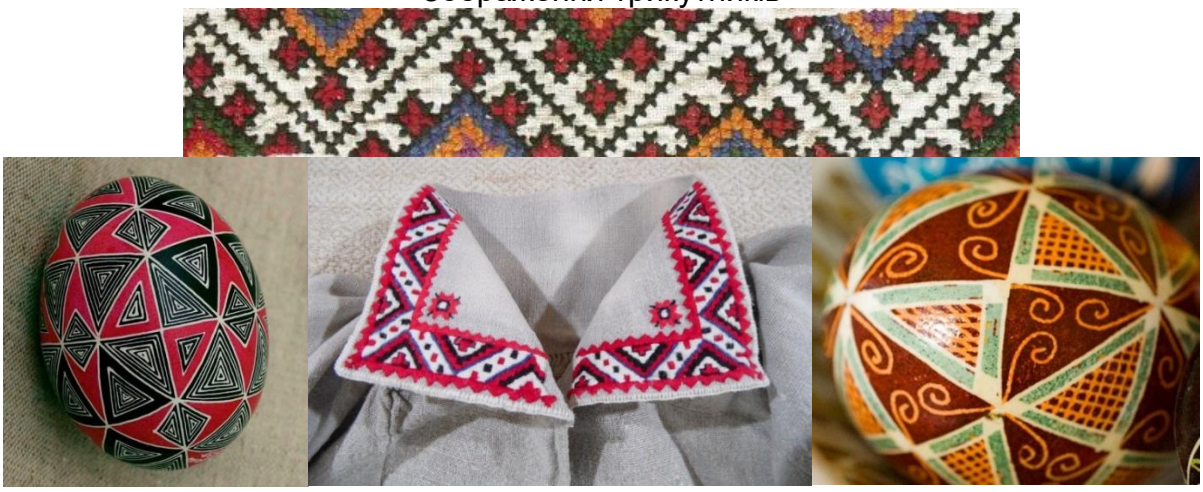

Трикутники в українській традиційній культурі

Залежно від напряму трикутники можуть мати різне значення – спрямовані гострим вістрям уверх традиційно символізують розвиток, творчість, стабільність, мужність, тоді як спрямовані гострим вістрям униз – нестабільність, невпевненість, незахищеність тощо. Міцність трикутників дають відчуття динамічної напруги, активності, дії. Можуть символізувати прогрес, напрям, мету. У духовному світі вони символізують трійцю.

Квадрати й прямокутники. *Квадрат* – рівнобічний прямокутник. *Прямокутник* – чотирикутник, у якого всі кути прямі.

Зображення квадратів і прямокутників

Фрагменти української традиційної вишивки

Квадрати і прямокутники символізують горизонтальну модель світу, яка спрямовує на чотири горизонтальні сторони світу, чотири стихії. Символізують стабільність, порядок, раціональність, прагматичність. Дають відчуття стійкості, надійності, відповідальності, спокою, солідності, рівності тощо.

Хрест – фігура з двох ліній, планок, брусків, смужок тощо, які перетинаються між собою.

Хрести символізують духовність і зцілення, віру і надію, мудрість і буття. Це місце зустрічі божественної і людської енергій. Вертикальні фігури сприймаються як сильні, спрямовані в небо – до вищих сил, а горизонтальні – мирські, символізують смиренність.

Зображення хреста в українській традиційній культурі

Хрест – предмет і символ культу християнської релігії, який є стриженем з однією або кількома поперечками у верхній половині.

Свастика (сварга) – солярний символ, модифікація хреста. Зустрічається в різних культурних традиціях, ще з первісного періоду. Його можна спостерігати на трипільській кераміці, грецьких шлемах, в християнській культурі тощо. Символізує розвиток, найкращі наміри й побажання тощо.

Сварга часів трипільської культури

Сварга в різних культурах світу

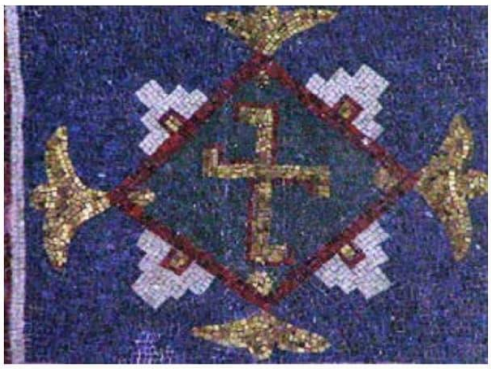

Рис. 17: «Зупинена» свастика центральної частини апсиди Софії Київської на місці фіксації сходу Сонця.

Рис. 16: Центральна частина апсиди Софії Київської з хрестом і свастикою. Фото автора.

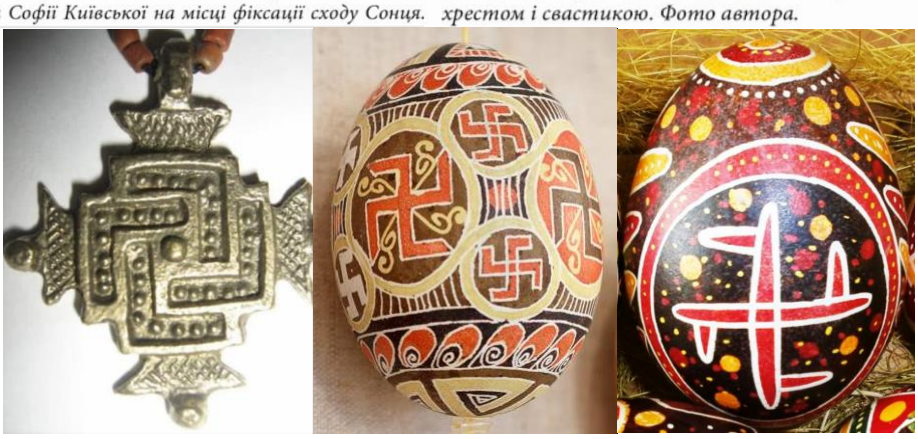

Сварга в українській традиційній культурі

До речі

У буддійській символіці квадрат (земля) всередині кола (вічного цілого) є зв'язком між людиною і божественним началом.

Спіраль – крива лінія, що робить ряд закономірно змінюваних обертів навколо певної точки на площині або навколо осі. Рухається в будь-якому напрямі. Часто зустрічається в природі, у процесі розвитку багатьох організмів. Саме тому спіралі символізують процес розвитку, творчості, вивільнення енергії. Передають ідею родючості, народження, розширення і трансформації. Є циклами часу, життя, сезонів тощо.

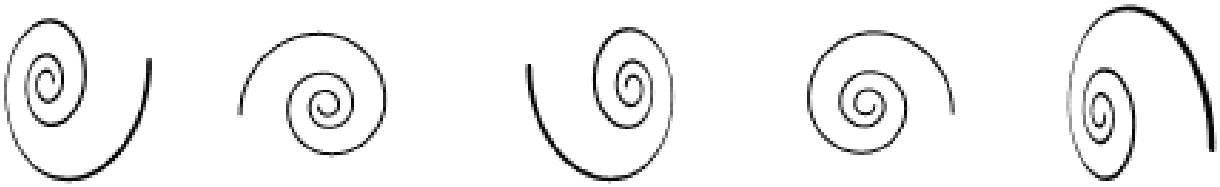

Приклади спіралі в природі

Трипільська кераміка Мрії від Марії Традиційний виріб

Приклади зображення спіралі на предметах

Деякі дослідники вважають, що спіраль за годинниковою стрілкою символізує проєкцію наміру, а проти – виконання наміру.

До речі

Архаїчні антропоморфні зображення жінок характерні відсутністю в них обличчя. Це свідчить про те, що обличчя жінки того часу не було чимось важливим, жінка значуща як символ плодючості, продовження роду.

Цикл палеолітичних Венер – первісних статуеток жінок, які виготовляли первісні люди, демонструють її підкреслену дітородну функцію. Фігурки оголених жінок з дуже повними формами пов'язані з культом родючості.

У «трипільських мадонн» підкреслена ще й функція оберегу – підняті догори руки ніби обіймають і захищають.

Вілендорфська Венера «Трипільські мадонни»

https://www.youtube.com/watch?v=CXRF_ljnLNs

https://cutt.ly/VitwsdC

Символ Берегині у традиційній вишивці

Предмети традиційного побуту щільно впліталися у систему народної обрядовості. Етнокультурні образи з давніх віків створюються за системою уявлень, міфологічного мислення, мають глибинні смисли, а тому їм часто надається здатність захищати, привертати удачу, відображати особливий статус власника тощо.

Етностиль, свідомо чи несвідомо, відображає не лише візуальні образи, декоративну та практичну функцію предметів, але й символічну, значення якої сягає глибин віків. Звертаючись до архетипів, артефактів у творчості, митець передає етноінформацію, пам'ять народу, досвід неперервності народної культури. Культура людини визначається здатністю прочитувати символічне значення, культурні коди у формі й декорі виробів в етностилі.

Значення смислів різних символів з часом трансформується, залежно від культурно-історичних обставин конкретного народу.

1. Яких часів сягає історія орнаментики?
2. Які характерні ознаки орнаменту?
3. Охарактеризуйте особливості розвитку традиційних видів орнаменту.
4. Чому образ людини з давніх давен символізує реальність?
5. Від чого залежить тлумачення традиційних символів?
6. Здійсніть пошук авторських шкіл з розробки орнаментів та розписів. Підготуйте історичні довідки про них.

Робота в групах

1. Здійсніть аналіз статуеток різних епох. Сформулюйте запитання один одному. Розміркуйте та обговоріть такі запитання:

У чому подібність і відмінність їхніх форм?
Чому в «трипільських мадонн» маленькі голови?
Чому статуетки без рук?

«Трипільські мадонни»

Статуетки Євдокії Богач (1943-2014)

2. Об’єднайтеся в групи, оберіть об’єкти для проєктування і розробіть ескізи виробів в етностилі з використанням різних символів і знаків. Презентуйте результати роботи.

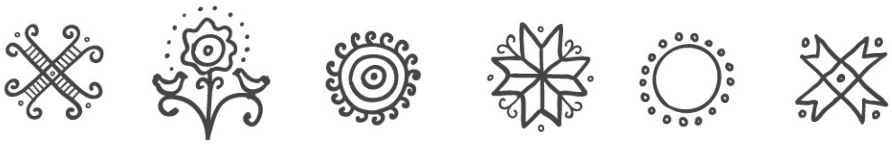

https://cutt.ly/SuAKlbW

РОЗДІЛ ІІ

ОСНОВИ ПРОЄКТУВАННЯ ВИРОБІВ В ЕТНОСТИЛІ

Досконалість – це не тоді, коли немає чого додати, а тоді, коли немає чого забрати. *Антуан де Сент-Екзюпері*

§ 2. 1. Композиція. Засоби художньої виразності композиції

2.1.1. У чому сутність поняття «композиція»?
2.1.2. На які різновиди поділяють композиції?
2.1.3. Які графічні засоби використовують у проєктуванні?
2.1.4. Що належить до засобів художньої виразності композиції?
2.1.5. У яких сферах можна використовувати вироби в етностилі?

2.1.1. У чому сутність поняття «композиція»?

- ✓ має вартісну мету її створення
- ✓ виражає основну ідею дизайнера
- ✓ співвідноситься з тим, хто і де її використовуватиме
- ✓ викликає зацікавлення, естетичні почуття
- ✓ спрямована на результат – створення естетичного і зручного продукту, дизайн середовища
- ✓ має засоби художньої виразності – елементи і принципи їх поєднання

Створення нового предмета починається з народження нової ідеї, відчуття композиції. Для реалізації задуму у створеному виробі в етностилі необхідні особливі композиційні рішення, які покликані розкрити зв'язок сучасності з етнотрадиціями.

Композиція – мистецтво організації простору, в якому всі її елементи гармонійно поєднані між собою.

Опановуючи теми другого розділу «Основи проєктування виробів в етностилі», ви навчитеся закономірним поєднанням елементів композиції під час створення корисних й естетичних предметів.

Процес створення композиції – це проєктування нового предмета від художнього задуму до його реалізації; гармонійне поєднання елементів композиції, які відображають емоційно-чуттєві очікування споживача дизайнерського продукту.

Термін «композиція» використовують для опису й аналізу її ***засобів художньої виразності*** – візуальних елементів та принципів їх організації.

До речі

Композиція від лат. compositio – складання, зв'язування, з'єднання. У сучасному тлумаченні, композицією розуміють як процес її побудови або як кінцевий результат діяльності митця – готовий твір.

Основою роботи дизайнерів виробів в етностилі є створення нових композицій. Рушійною силою їхньої творчості і майстерності є:

- ✓ прагнення зробити світ кращим;
- ✓ сміливе вираження власного бачення композиції;
- ✓ уміле володіння закономірностей побудови композиції;
- ✓ врахування потреб користувачів нового продукту;
- ✓ постійне нарощення досвіду в питаннях проєктування;
- ✓ критичне сприймання і врахування конструктивної критики інших осіб;
- ✓ відкритість до постійних змін тощо.

Композиція допомагає організувати і відобразити ідеї дизайнера для передачі певної інформації, очікуваного естетичного сприйняття продукту. Дизайнер проєктує нові вироби усвідомлено, прогнозуючи вплив використаних елементів та принципів композиції на навколишнє середовище, користувачів його продукту.

Метою створення композиції виробу є досягнення гармонії у формі і змісті, доведення до естетичної і практичної досконалості результат композиційних зусиль.

Практична функція дизайнерського виробу завжди важлива, але не менш важливі естетичні властивості, які перетворюють його на витвір мистецтва. Композиція спрямована на створення певного емоційно-естетичного стану користувача, його позитивне сприйняття.

Створення нового предмета починається з відчуття композиції.

Чим більше дизайнер дізнається про смаки й уподобання споживача його продукту, тим більш прийнятним буде цей продукт.

2.1.2. На які різновиди поділяють композиції?

Проєктуючи оригінальні продукти, дизайнер керується композиційними засобами художньої виразності та знаннями різних наук – про інженерію, людину, екологію, мистецтво, загальнотехнічні дисципліни тощо.

Умовно виокремимо **три основні види композиції** – *фронтальну, об'ємну, глибинно-просторову* (табл.). Ці види композиції виокремлені умовно, бо вони можуть поєднуватися і взаємопроникати. Наприклад, фронтальна і об'ємна композиції входять у склад просторової; об'ємна композиція часто складається із замкнутих фронтальних поверхонь та одночасно є частиною просторового середовища.

Таблиця. Види композицій

Назва композиції	**Характерні ознаки композицій**	**Зображення**
Фронтальна (площинна)	Увесь твір розглядається з однієї точки, площинно. Елементи композиції розподіляються на одній площині (*плакати, тканини, килими, серветки, різьблення, фасади споруд, рекламна продукція тощо*)	
Об'ємна	Має форму з замкнутою поверхнею та сприймається з усіх боків – у тривимірному просторі (*предмети побуту, меблі, машини, інструменти та обладнання, скульптури, малі архітектурні споруди тощо*)	
Глибинно-просторова	Складається з матеріальних об'єктів, поверхонь, простору, а також інтервалів між ними (*інтер'єри, вулиці, площі, мікрорайони, майданчики, сквери тощо*)	

Засоби художньої виразності композиції компонуються за системою традиційних і сучасних методів проєктування. Кінцева мета застосування цих засобів – комплексна естетична організація матеріально-конструкційних і візуальних складових предмета, як результат формотворчої діяльності.

Оцінювання композиції об'єкта проєктування відбувається на основі аналізу її виразності, завершеності, естетичної доцільності форми з огляду на її існування у контексті культурного середовища.

Робота в групах Об'єднайтеся в групи. Оберіть одне з поданих зображень просторової композиції – інтер'єр української хати. Здійсніть дизайн-аналіз композиції за такими критеріями:

- ✓ *доцільність різних видів та елементів композиції;*
- ✓ *виразність ідеї інтер'єрного дизайн-середовища*;
- ✓ *наявність естетичних та екологічних властивостей і почуттів;*
- ✓ *функціональність*: *відповідність основному призначенню*.

Опрацюйте і презентуйте результати дослідженої інформації.

Для роботи в групах можете скористатися поданими зображеннями інтер’єру

2.1.3. Які графічні засоби використовують у проєктуванні?

У побудові композиції, проєктуванні нових виробів дизайнери використовують не лише графічні зображення, але й вербальні описи. Свої творчі задуми дизайнери відображають у *проєктній документації*:

– графічних зображеннях (начерк, ескіз, художній малюнок, пошуковий макет);
– вербальних описах (усне або письмове обґрунтування своїх ідей).

Графічні зображення є формою візуального мистецтва, яке використовує відповідні техніки виконання (табл.).

Таблиця. Види деяких графічних зображень

Назва графічного зображення	**Тлумачення**	**Графічне зображення**
Начерк	незакінчене зображення об'єкта проєктування, намічене тільки у загальних рисах	
Ескіз	пласке графічне зображення, виконане від руки, без застосування креслярських інструментів із приблизним дотриманням пропорцій частин його конструкції	
Векторний ескіз	геометричне моделювання – створення зображення в ручній або компютерній графіці з сукупності геометричних примітивів – точок, ліній, кривих тощо	
Художній малюнок	зображення предмета на площині, зроблене у кольорах – олівцями, фломастерами, фарбами тощо	*Костюм для Софії Ротару з комплекту «Писанка». Алла Дутківська. 1981 р.*

Кресленик	документ, на якому зображення виробу або його складової виконане із зазначенням розмірів, масштабу та інших даних. Кресленик виконують різними типами ліній та знаками за єдиними правилами та за допомогою креслярського приладдя	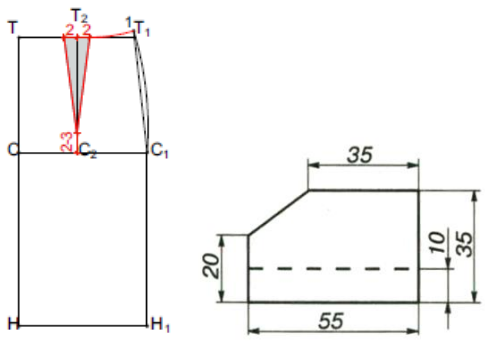

https://www.dimensions.guide/

Які існують традиційні і цифрові засоби виконання графічних зображень? Яке їх значення у відображенні творчого задуму дизайнера?

До речі

Людина створювала графічні зображення ще задовго до того, як виникла писемність. Для створення графічних зображень на різних етапах розвитку людства використовували різноманітні матеріали та інструменти. Історичні знахідки свідчать про те, що найпершим матеріалом для графічних зображень були кам'яні скелі або стіни печер.

Доісторичні наскельні зображення. Франція

12 вересня 1940-го року було відкрито одну з найдивовижніших та найзагадковіших пам'яток людства – **печеру Ласко на теренах Франції**. Її випадково знайшли школярі з містечка Монтіньяк. Дуже скоро після відкриття, у грудні 1940-го, Ласко стала історичним пам'ятником Франції, а згодом, у 1979 році, була внесена до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Ласко один з найцінніших пам'ятників доби палеоліту за своєю давністю, кількістю та якістю малюнків в печері. Виявляється, **їм вже 15 тисяч років!** Вік малюнків змушує милуватися ними, затамувавши подих.

Порівняно з іншими, печера Ласко зовсім невелика. Довжина її галерей становить близько 250 м, середня висота — 30 м. Уся **печера вкрита малюнками тварин і людей** натурального розміру **–** зображеннями биків, носорогів, зубрів, коней, оленів тощо. Виконані вони охрою, сажею, мергелем (гірська порода на зразок глини) та старанно обведені темними контурами.

Печера швидко стала популярною серед туристів, але через постійну відвідуваність, малюнки на скелях почали стрімко руйнуватися. Тому поряд з Ласко була створена її копія — **Ласко II**, яка в **1983** році відкрилася для відвідувачів. Тут відтворені точні копії кращих наскельних малюнків Ласко. Тож тепер насолодитися їх спогляданням може кожен бажаючий.

Печера Ласко на території Франції

https://cutt.ly/3uidzXV https://cutt.ly/xuidEMv https://cutt.ly/kuidAkl

2.1.4. Що належить до засобів художньої виразності композиції?

У створенні нових предметів, втіленні задуму, митець-дизайнер найперше керується власною образною уявою, талантом, естетичними та інтуїтивними відчуттями, при цьому грамотно застосовує засоби художньої виразності композиції – її візуальні елементи та принципи їх організації.

До композиційних засобів художньої виразності як своєрідної художньої мови належать: **елементи композиції** (лінії, форма, текстура, колір, простір, матеріал тощо) і **принципи їх поєднання** (баланс, акцент, пропорція, ритм, динаміка, єдність тощо) (схема…).

Тут має бути схема: по центру – **КОМПОЗИЦІЙНІ ЗАСОБИ ХУДОЖНЬОЇ ВИРАЗНОСТІ**; навколо **ЕЛЕМЕНТИ** – ***лінії, форма, простір, колір, текстура, матеріал тощо*** **ПРИНЦИПИ** – ***ритм, пропорція, баланс, симетрія, асиметрія, статика, динаміка, акцент, колорит, єдність тощо***.

Досконалості композиції виробу в етностилі дизайнери досягають завдяки художнього образу мислення, гармонійного поєднання засобів художньої виразності. При цьому вони враховують світосприйняття і смаки замовника та особливості середовища, для якого він проєктується.

Також у проєктуванні враховують головні **вимоги до якості виробу** – ***утилітарні, функціональні, технологічні, естетичні, ергономічні, економічні, екологічні*** тощо.

Щоб успішно створити задуману композицію, необхідно оволодіти знаннями про елементи і принципи композиції, характеристиками засобів художньої виразності, закономірностями їх гармонійного поєднання. Зрозуміти, як вони взаємодіють і впливають на людину, її довкілля.

Процес побудови композиції виробу в етностилі передбачає врахування естетичних і практичних його функцій, а також побажань замовника дизайнерського продукту.

Засоби художньої виразності композиції – візуальні елементи та принципи їх організації, гармонійного поєднання між собою – забезпечують успішне створення задуманого виробу.

2.1.5. Де застосовують створені вироби в етностилі?

Вироби в етностилі особливо популярні в наш час – час гострої потреби в національній ідентифікації, ототожнення себе з високорозвиненою культурою свого народу. На задоволення цієї потреби спрямований етнодизайн як процес самовираження дизайнера-митця через творення естетики української культури.

Для етнодизайнера етностиль є творчою силою, на основі якої він постійно розвивається, продукує нові ідеї і концепції, формує зручне, естетично і функціонально довершене середовище, споріднене природі людини, традиціям її народу.

Проєктування виробів в етностилі для створення гармонійного середовища є показником цивілізованості людського суспільства. Етностиль поєднує минуле з сучасністю і стверджує подальший розвиток самобутньої духовно-матеріальної культури народу. Він є ефективним засобом комунікації української держави у світовому просторі.

Етнодизайн як процес проєктування корисних, зручних й естетичних предметів в етностилі окреслює різні сфери їх використання. Існують різні класифікації сфер етнодизайну. Пропонуємо розглянути таку класифікацію:

1. ***Промисловий дизайн*** – проєктування знарядь праці, механізмів, транспорту, цифрових пристроїв, побутової техніки, посуду, меблів, предметів побуту та інтер'єрного призначення тощо з використанням комбінації декоративно-ужиткового мистецтва і прикладної науки для поліпшення естетики, ергономіки, архітектури, функціональності і зручності використання продукту, поліпшення його конкурентоспроможності.

2. ***Середовищний дизайн*** – проєктування об’єктів просторового середовища – будівель, архітектурних споруд, інтер’єрних приміщень (громадських, житлових, виробничих), благоустрій територій і ландшафтів (парки, сквери, сади, різноманітні зони відпочинку та рекреації).
3. ***Графічний дизайн*** – проєктування гармонійного візуально-комунікативного середовища (шрифти, книжкове оформлення, плакати, упаковки, листівки, марки, буклети, веб-дизайн, товарні знаки, фірмові логотипи, візуальні комунікації (навігації, пікторами) тощо).
4. ***Дизайн костюма*** – проєктування естетичного і зручного одягу, взуття, аксесуарів тощо.

Впровадження етностилю в усі сфери суспільного і виробничого життя країни є важливим завданням розбудови української держави. Культурний досвід минулих поколінь у поєднанні з новітніми технологічними процесами спрямовують розвиток духовно-матеріального виробництва на потреби сучасної людини, виготовлення якісних продуктів – пізнаваних і затребуваних, зокрема і в світовому товаристві.

1)

2)

3)

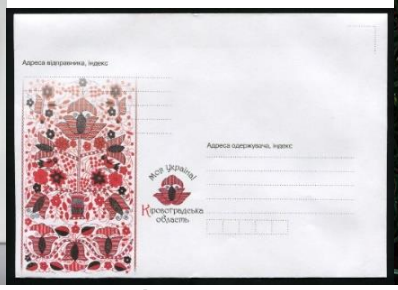
4)

5)

6)

7)

8)

9)

10)

11)

12)

13)

14)

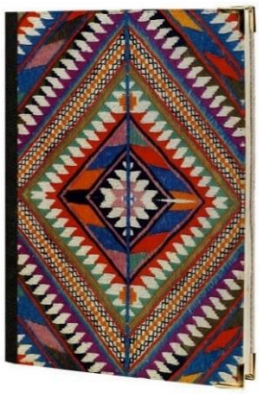
15)

16)

17)

18)

19)

20)

21)

22)

23)

24)

Зразки сучасних предметів в етностилі, створених українськими митцями

***Етносиль** – ефективний засіб комунікації цивілізованих народів світу.*

1. Встановіть відповідність кожного зображеного на малюнках предмета сфері дизайну, до якого він належить.
2. Визначте, які сфери дизайну давніші в часі, а які більш сучасніші?
3. Які засоби творчого вираження задумів зручніші для вас – в графічних зображеннях чи вербальних описах?

Робота в групах

Об'єднайтеся в групи та здійсніть дизайн-аналіз обраних зразків етнічного стилю в різних видах дизайну за такими критеріями:

- ✓ *естетичність*: відповідність виробу національним особливостям, гармонійність поєднання форми, матеріалу, кольору й оздоблювальних елементів;
- ✓ *функціональність*: відповідність виробу основному призначенню;
- ✓ *ергономічність*: зручність у використанні;

Презентуйте результати виконаної роботи.

§ 2. 2. Елементи композиції

Гарний дизайн досконалий до останньої деталі". *Дітер Рамс*

2.2.1. Точки і лінії.
2.2.2. Форма і силует.
2.2.3. Текстура. Фактура.
2.2.4. Колір.
2.2.5. Світлотінь.
2.2.6. Простір.

- ✓ елементи композиції поєднують у нескінченних варіантах
- ✓ точки фіксують погляд на зображенні
- ✓ лінії окреслюють форму предмета, розділяють простір тощо
- ✓ форма організовує елементи композиції
- ✓ текстура і фактура передають візуальні й дотикові відчуття
- ✓ колір має потужний емоційний вплив на сприйняття предмета
- ✓ світлотінь створює ілюзію об'ємності зображеного на площині предмета
- ✓ простір визначає відкритість чи закритість композиції

Елементи композиції дизайнер використовує для відображення проєктної ідеї, творчого задуму у створенні неповторних, гармонійних, візуально приємних предметів. Він це робить подібно до кухара, який використовує певну кількість інгредієнтів для приготування смачної їжі. Однакові інгредієнти в різних поєднаннях можуть давати дуже різні результати, наприклад, борошно, сіль, яйця, цукор і вершкове масло можуть стати тортами, печивом, хлібом тощо.

Грамотне застосування елементів композиції у проєктуванні, розуміння впливу кожного елемента на результат композиції, передбачення особливостей його сприйняття публікою є запорукою ефективності роботи дизайнера виробів, зокрема в етностилі. Елементи використовують під час створення будь-яких композицій. Вони можуть розташовуватися, об'єднуватися, поєднуватися у нескінченних варіантах для створення різних видів композицій.

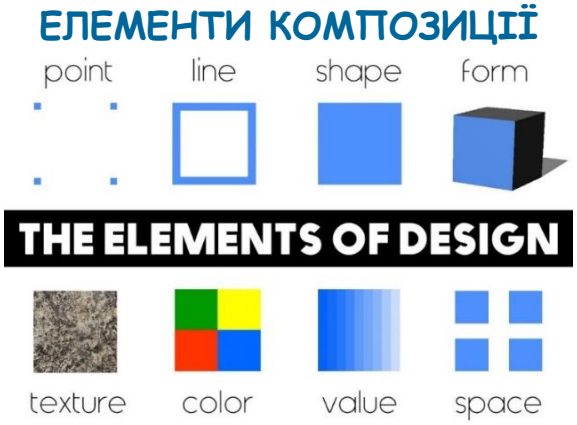

зробити схему: **Точки. Лінії. Форма. Силует. Текстура. Колір. Світлотінь. Простір.**

Розглянемо кожен елемент композиції докладніше.

2.2.1. ТОЧКИ І ЛІНІЇ

Більше немає єдиної думки про саме мистецтво, і в цих обставинах ми повинні повернутися до початку, щоб зайнятися точками, лініями, колами і всім іншим.

Армін Гофманн

Форма, об'ємність предметів у графічних зображеннях, зокрема комп'ютерній графіці, передається за допомогою ***геометричних примітивів*** – точок, плям, штрихів, ліній тощо.

Точки

- ✓ статичні
- ✓ є будівельним матеріалом для зображень
- ✓ фокусують зображення
- ✓ фіксують погляд

https://ppt-online.org/383393

Точка – невеличка цятка на певному фоні, відтиск кінця ручки, олівця тощо. Точки є найпростішим елементом композиції, будівельним матеріалом для створення ліній, різноманітних форм, візерунків, текстур.

Точки встановлюють зв'язок з простором навколо них. У деяких комбінаціях вони можуть позначати напрямок і рух.

Пляма – однотонне зображення без чітких зовнішніх контурів.

Лінії

- ✓ формуються із ряду сусідніх з'єднаних точок
- ✓ створюють різноманітні форми
- ✓ вимірюються довжиною
- ✓ мають візуальну вагу
- ✓ дають відчуття руху
- ✓ задають напрямок, ведуть за собою погляд

Лінія – риска, смужка на якій-небудь поверхні, що утворює контур та форму предмета; простір та глибину. Лінія формується з'єднанням ряду сусідніх точок. Вона з'єднує простір між двома віддаленими точками, приймаючи при цьому будь-яку форму.

Основною характеристикою лінії є з'єднання або роз'єднання точок в просторі. Якщо точка фіксує погляд до заданої координати, то лінія переміщує око глядача від однієї координати до іншої вздовж певного напрямку.

Лінії характеризуються: ***довжиною***, ***напрямком***, ***візуальною вагою***. Якщо точки не мають розмірності, то лінії мають один вимір – довжину.

За **напрямком** лінії можуть бути ***горизонтальними, вертикальними, діагональними***. За **якістю виконання** – ***вузькими*** або ***товстими***, ***короткими*** або ***довгими***, ***суцільними*** або ***пунктирними***, ***прямими*** або ***кривими*** (ламаними, вигнутими, хвилястими, заокругленими), ***гладкими*** або ***шерстистими***, ***видимими*** або ***уявними*** тощо.

Основні типи ліній

Контурні лінії окреслюють форму предмета, його обриси. Контур зазвичай окреслює лише зовнішні обриси об'єкта – силует. Контурні лінії зображують предмет пласким.

Розділові лінії розділяють простір.

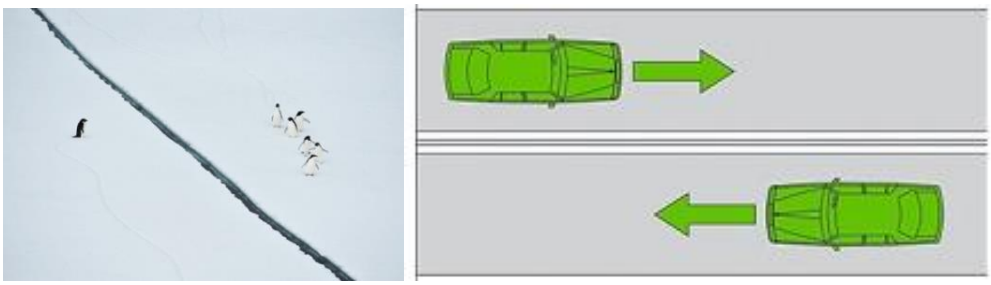

Декоративні лінії використовують для затінення й освітлення, створення декоративного зображення.

Штрихові лінії – сукупність коротких поруч розміщених ліній. Завдяки частоті штрихів можна відобразити об'ємність, щільність, затінення або текстуру об'єкта. Штрихи можуть бути паралельними або перетинати один одного, переплітатися в будь-якому напрямку.

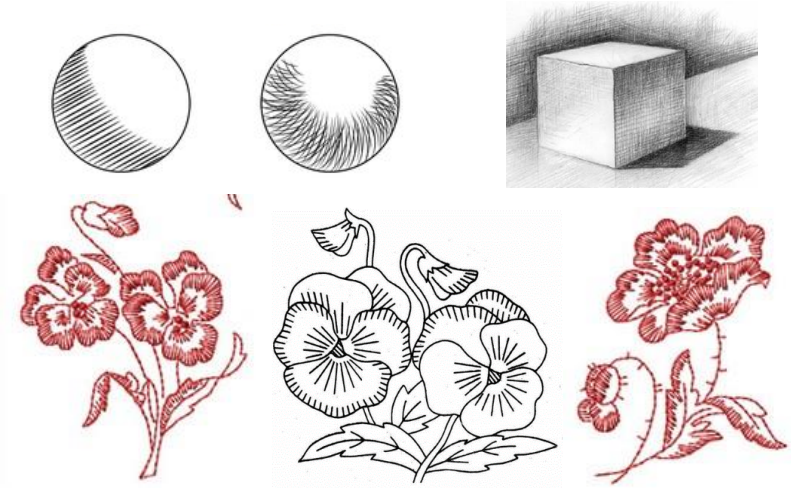

https://en.ppt-online.org/69027

Лініями передають найрізноманітніший настрій, емоції і відчуття:

- ✓ ***тонкі*** – здаються легкими, делікатними й слабкими, а товсті – важкими, сміливими й сильними;
- ✓ ***горизонтальні*** – передають спокій і тишу, приземлену стабільність і комфорт, незмінність тощо;
- ✓ ***вертикальні*** – тягнуться від землі до небес, сповнені потенційною енергією, якщо вони не тонкі, то видаються міцними і непорушними;
- ✓ ***діагональні*** – наповнені неспокійною та неконтрольованою енергією, то піднімаються, то падають – передають дію і рух. Їхня кінетична енергія створює напругу і хвилювання, вони більш драматичні, ніж горизонтальні або вертикальні лінії;
- ✓ ***вигнуті*** – м'якші ніж прямі, витончено вихиляються, змінюють напрямок, можуть бути спокійними і плавними або динамічними й активно рухливими;
- ✓ ***зигзагоподібні*** – комбінація діагональних ліній, що з'єднуються в точках, створюють відчуття хвилювання, інтенсивні рухи, часто змінюють напрямок;
- ✓ ***спіральні*** – характеризують обертально-поступовий рух, розвиток, піднесений настрій тощо.

Паралельні лінії (горизонтальні, вертикальні, діагональні) рівномірної ширини і довжини створюють статичний і впорядкований ефект, забезпечують стійкість композиції. Вигнуті хвилясті лінії, що повторюються, також створюють враження порядку, але більш рухливого, динамічного, ніж прямі.

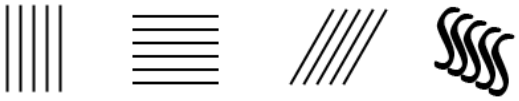

Змінюючи відстань між лініями однакової товщини, ми можемо передавати рух. Коли відстань між лініями однакової товщини є неоднаковою, ми отримуємо динамічний ефект. Коли ми змінюємо відстань і товщину, ефект стає більш хаотичним, безладним.

Лінія веде око глядача вздовж неї, цей рух і напрямок робить її динамічною. Чим товстіша лінія, тим більшої візуальної ваги вона набуває. Лінії можуть перекриватися іншими фігурами, але наш розум вгадує продовження їхнього руху.

До речі

Довгі, ідеально рівномірні лінії виглядають штучними, неприродними. Адже природа не ідеальна. Коли до лінії додається варіація, вона стає менш штучною і більш природною.

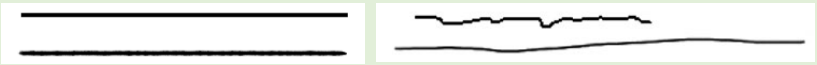

Лінії – будівельний матеріал у створенні композиції. За допомогою різних типів ліній можна зробити нескінченну кількість різноманітних форм, зображень, текстур, передати різні ідеї, відчуття. Поєднуючи лінії у композиції, ми можемо передавати необхідну інформацію та її смисл.

Лінії в поєднанні з формами, кольором, світлотінню, текстурою, простором передають візуальну граматику, з допомогою якої ми можемо описувати композиції виробів. Отже, лінії – важливий елемент візуальної комунікації, оскільки їх використовують для зображення форм, контурів, визначення маси і обсягу елементів композиції тощо.

Для перегляду: Візуальна граматика https://vimeo.com/7074095

До речі

Краснопис – справжнє мистецтво плавних і водночас чітких ліній у каліграфії. Видатний художник-графік, каліграф Василь Якович Чебаник працює у галузі книжкової графіки, мистецтва шрифту, інтролігації.

Василь Якович розробляє українську абетку на основі класичної кирилиці. Створив проєкт «Графіка української мови», суть якого – повернути графіку літер до справжньої, "допетровської" кирилиці. «Як самостійна держава Україна повинна володіти всіма символами державності і, перш за все, державною мовою з відповідною цій мові графічною абеткою», – впевнений Василь Чебаник.

***Лінії** – найважливішим елементом композиції, її будівельний матеріал.*

1. Спробуйте розшифрувати інформацію, закладену в зображеннях.

2. Які асоціації у вас виникають, коли дивитеся на подані зображення?

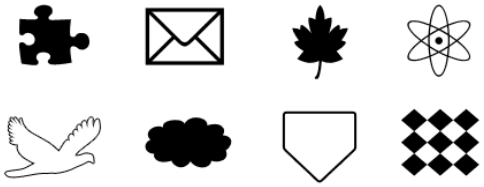

https://pustunchik.ua/ua/treasure/draw/risuyem-ornamenty-i-uzory

3. Створіть дизайн вітальної листівки або інший виріб в етностилі, використовуючи різноманітні точки і лінії. Презентуйте власний результат роботи, обговоріть з друзями особливості використаних вами ліній.

2.2.2. ФОРМА І СИЛУЕТ

Дизайн – це в основному розташування форм. *Девід Лауер*

- ✓ утворюють за допомогою ліній
- ✓ виражають зміст композиції
- ✓ організовують елементи композиції, з'єднують і розділяють їх

Форма – обриси, зовнішні контури предмета, що визначають його зовнішній вигляд. Форми утворюють за допомогою з'єднання ліній. Найчастіше – замкненими лініями.

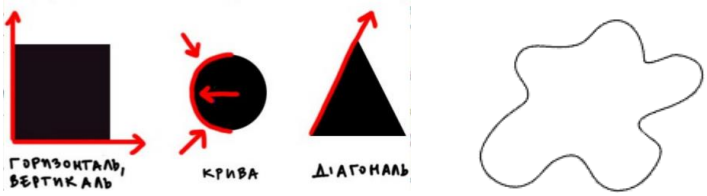

Форми, зображені на площині, можуть бути *відкриті* або *закриті*, *з кутами* або *заокруглені*, *великі* або *малі*, *геометричні* або *за вільним контуром*, *пласкі* або *об'ємні*, *статичні* або *рухливі*, *заповнені кольорами* або *безбарвні* тощо.

Типи форм

Розглянемо типи форм: ***геометричні, натуральні, абстрактні***.

Фігура – форма, зовнішній вигляд, обрис чого-небудь.

Геометрична фігура – частина площини, обмежена замкненою лінією, а також сукупність певним чином розташованих точок, ліній, поверхонь і тіл, розміщених відповідним способом у просторі. Кола, овали, квадрати, трикутники, прямокутники – *найпростіші двовимірні форми*, призми, куби, конуси, піраміди – *тривимірні форми*. Прості фігури можуть об'єднуватися у складні форми.

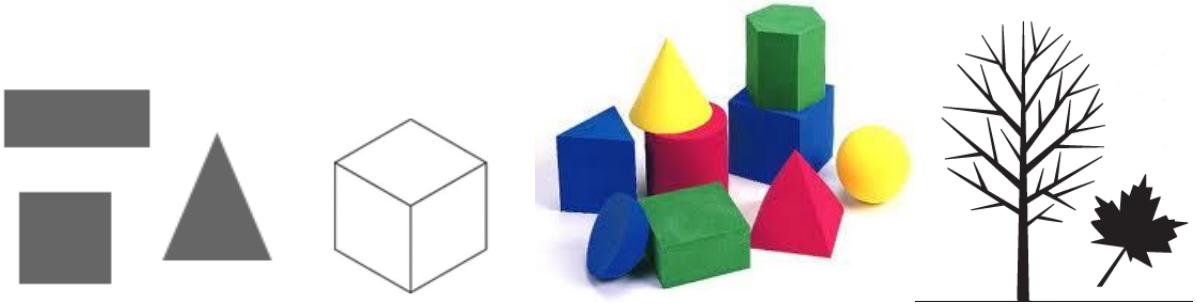

Виконайте за своєю уявою будь-яке зображення з різних геометричних фігур. Презентуйте, обговоріть й оцініть результати роботи.

Натуральні/природні/органічні форми – більшість природних (дерева, гори, хмари тощо) та штучних форм, створених людиною (посуд, меблі, архітектура тощо). Предмети, що нас оточують, мають переважно складну форму.

Абстрактні форми – ледь впізнавані або нереальні форми предметів. Часто це *спрощені* або *стилізовані* форми реальних об'єктів. Такі форми використовують для передавання інформації, ідей і концепцій. Відомий художник Пабло Пікассо так говорив про свою творчість: «*Я зображую предмети такими, якими я їх уявляю, а не такими, як бачу*».

Складні форми можна стилізувати до спрощених форм.

Приклад спрощення форми

К. Малевич. Жінка з граблями П. Пікассо. Жінки, що читають. М. Шагал Я і моє село.

Абстракціонізм 1910 – 1940-х років

Олександр Архипенко Давид Бурлюк Казимир Малевич

Абстракціонізм українських художників

1. Які асоціації виникають у вашій уяві, роздивляючись зображені картини? Які типи форм використані в картинах? Поділіться своїми думками з друзями.
2. Виберіть будь-який реальний предмет і стилізуйте його до максимально спрощених форм. Презентуйте результат роботи. Проведіть дослідження та визначте, який відсоток однокласників упізнали ваше творіння.
3. Виберіть один для всіх реальний предмет і стилізуйте його до максимально спрощених форм. Презентуйте, обговоріть і оцініть результати роботи.

Реалістичні і фантастичні форми. Історично творчість людини розвивається переважно у двох напрямах – відображення у творі мистецтва *реалістичних (натуральних) форм* об'єктів навколишнього світу або – *фантастичних форм*, яких не існує в природі.

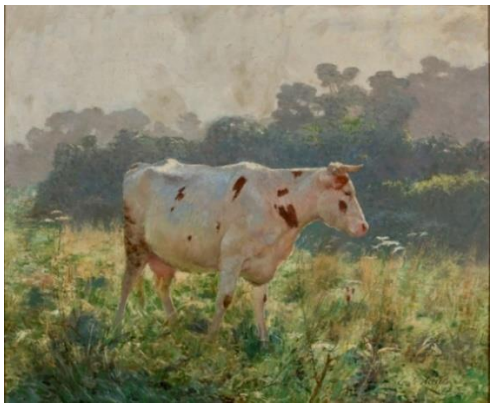

Антон Брайт. Корова

1)

Марія Приймаченко. Фантастичний звір

2)

Вироби від бренду Мрії Марії

3) **4)** **5)**

К. Білокур. Богданівські яблука

6)

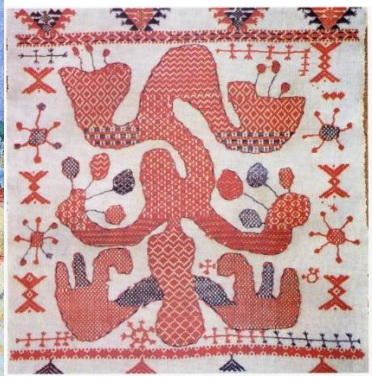

Фрагмент рушника

7)

від бренду Мрії Марії

8)

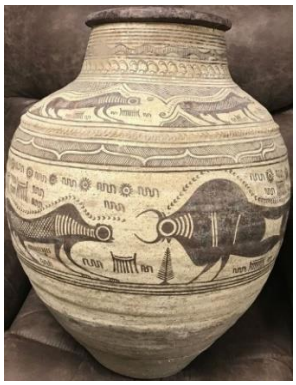

Взірці стародавньої кераміки

9) **10)** **11)**

Встановіть реалістичні і фантастичні зображення на предметах. Обґрунтуйте свої відповіді.

Про що промовляють до нас різні форми?

Через форму і колір можна сказати те, що не можна висловити іншим способом.

Джорджія О'Кеф ф

Форми є вагомим засобом спілкування, своєрідною візуальною граматикою. Вони мають різні характерні особливості, кожна з яких промовляє до нас і про щось нам повідомляє. Різні форми передають різні настрої і значення. Зміна характеристик форми змінює наші сприйняття її, змушує нас по-іншому відчувати її.

Дизайнери використовують різні типи форм (геометричні, натуральні, абстрактні) для організації інформації, символізації ідей, створення ефекту руху з одного елемента композиції на інший, передачі фактури, глибини простору, викликання настрою й емоцій, акцентування уваги тощо.

Існує безкінечне розмаїття форм і їх комбінацій. Без форм неможливо створити жодної композиції.

Форма, як один з основних елементів композиції, найбільш повно реалізовує задум творця-дизайнера.

Робота в групах

Об'єднайтеся в групи за типами форм. Виберіть один предмет для всіх груп, наприклад, троянду. Кожна група має намалювати обраний предмет за типом форми, яку вони представляють. Обміняйтеся враженнями від отриманих результатів.

Обговоріть, як ви розумієте вислів Генрі Матісса: «Нема завдання складнішого для справжнього художника, ніж намалювати троянду, адже перш, ніж почати, він мусить забути всі троянди, будь-коли намальовані».

2.2.3. ТЕКСТУРА,ФАКТУРА

- ✓ за текстурою визначають різновид матеріалу, його структуру
- ✓ за фактурою визначають вид обробки поверхні матеріалу
- ✓ дотикові і візуальні відчуття поверхні матеріалів дають знання про них
- ✓ на зображеннях – лише візуальні відчуття текстури й фактури матеріалів
- ✓ імітація матеріалу – візуальна підробка під нього
- ✓ від особливостей текстури й фактури залежить естетичний вигляд предмета

Текстура – характер будови твердої речовини, особливості розташування її "шарів". Є і таке визначення*:* **текстура** – природний малюнок на поверхні перерізу деревини.

Дизайнер-митець, майстер по дереву, під час формотворення та обробки поверхні предмета враховує особливості текстури матеріалу, з яким працює.

Вироби майстра В’ячеслава Мачачі

1. Охарактеризуйте текстуру виробів майстра В’ячеслава Мачачі. Опишіть характер поєднання текстури і форми зображених виробів.
2. Виконайте імітацію текстури вибраного виду дерева у зручній для вас формі.

Фактура (*від лат. – обробка поверхні*) – особливості структури та обробки поверхні якого-небудь предмета.

Фактуру поверхні матеріалів можна розпізнавати візуально та за допомогою дотикового відчуття. Саме за *поглядом* і *дотиком* ми визначаємо, який перед нами матеріал: камінь, деревина, тканина, мармур, метал, скло, пластик тощо.

Чи можна змінити текстуру матеріалів? Чому?

Важливим етапом проєктування для дизайнера є ***добір матеріалу для втілення власного задуму***, а також уміння зобразити його в ескізі. Часом дизайнери використовують штучні і синтетичні матеріали, які лише імітують фактуру природних матеріалів та суттєво різняться механічними, технологічними, екологічними та іншими властивостями – штучне хутро й тканини, пластик під дерево, принти паперу під різні породи дерев, плівки каміння, полімерна глина тощо.

Отже, візуальна фактура предмета і матеріал, з якого він виготовлений можуть не співпадати. Це явище називають ***імітацією***.

Імітація фактури матеріалу – зображення поверхонь предметів, які створюють оптичну ілюзію фактури певного матеріалу за допомогою різних елементів композиції: ліній, геометричних фігур, орнаментальних форм, кольору, світла, затінення, блиску, матовості, матеріалів.

Текстури й фактури, які ми бачимо на світлинах, картинах, малюнках – ***візуальні***. На графічних зображеннях, екрані цифрового пристрою тактильно текстуру відчути неможливо, якою б грубою або об’ємною вона не виглядала.

За допомогою елементів композиції – ліній, форм, затінення, кольору створюють різноманітні ***тактильні ілюзії*** – ефект гладкості, щільності, шорсткості, шершавості, м’якості, глянцевості, блискучості поверхонь предметів, що наближені до реалістичного вигляду. Можна створити численні візуально рельєфні текстури на площині, але на дотик вони залишатимуться пласкими. Проте, за допомогою грубих мазків, різних об’ємних технік створюють ефект 3D візуального відчуття фактури.

1)

2)

3)

4)

5)

6)

7)

8)

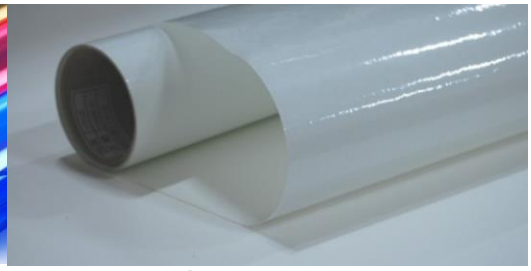

9)

Установіть візуально, фактуру яких матеріалів зображено на світлинах?
За якими ознаками ви їх визначили?
Які зображені матеріали достовірно визначити вам важко? Чому?
Які із зображених матеріалів є природного походження, а які – хімічного?
Пригадайте основні ознаки і властивості матеріалів, зображених на світлинах.
У яких видах декоративно-ужиткового мистецтва їх використовують?

Текстура і фактура матеріалу значно впливають на дизайнерські особливості композиції предмета.

2.2.4. КОЛІР

- ✓ має потужний візуальний вплив на сприйняття предмета
- ✓ гармонійно поєднані кольори дають відчуття спокою і приємності
- ✓ дисгармонійно поєднані – викликають відчуття тривоги і напруги
- ✓ теплі кольори асоціюються з енергією, світлом, стимулюють почуття глядача
- ✓ холодні кольори асоціюються з спокоєм, тишею, віддаленістю

Колір має вагомий візуальний вплив на сприйняття предмета – справляє потужне перше враження про нього. Людина вирішує, чи подобається їй об’єкт споглядання протягом 90 секунд, а то й менше. Майже 90% першого враження базується виключно на кольорі! Вибір диктується емоціями, настроєм, який викликають певні кольори та певне їх поєднання.

Колір – світловий тон чого-небудь; забарвлення. Це те, як око сприймає відбите від предметів світло. Сприйняття кольору навколишніх об’єктів залежить від його спектра та від психофізіологічного стану людини, її відчування.

Усі кольори поділяють на ***ахроматичні*** (неспектральні) і ***хроматичні*** (спектральні).

Ахроматичні кольори – це безбарвні кольори, до них належать – білий, чорний і всі відтінки сірого кольору. У перекладі з грецької «а» – заперечлива частинка, «chrome» – колір.

https://courses.byui.edu/art110_new/art110/glossary/glossary.html#line

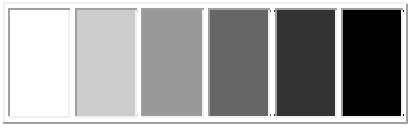

Хроматичні кольори – це спектр різноманітних кольорів і відтінків, які можна утворити змішуючи ***три основні (первинні) кольори***: **червоний**, **жовтий**, **синій**.

Первинні кольори не можна утворити змішуванням інших кольорів!

Змішуючи два основних кольори, отримують ***додаткові (вторинні) кольори***. Додаткові кольори: зелений = (жовтий + синій), фіолетовий = (синій + червоний), помаранчевий = (червоний + жовтий).

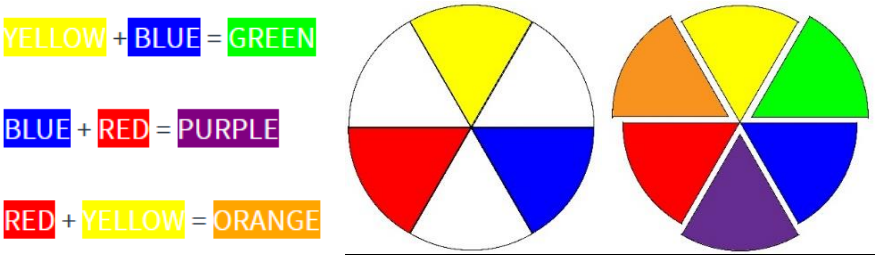

Утворення додаткових (вторинних) кольорів

Змішуючи первинні та вторинні кольори у різних комбінаціях, утворюють кольори третього рівня – ***третинні***. Такі кольори зазвичай мають подвійну назву: червоно-фіолетовий, синьо-зелений, фіолетово-синій, жовто-зелений, жовто-оранжевий тощо.

Назви кольорів за колом кольорів

Кольори відчутно впливають на сприйняття навколишнього середовища і настрій людини.

Які кольори вважають основними? Чому?
Що називають колоритом?
Які кольори ахроматичні, а які – хроматичні?
Як утворюються первинні, вторинні і третинні кольори?
Як кольори впливають на ваш настрій?

Коли започаткувалася теорія кольору?

Теорія кольору вперше з'явилася у XVII столітті, коли Ісаак Ньютон виявив, що білий колір, проходячи через призму розділяється на повний спектр кольорів. Спектр кольорів, що міститься в білому світлі, розташований в такому порядку: ***червоний, оранжевий, жовтий, зелений, синій, індиго, фіолетовий***.

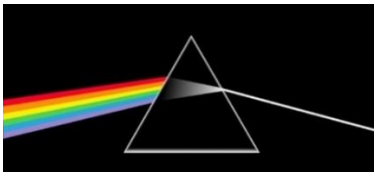

Червоний | Помаранчевий | Жовтий | Зелений | Блакитний | Синій | Фіолетовий

Кольори спектру

Перехід між кольорами спектру поступовий і неперервний, тобто існує безліч різноманітних кольорів і відтінків. Наприклад, жовтий колір поступово переходить у зелений: від різних відтінків жовтого, жовто-зеленого – до різних відтінків зелено-жовтого і зеленого.

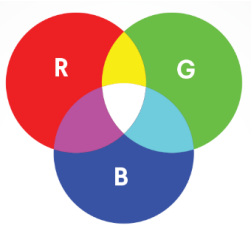

Проте, зверніть увагу, при побіжному погляді на спектр світла ми відразу сприймаємо лише три кольорові ділянки – червону, зелену і синю. Змішуючи в різній пропорції ці три кольори отримують безліч інших кольорів.

До речі

Вдалою демонстрацією спектру хроматичних кольорів є веселка. Веселка – надзвичайно красиве явище природи. Образ веселки в українській і світовій міфології займає визначне місце. Існує багато дивовижних легенд, казок, загадок, повір'їв про веселку.

Одна з легенд розповідає, що веселка – це шлях до неба, велетенський міст, яким сходять на землю янголи. Про це свідчить і її друга назва "райдуга" – райська дуга. За біблійною легендою, веселка – це символ угоди між Богом та людьми. Після великого потопу Бог пообіцяв праведному Ною, який урятувався з родиною, тваринами і птахами, що більше ніколи не насилатиме на землю такої страшної нищівної зливи. На згадку про це Він створив веселку.

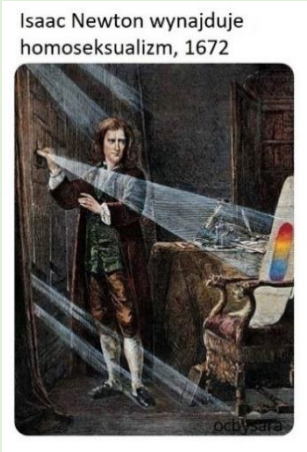

Вперше безперервну спектральну смугу на сім кольорів розбив Ісаак Ньютон у XVII столітті. Це розбиття умовне і багато в чому випадкове. Вважають, що Ньютон знаходився під впливом європейської нумерології і ґрунтувався на аналогії з сімома нотами в октаві, з 7 планетами сонячної системи, які були відомі на той час.

Також Ньютон довів, що:

- ✓ білий колір складається з усіх кольорів;
- ✓ відсутність світла веде до відсутності кольору;
- ✓ чорний – це повна відсутність кольору.

Об'єднайтеся в групи та розподіліть такі кольори: **червоно-фіолетовий, синьо-зелений, фіолетово-синій, жовто-зелений**. Підготуйте папір і фарби первинних та вторинних кольорів. Кожен учасник групи, змішуючи ці кольори у певній пропорції хай утворить обраний групою колір різних відтінків. Проаналізуйте й обговоріть отримані результати. Кому вдалося отримати найкращий результат? Чому? Презентуйте результати іншим групам.

Яку властивість кольору враховують під час створення композицій?

Тон (відтінок) кольору – властивість, яка визначає ступінь наявності основного кольору в іншому. Кожен відтінок основного кольору зазвичай має самостійну назву, наприклад, відтінки червоного кольору: «рожевий», «вишневий», «пурпурний», «бордовий» тощо.

Відтінки червоного			
Червоний	Рожевий	Пурпурний	Бордовий

Тон кольору

Відомо, що людина може розрізняти до 100 000 відтінків!

Де на колірному колі розташовані холодні, а де – теплі кольори?

Усі темні кольори заспокоюють, світлі – збуджують. З темряви виходить першим синій колір, зі світла - жовтий. Це основні кольори, з них виходять інші.

Йоганн Вольф ганг ф он Ґете

У лівій частині кольорового кола розташовані ***холодні*** кольори (відтінки від синього до синьо-зеленого, фіолетового кольору, сірі кольори), в правій – ***теплі*** (відтінки від жовтого до червоного кольору).

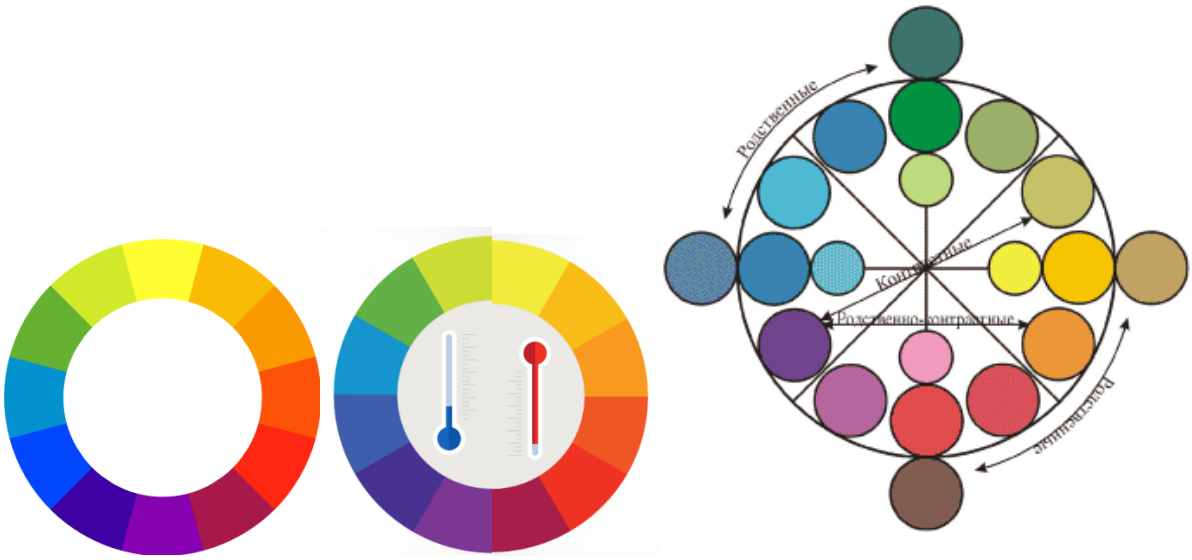

Колірні кола

На деяких кольорових колах світлі відтінки одного кольору розташовані з внутрішньої сторони кольорового кола, а темні – зовні.

У межах кожного кольору є більш теплі й більш холодні відтінки. Наприклад, зелений колір може бути холодним, якщо в ньому домінують відтінки синього або теплим, якщо в ньому домінують відтінки жовтого. Так само червоний колір з жовтим відтінком більш теплий, а з синім – більш холодний тощо. Відчуття тепла або прохолоди кольору залежить також від іншого кольору, з яким ми його порівнюємо.

Теплі кольори асоціюються з денним світлом, заходом Сонця, енергією, дією тощо. Вони більш активні в композиції, стимулюють глядача. Тепло червоного, жовтого або помаранчевого кольору може викликати хвилювання, збудження, тривогу або навіть агресію. Різні відтінки теплих кольорів передають емоції від піднесеного оптимізму до прагнення насильства. У природі теплі кольори являють собою зміни сезонів або, наприклад, виверження вулкана.

Притишити сильні емоції, які викликають деякі теплі кольори можна додаванням заспокійливих холодних, нейтральних кольорів або використанням світлих відтінків теплої палітри.

Холодні кольори ототожнюються з похмурістю, тишею, спокоєм, смутком тощо. В композиції вони ніби відступають на другий план.

Багатство колориту не в строкатості, а в різноманітності відтінків і переходів кольорів. Вироби, виконані в теплій і холодній кольоровій гамі мають своєрідно гарний вигляд.

Приклади виробів у теплій та в холодній кольоровій гамі

До речі

– той самий орнамент помітно змінює вид відповідно до дібраних кольорів орнаменту та його основи:

– той самий колір може здаватися більш теплим чи холодним, світлим чи темним, яскравим чи тьмяним залежно від сусіднього кольору. Ця властивість дає можливість передати об'єм і рельєфність композиції, наблизити або виокремити одні елементи та віддалити на задній план інші;

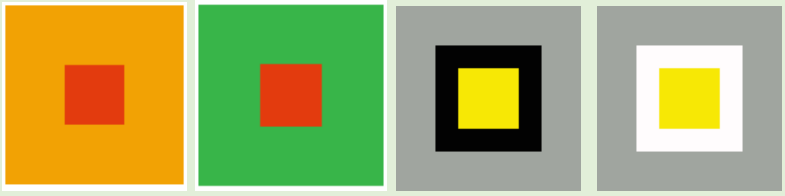

Ступінь виразності кольору залежно від поєднання з іншими

– на світлому фоні краще виділяються темні тони, а світлі ніби губляться. На темному фоні – навпаки

1. Відтінки, якого чистого (основного) кольору перелічені:
блакитний, ультрамариновий, барвінковий, небесний

2. Як називається група кольорів зображених на малюнку:

3. На якому колі зображено теплі кольори, а на якому – холодні?

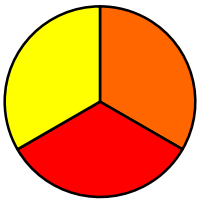

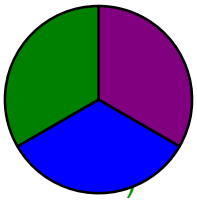

2

Робота в групах

Об'єднайтеся в групи. Виберіть візерунок із поданих або запропонуйте свій варіант зображення для всіх. Потім своєю групою виберіть, в які кольори будете його розфарбовувати – теплі чи холодні. Презентуйте, проаналізуйте, обговоріть і взаємооцініть результати роботи.
За бажанням і можливістю використовуйте графічне програмне забезпечення.

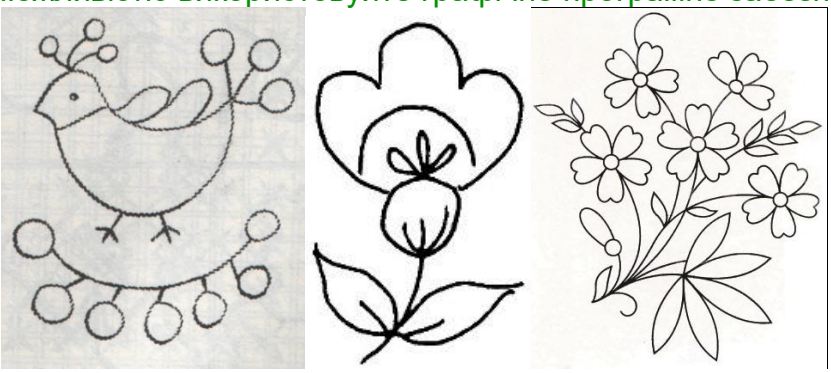

Що символізують кольори?

У процесі проєктування виробів дизайнер використовує велику палітру кольорів. Під час їх добору він враховує те, як певні кольори впливають на почуття та емоції людини. На діаграмі нижче показаний кольори і відчуття та емоцій, з якими вони пов'язані.

кров, засторога, страх, небезпека, обов'язок, гнів, агресія	чистота, гігієна, добро, безпечність, порожність, пустота	природа, рослини, спокій, безтурботність, заздрість, вічне	світло, захоплення, щастя, боязкість, слабкість
небо, вода, відкритість, прохолода, здоров'я, спокій	темнота, таємничість, містика, зловісність, траур	мрії, позика або піст, релігія, покаяння, гідність, багатство	теплота, енергія, ентузіазм, щастя, захід сонця

Компанії та виробники використовують кольори, щоб викликати відповідні відчуття клієнтів та успішно просувати свою продукцію. Цікаво, що в різних сферах діяльності кольори мають різне значення.

Колір	Фінанси	Проєктування	Медицина
червоний	втрата	небезпека	надзвичайна ситуація
жовтий	важливість, суттєвість	застереження	жовтяниця
синій	надійність, корпоративність	вода, прохолода	смерть, отрута
зелений	прибуток	безпечність, екологічність	інфекція
блакитний	підпорядкованість	пара, дим	отруєння, відсутність кисню

Колір має здатність працювати в наших емоціях та асоціаціях. Враховуючи це, дизайнери в процесі проєктування використовують певний колір для створення відповідного настрою. Його також використовують як тон, малюнок, світло, рух, символ, форму, гармонію і контраст.

https://en.wikipedia.org/wiki/Composition_(visual_arts)

До речі

Інтерпретація кольору у різних куточках світу різна. Вона має досить широкий спектр уявлень. Наприклад, в західних культурах білий колір символізує чистоту, тоді як у Китаї білий колір символізує смерть.
Споконвіку колір служив ритуальним, релігійним цілям, поєднувався з містичними силами. У християнстві основні кольори – білий, червоний, зелений – представлені в іконописі, мали символічне значення. Білий символізує чистоту і сяйво слави, червоний – кров мучеників, зелений – юність, бадьорість тощо.
https://cutt.ly/2hSQdRv

2.2.5. СВІТЛОТІНЬ, КОНТРАСТ, НЮАНС

- ✓ робить зображувані предмети більш реалістичними
- ✓ створює ілюзію об'ємності зображеного предмета на площині
- ✓ ілюзія світла створюється через тіньовий контраст

Як у побудові композиції використовують світло і затінення?

Світлотінь у зображеннях – розподіл світлих і тіньових штрихів для передачі об'ємності, підкреслення форми предмета.

Об'ємність, глибина зображуваної композиції передається через різну ступінь освітленості її форм.

Усі предмети, що оточують нас, виготовлені з різних матеріалів, що мають властивість поглинати або відбивати світло. Світлотінь стосується того, як світло відображає предмети і як ми їх бачимо. Чим більше відображається світла, тим більша ступінь контрастності світлотіні. Ілюзія світла створюється через тіньовий контраст.

Контраст – яскраво виражена різниця між елементами композиції. Застосовується для виділення необхідного елементу, або його частини.

Контраст досягається різко вираженими відмінностями не лише кольору, але і розміру, ліній, форм, фактури, текстури, напрямку тощо.

Нюанс – тонке розрізнення в чому-небуть, ледве помітний відтінок, форма. Це співвідношення близьких за властивостями композиційних ознак предмета.

https://www.koloristika.in.ua/t_knkt.php

Приклади зображення світлотіні

1. На яких зображеннях світлотінь контрастна, а на яких – нюансна?
2. Зобразіть світлотінь на поданому зображенні предмета або на будь-якому іншому. Охарактеризуйте результати роботи. Оцініть роботи інших суб'єктів навчання.

Світлотінь – це світлість і затемнення поверхні зображуваного предмета.

https://www.colorspire.com/

Властивості кольору. Світлотінь пояснює властивості кольору – ступінь його світлості (ясноти) або темноти (насиченості) у кольорі.

Світлість *(ясність)* ***кольору*** – це характеристика ступеня близькості будь-якого кольору до ***білого*** або ***чорного*** кольору (світліший, темніший). Наприклад, такі кольори, як темно-синій, синій, блакитний різні за ясністю. Світлі кольори утворюються в результаті змішування кольорів з білою фарбою, а темні кольори – з чорною.

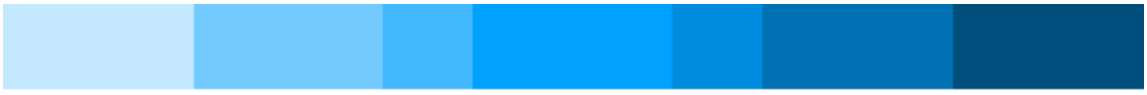

Колір спектру

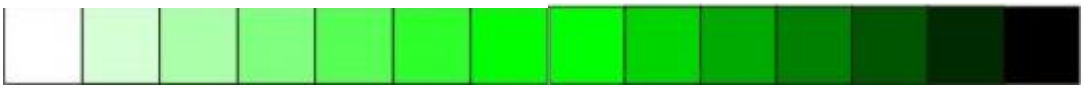

Ступінь ясності кольору

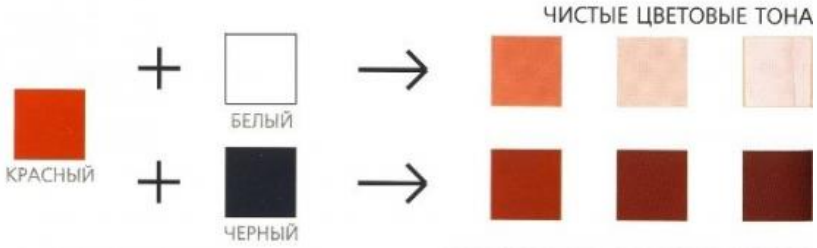

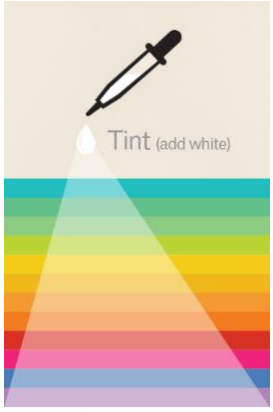

Художнику – всі надписи зробити українською, кольори зробити чіткими

Насиченість *(яскравість)* ***кольору*** – це характеристика ступеня яскравості або тьмяності кольору, що визначається виразністю (інтенсивністю) певного кольору, яка змінюється залежно від наявності в ньому ***сірого*** кольору. Еталоном насиченості вважають колір спектру.

У насичених кольорах тон кольору більш виражений, він найяскравіший. На малюнку бачимо – чим більше насиченість, тим яскравіший тон. З мірою додавання в нього сірого кольору – колір стає менш насиченим.

Більш насичений колір *менш насичений*

Ступінь насиченості кольору

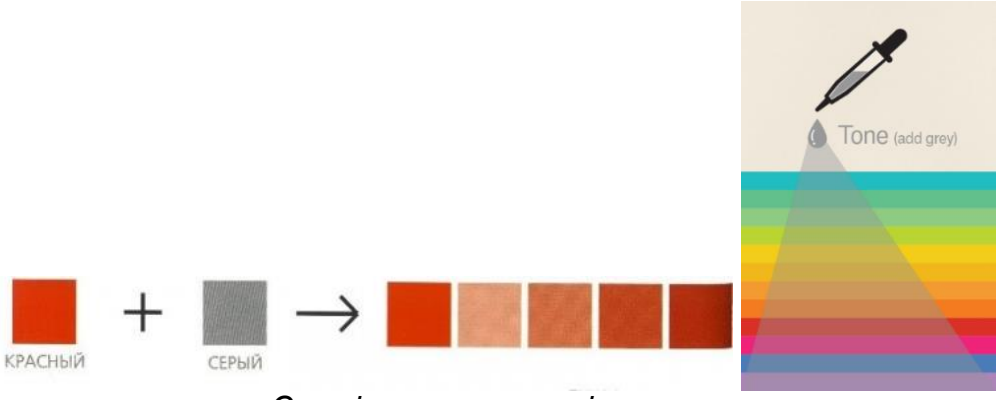

Ступінь насиченості кольору

Художнику – всі надписи зробити українською, кольори зробити чіткими

Властивість насиченості кольору визначають поняттями: «яскравий відтінок», «тьмяний відтінок», «приглушений відтінок», «м'який відтінок» тощо.

1. На якому малюнку зображені: чиста, світла, насичена гама кольорів?

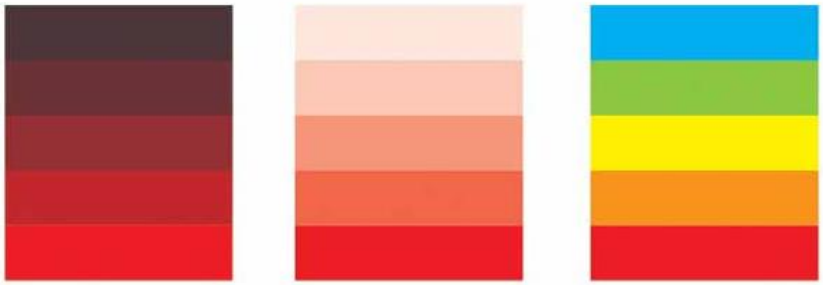

а) б) в)

2. Охарактеризуйте властивості кольорів та особливості їх поєднання на зображених фрагментах вишивки та виробах.

Фрагменти вишивок від бренду Мрії Марії

Вироби від бренду Мрії Марії

3. Установіть відповідність між зображеними виробами сучасних майстрів і назвами кольорів, які в них переважають:

а) б) в)

а) б) в)

вироби від бренду Мрії Марії

1) світлі
2) тьмяні
3) яскраві

2.2.6. ПРОСТІР

Яка роль простору у композиції?

- ✓ площина, на якій розташовуються елементи композиції
- ✓ зосереджує увагу на зображуваному предметі
- ✓ визначає відкритість чи закритість композиції
- ✓ позитивний простір займають зображувальні елементи композиції
- ✓ негативний простір – незаповнене місце, яке утворює контури зображених форм
- ✓ перспектива дає малюнку ілюзію тривимірного простору

https://cutt.ly/guov8wo

Можна створити композицію з великою кількістю різноманітних форм, що максимально заповнять її простір, або з малою кількістю форм – тоді простір буде напівпорожнім.

Простір в композиції – площина, на якій створюється композиція, розміщуються її елементи. Площиною зображення може бути екран цифрового пристрою, папір, полотно, тканина, дерево, глина, скло тощо.

Простір використовується для зображення, наближення і віддалення елементів композиції, встановлення взаємозв'язків між ними. Формуючи простір композиції ми можемо створювати ефекти ритму, напрямку, руху тощо.

Простір може бути настільки важливий, як і сам зображений на ньому елемент композиції. Залишаючи достатній простір навколо зображення, погляд може краще зосередитися на ньому – ніщо не відволікатиме увагу.

Зображення можна створювати з використанням ***позитивного*** або ***негативного*** простору.

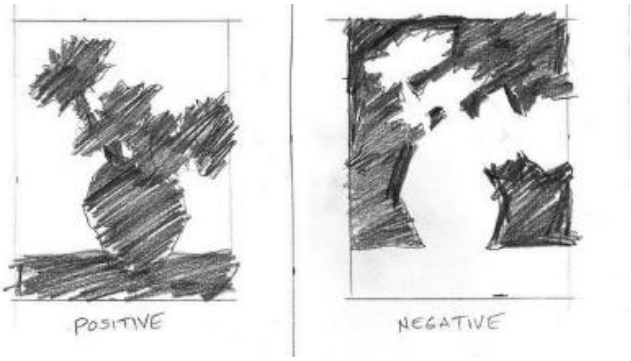

Позитивний простір заповнюється різними формами – зображеними на ньому предметами. Тобто це простір, який займають зображені на ньому елементи композиції.

Приклади предметів з позитивним простором

Негативний простір – зображені предмети на ньому утворені незаповненими пустотами, а обшир навколо контурів зображених предметів заповнений. «Пустоти» на просторі утворюють зображення.

Фрагменти предметів з негативним простором

Іноді негативний простір це пробіл – «ніщо», що дає нам «щось». Негативний простір використовують для створення візуальних ілюзій.

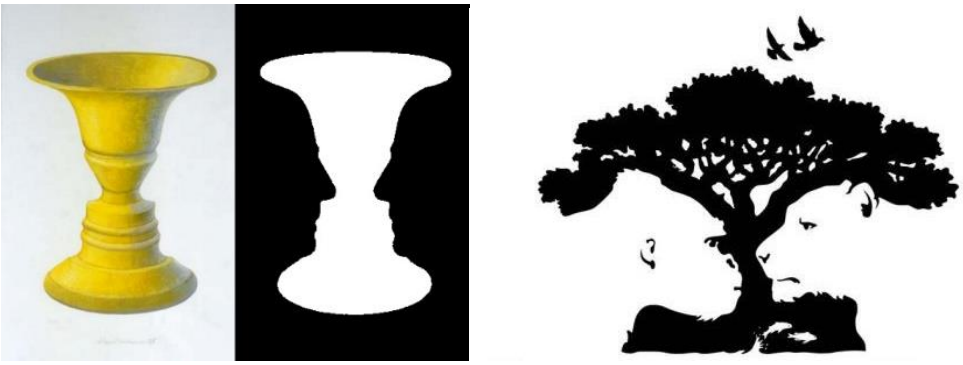

Приклади візуальних ілюзій

Зображення на площині може бути двох- або трьох- вимірним. Двовимірна композиція має два виміри – довжину і ширину. Тривимірний простір – це представлення об'єкта в трьох просторових вимірах. Як правило, ці виміри представлені в вигляді координат X, Y, та Z.

Ілюзію глибини предмета можна досягти, використовуючи перспективу.

Перспектива – спосіб зображення на площині об'ємних предметів такими, якими ми бачимо їх з певної точки спостереження (місцезнаходження погляду).

Перспектива – це мистецтво зображувати предмети так, як ми їх бачимо глибину з певного місцезнаходження.

Наприклад, в одноточковій перспективі малюнки керуються геометрією ліній, що сходяться. Лінії зустрічаються в точці, що називається точкою зникнення, як показано на малюнку. До прикладу, Ван Гог використовував саме цю техніку в живописі.

http://mathandmultimedia.com/2013/05/18/the-mathematics-of-perspective-drawing/

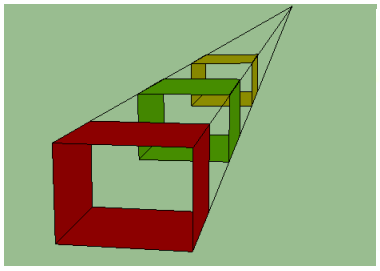

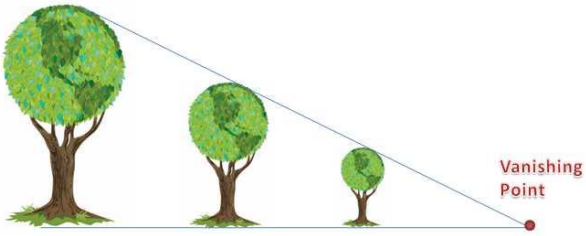

Одноточкова перспектива

Для перегляду https://cutt.ly/OuomCUT

Одноточкова перспектива – лише одна з багатьох методик перспективного малювання. Також є двоточкова перспектива, триточкова перспектива та атмосферна перспектива. Поєднання цих прийомів створює реалістичні та життєві малюнки.

Простір у глибинно-просторовій композиції, тривимірному об'єкті (скульптурі, архітектурі тощо) дає змогу роздивлятися його з усіх боків, прогулюючись навколо нього.

Масштаб і пропорції – засоби передачі перспективи.

Як ми бачимо світ?

Ми живемо в складному тривимірному світі. Світло відбивається від нього і падає на сітківку – світлочутливу оболонку ока. І через ці крихітні світлочутливі клітини очей ми бачимо різнобарвний навколишній світ.

У створенні композиції важливо правильно відображати розмір предмета. Розмір предмета, що проєктується на сітківку, визначається його розміром і відстанню від споглядача. Два предмета однакової висоти, але на різній відстані від нас будуть здаватися різними за висотою.

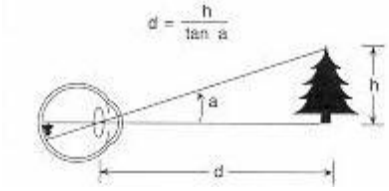

https://cutt.ly/UuoEThY

Більш віддалений від нас предмет проєктує його зображення на сітківку меншого розміру ніж його реальний розмір.

Розташування форм у просторі композиції відносно одна до одної і до глядача описується такими термінами: ближче, далі, нижче, вище, ліворуч, праворуч.

https://cutt.ly/HuoELaj

1. Негативний чи позитивний простір зображено на малюнках?

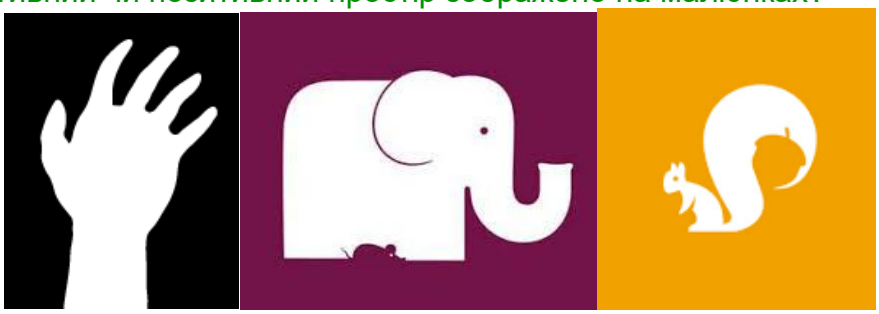

2. Зобразіть малюнок з використанням точкової перспективи. Оцініть виконану роботу.

Робота в групах

Об'єднайтеся в групи. Пригадайте всі елементи композиції. Здійсніть дизайн-аналіз сучасних виробів в етностилі за елементами композиції. Презентуйте результати роботи.

Вироби від «Рукотворів»

https://www.facebook.com/rukotvory/

§ 2. 3. Принципи композиції

Хто працює руками – той робітник, хто працює руками і головою – ремісник, хто працює руками, головою і серцем – художник. *Франциск Ассізький*

Те, як ми застосовуємо принципи дизайну визначає, наскільки успішними ми є у створенні твору мистецтва. *Джон Ловетт*

2.3.1. Ритм.
2.3.2. Баланс.
2.3.3. Акцент.
2.3.4. Пропорція.
2.3.5. Колористика.
2.3.6. Єдність.

- ✓ процес створення композиції – мистецтво гармонійного поєднання її елементів
- ✓ елементи композиції поєднують у нескінченних варіантах за її принципами
- ✓ особливості будь-якого стилю проявляються в композиційній побудові твору
- ✓ принципи композиції слугують вираженню ідеї митця у новому творі

Принципи композиції – це те, як дизайнер використовує і поєднує елементи композиції (*точки, лінії, форми, текстуру, фактуру, колір, світлотінь, простір*) в проєктуванні предметів, вираженні своїх ідей.

Принципи композиції – основні правила та закономірності, покладені в основу процесу проєктування гармонійного, довершеного твору мистецтва. Це норми, якими керується дизайнер у процесі проєктування.

До принципів композиції належать – ***ритм, баланс, акцент, пропорція, колорит, єдність змісту і форми*** тощо.

ПРИНЦИПИ КОМПОЗИЦІЇ

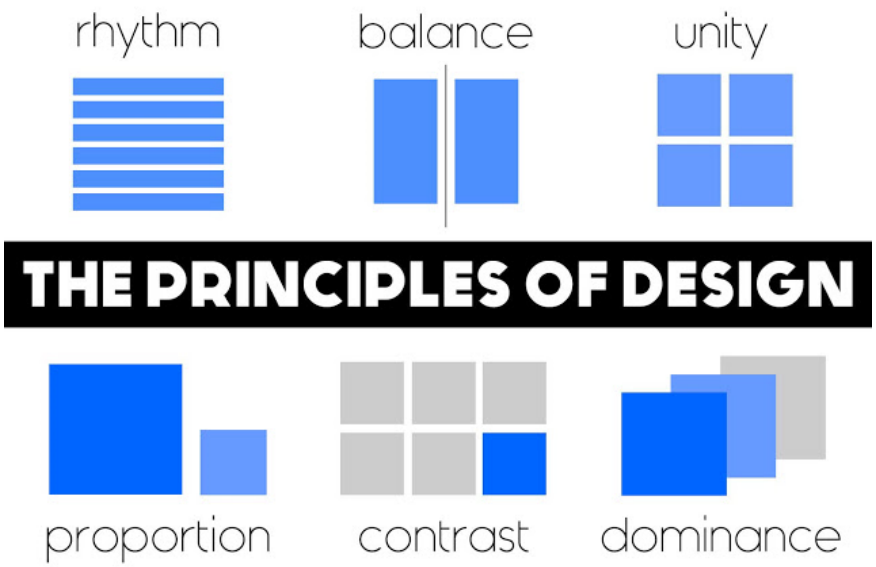

зробити схему **Ритм. Баланс. Акцент. Пропорція. Колористика. Єдність.**

Як створити нову композицію виробу?

Створення композиції – це творчий процес поєднання її елементів за відповідними принципами. Успішність дизайнера визначається наскільки він талановито послуговується принципами композиції для реалізації задуму у створенні нового виробу. Принципи застосовуються по-різному – одна композиція може бути сильнішою в ритмі, інша – більш збалансована або пропорційна тощо.

Кожен виріб в етностилі потребує особливого композиційного рішення, передачі ідеї дизайнера, яка розкриває зв'язок сучасності з традиціями народного мистецтва. Вдала композиція справляє незабутнє враження на користувача, займає стійке місце в його пам’яті.

Термін «композиція» використовується для опису візуальних елементів та принципів їх організації.

Розглянемо принципи композиції більш докладно.

У застосуванні принципів композиції важливо мати сміливість виражати своє власне бачення, проявляти характер, власний почерк.

Якщо готова композиція зрозуміла її користувачам – дизайнеру вдалося досягти поставленої мети.

2.3.1. РИТМ

Людським життям управляє гармонія і ритм. *Платон, 4 століття.*

- ✓ характерний багатьом явищам природи, життя людини
- ✓ властивий усім видам мистецтва
- ✓ порядок повторення розмірних елементів композиції
- ✓ засіб орієнтування очей в композиції
- ✓ направляє очі через простір композиції
- ✓ створює ілюзію руху, динаміки в композиції
- ✓ динаміка привертає увагу сильніше ніж статика

Ритм є одним із важливих принципів поєднання різноманітних елементів композиції в єдине ціле, їх упорядкування та розташування. Дизайнери використовують принцип ритму як засіб руху очей глядача по композиції, пересування погляду через простір композиції – з одного елемента на інший. А вже потім погляд зосереджується на тому, що є між цими елементами.

Ефект активності композиції створює рух очей – погляд може рухатися плавно, повільно за рівномірними лініями, формами, кольорами або навпаки – швидко, уривчасто за нерівномірними лініями, формами з гострими кутами, контрастними кольорами тощо. «Пошкоджені» або не пов'язані між собою елементи створюють тривожне відчуття.

Для створення ілюзії руху в композиції також використовують такі методи як ***масштаб*** і ***пропорція***.

Ритм – рівномірне чергування впорядкованих елементів композиції, порядок повторення різноманітних ліній, форм, кольорів та інтервалів між ними.

Розрізняють три основних **типи ритму** композиції, які викликають різні відчуття руху:

1. ***Простий ритм*** (*метричний, регулярний, статичний*) – це рівномірне повторення зазвичай однакових елементів та інтервалів в об'ємно-просторовій та орнаментальній структурі.

Орнамент традиційної вибійки Килим з Прикарпаття

2. ***Прогресивний ритм*** – прогресування, тобто поступове зростання, посилення, пропорційне збільшення ліній або форм відповідних розмірів, що створює ілюзію руху – вперед, вгору, вниз, по колу, спіралі тощо.

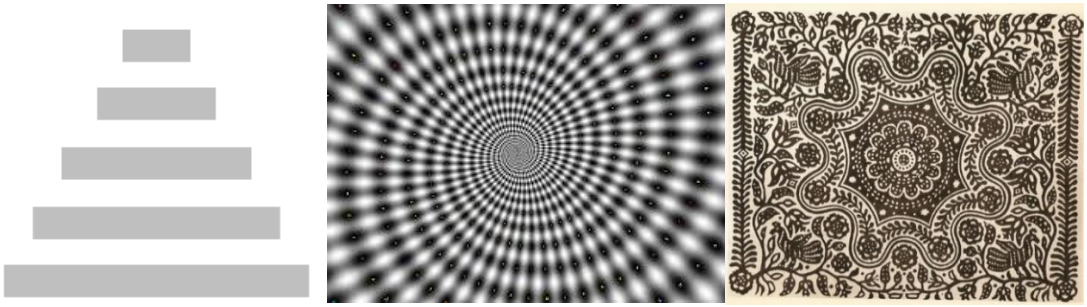

Орнамент традиційної вибійки

3. ***Потік ритму*** – більш природний рух, що створюється за рахунок нерівномірних ліній різного розміру.

Орнамент традиційної вибійки Орнамент килиму

Динаміка привертає увагу сильніше ніж статика, може викликати відчуття неспокою.

Важливе значення для побудови композиції в етностилі є **напрям ритму**. Ритм може бути спрямовуватися по-різному:

- ✓ по вертикалі, горизонталі, діагоналі;
- ✓ в один бік (кайма орнаменту) або від центру (розетки – під люстрою, скатертини, килима тощо);
- ✓ в одному, двох або чотирьох напрямах (сітчаста композиційна схема орнаменту).

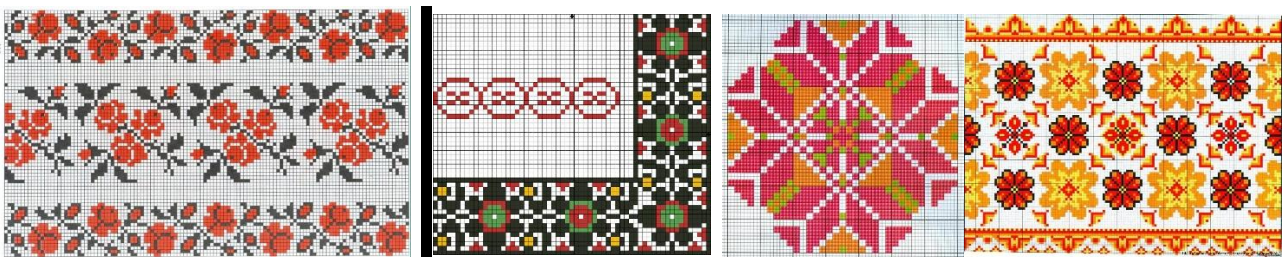

по горизонталі по каймі до центру в різних напрямках

Напрями ритму в орнаментах

Ритм можна спостерігати в різноманітних об’єктах, зокрема в інтер’єрі, архітектурних спорудах, наприклад, у ритмічному чергуванні вікон, сволків, колон, фасадних елементів тощо. Також він може бути в одязі, на орнаментах пласких поверхонь – шпалерах, тканинах, ковдрах, килимах, мозаїці тощо.

Візуальні ілюзії. Створити бажане враження від зображуваного предмета можна продуманим чергуванням елементів композиції, спрямовуючи їх в потрібному напрямку. Коли ми дивимося на нерухоме зображення пласких чи об’ємних предметів з чергуванням елементів, що повторюються, то очі прямують за ними, саме тому виникає відчуття умовного руху.

Ритм може створювати оптичний обман: чергування ***горизонтальних ліній*** будуть зримо занижувати й розширювати предмет, ***вертикальних ліній*** навпаки – видовжувати і звужувати, ***косих ліній*** – звужувати або розширювати, залежно від напрямку. Ритм впливає на почуття людини, наприклад, контрастні за кольором лінії або часте їх повторення можуть викликати почуття тривоги, неспокою, зайвого хвилювання, нюансні кольори – більш гармонійні відчуття.

Бренд «Етнохата»

Бренд «Етнодім»

Приклади використання принципу ритму в сучасних виробах

Охарактеризуйте типи і напрямки ритму на зображених предметах.

Ритм властивий не лише фізичному руху, але і статичним предметам, різним явищам і формам природи, музиці, трудовим процесам тощо.

До речі

Характерні приклади ритму (біоритму) ми можемо спостерігати у природі – рослинному і тваринному світі. Ритми властиві й організму людини – обмін речовин, серцебиття, дихання, ходьба тощо. Ми сприймаємо ритм зорово і на слух. Стукіт колес, копит коня, що скаче – ритмічно відбивають такт. Ритмічними також є звуки, музика, рядки віршів, кроки танцю. Наприклад, ритм звуку відчувається як ритмічний тоді, коли між звуками, ударами, стукотом витриманий однаковий інтервал.

1. Визначте типи і напрям ритму на зображених предметах.

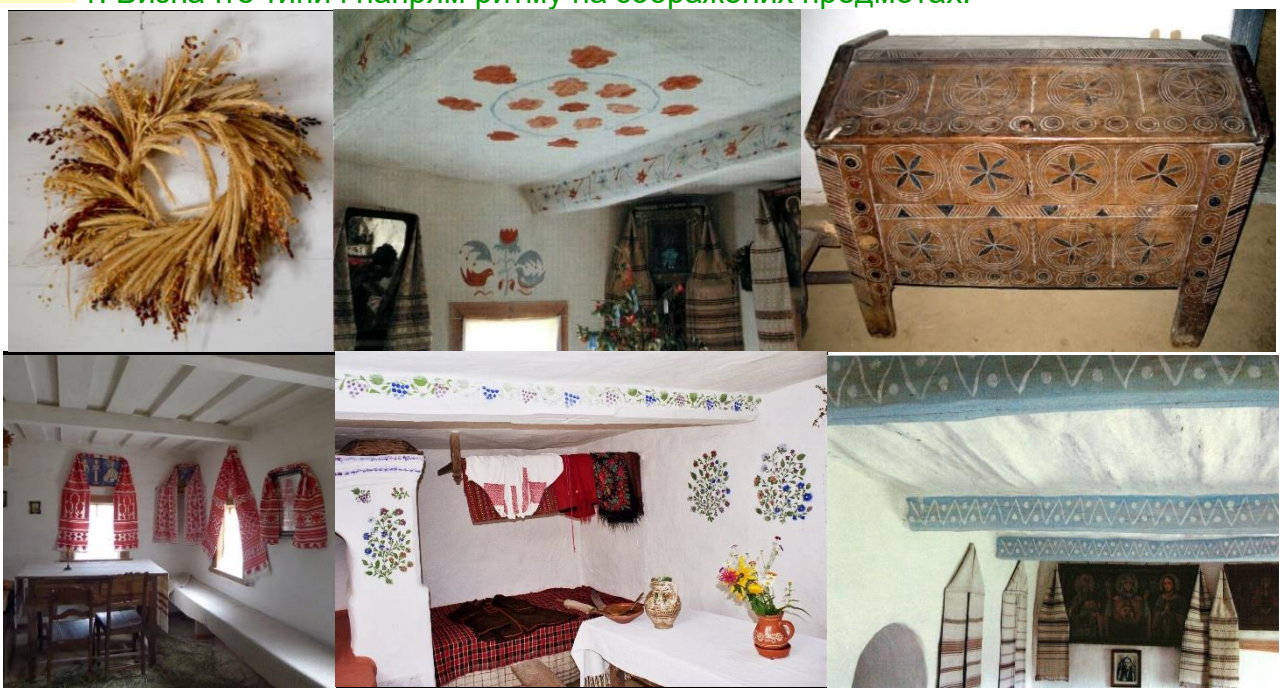

Приклади ритму в інтер'єрі, архітектурі та інших предметах

2. Опишіть візуальний ритм у картині Олени Кульчицької «Ангели співають».

Олена Кульчицька, "Ангели співають", 1938 р.

2.3.2. БАЛАНС

Щастя – це питання не інтенсивності, а балансу, порядку, ритму і гармонії. *Томас Мертон.*

- ✓ гармонійно врівноважує елементи композиції, забезпечує їх сумісність
- ✓ вирівнює і врівноважує напруженість у композиції
- ✓ використовує візуальну вагу та напрям предметів
- ✓ асиметричний баланс – динамічний, досягти його складніше

Прагнення балансу (рівноваги) в житті, в усіх його проявах, є природним станом людини – це її шлях до краси і радості. Коли все збалансовано, – створюється відчуття гармонії, безпеки, затишку, захищеності. Відсутність балансу – призводить до некомфортного відчуття напруги, тривожності, непередбачуваності.

Баланс – це гармонійне співвідношення взаємопов'язаних елементів композиції, які перебувають у стані спокою та стійкості.

Кожен елемент композиції, що проєктується, має свою силу привернення погляду. Один елемент притягує більшу увагу, інший – меншу. Таку силу називають ***візуальною вагою***.

Наприклад, рівновагу в композиції інтер'єру можна досягти, розподіляючи певним чином предмети та аксесуари в його просторі. Розмір предметів, а також характер їх поверхні, загальна форма та колір впливають на їхню зорову вагу. Темний предмет інтер'єру з матовою поверхнею має більшу візуальну вагу, ніж напівпрозорий предмет нейтрального кольору також розміру.

Візуально важкі елементи композиції потребують врівноваження – або близькими за візуальною вагою елементами, або кількома візуально легшими елементами, які в сукупності за візуальною вагою близькі до нього.

Які елементи на малюнках врівноважені? Чому?

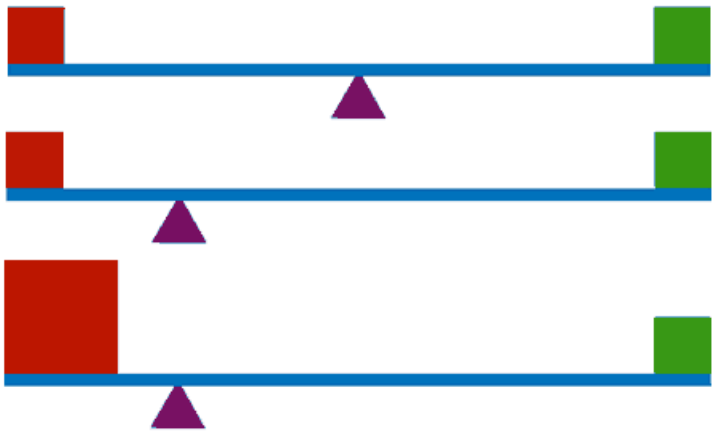

Як досягти балансу, якщо точка опори буде поза центром? Чому?

Візуальна вага елемента композиції є мірою його зусилля привернути до себе погляд. Вона створюється за допомогою розміру, форми, кольору, світлотіні, місця розташування на композиції, текстури елемента тощо.

Як врівноважувати візуальну вагу елементів композиції?

У проєктуванні композиції на площині її елементи не мають фізичної ваги – лише візуальну (зорову), яка досягається різними засобами художньої виразності. Розглянемо **характеристики** і **закономірності** деяких з них.

- ✓ ***Розмір*** – більші за розміром елементи мають більшу візуальну вагу. Проте більший за розміром елемент композиції може сприйматися легшим, якщо він світлішого кольору. Для прикладу балансування, – великий за розміром елемент може бути збалансований невеликим, але насиченого кольору.
- ✓ ***Форма*** – елементи композиції правильної форми візуально тяжчі, ніж неправильної. Проте загострені, зубчасті, хвилясті форми більше притягують увагу глядача.

- ✓ ***Колір і світлотінь*** – більш темні елементи композиції візуально тяжчі, ніж світлі. Теплі та насичені кольори мають більшу візуальну вагу, сильніше притягують погляд на передньому плані, ніж холодні і ненасичені, які відступають на задній план. Червоний колір вважається найтяжчим, бо він найбільше притягує погляд, жовтий – найлегшим.
- ✓ ***Розташування*** – чим ближче елемент композиції до її центру, тим більша його візуальна вага. Елементи, що розташовані вище, сприймаються більш важчими. Вертикально розміщені елементи в композиції здаються тяжчими, ніж горизонтально розміщені. Діагонально розміщені – «найтяжчі». Елемент розташований з правого боку композиції має більшу візуальну вагу, ніж такий самий елемент розташований з лівого боку. Велика кількість елементів композиції збільшує візуальну вагу простору.
- ✓ ***Фактура*** – грубо фактуровані елементи візуально тяжчі, мають трьох-вимірний вигляд, ніж гладкі і пласкі.

https://maximsoldatkin.com/category/uiux/

Незначні зміни форми, розміру, кольору, розташування елементів композиції можуть вплинути на їх візуальну вагу. Комбінуючи у різний спосіб особливості характеристик елементів композиції можна збалансовувати візуальну вагу композиції в цілому.

Чим сильніше елемент композиції привертає увагу, тим більша його візуальна вага.

До речі

У сприйнятті композиції важливими є наші знання про фізичну вагу тих чи інших предметів. Наприклад, ми добре знаємо, що куля для боулінгу набагато важча ніж м’яч для баскетболу, незважаючи на їх однаковий розмір. Або ще – камінь, звісно, значно важчий за пір’їну.

Типи балансу в композиції

Гармонійний композиційний баланс передбачає впорядкування елементів у такий спосіб, щоб жоден елемент композиції не видавався надто важким. Застосовують різні способи досягнення балансу елементів композиції.

Найпоширеніші типи балансу в композиції		
Тип балансу	**Характеристика**	**Зображення**
Симетричний (статичний)	гармонійне співвідношення між взаємопов'язаними елементами композиції, що утворюється шляхом їх віддзеркалення за віссю симетрії	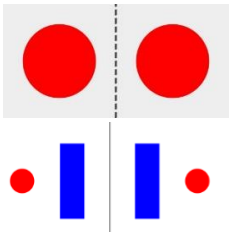
Асиметричний (динамічний)	гармонійне співвідношення між взаємопов'язаними елементами композиції, що утворюється з використанням асиметричних елементів композиції різної візуальної ваги, форми, інтенсивності кольору тощо. Більш цікавий, оскільки використовує більше елементів	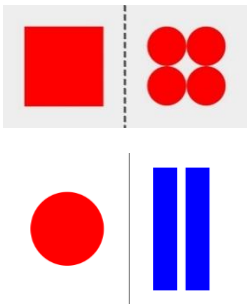
Радіальний	гармонійне співвідношення між взаємопов'язаними елементами композиції, що встановлюється їх розташуванням від центру	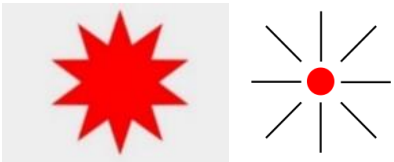
Мозаїчний	гармонійне співвідношення між взаємопов'язаними елементами композиції, що встановлюється їх рівномірним розподіленням на площині або у випадковому порядку, але жоден з них не виокремлюється із загалу	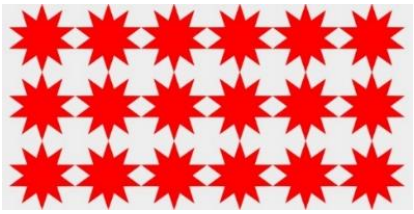

Асиметричний баланс набагато складніше досягти, але він вважається більш енергійним і рухливим – візуально цікавим і вабливим.

Художня діяльність часто виходить за межі симетричної й геометричної точності. Для втілення оригінального задуму митець сміливо порушує симетрію в композиції, натомість застосовує асиметричні фігури, створюючи певне відчуття динаміки. І все-таки в асиметричних композиціях приділяється особлива увага рівновазі, як важливому принципу її побудови.

Збалансована композиція сприймається візуально цілісною і гармонійною. Вивчаючи й аналізуючи візуальну вагу елементів різних композицій, можна натренувати око та успішно досягати більшої гармонії у створенні власних композицій.

1. Охарактеризуйте типи балансу у композиціях зображеного одягу.

Приклади балансу композиції в одязі

2. Спроєктуйте композицію обраного виробу (закладка для книги, листівка, обкладинка для щоденника тощо) з використанням одного з типів балансу. Презентуйте свою роботу. Обміняйтеся думками з друзями, чи вважають вони вашу роботу збалансованою? Чи погоджуєтеся ви з їхніми критичними зауваженнями?

ДОКЛАДНІШЕ ПРО СИМЕТРІЮ

Симетрія – широка тема, яка має велике значення для мистецтва і природи. Біля джерел симетрії лежить математика: щоб показати, як працює математичне мислення, навряд чи можливо знайти щось краще, ніж симетрія. *Герман Вейль*

- ✓ активна закономірність збалансованого формотворення
- ✓ дає візуальне відчуття, що предмет композиційно виважений
- ✓ основний прийом побудови орнаментів
- ✓ вісь симетрії – уявна лінія центру, середини
- ✓ іноді симетрія може сприйматися одноманітно і нецікаво

Чому існують переважно симетричні істоти і предмети?

Краса тісно пов'язана із симетрією. *Герман Вейль*

Симетрія – в широкому чи вузькому розумінні залежно від того, як ви визначите зміст цього поняття, – є тією ідеєю, за допомогою якої людина протягом століть намагалася збагнути і створити порядок, красу й досконалість. Герман Вейль

Симетрія зустрічається повсюдно – в природному і штучному (рукотворному) середовищі. Людина ще з давніх часів побачила в ідеї симетрії красу і гармонію світобудови. Її застосовують у своїх роботах учені різних сфер науки – астрономи, фізики, математики, хіміки, біологи, художники, скульптори, філософи, архітектори, інженери, народні майстри, дизайнери та інші.

Ще з початку розвитку цивілізації людина за законами симетрії споруджувала будівлі, виготовляла предмети побуту, одягу тощо. Це все робилося не лише на основі практичних вимог, але й естетичних відчуттів.

До речі

Древні греки вважали, що Всесвіт симетричний. Головним аргументом на підтвердження цієї думки було твердження, що симетрія прекрасна. Опираючись на симетрію вони робили свої здогадки. Піфагор у 5 ст. до н. е., вважаючи сферу найбільш симетричною, робив висновок про сферичність Землі і її рух по сфері. Ідея симетрії часто була основою гіпотез і теорій учених різних історичних періодів, які вірили в математичну гармонію світобудови і бачили в ній божественне начало.

Більшість створених людиною предметів – симетричні. Це – більшість символів, розписів, орнаментів, побутових речей, транспортних засобів, будівель, парків тощо. Поняття симетрія не обмежується симетрією предметів. Воно розповсюджується і на фізичні явища та фізичні закони, які ними управляють.

У проєктуванні нових виробів симетрія є одним із важливих засобів єдності і художньої виразності композиції. З її допомогою забезпечується візуальна рівновага композиції, організовується форма різних предметів – споруд, машин, верстатів, побутових виробів тощо. Процес проєктування орнаментів також обумовлений тим, що їх основою є симетричні структури.

Симетрія – розмірне, пропорційне розміщення частин цілого відносно центру або осі симетрії.

У симетричних формах вісь симетрії проходить посередині, розділяючи предмети на однакові частини.

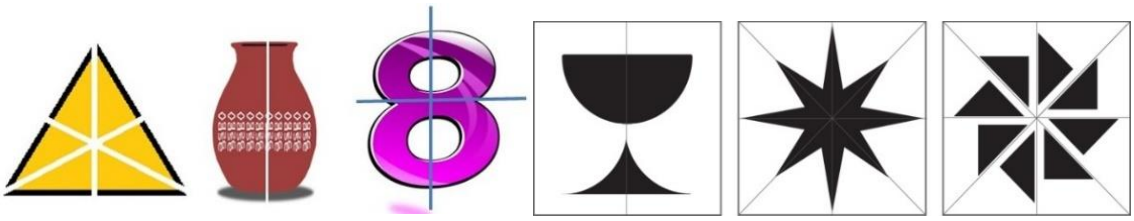

Найпоширеніші ***види симетрії*** в проєктуванні предметів:

- ✓ дзеркальна
- ✓ ротаційна (поворотна)
- ✓ перенесення

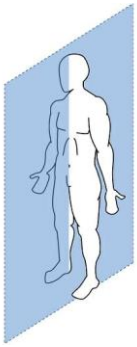

Дзеркальна симетрія – візуальні елементи / об'єкти розміщені на одній площині та відбиваються по осі симетрії. Вона може бути у вертикальному, горизонтальному, діагональному або будь-якому іншому напрямку.

http://www.dsource.in/course/visual-symmetry/notes-annotation

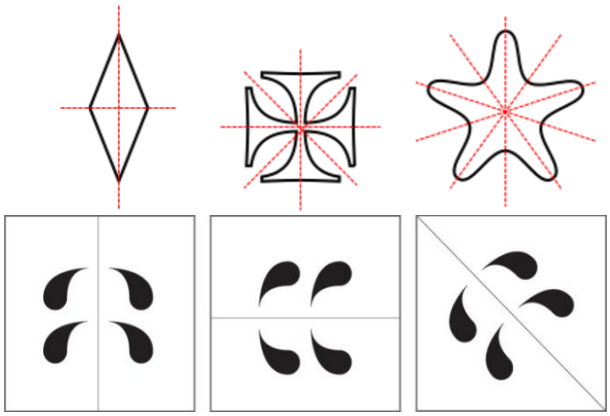

Напрями дзеркальної симетрії

В одноосьовій симетрії цілісну композицію можна відтворити за однією її половиною, у двохосьовій – за четвертиною.

Ротаційна симетрія – візуальні елементи / об'єкти, що відтворюють себе при певних зміщеннях. Ротаційна симетрія може бути *обертальною*, *радіальною* і *спіральною*.

https://helpx.adobe.com/ua/photoshop/using/paint-symmetry.html

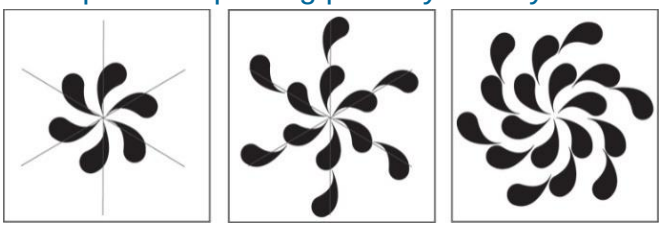

Приклади ротаційної симетрії

Обертальна симетрія – при обертанні предмета на певний кут відносно осі обертання симетрія зберігається. Наприклад, якщо спостерігати за колесом, незалежно від швидкості його обертання, воно виглядає однаково – форма, розмір. Як його не обертай – симетрія збережена.

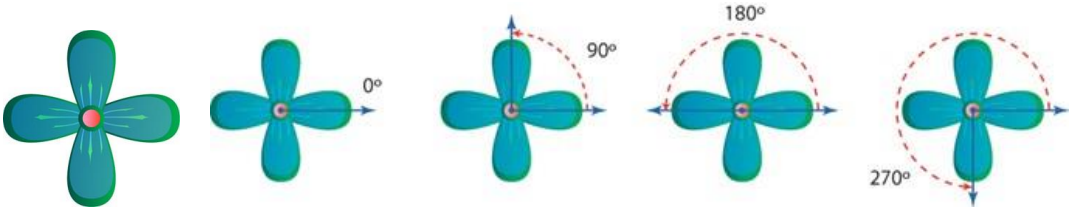

Приклади обертальної симетрії

Об'єкт має обертальну симетрію, якщо в ньому є центральна точка, навколо якої він повертається на певну кількість градусів. При цьому об'єкт завжди виглядає однаково. Кількість позицій, у яких об’єкт виглядає абсолютно однаково, називається порядком симетрії. При визначенні порядку останнє обертання повертає об'єкт у вихідне положення.

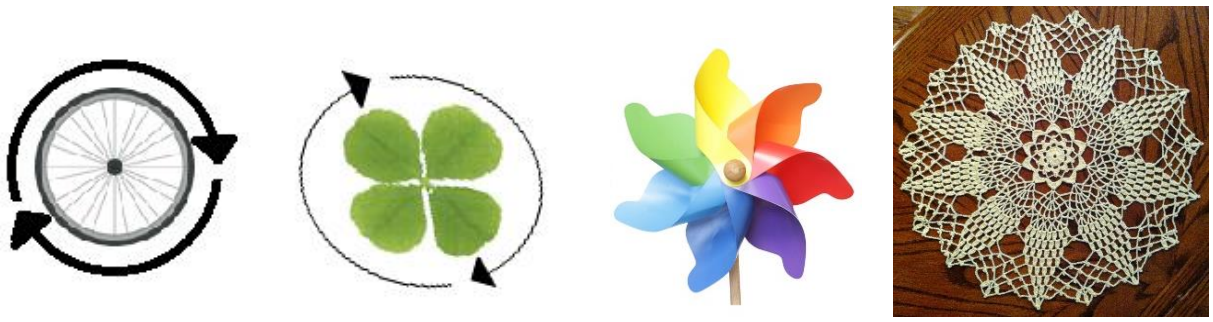

Приклади обертальної симетрії

До речі

Сніжинки – приклад шестиразової обертальної симетрії. Це диво – абсолютно кожна сніжинка має шість промінчиків. Її можна обертати на 60° навколо осі і вона буде виглядати точно так само, як на початку. Операцію можна повторити шість разів – повний поворот на 360 ° – на кожному інтервалі у 60° сніжинка буде виглядати однаково. Отже вона має шестикратну обертальну симетрію. Сніжинка також має дзеркальну симетрію: якщо її розділити вздовж дзеркальних площин на дві половини – отримаємо її дзеркальне відображення.

https://study.com/academy/lesson/rotational-radial-symmetry-lesson-for-kids.html

Радіальна симетрія – рівномірне багаторазове повторення форми і зображення від центру назовні.

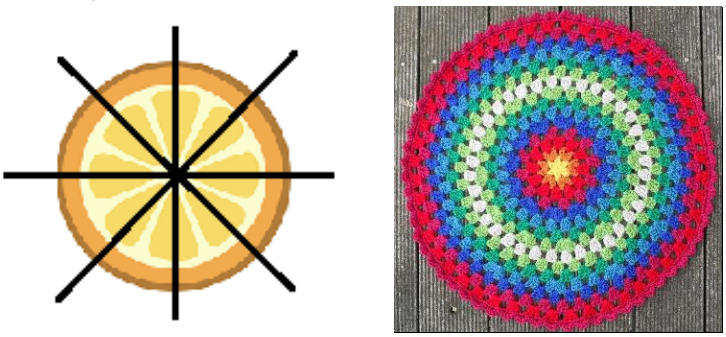

Приклади радіальної симетрії

Для того, щоб виявити радіальну симетрію предмета, ним не потрібно рухати, на відміну від обертальної симетрії. Натомість предмет ділиться лінією навпіл у будь-якому місці і кожна його половина завжди однакова.

Прикладом радіальної симетрії можуть бути квіти, промені сонця або кола води, після того, як в неї кинути камінь тощо.

Приклади радіальної симетрії

Спіральна симетрія – рівномірне багаторазове повторення форми і зображення за спіраллю.

Приклади спіральної симетрії

До речі

Симетрія доволі поширена в природі. Знаходимо її повсюдно – у будові людини, тварин, листках рослин, квітах тощо. У тварин існує два типи симетрії. Вони мають сенс, бо є ефективними пристосуваннями для відповідного способу їхнього життя і пересування.

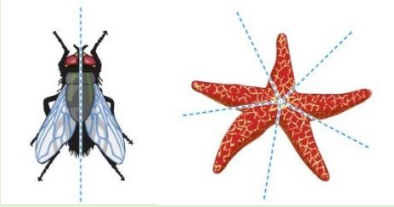

Якщо тіло тварини можна уявно поділити віссю симетрії на дві однакові частини, то таку тварину називають двобічносиметричною. Цей тип симетрії властивий переважній більшості тварин, а також людині. Якщо тіло тварини можна уявно поділити не однією, а кількома віссями симетрії на рівні частини, то таку тварину називають радіальносиметричною. Цей тип симетрії трапляється значно рідше. Радіальносиметричні тварини (наприклад морські зірки) мають простішу будову, пересуваються повільно — повзанням. У таких тварин відсутні високорозвинені органи чуття та складні системи органів. Уповільнена їхня рухливість, пасивний спосіб життя не сприяють розвитку систем органів і вдосконаленню нервової регуляції організму. Тип симетрії визначає зовнішню і внутрішню будову тварини, спосіб її життя.

Симетрія перенесення – фігури розташовуються паралельно на рівній відстані вздовж осі у певному напрямку. Переноситися можуть об’єкти різної форми, кольору із збереженням їхньої рівноваги. Такий вид симетрії широко використовується в орнаментальній культурі.

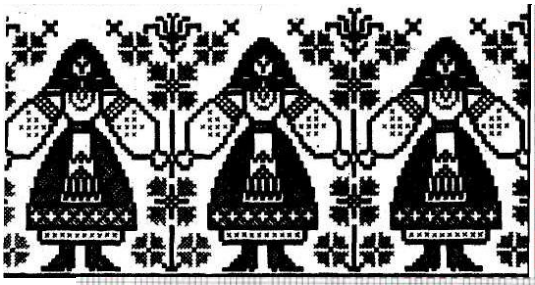
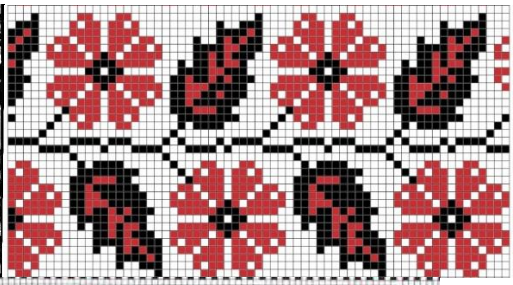

Приклади симетрії перенесення

1. Чи можна пояснити повсюдне існування симетрії в природі?
2. Наведіть приклади різних видів симетрії в повсякденному житті.
3. Які із зображених композицій є симетричними?

4. Розрізніть і охарактеризуйте види симетрії на зображених виробах та фрагментах виробів.

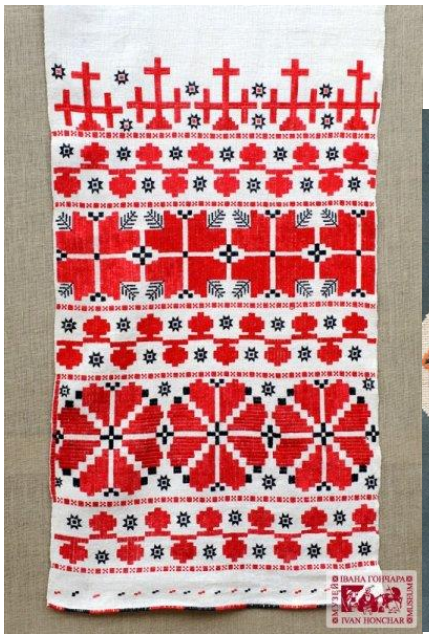

Робота в групах

1. Об’єднайтеся в групи за сферами декоративно-ужиткового мистецтва. Здійсніть пошук композицій його взірців, в яких використано різні види симетрії. Презентуйте результати опрацьованої інформації.
2. Об’єднайтеся в групи за видами симетрії. Розробіть орнаменти для декорування виробу в етностилі, який колегіально виберете. Презентуйте, обговоріть й оцініть результати роботи.

2.3.3. АКЦЕНТ (домінування, фокус)

- ✓ точка входу в композицію, початок її сприймання
- ✓ концентрує увагу на задуманому елементі композиції
- ✓ найбільш цікавий і вагомий елемент композиції
- ✓ те, що найбільше запам'ятовується
- ✓ створюється за допомогою форми, розміру, кольору, текстури, контрасту тощо

У композиції часто домінують окремі візуальні елементи – акценти. Вони визначають естетичне сприймання композиції в певному виді дизайну, тоді, як інші її елементи – лише підтримують загальне враження про неї, підкреслюють окремі її моменти або взагалі нейтральні по відношенню до неї.

Акценти – елементи композиції, які привертають на себе увагу, домінують над іншими елементами та мають найбільшу візуальну вагу. Усі інші елементи композиції спрямовують погляд до акценту (акцентів).

Способи утворення акцентів з різних елементів композиції:

Колір, світлотінь – створення контрасту між темними і світлими, яскравими і тьмяними елементами композиції.

«Температура» кольору – наприклад, якщо в композиції переважають елементи з прохолодними кольорами, а до них додати теплий, то він стане її акцентом.

Форма – наприклад, у композицію, яка складається з квадратів, додати коло, саме воно стане акцентом.

Розмір – до форм малих розмірів додати велику – це і буде акцент.

Фактура – візуально щільніша і кострубатіша поверхня буде більше акцентувати на собі увагу.

Розташування акценту – природним розміщенням зорового фокусу, координаційним центром композиції вважається розміщення акценту на передньому плані, в оптичному центрі – трохи вище і праворуч від геометричного центру.

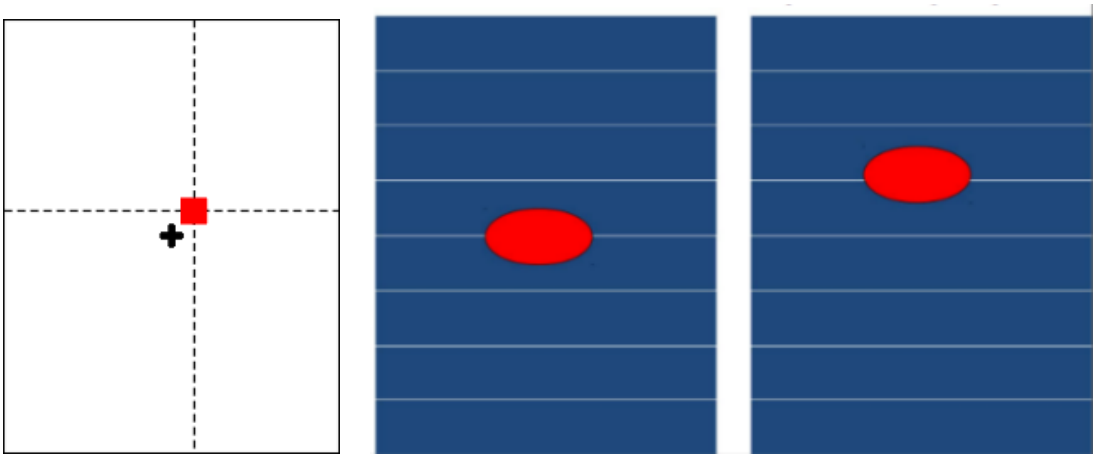

Акценти створюють композиційні центри.

Приклади акцентів у сучасному одязі

Робота в групах

Об'єднайтеся в групи. Розгляньте зображення моделей одягу або самі доберіть колекцію моделей. Здійсніть дизайн-аналіз композицій. Дайте відповідь на такі запитання:
Які елементи композиції найперше привертають вашу увагу?
Чому саме ці елементи композиції відразу привернули вашу увагу?
Яким на вашу думку був задум дизайнера?
Чи вдало дизайнер зробив акценти у побудові композиції поданих моделей одягу?
Презентуйте й оцініть результати дизайн-аналізу. Обміняйтеся думками між групами.

2.3.4. ПРОПОРЦІЯ

Бути прекрасним означає бути симетричним і пропорційним. *Платон*
Геометрія має два великих скарби – теорему Піфагора та «Золоту пропорцію». Перший можна порівняти з мірою золота, другий – дорогоцінним каменем. *Йоган Кеплер*

- ✓ стосується до співвідношення розмірів елементів композиції
- ✓ вказує на розмір і візуальну вагу елементів відносно один одного або композиції в цілому
- ✓ врівноважує асиметрію і симетрію у візуально приємну композицію
- ✓ використовується для створення відчуття відстані або демонстрування різниці в розмірах

Будь-яка композиція, чи то в архітектурі, побуті, техніці тощо, заснована на пропорціях. Це дивовижне явище з давніх давен захоплює дослідників. Розглянемо його більш детально.

Пропорція – розмірне співвідношення елементів композиції.

Пропорція є важливим принципом побудови композиції, який допомагає формувати послідовність, ритм, баланс її елементів в естетичну цілісність.

Пропорція описує взаємозв'язок між розмірами різних елементів і загальною композицією. Первинні та вторинні елементи композиції розташовують у такий спосіб, коли їх взаємозв'язок природно радує око.

Золота пропорція – пропорція, що притаманна красі.

Золота пропорція. Число Phi (φ) як двері до розуміння краси життя

Чому справжнє мистецтво композиційно приємне?

Числа керують світом. *Піфагор*

Цифри не керують світом, але вони показують, як керується світ. *Й. В. Гете*

Золота пропорція візуально найпривабливіша. Вона вважається символом загальної гармонії, що пронизує Всесвіт. Це ідеальні пропорції у природному й рукотворному середовищі та в багатьох сферах життя людини – формула краси, яка радує око, дарує відчуття естетичної насолоди.

Золота пропорція має й інші назви – Золотий перетин, Золоте співвідношення, Золотий переріз, Божественна пропорція, Божественна міра краси. Вона базується на числі **Phi (φ)** = **1,61803398874…**, виявленому італійським математиком Фібоначчі і назване в його честь.

Це відношення між числовою послідовністю:

0, 1, 1, **2**, 3, 5, **8**, 13, 21, **34**, 55, 89, **144**, 233, 377, **610**, 987, ….

Починаючи з 0 і 1, кожне наступне число дорівнює сумі двох попередніх чисел. Отже, 1+1 = 2, і 1+2 = 3, 2+3 = 5, 3+5 = 8 і так далі. Коли ми ділимо кожну наступну пару чисел, два послідовних числа, отримуємо число наближене до Phi (1,618 ...), тобто 5/3 = **1,67**; 21/13 = **1,615…**.

Після 40-го числа в послідовності співвідношення точність сягає до 15 десяткових знаків – **1,618033988749895**.

Золота пропорція – поділ цілого на дві неоднакові частини. Відношення меншої до більшої частини, а більшої до цілого – як 0,618 до 1,0 (618 одиниць на 1000 одиниць ***1 : 1,618***).

Золоту пропорцію можна представити співвідношенням ліній, квадратів, кіл, трикутників, прямокутників тощо. Наприклад, якщо одна лінія завдовжки 1 м, то інша – 1,61 м.

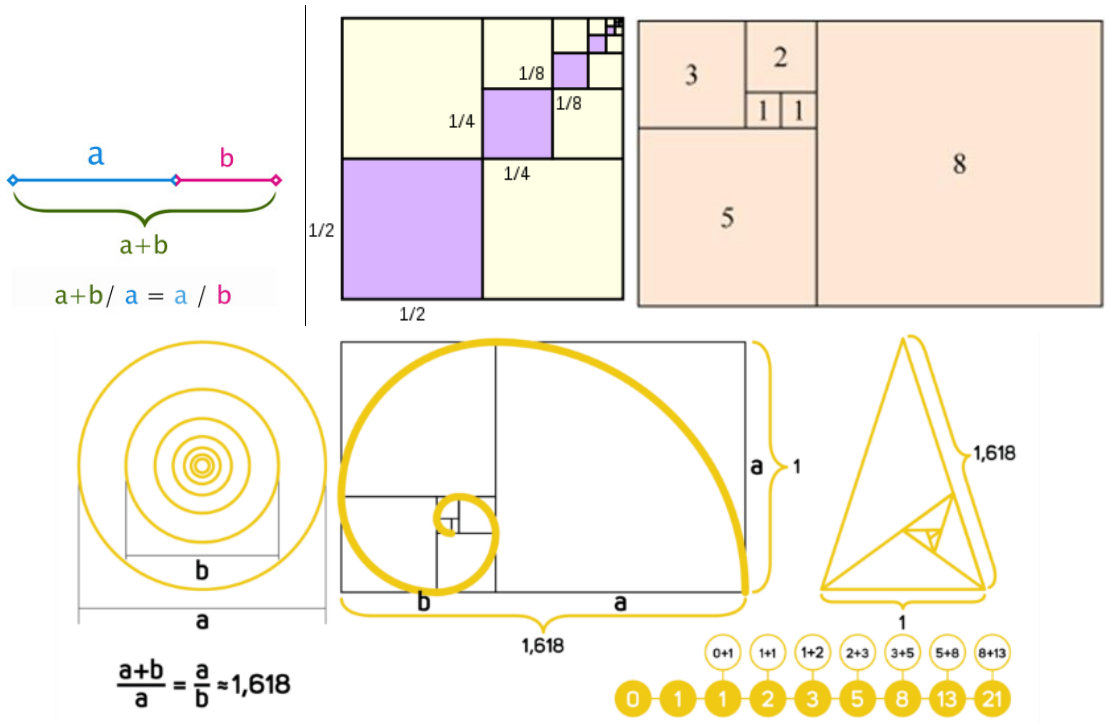

Застосування Золотої пропорції полягає у розміщенні основних елементів композиції в точках перетину ліній Phi-сітки.

Принцип золотого перетину – вищий прояв структурної і функціональної досконалості цілого і його частин.

Віхи історії Золотої пропорції

Що спільного між єгипетськими пірамідами, картинами Леонардо да Вінче, соняшником, сосновою шишкою, пальцями людини?

Використання Золотої пропорції має дуже давню історію. Ще стародавні єгиптяни використовували сітчасту систему для настінного мистецтва. Цілком можливо, єгиптяни використовували золотий перетин і в розробці Великих пірамід.

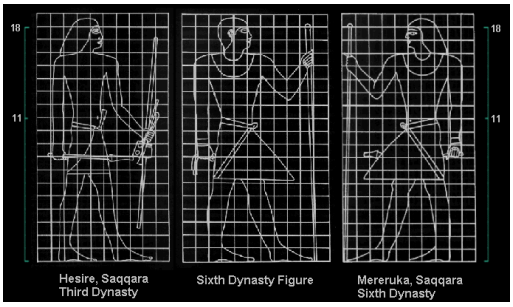

настінне мистецтво піраміда в Гізі (24 - 23 ст. до н. е.)

Приклади золотої пропорції в єгипетській культурі

Пропорції піраміди Хеопса, храмів, барельєфів, предметів побуту і прикрас із гробниці Тутанхамона свідчать, що єгипетські майстри при їх створенні також користувалися співвідношенням золотої пропорції, але свідомо чи несвідомо – ми цього не знаємо.

Розглядаючи зображення Нармера, фараона династії Стародавнього Єгипту (XXXI-XXXII ст. до н. е.), бачимо, що відповідно до золотої пропорції його фігура більша за фігури людей, що його супроводжують.

зображення Нармера, фараона Стародавнього Єгипту (XXXI-XXXII ст. до н. е.)

Вважається, що поняття Золотого співвідношення у науковий обіг увів давньогрецький філософ і математик **Піфагор у шостому столітті до нашої ери**. Це поняття він вивів на основі досвіду єгиптян і вавилонян.

Ще давні греки виявили, що «Золота пропорція» була красивою у своїй простоті. Вони вивчали зразки форм та пропорцій у природі. Віднаходження цієї пропорції в рослинних і тваринних формах породило теорію про те, що природна краса повинна бути використана в людських творіннях (живописі, архітектурі, музиці тощо) – і тоді вони також будуть красивими.

Парфенон — головний храм Афінського акрополя, присвячений богині Афіні Парфенос, покровительці міста та всієї Аттики; визначна пам'ятка давньогрецького мистецтва. Був зведений до 438 року до н. е. за 10 років.

https://www.goldennumber.net/fibonacci-series/

Світ неймовірно дивовижний, якщо на нього дивитися через призму Золотої пропорції!

У 1202 році Леонардо Фібоначчі відкрив послідовність, яка ґрунтується на числі **Phi (φ)**. У своїй книзі "Книга про абак" Фібоначчі в результаті розв’язання задачі про розмноження пари кроликів протягом року вивів цікаву числову послідовність, яка отримала назву – **ряд чисел Фібоначчі**.

Ця послідовність була винайдена ще в 6 столітті н. е. індійським математикам, але саме Фібоначчі ввів її в західну культуру після подорожей по Середземномор’ї і Північній Африці. Його ім'я походить від італійської мови, тому він також відомий як Леонардо Боначчі.

Інтерес до золотої пропорції значно зріс на початку епохи Відродження у зв'язку з розвитком архітектури, мистецтва, різних наук. У **1509 році** вихованець славетного в той час Болонського університету, францисканський математик, чернець **Лука Пачолі** видав книгу під заголовком “Про божественну пропорцію”. У книжкових крамничках Венеції з’явилася невелика, витончена, темношкіряна книга, яку тоді швидко розкупили. На її коричневій ворсистій обкладинці були видавлені в шаховому порядку матово-золоті слони. Майже на кожній сторінці книги чудовою чорною фарбою були виконані гравюри, що зображували різні геометричні фігури, автором яких був Леонардо да Вінчі.

Лука Пачолі у своїй книзі пояснював Золоту пропорцію як «божественну триєдність»: менша частина цілого – Син Божий, велика – Бог-Батько, а ціле – Дух Святий. https://cutt.ly/LiuhvZU

Вважають, що термін «Золотий перетин» увів **Леонардо да Вінчі** (**1452-1519**). Назва цієї пропорції як Золотої і Божественної досить влучна, бо вона ***відкриває двері для глибокого розуміння краси і духовного світу***.

Художник використовував «Золотий перетин» для визначення фундаментальних пропорцій картини «Тайна Вечеря», починаючи з розмірів столу, на якому Христос і учні сиділи до пропорцій стін і вікон на задньому плані.

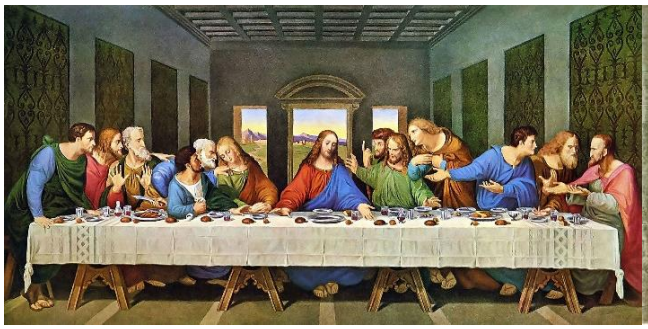

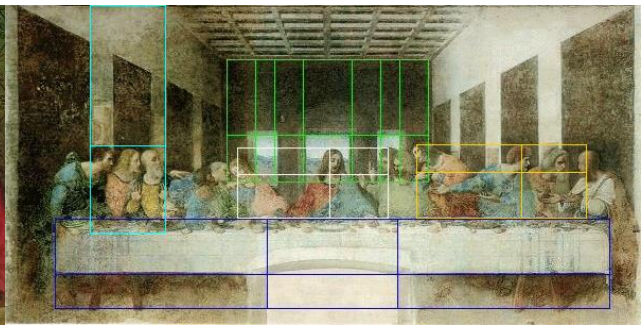

фреска Леонардо да Вінчі «Тайна вечеря». 1495-1497 р.р.

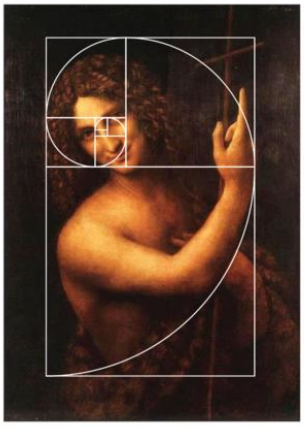

Святий Іоанн Хреститель

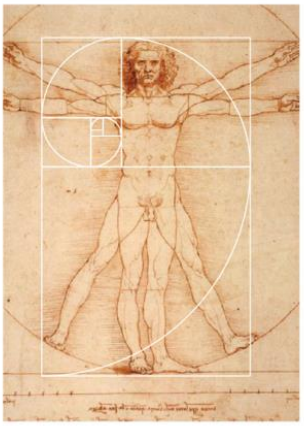

«Вітрувіанська людина»
Роботи Леонардо да Вінчі

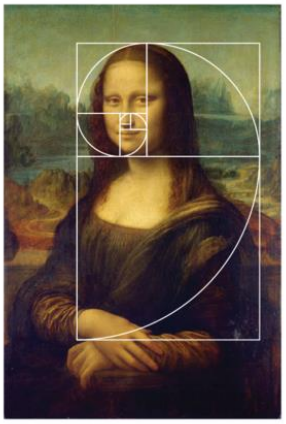

Мона Ліза (Джоконда)

Пропорції людської фігури Леонардо да Вінчі така – довжина розпростертих рук дорівнює висоті людини.

На початку XX ст. значно поглиблюються дослідження з теми Золотої пропорції в різних сферах науки. З'являються ґрунтовні праці, де Золота пропорція та її закономірності використані як методологічний принцип аналізу самоорганізуючих природних і технічних систем, їх структурної гармонії.

Золоту пропорцію використовували впродовж віків – навмисно і ненавмисно, свідомо і несвідомо.

Де зустрічається Золота пропорція?

https://sulapmatematika.com/pola-unik-dari-bilangan-fibonacci/

Великі мислителі людства нерозривно пов'язували золоту пропорцію з поняттям загальної гармонії, що пронизує всесвіт від мікросвіту до макрокосмосу. Є думка, що це результат природних сил – універсальна константа дизайну.

Принцип золотого перетину зустрічається повсюдно – в повсякденному житті, природі і Всесвіті. Класичними проявами золотої пропорції є високомистецькі предмети побуту, скульптури та архітектура, математика, музика й естетика, біологія й зоологія, економіка, психологія, кібернетика, теорія складних систем, геологія й астрономія тощо.

Дія золотої пропорції відома в музичних формах епохи Бароко і класицизму – у творах Баха, Моцарта, Бетховена тощо.

Закономірності золотої пропорції проявляються в енергетичних переходах елементарних часток, будові деяких хімічних сполук, генних структурах живих організмів, планетарних і космічних системах, що розвиваються в часі. Також вони є в будові окремих органів людини і тіла в цілому, проявляються в біоритмах і функціонуванні головного мозку і зорового сприйняття тощо.

Всеосяжний вияв числа **φ** у всьому, що ми бачимо і переживаємо, створює відчуття рівноваги, гармонії та краси у дизайні всього естетичного, що ми знаходимо в навколишньому світі.

Де є Золота пропорція – там є краса.

На якому зображенні міститься оригінальна статуя Дорифора, що створена грецьким скульптором Поліклетом 440 р. до н. е.?
Чому оригінал статуї називають математичною фігурою, ідеальною красою? Обґрунтуйте свої висновки, обговоріть їх з іншими.

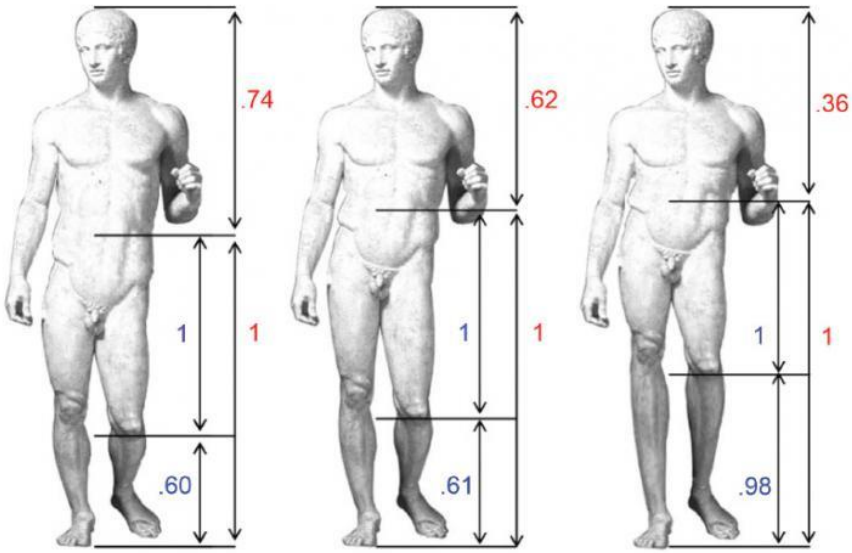

https://www.spektrum.de/news/differenzierte-schoenheitswahrnehmung-des-gehirns/912716

Золота пропорція в природі

Не існує більш простої системи, ніж ріст мушлі, яка росте і розширюється співрозмірно, зберігаючи свою форму. Раковина росте, але ніколи не змінює форми, що є дивовижним.
Сэр Д`арк Томпсон

Принцип золотої пропорції в природі – неймовірно вражаюче відкриття! Потужне число, яке відкрив Фібоначчі (Phi (φ) = 1,61803398874…) присутнє і вплетене в наш світ – створює і зберігає в ньому красу. Воно є повсюдно і його можна повторити у створенні гармонійних композицій – нескінченно!

Цей принцип є в тілі людини – в обличчі, вухах, руках, статурі, кістках, молекулах ДНК тощо.

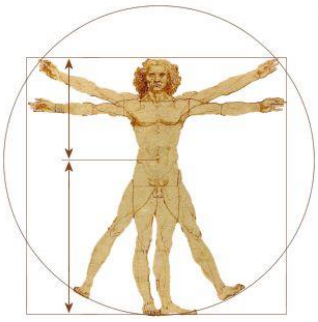
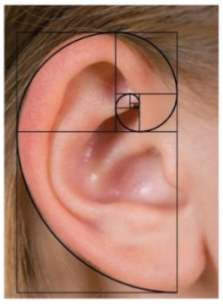
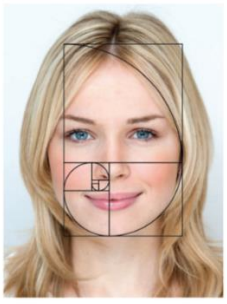
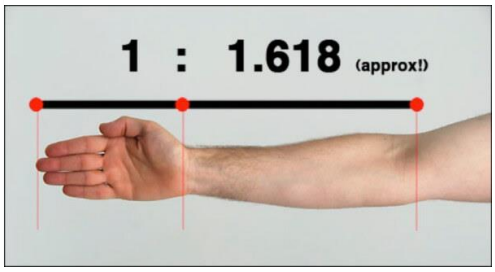

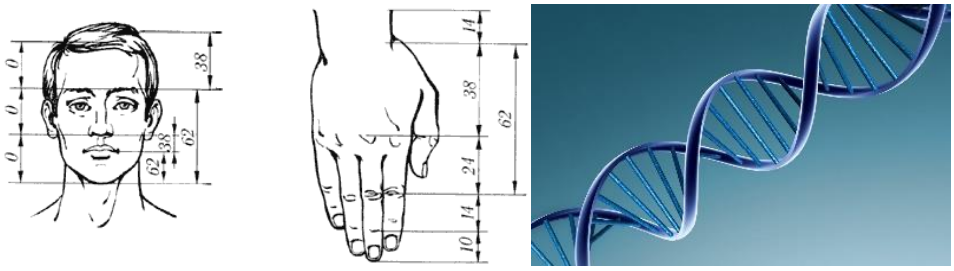

Приклади Золотої пропорції

Золота пропорція зустрічається всюди в природі – раковинах молюсків, бджолиних стільниках, павукових мереживах, квітках і листках рослин, пташиних яйцях, тощо. Рослинний світ розвивається за закономірністю Золотої пропорції – за спіраллю.

Золота пропорція в природі

Золота пропорція присутня у будові всіх кристалів, більшість з яких мікроскопічно малі. Роздивитися їх неозброєним оком неможливо. Але сніжинки – водні кристали – доступні для споглядання. Будова кожної **сніжинки** вражає своєю неповторною красою. Як ми вже зазначали, будь-яка сніжинка має однакову кількість промінчиків – шість, але кожна сніжинка має унікальну форму і завжди побудована за формулою Золотої пропорції.

Кожна сніжинка – неповторна

Не дивно, що людство використовувало Золоту пропорцію, яку віднайшли в природі, щоб досягти рівноваги, гармонії та краси у власних творіннях – різних видах мистецтва, створенні дизайн-середовища тощо. Золота пропорція існувала завжди. Від єгипетських пірамід до естетичного дизайну кредитних карток – скрізь присутнє число **φ**.

Золота пропорція в мистецтві фотографії

У мистецтві фотографії також "працює" золота пропорція, як і в інших видах мистецтв. Найпоширеніший спосіб зробити це – навести фокус фотографії на завиток Золотої спіралі.

Приклади золотої пропорції у фотографіях

Золота пропорція в логотипах найпопулярніших брендів

Найпопулярніші світові бренди використовують Золоту пропорцію для досягнення гармонії та балансу у своїх логотипах.

Торгова марка Pepsi утворена за допомогою перетинання кіл із заданою пропорцією **φ**. Це виглядає красиво – ніби смайлик посміхається у червоному та синьому кольорах.

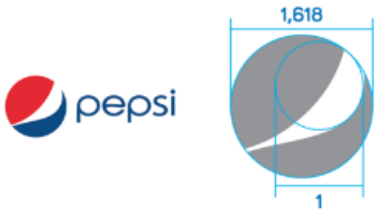

Apple – одна з небагатьох компаній, які не мають назви компанії у своєму логотипі. Але її логотип – один із найвідоміших корпоративних символів у світі. Логотип ідеально врівноважений, а контури, які його відображають, – це кола з діаметром, пропорційним ряду Фібоначчі. Важко сказати, чи Роб Джанофф, американський графічний дизайнер, усвідомлено використовував число **φ** під час проектування логотипу, чи це просто збіг – інтуїтивне відчуття прекрасного?

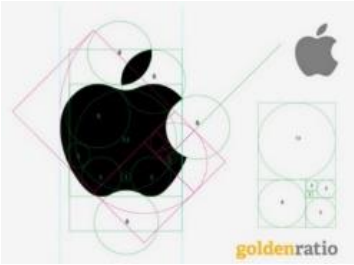

Логотип Toyota складається з трьох еліпсів. Найбільший на зображенні робить контур логотипу, і два менших, що перетинаються, утворюючи абстрактну літеру «**T**». На малюнку показано, як у логотипі використана Золота пропорція.

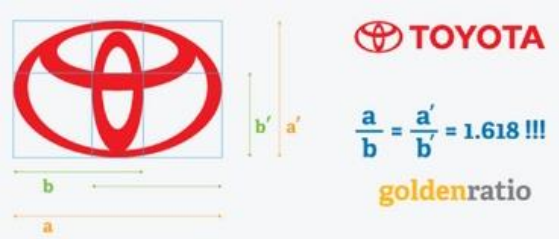

Людство застосовувало Золоту пропорцію свідомо і несвідомо ще з давніх часів. Усвідомлено її дотримувалися ще за часів Древньої Греції, робили математичні обраховування для відображення краси людського тіла, архітектури тощо. Ця пропорція використовувалася для досягнення рівноваги, гармонії і краси в ремеслах, мистецтві, архітектурі, музиці, науці, дизайні тощо. Принцип золотого перетину або близькі йому пропорційні відношення лягли в основу композиції багатьох творів світового мистецтва, які зробили світ кращим.

Багато видатних митців дотримувалися цього правила, не маючи навіть уявлення про його існування. Вони це робили інтуїтивно, відчуваючи цю красиву пропорцію, яка візуально є найпривабливішою. Це лише підтверджує, що почуття прекрасного є вродженим – його можна і треба розвивати. Дослідники мозку людини повідомляють, що він має об’єктивне, а не суб’єктивне почуття естетики, сприйняття краси.

Пропорція описує, як розміри різних частин предмета пов’язані один з одним в єдине ціле.

Пропорції композиції впливають на її сприйняття, на те, наскільки вона є гармонійною.

Як використовувати Золоту пропорцію у побудові композиції?

Золота пропорція – це надійний інструмент для побудови естетичної композиції. Дизайн буде гарантовано прекрасним, якщо ви навчитеся застосовувати Золоту пропорцію.

Починати потрібно з основ – створення шаблону золотого прямокутника, який можна і треба використовувати для роботи.

Виконайте наступні прості дії: Накресліть квадрат 1х1. Це буде найменший квадрат на площині. Зобразіть ще один квадрат за розміром праворуч від початкового квадрата. Виконайте квадрат 2х2 під попередніми двома квадратами 1х1. Тепер накресліть квадрат 3х3 зліва від перших трьох квадратів. Нарешті, створіть квадрат 5х5, що виходить над цією групою квадратів та зліва – 8х8.

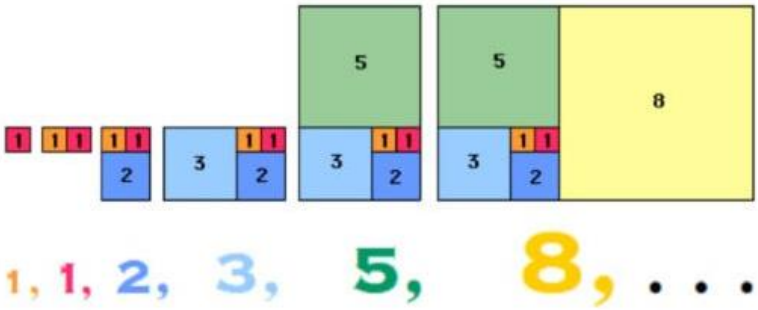

1, 1, **2**, 3, 5, **8**, 13, 21, **34**, 55, 89, **144**, 233, 377, **610**, 987,…

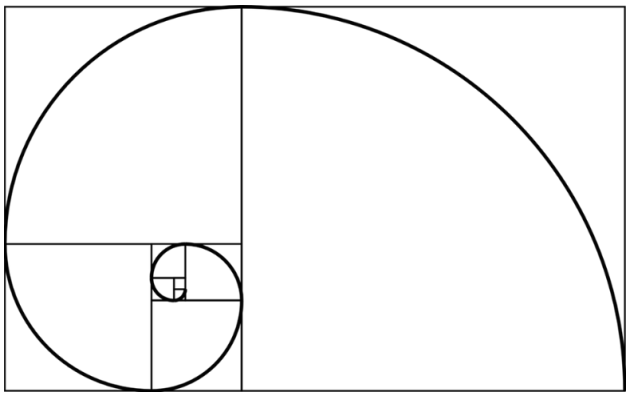

Готовий шаблон

Золота пропорція відіграла велику роль в історії людства. Вона відкриває таємниці розуміння краси світу. Щоб набути досвіду проєктування виробів з використанням принципу Золотої пропорції, потрібно відпрацювати вправи з шаблонами і сітками.

Золота пропорція – надійний інструмент для побудови довершеної композиції.

До речі

Для вдосконалення роботи або перевірки відповідності створеної композиції Золотій пропорції у цифровому мистецтві можна використовувати програмне забезпечення **Phi Matrix** для Windows, Mac, Phi, Golden Ratio. Програма дозволяє вибрати потрібну з достатньої кількості сіток і шаблонів, що налаштовуються для проєктування. Користуватися легко – треба накласти

зображення на сітку екрана і перевірити та удосконалити його. Або відразу використовувати як основу для створення композиції.

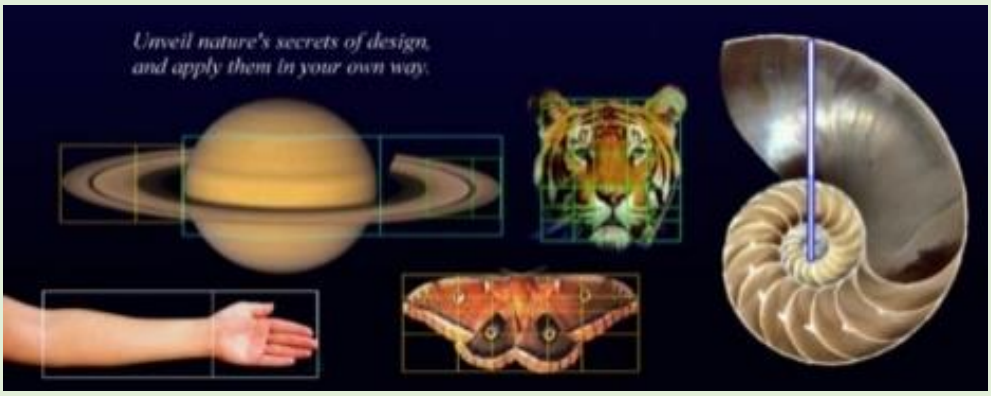

Тим хто віддає перевагу малюванню традиційним способом стане у нагоді інструмент «**Золотий штангенциркуль**». Цей унікальний інструмент використовують для створення математично точних Золотих пропорцій, щоб на їх основі створювати нові композиції. З його допомогою легко перевірити композицію, створити її баланс та ідеальну пропорцію. Такий штангенциркуль зокрема стане в нагоді для створення композицій, пов'язаних з розмірами тіла, анатомією людини. Рукоятки штангенциркуля регулюються для вимірювання різних відстаней, зберігаючи відстані на рівні 1: 1618. Розміри від 1,5 до 12,8 дюймів для ряду опцій. Штангенциркулі мають надійний тримач.

1. На яких зображеннях геометричні фігури демонструють Золоту пропорцію, а на яких – її відсутність? Які з них викликають відчуття гармонії, а які - ні? Чому?

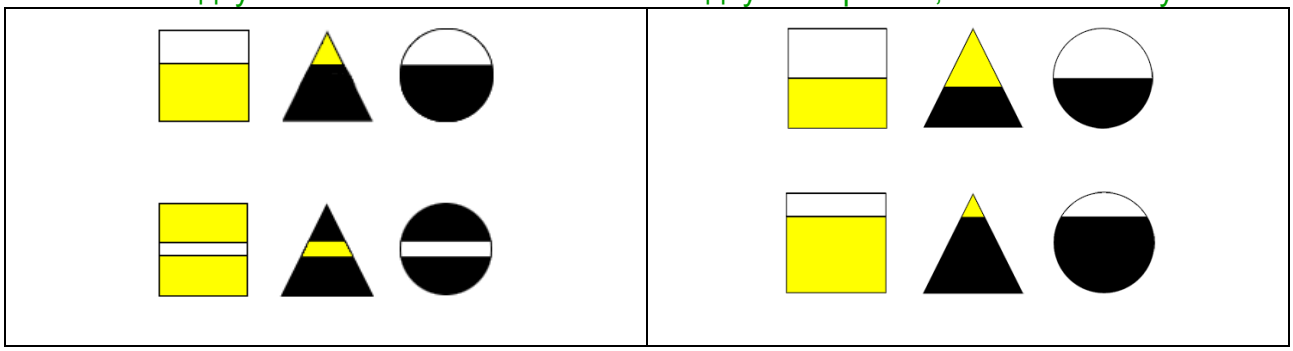

2. Іноді пропорцію навмисне перебільшують, щоб передати якусь ідею. Яку ідею автори зображень хотіли передати навмисними перебільшеннями?

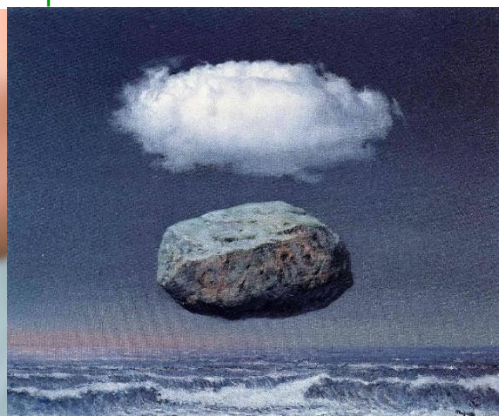

Робота в групах

1. Об’єднайтеся в групи. Здійсніть аналіз логотипів вітчизняних виробників та пошук інформації про них. Презентуйте результати дослідження. Оцініть власні результати і результати інших груп.

Логотипи вітчизняних виробників

Авторські логотипи Богдана Гдаля

Більше тут: https://cutt.ly/wi9HlfR

2. Об’єднайтеся в групи. Створіть оригінальний логотип в етностилі з використанням принципу Золотого перетину для реальної або уявної компанії. Презентуйте й оцініть результати роботи.

2.3.5. КОЛОРИТ

Важливу роль у побудові композиції виробу має **колорит** – мистецтво гармонійного поєднання кольорів та відтінків, що підпорядковані основному тону і створюють єдність композиції.

Під час проєктування виробу в етностилі важливим є вдалий добір кольорів, їх гармонійне співвідношення з врахуванням особливостей середовища, для якого він створюється, а також вподобань замовника.

Колорит може бути ***світлим*** і ***темним***, ***яскравим*** і ***тьмяним***, ***холодним*** і ***теплим***. *Зробити схему!*

Як навчитися вдало поєднувати кольори?

Колір має загадкову і могутню силу. Наблизитися до її розгадки можливо лише за умови вивчення теорії гармонійного поєднання кольорів, колористики. Щоб ефективно використовувати кольори у побудові композиції, потрібно зрозуміти, як вони співвідносяться один з одним.

Починаючи з XVII століття, для вдалого поєднання кольорів, створення колірних гармоній, кращого розуміння взаємозв'язків різних кольорів між собою використовують різні види ***колірних кіл***.

Колірне коло – це діаграма, яка є замкненою стрічкою спектра кольорів та показує взаємозв'язок між ними.

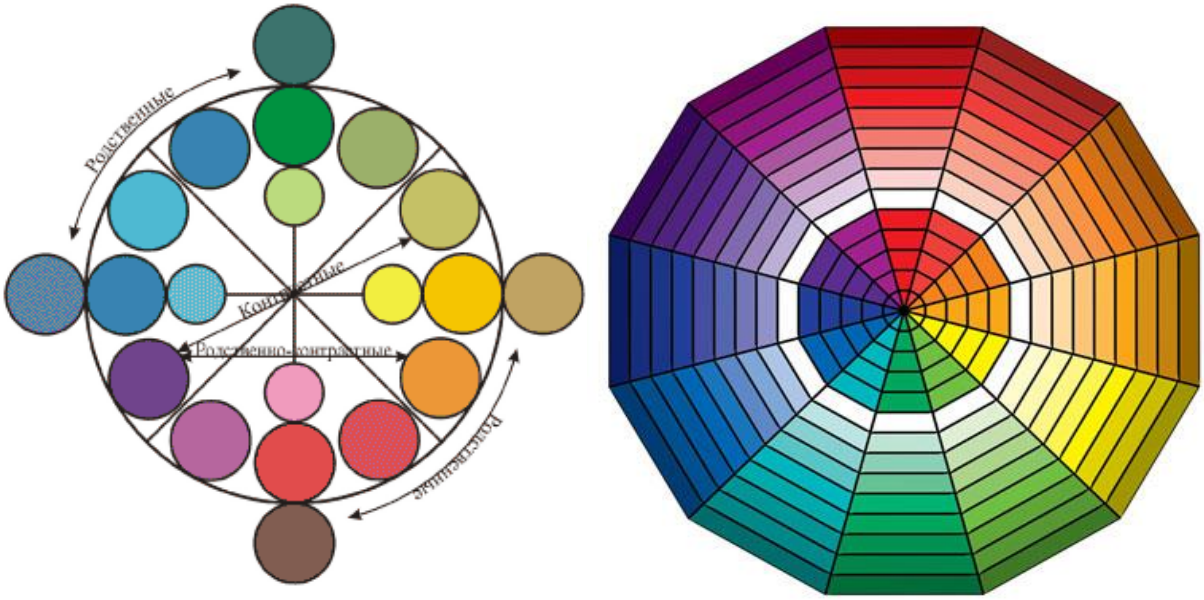

Колірні кола

До речі

Перше колірне коло спроєктував Ісак Ньютон у 1667 році. Художники і дизайнери й досі широко використовують його для розробки гармоній кольорів, змішування та палітри. З тих часів воно значно удосконалилося, оцифрувалося, але все ж залишається основним інструментом для правильного комбінування кольорів.

За характером гармонійного поєднання кольори поділяють на такі основні групи: ***чисті, споріднені, споріднено-контрастні, контрастні, монохроматичні***. *Зробити схему.*

1. На кінцях діаметру, що поділяє коло кольорів на 4 рівні частини, розташовані **чисті кольори** – червоний, жовтий, синій, зелений. «Чистий» колір – це колір, в якому немає домішку відтінків інших у спектрі кольорів. Наприклад, червоний колір, в якому немає ні жовтого, ні синього відтінків.

зобразити у такому порядку: червоний, жовтий, синій, зелений

2. Будь-які три кольори або їхні відтінки, які розташовані один біля одного на колірному колі називаються **спорідненими кольорами**. На кольоровому колі таких трійок кольорів 12 варіантів.

Приклади трійок споріднених кольорів

Спорідненими кольорами також вважаються ***проміжні*** кольори, що розташовані на кольоровому колі поміж чистими (синім, червоним, жовтим і зеленим). Вони складають 4 групи: жовто-червоні, червоно-сині, синьо-зелені та зелено-жовті. У кожній групі можуть бути інші варіанти, залежно від ступеню домінування одного із кольорів. *Зобразити!*

Споріднені кольори гармонують один з одним, влучно поєднуються. Гармонійне поєднання споріднених кольорів пояснюється домішками в них однакової частини чистих кольорів.

3. **Споріднено-контрастні** кольори на кольоровому колі розташовані на кінцях хорд – ліній паралельних діаметрам. Кожен із них містить один загальний колір та по одному іншому основному кольору. Наприклад, помаранчевий і фіолетовий кольори мають червоний колір, але у помаранчевому кольорі, окрім червоного, є ще жовтий колір, а в синьому – фіолетовий.

Приклад споріднено-контрастних кольорів

Гармонійне поєднання споріднено-контрастних кольорів – найбільш розповсюджений вид колористичних можливостей. Їх поєднання значно збагачується, якщо додати між ними ахроматичний колір.

4. **Контрастні кольори** – на колірному колі розташовані діаметрально протилежно. Ці кольори найбільш відрізняються один від одного (жовтий і фіолетовий, червоний і зелений, синій і помаранчевий тощо), бо не містять однакового основного кольору. Наприклад, жовто-зелений колір контрастний фіолетовому, бо «батьки» жовтого-зеленого кольору – зелений і жовтий колір, а фіолетового інші – синій і червоний.

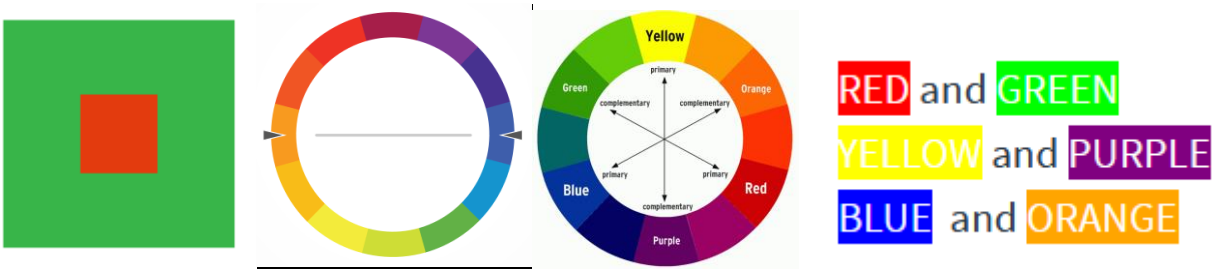

Приклади контрастних кольорів

Вважається, що чим більше кольори відрізняються один від одного за тоном, насиченістю і ясністю, тим менше вони гармонують. Надмірне їх використання може стомлювати та емоційно відштовхувати.

Проте контрастні кольори добре узгоджуються між собою за допомогою використання між ними проміжних або ахроматичних кольорів.

До речі

Коли між двома кольорами існує різкий контраст, вони можуть створювати ефектне зображення, яке привертає величезну увагу.

5. **Монохроматичні кольори** виводяться з одного базового кольору на колірному колі та його відтінків. Їх поєднання вважається нецікавим, навіть «нудним», якщо вони не збагачуються іншими кольорами.

1. Охарактеризуйте зображення фігури одного кольору, але на тлі різних кольорів. Як вони впливають один на одного?

2. Як ви розумієте приказку: «Чим ніч темніша, тим яскравіші зірки»?

У чому особливість колориту народного мистецтва?

У декоративно-ужитковому мистецтві – витинанках, писанкарстві, гончарстві, вишивках тощо є поширеними вироби з однокольоровими візерунками або орнаментами, тобто **монохромні** (від грецького *монос* – один). Це група кольорів, основою яких є один колір та його відтінки, а також – **поліхромні** (від грецького *полі* – багато) – група різних кольорів, які утворюють багатокольорові візерунки або орнаменти, що зустрічаються майже у всіх видах декоративно-ужиткового мистецтва.

Приклади предметів з монохромними орнаментами

Приклади предметів з поліхромними орнаментами

Як у творах народного мистецтва поєднуються різні кольори?

У творах народного мистецтва зазвичай переважає один або два основні кольори. Інші кольори тільки доповнюють колорит, підкреслюють основний тон. Тому спочатку треба визначитися з основним кольором (кольорами), а вже потім добирати інші. Вдало поєднуються:

- ***червоний*** – з чорним, синім, жовтим, помаранчевим, сірим, бежевим, коричневим, білим;
- ***синій*** – з сірим, блакитним, бежевим, коричневим, жовтим, рожевим, золотистим;
- ***жовтий*** – з коричневим, чорним, червоним, помаранчевим, сірим, блакитним, синім, зеленим, фіолетовим;
- ***зелений*** – з жовтим, лимонним, салатовим, сірим, помаранчевим, коричневим, чорним, кремовим;
- ***фіолетовий*** – з бузковим, бежевим, рожевим, сірим, жовтим, золотистим, чорним.

Чорний колір – це повна відсутність кольору. Чорний добре поєднується з будь-якими кольорами, окрім найтемніших. Він робить сусідні кольори яскравішими.

Твір Надії Ричок

Твір Павла Сахно

Фрагмент вишитої сорочки

Чорний колір асоціюється з ніччю, вугіллям, сажею, вороном, містикою, таємничістю тощо. Навіть добре освітлене приміщення виглядає темним і меншим, якщо в ньому багато чорного.

1. Який колорит називають монохромним, а який – поліхромним?
2. Доберіть фон для зображеного візерунку. Обґрунтуйте свій вибір.

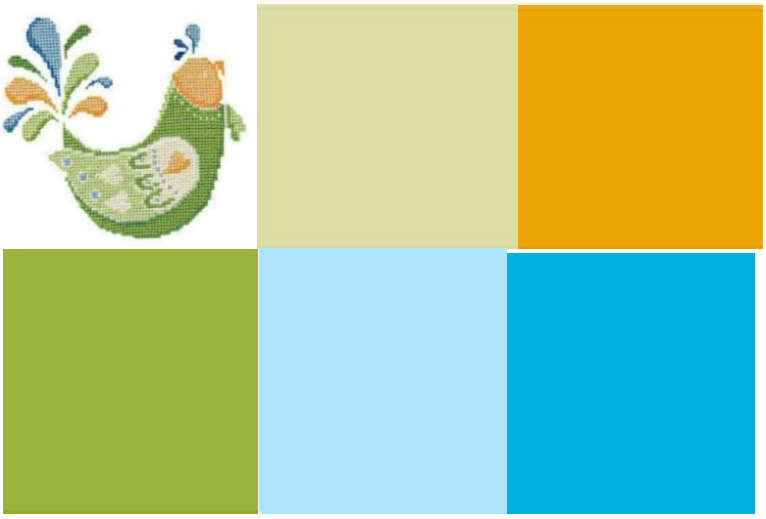

3. Здійсніть дизайн-аналіз добору кольорів у зображених традиційних вишиванках з врахуванням закономірностей колірного кола.

4. Зобразіть власні малюнки на кольоровому тлі.

5. Доберіть кольори тла для зображених пташечок з допомогою колірного кола. Обґрунтуйте свої рішення.

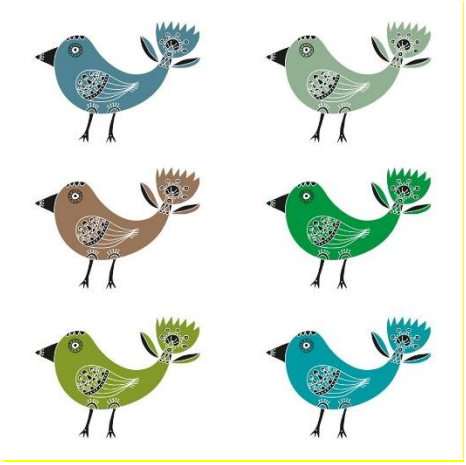

Пташечки мисткині Гушул Юлії

Робота в групах Об’єднайтеся в групи та здійсніть дизайн-аналіз поданих зображень – фрагментів традиційних рушників та торбинок за кольоровою гамою. Обміняйтеся висновками за такими питаннями:

Скільки кольорів використано?

Які кольори домінують?

Які особливості поєднання кольорів?

Як впливають використані кольори на почуття та емоції?

Фрагменти традиційних українських рушників

Торбинки від бренду Мрії Марії

2.3.6. ЄДНІСТЬ

Досконалість – це не тоді, коли не має чого додати, а тоді, коли нема чого забрати. *Антуан де Сент-Екзюпері*
Гарний дизайн досконалий до останньої деталі. *Дітер Рамс*

- ✓ всі елементи композиції в єдності – сприймаються цілісно, доповнюють один одного, а не конкурують за увагу
- ✓ єдність змісту та форми – остаточний результат композиції, її загальний ефект
- ✓ підпорядкованість елементів композиції, її змісту
- ✓ дає відчуття повноти теми, яку виражає композиція

Єдність в композиції досягається гармонійним поєднанням засобів художньої виразності – елементів (лінії, форма, простір, колір, текстура, матеріал тощо) та принципів (ритм, баланс, симетрія, асиметрія, акцент, пропорція тощо), підпорядкованих головній ідеї (темі і змісту).

Ритм+акцент+баланс+пропорція+колорит=єдність

зробити схему

Щоб створити єдність композиції, потрібно чітко визначити і розуміти мету її створення і керуватися нею в усіх композиційних рішеннях.

Єдність – нерозривний зв'язок елементів і принципів композиції, об’єднаних в гармонійне неподільне ціле та підпорядкованих її змісту.

Ідея єдності – зробити все можливе для реалізації задуму дизайнера. Вона розглядається, як найважливіша мета створення композиції, яка аж ніяк не має бути просто сумою її елементів. Усі засоби художньої виразності композиції повинні підтримувати один одного і підпорядковуватися головній ідеї.

Дотримання принципу єдності елементів композиції дає змогу сприйняти її в цілому, а не як групу розрізнених елементів і принципів. Спочатку – сприйняття в цілому, а вже потім – розглядання всіх інших елементів нарізно.

Створюючи композицію, важливо постійно задавати собі запитання – чому я роблю саме так, чому я вибираю і поєдную саме ці кольори, форми, розміри тощо? У такий спосіб ви будете створювати нові композиції усвідомлено, відповідно до:

- ✓ вашого задуму;
- ✓ побажань замовників;
- ✓ закономірностей поєднання засобів художньої виразності;
- ✓ власного оригінального смаку, таланту, інтуїції;
- ✓ слушних порад авторитетних друзів, фахівців тощо.

Важливо навчитися об'єктивно оцінювати власні роботи. Розвивати готовність сприймати конструктивну критику друзів, фахівців, замовників, тим паче, якщо ви проєктуєте новий виріб для когось. Разом з тим, якщо ваш задум, те, що ви хотіли виразити у композиції зрозуміли відразу кілька людей, будьте певні – вам вдалося використати принцип єдності.

Закінчивши роботу над композицією, відійдіть на крок від неї і протягом певного часу пильно роздивляйтеся, роздумуючи, що можна від неї забрати або додати. Взаємозв'язок між елементами повинен бути настільки сильним, що віднімання або додавання хоча б одного елемента може зруйнувати єдність композиції. Якщо нічого не відволікає вашу увагу – ви досягли єдності композиції.

Єдність композиції – коли нічого не треба додавати або віднімати від неї.

Досягти принципу єдності – значить усі елементи і принципи композиції гармонійно підпорядкувати головній ідеї.

Композиція виявляє авторську трактовку естетичного змісту дизайнерського предмета. Для цього дизайнеру треба особливим чином здійснити процес гармонізації – упорядкування, узгодження, усунення невідповідностей в елементах композиційного цілого – відтінків кольору, пластичних нюансів, ритмічних рішень тощо.

Не існує готових рецептів і непорушних правил у побудові композиції, використанні засобів художньої виразності. Знання закономірностей побудови композиції не можуть замінити творче бачення та інтуїцію дизайнера. Разом з тим такі знання є професійно необхідними та є основою для результативного проєктування. Без них неможлива високопрофесійна діяльність.

1. Чим зумовлюється застосування тих чи інших принципів композиції?

2. Як ви розумієте вислів Крістіана Лакруа: «Я завжди шукав, щоб створити певну цілісність із крайньої невідповідності».

Робота в групах

Об'єднайтеся в групи.

1. Здійсніть дизайн-аналіз поданих футболок в етностилі від бренду "Рукотвори" або обраних групою взірців інших брендів.

Бренд "Рукотвори"

Дайте відповідь на запитання:

1. У чому задум дизайнера?
2. Чи досягнуто поставлену мету?
3. У чому цінність композиції твору?
4. Яку проблему він вирішує? В чому його практичність?
5. Які відчуття викликає композиція?
6. Чи подобається вам композиція? Чим саме?
7. Чи вдало обраний матеріал для виробів в етностилі? Чому?
8. Чи дизайн економічний щодо часу, енергії та ресурсів?
9. Чи елементи композиції пов'язані між собою гармонійно?
10. Чи існує різноманітність відтінків, кольору, фактури або форми?
11. Який домінуючий колір, відтінки – холодні чи теплі?
12. Де знаходиться найсвітліша чи найтемніша зона композиції?
13. Де знаходиться центр композиції, її акценти і як до них рухається погляд?
14. Чи може погляд вільно рухатися по всій композиції, або ж він зупиняється в певних місцях?
15. Який баланс досягнуто – симетричний чи асиметричний?
16. Що зроблено добре?
17. Над чим потрібно ще працювати?
18. Що ви нового дізналися з цих витворів?

2. Виберіть будь-який виріб і розробіть візерунки в етностилі для його декорування. Презентуйте й оцініть результати роботи.

§ 2. 4. Проєктування майбутньої професійної діяльності

2.4.1. Чому питання майбутньої професійної діяльності є важливим?
2.4.2. Яка формула успішного професійного майбутнього?
2.4.3. Що допоможе успішному вибору професії?
2.4.4. Що радять успішні в професійній кар'єрі люди?
2.4.5. Що може допомогти в проєктуванні професійного шляху?
2.4.6. Як спроєктувати професійне майбутнє?

- ✓ мрійте про професію, в якій ви будете щасливими
- ✓ вивчайте себе, свої інтереси, здібності, можливості, мотиви
- ✓ виберіть справу, яка вам до вподоби, приносить задоволення
- ✓ шукайте, знайомтеся і спілкуйтеся з однодумцями
- ✓ набувайте потрібних компетентностей, досвіду в улюбленій справі
- ✓ постійно навчайтеся, удосконалюйте майстерність
- ✓ долайте труднощі у партнерській співпраці з іншими
- ✓ мобільність допоможе досягти успіхів в умовах динамічного ринку праці

2.4.1. Чому питання майбутньої професійної діяльності є важливим?

Се і є бути щасливим, пізнати себе чи свою природу, взятися за своє споріднене діло і бути з ним у злагоді з загальною потребою. Григорій Сковорода

Соціологічні дослідження свідчать, що переважна кількість старшокласників мають серйозні труднощі у виборі професійного майбутнього, а близько 80% випускників вищих навчальних закладів взагалі не працюють за фахом. Тільки уявіть собі – 5 років неправильно інвестованого часу і сил!

Така статистика показує, що переважна більшість старшокласників не готові усвідомлено знайти своє покликання та реалізовувати себе в ньому. Наслідки такої безвідповідальності невтішні – досить великий відсоток людей в країні відповідають соціологам, що ненавидять свою роботу. А це означає, що вони не реалізовують свої таланти, а отже не можуть бути щасливими.

Давайте разом міркувати, як потрапити у відсоток щасливчиків, які мають улюблену професію?

До речі

Австралійка Жаклін Фінк залишила адвокатську кар'єру і занурилася у світ екстремального в'язання. Свої унікальні роботи вона демонструє на міжнародному рівні, має власний сайт та інтернет магазин «Маленька кульбаба». Ця назва іронічна, бо мега в'язання майстрині зовсім не легке і не маленьке. "Це важка робота. Відмінно підходить для біцепсів", – сміється Фінк.
Своєю творчістю Фінк декларує спротив масовому виробництву та демонструє креативність своїх мистецьких виробів, вив'язаних виключно з унікальної, високоякісної пряжі, виготовленої з відходів вовни мериноса. Також вона стверджує, що порятунок людини в контакті зі своїї творчим «Я». Показує, що ми можемо перетворювати життя навколо і надавати сенс своєму життю.
Жаклін Фінк пощастило у житті – вона, хоч і не відразу, але все-таки знайшла улюблену справу, зрозуміла чим вона дійсно хоче займатися. Вона виросла у місцевості, де було багато овець. Слово «вівці» було одне з перших її слів. Тактильний контакт з вовною завжди приносив їй справжнє задоволення. Коли вона це усвідомила – захотіла зробити вовну головною подією її життя. І їй це вдалося! Більше того, вона змогла перетворити її в успішний бізнес.

Зробите правильний вибір професійного шляху – будете успішною й щасливою людиною.

Ніхто за вас не зможе вам знайти улюблену професію – приймати рішення прийдеться самостійно.

Чи задаєтесь ви питанням: ким я хочу стати?
Чи мрієте ви про своє майбутнє, чи є вже у вас професія-мрія?
Сфер професійної діяльності дуже багато, але як знайти свою – улюблену?
Що і хто впливає на вибір професії?
Як досягти успіхів у професійній діяльності?

2.4.2. Яка формула успішного професійного майбутнього?

Для людини з талантом і любов'ю до праці не існує перешкод.
Людвіг ван Бетховен

Успіх приходить до тих, хто робить те, що найбільше любить. *Малкольм Форбс*

Традиційною, усталеною формулою професійного успіху є узгодження таких позицій:

1) того, що вам хочеться робити;

2) того, що у вас добре виходить;

3) того, що потрібно на ринку праці та за що вам гідно заплатять.

Проте ця формула, яку ви можете знайти у багатьох підручниках, вже не відповідає потребам сьогочасної людини та ринку праці. Сучасний світ розвивається надто динамічно, а тому стає неможливим складати довгострокові прогнози стосовно потреб ринку праці або оплати праці. Нині деякі професії вже зникають, а деякі лише з'являються. Людство не має наміру зупинятися на досягнутому, а тому активно освоює нові види

діяльності, планує все більше займатися безпілотними авто, 3D-друком, доповненою реальністю, робототехнікою, генною інженерією, джерелами відновлюваної енергії, системами управління кліматом та польотами в космос тощо.

До речі

Найголовніші професії, що претендують на зникнення – це водії, працівники пошти, фермери, турагенти, менеджери по кредитах, банківські операціоністи, фармацевти, провізори, нотаріуси, агенти з нерухомості, перекладачі, бухгалтери та кухарі фастфуду тощо.

Деякі професії, які з‘явилися за останні 20 років, тепер стали настільки невіддільними, що вже важко уявити світ без них. Особливо значна їхня кількість виникла у віртуальному просторі та у сферах пов'язаних з інформаційними технологіями.

Віртуальний світ з ігровими елементами Second Life налічує понад 57 мільйонів акаунтів, власники яких сумарно провели 482 тисячі років у цій грі. Щомісяця до Second Life долучається 350 тисяч нових користувачів і відповідно зростатиме час проведений у цьому віртуальному світі.

В Second Life користувачі мають можливість самостійно вибрати найбільш прийнятний для них спосіб віртуального існування – участь у спільнотах за інтересами, створення віртуальних товарів або предметів мистецтва, будівництво, спілкування в чаті або голосом, подорожі численними цікавими місцями цього простору.

А ось соціальна мережа Facebook пішла ще далі і створює свій віртуальний соціальний світ Horizon який буде доступний через VR-шоломи.

https://cutt.ly/9fZZUCA

Нині спостерігається тенденція до максимальної автоматизації всіх можливих процесів. Великого значення набуває штучний інтелект (“AI” – Artificial Intelligence). Отже, час стрімко змінюється прямо на наших очах, змінюються і пріоритети у формулі успішного професійного майбутнього. Тому пропонуємо власний варіант формули.

Сучасна формула професійного успіху: ***виявлення та узгодження власних інтересів, талантів (видатних здібностей), наполегливі дії в улюбленій справі, зокрема через успішну комунікацію та партнерську взаємодію, постійне примноження знань про організацію сучасного виробництва забезпечують успіх у професійному самовизначенні і кар’єрі***.

Сучасна формула професійного успіху зовсім передбачає покрокові позиції:

- ✓ *виявлення того, чим хочеш займатися;*
- ✓ *узгодження власних інтересів з індивідуальними можливостями й здібностями;*
- ✓ *наполегливі дії стосовно постійного примноження таланту й відповідних компетентностей в оточенні професіоналів*.

Отже виявлення та узгодження власних інтересів, талантів і дій у партнерській взаємодії, постійне їх примноження призводить до досягнення мети – щасливого професійного майбутнього, побудови успішної професійної кар'єри, ефективної реалізації продуктів своєї професійної діяльності.

Якщо ви зрозумієте свої інтереси, будете наполегливо набувати досвід в улюбленій справі, постійно спілкуватися з фахівцями в її сфері, вчасно опрацьовувати та використовувати потрібну для покращення роботи інформацію, то ви обов'язково знайдете місце, де ваша праця буде затребуваною.

Об'єктивно оцінити свої можливості у сфері улюбленої професійної діяльності можна за допомогою *спеціальних тестів*, *консультацій*, *безпосередньої участі у відповідних проєктах, набуття практичного досвіду*.

Очевидно, що **ви на правильному шляху**, якщо:

1. Ви мрієте про професію, в якій ви найголовніше будете щасливі, отримуватимете задоволення і можливість самореалізації, а не лише пристойну зарплатню – це вже добре.
2. Ви пізнаєте себе – вивчаєте й усвідомлюєте свої вподобання, резерви, бажання займатися тим, чим хочеться займатися найбільше.
3. Ви шукаєте і налагоджуєте зв'язки з колом однодумців, фахівцями, вчитеся ефективно взаємодіяти.
4. Ви вишукуєте і використовуєте можливості отримати відповідну освіту та практичний досвід в улюбленій сфері діяльності.
5. Ви не зупиняєтеся – плануєте, шукаєте смисли і постійно дієте.

Для успішного професійного шляху необхідно встановлювати зв'язки у відповідному професійному оточенні. Важливо поцікавитися у фахівців, що саме у вас виходить добре, чим ви можете бути корисними, на що вам треба звернути особливу увагу. Потім вдумливо проаналізувати отримані поради, відгуки, результати тестів, виконаних проєктів і тільки після цього планувати свою діяльність з оволодіння обраною професією. Якщо ви все-таки виявите, що помилилися і те, чим намірені були займатися вам не підходить – чи то за станом здоров'я, чи з інших причин – це добре, отже пробуйте себе знову.

Так, дійсно, буває нелегко йти за своєю мрією, до визначеної мети, іноді навіть дуже тяжко, особливо на початку. І це нормально! Успіх приходить не відразу. Але сила бажання, підприємливість, постійне набуття досвіду, удосконалення майстерності – величезна сила, яка обов'язково подолає намічений шлях, принесе задоволенням і приведе до своєї ніші на ринку праці.

Відповідальність за пошук і реалізацію власного призначення лежить лише на тобі.

Коли людина займається улюбленою справою, світ ніби рухається їй назустріч — відкриваються нові можливості, з'являються потрібні люди.

До речі

Світ належить майстрам.

«Бог – перший Майстер. А всі інші майстри – його перша і остання надія на людство. У майстрів учимося всьому, і передусім головному: не робити зайвих рухів, не створювати зайвих речей, не промовляти зайвих слів, не творити зайвих копій. І найголовнішому: якщо хочеш створити щось сам, спочатку вивчи те, що найкращого створили до тебе. Потім створюй власний інструмент. А вже тоді роби власний продукт, не схожий на інші. Бо Майстер – це неповторність, осібність, упізнаваність у коловороті імен, стилів і технік».

Із творчості Мирослава Дочинця

2.4.3. Що допоможе успішному вибору професії?

Успіх – це рух від невдачі до невдачі без втрати ентузіазму. *Уїнстон Черчіль.*

Те, про що ви дізнаєтеся прямо зараз є надзвичайно важливим для застосування формули успішного професійного майбутнього.

Важливі чинники успішного вибору професії:

- ✓ усвідомлення власних мотивів у виборі професії;
- ✓ широкі уявлення про динамічний світ професій;
- ✓ попит і перспективи особисто привабливої професії на ринку праці.

1 чинник. ***Від розуміння своєї мотивації – до розуміння свого призначення***.

Мотив – це потреба людини, те що рухає її діями, вчинками. До діяльності людину спонукає відразу кілька мотивів – **мотивація**. Проте зазвичай лише один з них є основним. Які ж мотиви впливають на вибір професії?

Об’єднаємо мотиви у три основні групи:

МОТИВИ

Інтереси	***Творчі***	бажання бути оригінальним в роботі, максимально реалізовувати свої творчі здібності
	Естетичні	прагнення бути ближче до процесу творення краси, гармонії
	Пізнавальні	прагнення досліджувати спеціальні знання
	Утилітарні	можливість працювати в місті, поблизу дому, доступність отримання відповідної освіти, особисті знайомства батьків у певній професійній сфері тощо
	Матеріальні	прагнення мати високо оплатну роботу, певні пільги
	Престижні	прагнення досягти високого положення, швидкого просування в кар’єрі

Обов'язок	***Суспільної користі***	усвідомлення особистої відповідальності за розвиток суспільства
	Соціальний	потреба своєю працею сприяти благополуччю інших, взаємодіяти й спілкуватися
	Моральний	потреба удосконалювати свій духовний світ, своєї держави
Самооцінка ресурсів	***Самопізнання***	прагнення вивчати себе, самореалізовуватися
	Поінформованість	потреба в узгодженні власних інтересів і можливостей та вимог професії
	Самонавчання	постійне прагнення самовдосконалюватися в певній професійній діяльності

До речі

Погляньмо на самих себе. Хто ми? Звідки взялися? Чи наше існування має якесь значення? Чи маємо якусь питому гідність? Чи можемо щось пізнати і зрозуміти? Чи можемо щось бажати та щось постановити? Чи можемо свобідно вибрати напрям нашого життя? Чи маємо якісь здібності? Чи маємо якісь таланти? Чи маємо змогу щось осягнути? Чи можемо щось доброго вчинити? А куди прямуємо? Який зміст і яка ціль нашого життя?

Блаженніший Любомир Гузар

Які мотиви вибору професії найважливіші для вас? Чому?
Які мотиви допомагають знайти своє призначення в житті?
Чи буде задоволена своїм життям людина, яка обрала не ту професію або, якщо професію обрали за неї інші?
Як ви розумієте напис у храмі в Дельфах: «Пізнай самого себе і ти пізнаєш увесь світ».

Робота в групах

Об'єднайтеся в групи та проаналізуйте мотиви робочих, що будували собор. Одного разу їх запитали, що вони роблять. Один відповів: «Я тягаю каміння». Інший: «Заробляю на прожиття». Третій: «Я будую храм».

Для усвідомленого вибору професії важливо перш за все дослухатися до себе, свого внутрішнього світу – власних інтересів, потреб, цінностей, світогляду, проаналізувати їх та узгодити з наявними ресурсами та можливостями.

Для сучасної людини робота – це не просто рутинне заняття на роботі протягом визначеного проміжку часу для заробляння грошей. Це важлива складова її особистості, діяльність, яка приносить неабияке задоволення, пробуджує інтерес, спонукає до постійного зростання, самореалізації.

На жаль, мотивами вибору професії часто бувають не її спорідненість власним потребам, справжній інтерес, бажання розвинути свої таланти, а залежність й орієнтація на думку інших, лише її

матеріальна вигідність або престижність. Керування такими потребами з часом призводить до відчуття незадоволення, життєвої пустоти, даремно витраченого часу – до того, що робить людину нещасливою.

Часом наші мотиви приховані від нас так глибоко, що ми їх не усвідомлюємо. Виявити мотиви, визначити, що для тебе є більш важливим у житті, а що другорядним, допомагають різні тести. Скористайся можливістю – дізнайся більше про себе.

Методика «Я–Інший, Кар'єра–Справа» (за Г. В. Резапкіною)

http://metodkabi.net.ru/index.php?id=diagn_1

Інструкція: для того, щоб уточнити, що для тебе більш важливо, а що на другорядному плані, оціни варіанти відповідей на кожне твердження, обводячи одну із зазначених цифр, від 0 до 3, залежно від значущості. Цифри в кожній групі відповідей не повинні повторюватися.

Порахуй і зроби запис у нижньому ряду суму балів кожного стовпчика – I,II,III,IV.

Скачати бланк методики за посиланням тут: diagn1_ya_drugoj.zip

I				II				III				IV			
1. Мені подобається															
Мати багато вільного часу				**Добиватися успіху в усіх справах**				**Робити подарунки своїм друзям**				**Знаходити вирішення складних завдань**			
0	1	2	3	0	1	2	3	0	1	2	3	0	1	2	3
2. Мій девіз															
"Робота не вовк, в ліс не втече"				**"Хочеш жити - умій вертітися"**				**"Що віддав, то моє"**				**"Хороший продавець и хороший ремонтник ніколи не будуть голодні"**			
0	1	2	3	0	1	2	3	0	1	2	3	0	1	2	3
3. Краща робота для мене - та, яка															
не заважає мені жити своїм життям				**дає можливість швидкого просування по службі**				**потрібна людям**				**цікава**			
0	1	2	3	0	1	2	3	0	1	2	3	0	1	2	3
4. Щастя для мене - це															
Можливість жити в своє задоволення				**висока посада і хороша зарплата**				**благополуччя моїх друзів і близьких**				**можливість займатися улюбленою справою**			
0	1	2	3	0	1	2	3	0	1	2	3	0	1	2	3
Всього сума балів по кожному стовпчику I ... IV:															

Обробка результатів.

Підрахуйте і запишіть в нижньому рядку суму балів по кожному стовпцю (I,II,III,IV):

9-12 балів - чітко виражена направленість особистості;
5-8 балів - помірна виваженість направленості особистості;
0-4 бали - направленість особистості не виражена.

I. "Я". Для вас дуже важливо власний спокій і благополуччя. У цьому нема нічого страшного, якщо ви знаходитесь на утриманні багатих родичів. Однак треба пам'ятати, що низька активність, надмірна концентрація на собі і відсутність потреби в діяльності можуть бути ознаками втоми або захворювання.

II. "Кар'єра". Ймовірно, вам близькі і зрозумілі закони "ринку". У майбутній професії для вас важливою є можливість кар'єрного зростання. Життєвий успіх у вашому розумінні - це високооплатна посада. Якщо для вас смисл життя - кар'єра, ви ризикуєте розгубити себе і близьких в погоні за горизонтом.

III. "Другий". Ви відноситесь до рідкого типу людей, для яких інтереси і благополуччя других людей не менше важливі, чим власні. Ваш вибір говорить про особистісну зрілість і душевне здоров'я. Чим би ви не займались, ваше відношення до людей завжди буде для вас джерелом енергії і радості життя.

IV. "Справа". Яку б діяльності ви не вибрали, ви будете успішним професіоналом. Головне, щоб ваша професія не закривала від вас смисл життя, який не зводиться до роботи.

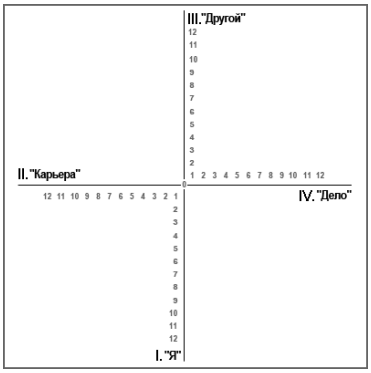

Для наглядної картини можна побудувати графік направленості особистості, відклавши на чотирьох осях суми набраних балів і з'єднавши точки лініями. Чим далі точка від центру, тим яскравіше виражена направленість особистості.

Розуміння своєї мотивації допомагає виявляти свої ***таланти*** – максимальні здібності до певної діяльності.

Наявність улюбленої справи, відчуття власного покликання, нестримного інтересу й потреби якнайкраще займатися нею – все це те, що дає людині почуття задоволення, самодостатності, смислу життя.

Талант – це ті здібності, що дають можливість людині робити якнайкраще улюблену справу, з охотою, без примусу.

Виберіть роботу, яка вам подобається і ви будете щасливі, позбавите себе серйозних проблем у майбутньому.

2 чинник. ***Широке уявлення про динамічний світ професій***.

Де людина може розкрити й розвинути свої здібності, самореалізуватися, в якій професійній діяльності? В якому оточенні? Ось тут стає в нагоді інформація про величезну кількість професій, світ яких постійно змінюється. Плануючи своє професійне майбутнє, приходиться збирати інформацію про різні професії, «приміряти» їх на себе.

Усі професії поділяють на дві основні сфери: ***матеріального виробництва*** і ***невиробничу***.

Але така класифікація професійної сфери надто загальна. Наприклад, швейна галузь легкої промисловості має багато різних професій: художник-модельєр, модельєр-конструктор, конфекціонер, закрійник, швачка, наладчик технологічного обладнання тощо. Саме інформація про конкретні професії в тій чи іншій галузі допомагає у непростому виборі.

Найбільш поширеною є професійна типологія Є. О. Клімова за предметами праці (на що саме спрямована людська діяльність). Він виокремлює п'ять типів професій: **людина – людина; людина – природа; людина – техніка; людина – художній образ; людина – знакова система.**

Типи професії:

Людина-людина	Людина-природа	Людина-техніка	Людина-худ. образ	Людина-знаки
1.	2.	3.	4.	5.

Предмети праці:

Людина	атмосфера, ґрунт,	машини	худ. і прикл. мистецтво	тексти, мови
групи людей	вода, рослини	механізми	музика, літ. твори	цифри, мапи
колективи	тварини, ліс	агрегати	скульптура	формули

Основні види діяльності:

навчання	дослідження	створення	проєктування	обчислення
спілкування	видобування	монтаж	моделювання	створення
обслуговування	вирощування	експлуатація	відтворення	креслення
правовий захист	догляд	управління	виготовлення	програмування

Професії*:

Вчитель	агроном	інженер-механік	письменник	кресляр, графік
Лікар	зоотехнік	інженер-електрик	художник	програміст
Продавець	ветеринар	інженер-будівник	музикант	коректор
Перукар	мікробіолог	автослюсар	антиквар	архіваріус
Вахтер	еколог	технік-механік	артист балету	картограф
Слідчий	біотехнолог	електрослюсар	актор театру	бухгалтер
Журналіст	астроном	зварювальник	реставратор	бібліотекар
Інспектор	археолог	енергетик	WEB-дизайнер	Html-верстальник
та інші	та інші	та інші	та інші	та інші

* більше дізнайтеся тут:
1. http://proforientator.info/?page_id=6687
2. http://proforientator.info/?page_id=6687
3. http://proforientator.info/?page_id=6688
4. http://proforientator.info/?page_id=6690
5. http://proforientator.info/?page_id=6689

1. З'ясуйте, які професії зникнуть у найближче десятиліття? Чому?
2. Які нові професії з'являться у найближчий час? Чому?

Бажаєте визначити, який тип професій найбільш споріднений вашим здібностям? Визначення типу майбутньої професії, зокрема й за методикою Є. О. Клімова, можна знайти тут:
http://metodkabi.net.ru/index.php?id=2211#ur
https://www.profguide.io/test/klimov.html
http://prevolio.com/tests.aspx

***З** соціально-економічним розвитком суспільства кількість працівників у сфері матеріального виробництва стрімко зменшується, а в невиробничій – збільшується.*

1. Де можна почерпнути інформацію про професії?
2. Які особисті якості важливі для кожного з типів професії: «людина-людина», «людина-природа», «людина-техніка», «людина-художній образ», «людина-знакова система»?

Робота в групах Пропонуємо гру «Ланцюжок професій». Вибудуйте з однокласниками по колу ланцюжок професій за подібними ознаками. Наприклад, один називає професію «металург», інший «кухар», пояснюючи подібне з професією металург (обидві професії мають справу з вогнем, з печами). Наступний називає професію, близьку до кухара і так далі. Коли вибудуєте ланцюжок професій, наприклад: металург – кухар – м'ясник – слюсар – автослюсар – таксист – естрадний сатирик – артист драмтеатру – артист балету тощо, то збагнеш: те, що шукаєш в одній професії, може виявитися в інших.

3 чинник. ***Попит і перспективи особисто привабливої професії на ринку праці***

Ситуація на ринку праці стрімко змінюється. Ті професії, що є важливими сьогодні, вже за рік або кілька років можуть втратити свою актуальність. У світі професій постійно народжуються нові професії та помирають старі.

Дослідження McKinsey за 2020 рік показує, що переважна більшість працівників не готові до змін, які постають перед їхніми компаніями. Так, 62% керівників вважають, що понад чверть їхніх співробітників має перекваліфікуватися, або до 2023 року їх доведеться замінити внаслідок автоматизації та діджиталізації. За прогнозами Світового економічного форуму до 2025 року 50% усіх працівників потребуватимуть перекваліфікації.

Навіть найкращі університети все частіше випускають студентів, які не мають навичок, що відповідають вимогам сучасних компаній. Від цього втрачають як компанії, так і випускники: 82% роботодавців визнають, що їм важко знайти людей на відкриті вакансії, тоді як 83% студентів із своєю кваліфікацією не можуть знайти роботу після закінчення навчання.
https://happymonday.ua/kolonka-kolyshnoyi-topmenedzherky-linkedin/

Пандемія коронавірусної хвороби 2019 року прискорила тенденцію перекваліфікації в Інтернеті. Лише у період з квітня по червень 2020 року кількість людей, які самі шукали можливості навчатися, зросла в чотири рази.

Кількість роботодавців, які надають можливість онлайн-навчання власним працівникам, зросла вп'ятеро, а кількість учнів, які отримують доступ до Інтернет-ресурсів через державні програми, зросла у дев'ять разів. Такі цифри свідчать про те, що, хоча вивчення нового набору навичок за допомогою цифрових технологій стає все більш доступним, людям також знадобиться час та фінансування, щоб мати можливість використовувати нові можливості.

Отже, найбільша проблема сучасних працівників – нестача «м'яких» навичок, універсальних професійних компетентностей. Щоби бути мобільними на ринку праці, необхідно постійно навчатися, бути гнучкими, самостійно опановувати й удосконалювати важливі для успіху компетентності, які необхідні для ефективного працевлаштування в умовах нового виміру економіки – «четвертої промислової революції».

До речі

Уявіть, що ви любите кокосові горіхи. І найбільша ваша мрія – стати збиральником цієї смакоти. Адже ви, дійсно, спритні, маєте достатньо енергії й сили лазити по пальмам, любите свободу в рухах. Але де ж ці пальми? Цю мрію ви зможеш реалізувати, хіба що покинувши рідну домівку, країну. Але й там можуть виникнути нездоланні перешкоди…

Людина отримує справжнє задоволення, коли працює для інших!

Минули часи, коли ви могли закінчити університет і почуватися впевненими, що дізналися усе необхідне, щоб гарантовано збудувати успішну кар'єру.

Які професії користуються найбільшим попитом на сучасному ринку праці?
Які професії потрібні в твоєму регіоні?
Яких вакансій найбільше у твоєму регіоні?
Як можна підвищити конкурентоздатність і мобільність працівника?
Поміркуйте, яку цінність для людей мають ваші професійні наміри, які існуючі потреби вони можуть задовільнити?

2.4.4. Що радять успішні в професійній кар'єрі люди?

Якщо ви не готові і не бажаєте вчитися щодня, щоб не відставати від світу, який швидко змінюється, ви не можете і не будете залишатися конкурентоспроможними. *Келлі Палмер*

Якщо дослідити історії успіху різних людей, то можна побачити в них одне спільне – ці люди мали сміливість наполегливо займатися улюбленою справою, долати нездоланні перешкоди, відкривати й розвивати свої таланти! Але як це їм удалося? Ось деякі поради, скористайся ними.

Поради успішних людей

- Головне – це усвідомити своє призначення!
- Робити з пристрастю те, що ти любиш!
- Бути активними, наполегливо йди до своєї мети!
- Хочете бути розумними, успішними, щасливими… – вибирайте оточення розумних, успішних, щасливих…!

Вдумайтеся тільки: ваше майбутнє залежить від того, з ким ви спілкуєтеся і які ви книги читаєте прямо зараз.

А ось секрет успіху від Стів Джобса: «***Кожен ранок я дивився на себе у дзеркало і запитував: Якби сьогодні був останній день мого життя, хотів би я займатися тим, чим я займаюся сьогодні?... Робіть лише те, що ви любите найбільше. Це обов'язково приведе до успіху!***». До речі, Стів Джобс, засновник Apple, навчавшись у гуманітарному коледжі, зрозумів, що гуманітарні науки не для нього і покинув навчання. Після чого зайнявся улюбленою справою і заснував компанію, яка стала найуспішнішою у всьому світі.

2.4.5. Що може допомогти в проєктуванні професійного шляху?

У сучасному світі важливо бути готовим до зміни напрямів професійної діяльності. Щоби бути мобільним на ринку праці, необхідно постійно розвивати компетентності, які необхідні для ефективного працевлаштування в умовах нового виміру економіки – четвертої промислової революції («індустрії 4.0»).

Щоб зрозуміти, які компетентності вам потрібно розвивати в першу чергу, треба поставити собі такі запитання:

«Які мої цілі у роботі чи кар'єрі?»

«Які компетентності мені потрібно набути?»

«Які мої сильні та слабкі сторони?»

«Де я можу найкраще розвинути потрібні мені компетентності?»

«Як я можу виміряти та довести свою майстерність?»

https://happymonday.ua/kolonka-kolyshnoyi-topmenedzherky-linkedin/

Коли ви зрозуміли, яких саме компетентностей вам не вистачає, можна починати усвідомлено діяти. Але як не загубитися серед ресурсів і можливостей та обрати те, що дійсно потрібно для здобуття певної освіти? З чого почати – *очного чи заочного, офлайн чи онлайн навчання, дистанційних курсів* чи з чогось іншого?

Експерти радять не поспішати відразу звертатися до Google задля пошуку освітніх можливостей. Ви там отримаєте величезний масив інформації, з якої буде важко виокремити щось корисне. Спробуйте зробити наступні кроки:

1. Запитуйте в учителів, фахівців, друзів, з чого вам почати, на що звернути особливу увагу. Завжди поруч знайдуться люди, які володіють потрібною для вас інформацією. Уважно оцінюйте поради, відгуки – це зекономить багато часу.
2. Оберіть потрібний онлайн-курс. Існує багато безкоштовного, добре структурованого цифрового контенту з різних тем для навчання в індивідуальному темпі.
3. Читайте книги, статті, дивіться відео, рефлексуйте, постійно навчайтеся, спілкуйтеся.
4. Набувайте безпосереднього досвіду на практиці. Аналізуйте свої спроби, успіхи й помилки.

Провідні навчальні заклади надають доступ до цифрових ресурсів – безкоштовних курсів, розроблених досвідченими фахівцями. Сьогодні майже повсюди у світі є нормою отримувати нові знання завдяки онлайн платформам. Наприклад, некомерційна освітня платформа Prometheus (зареєстровані більш як 1 млн українців) чи Khan Academy, яка створює мікровідеолекції на різноманітні тематики та позиціює себе як організацію, що забезпечує високоякісну освіту для будь-кого і будь-де, щомісяця навчає близько десяти мільйонів учнів, а це більше, ніж загальна кількість учнів у школах Англії. Або ж EdX – онлайн платформа масових відкритих інтерактивних курсів університетського рівня, де можна не лише прослухати курси та лекції, але й отримати повноцінний диплом магістра, буквально не виходячи з дому. https://cutt.ly/9fZZUCA

Сучасні компанії також сприяють розвитку культури безперервного навчання своїх співробітників, але навіть з цією підтримкою працівники мають бути самодисциплінованими, особисто вмотивованими до постійного самонавчання, дослідження своїх кар'єрних вподобань та можливостей для зростання. Усвідомлення особистих смислів, на основі яких формується мотивація – найперша запорука успіху.

У кожної людини є споріднена власним здібностям справа, в якій вона може досягти неабияких успіхів. Тому визначальною подією є її віднаходження! Важливо ніколи не переставати її шукати, мріяти, самовдосконалюватися, діяти – аж поки її знайдете й реалізуєте!

1. Чому так важливо зробити правильний вибір професії?
2. Які основні чинники в правильному виборі професії?
3. Що негативно впливає на вибір професії?
4. Чи потрібно бути готовими до зміни професії протягом життя?
5. Які особистісні якості потрібно розвивати для успішної професійної діяльності?
6. Які ваші подальші професійні плани?

Робота в групах

Як ви розумієш вислів Е. Габбарта: "Ми працюємо для того, щоб стати кимось, а не для того, щоб отримати щось.

Пропонуємо пограти в ігри:

1. Учасники однієї групи розповідають про різні професії, іншої – визначають до якого типу професій вони відносяться. Потім навпаки – групи міняються ролями.
2. Гра «Най-най…». Об'єднайтеся в групи, розподіліть між собою професії: "найсолодша професія", "найволохатіша професія", "найсмішніша професія", "найнепристойніша професія", "найдитячіша професія", "найгірша професія", "найнервовіша професія", "найчесніша професія", "найхолодніша професія", "найсмачніша професія", "найгрошовитіша професія", «найфантастичніші професія» тощо. А тепер перелічіть ці професії та обґрунтуйте, чому саме ці професії ви назвали.

2.4.6. Як спроєктувати професійне майбутнє?

Послідовність виконання роботи:

1. Підготуйте лінійку, кольорові олівці, аркуш паперу, робочий зошит.
2. Розділіть сторінку альбому або розворот зошита на три колонки.
3. У першу колонку запишіть внутрішні та зовнішні ресурси, якими ви володієте на даний момент. Скористайтеся думками і порадами людей, які вас добре знають стосовно ваших здібностей та талантів.
4. У третю колонку запишіть свої наміри, мрії та бажання стосовно вашого майбутнього. Для цього спробуйте уявити себе через 5 років, ким і яким ви себе бачите? Яким буде ваше оточення? Скористайтеся образною порадою Річарда Баха: "*Якщо хочеш полетіти зі швидкістю звука, уяви, що ти вже прилетів*". Можете відобразити свої мрії у зручній для вас формі – описати або зобразити.
5. Наприкінці заповніть другу колонку, визначивши не менше п'яти кроків для реалізації задуманого. Скористайтеся підказками в таблиці:

1. Чим Я володію?	**2. Що я зроблю?**	**3. Ким Я себе бачу?**
внутрішні ресурси: *професійні інтереси й потреби, здібності, професійно важливі якості, рівень освіти, освітній досвід, досягнення, стан здоров'я, особливості характеру* ***зовнішні ресурси***: *інформація, соціальне оточення, наявність однодумців, наставників, фінансів, знайомств, можливостей тощо*	***Якими способами ти в своїй щоденній діяльності наближатимешся до мети?*** *(безперервне навчання, самоосвіта, вивчення довідкової літератури, бесіди зі спеціалістами, вступ у визначений навчальний заклад (курси, коледж, ВНЗ тощо), робота над.., налагодження знайомств, тренінги, трудова проба сил, підвищення майстерності, засвоєння нових навичок, тренування, підвищення рівня особистого розвитку, удосконалення, накопичення, заробітки… знайти зону інтересу, діяти разом з однодумцями*	***Уявлення про себе через 5 р.:*** *Що буду робити? Яким буду? З ким буду? Де буду? Чого досягну? (освіта, професія, навчальний заклад, посада, сімейний статус, діти, місце проживання, робота, матеріальне благополуччя, чиста совість тощо)*

6. Проаналізуйте й оцініть якість виконаної роботи.

№	Критерії оцінки	Твоя оцінка	Експертна оцінка
1	Групування відповідей у таблиці за вказаною ознакою		
2	Чіткість і лаконічність відповідей		
3	Реалістичність планів		
4	Уміння визначати ціль, аналізувати власні можливості, варіанти дій		
5	Творчий підхід до оформлення матеріалу		

Готовий проєкт професійного майбутнього повинен бути на очах або десь під рукою. Продумайте, де ви його розмістите.

§ 2. 5. Професії сфери проєктування виробів в етностилі

2.5.1. Дизайнери
2.5.2. Стилісти
2.5.3. Модельєри
2.5.4. Гончарі
2.5.5. Різьбярі
2.5.6. Ткачі
2.5.7. Вишивальники/ці
2.5.8. Мистецтвознавці тощо

Здатність не може існувати там, де немає місця для її прояву. *Людвіг Фейєрбах*

Віднайти споріднену власним інтересам, здібностям і можливостям діяльність є особливо актуальним питанням у житті кожної сучасної людини. Це необхідно для реалізації власного творчого потенціалу. Важливо, щоб ця діяльність була улюбленою, давала можливість виражати і втілювати свої ідеї, будувати успішну кар'єру, приносила задоволення.

У наш інформаційний час для цього є більше можливостей, ніж в будь-які попередні історичні періоди. Сучасні технології дають змогу постійно навчатися і вдосконалюватися у своїй справі, одночасно розвивати ініціативність, підприємливість, кмітливість. Цифрові засоби забезпечують нескінченні можливості для пошуку ідей, продукування інноваційності, прояву творчості, створення власного бізнесу, розвитку партнерської взаємодії.

Розглянемо деякі популярні професії, дотичні до сфери проєктування і виготовлення виробів в етностилі. Ця інформація допоможе ближче познайомитися з професіями цієї царини, в якій працює велика кількість фахівців: *дизайнери, стилісти, модельєри, конструктори, макетники, декоратори, художники, закрійники, технологи, ювеліри, швачки, кравці, вишивальники, ткачі, гончарі, різьбярі, гутники (склодуви), ювеліри, писанкарі, майстри лозоплетіння тощо*.

Як знайти професію на все життя? І чи потрібно це людині?
Які чинники сприяють зміні професійної діяльності людини?

2.5.1. Дизайнери

Дизайн – це не тільки розробка продукту. Це ставлення компанії до користувачів.

Патрік Ньюбері

https://cutt.ly/Siux82C

У чому сутність поняття «дизайн»?

«Дизайн» з англ. *design* – проєкт, творчий задум, креслення, ескіз, малюнок, конструкція, мистецтво композиції, витвір мистецтва. Існує багато тлумачень цього поняття, але з часом, відповідно до особливостей розвитку сфери дизайну, воно змінюється й уточнюється.

Дизайн є соціально значущим інструментом комунікації людини з предметним середовищем, в якому вона знаходиться.

Дизайн у сфері сучасного виробництва – це процес і результат проєктування промислових виробів, спрямований на досягнення їх відповідності навколишньому середовищу та потребам людини, найперше – естетичним й утилітарним. **Метою дизайну** є виявлення і розв’язання наявних проблем, втілення ідей у готовий продукт.

Дизайн об'єднує художньо-предметне середовище і науково обґрунтовану інженерну практику у сфері індустріального виробництва, використовує нові технології, зокрема цифрові, для полегшення завдань проєктування та технології виготовлення якісних предметів.

Реалізовуючи етичну, пізнавальну, утилітарну, естетичну, комунікативну та інші функції дизайну, дизайнер задіює різні типи мислення: наочно-ділове, чуттєво-образне, понятійно-логічне.

Основними вимогами до дизайну нових виробів як процесу проєктування є: ***естетичність, ергономічність, економічність, функціональність, технологічність***.

Висококваліфіковані фахівці з дизайну певної сфери беруть участь у міжнародних проєктах, організовують персональні виставки, відкривають приватні салони, студії, майстерні. Можуть працювати керівниками студій, викладачами, займатися науковою діяльністю тощо.

До речі

Вважають, що поняття «design» з'явилося в **XVI столітті** і поширилося по всій Європі. Італійський вислів «disegno intero» означав викликану Богом і народжену в художника ідею – концепцію твору мистецтва.
Оксфордський словник **1588 року** подає таку інтерпретацію цього слова: *«задуманий людиною план або схема чогось, що буде реалізовано, перший начерк майбутнього твору мистецтва».*
1849 року в Англії вийшов перший у світі журнал, який мав назву – «Journal of Design» Заснував його державний діяч, художник-проєктувальник Генрі Коул. В одному з перших номерів журналу було зазначено: "Дизайн має двоїсту природу. На першому місці – відповідність призначенню створюваної речі, на другому – прикраса або орнаментація цієї корисної речі. Слово «дизайн» для багатьох пов'язується лише з другим – протиставленням корисній функції, а не єдністю обох сторін".
У вересні **1969-го** на конгресі Міжнародної ради організацій з дизайну було прийнято наступне визначення: *«Під терміном дизайн розуміється творча діяльність, мета якої – визначення формальних якостей предметів, вироблених промисловістю. Ці якості форми відносяться не тільки до зовнішнього вигляду, але головним чином до структурних та функціональних зв'язків, які перетворюють систему в цілісну єдність з точки зору, як виробника, так і споживача».*
У середині XX століття в професійному лексиконі для позначення формоутворення в умовах індустріального виробництва вживалося поняття «індустріальний дизайн». Тим самим підкреслювався його нерозривний зв'язок з промисловим виробництвом і конкретизувалася багатозначність терміну «дизайн». І багато трактатів по історії дизайну того часу в заголовках містили уточнення «індустріальний дизайн».
Наприкінці XX століття «індустріальний дизайн» стали називати більш стисло – просто «дизайн». Це пов'язано з тим, що суспільство вступило у фазу постіндустріального розвитку, відбулися значні зміни в його меті. Сучасне уявлення про дизайн в цивілізованому світі розглядається набагато ширше, ніж промислове проєктування. І дійсно, ми зараз зустрічаємо це поняття практично в будь-якій сфері діяльності людини.

У яких сферах дизайну можна реалізувати свої таланти?

Сучасне уявлення про дизайн в цивілізованому світі набагато ширше, ніж це було в попередні століття. І дійсно, ми зараз зустрічаємо це поняття майже в усіх сферах діяльності людини:

етнодизайн
анімаційний дизайн
архітектурний дизайн
веб-дизайн
графічний дизайн
дизайн міського середовища
дизайн інтер'єру
дизайн церемоній
звуковий дизайн
інформаційний дизайн
книжковий дизайн
ландшафтний дизайн

поліграфічний дизайн
проєктування взаємодії
проєктування програмного забезпечення
промисловий дизайн
світловий дизайн
транспортний дизайн
футуродизайн
екодизайн
дизайн одягу
дизайн посуду
дизайн подарунків тощо

Чи затребувана в Україні професія дизайнерів виробів в етностилі?

Сьогодні спостерігається особлива затребуваність спеціалістів у сфері етнодизайну. Етностиль користується широкою популярністю не лише серед українців, а й серед української діаспори по всьому світі, а також серед іноземців – шанувальників української культури. Невимовна й вічна краса, колоритність, вишуканість, добротність і образність виробів в етностилі не залишає байдужою жодну багату душею людину, з якого б куточку світу вона не була.

Олег Шупляк. Трипілля

Дизайнери творчо поєднують традиційні елементи стилю із сучасними тенденціями та побажаннями замовника. Ексклюзивні вироби в етностилі – це творча, копітка, трудомістка праця, яка все більше цінується в сучасному світі. Для виготовлення таких виробів використовують переважно екологічно чисті матеріали природного походження: ***глина, камінь, метал, дерево, лоза, солома, очерет, шкіра, льон, вовна*** тощо. Такі матеріали мають корисні властивості для здоров’я, естетичного та комфортного дизайн-середовища людини. Є невидимою ниткою, через яку встановлюється зв'язок з глибиною тисячоліть, з давніми митцями.

Дизайнери виробів в етностилі мають добре знати історію і традиції українського народу, традиційні форми, види орнаментів, різні техніки, уміти користуватися цифровими технологіями, а також вивчати побажання клієнтів-замовників.

Професія дизайнера потребує широти уявлень, знань, інтересів, а також творчих, технічних і комунікативних компетентностей.

Чому етностиль затребуваний у сучасному світі?

Якими якостями і компетентностями потрібно оволодіти дизайнеру?

Професійно важливі якості дизайнера:

- витончений художній смак
- креативність
- комунікабельність
- емпатія
- доброзичливість
- тактовність
- розвинена інтуїція і аналітичні здібності тощо

Компетентності:

- дизайнерське мислення
- доцільна організація і планування роботи
- підприємливість, інноваційність
- партнерська взаємодія
- застосування знань з різних дисциплін в галузі дизайну
- використання цифрових технологій тощо

Медичні протипоказання: хвороби очей, м'язової системи, опорно-рухового апарату, функціональні порушення психіки тощо.

https://reklamaster.com/creativity-and-design/horoshij-i-plohoj-web-dizajner-v-chem-raznica/
https://ideanomics.ru/articles/10651
https://designer.kz/2018/12/trebuetsya-dizajner/
http://md-eksperiment.org/post/20170617-kak-stanovyatsya-dizajnerami-interera
https://www.dalee.ru/blog/product_designer.html

2.5.2. Стилісти

https://www.prospects.ac.uk/job-profiles/fashion-designer

У чому особливість роботи стилістів?

Стилісти – фахівці у створенні індивідуального стилю людини, зокрема й етностилю, за допомогою одягу, аксесуарів, зачіски, макіяжу, особливого поєднання колориту елементів костюму тощо. Ці фахівці володіють мистецтвом створення нових образів замовника, які гармонійно поєднуються з його внутрішніми потребами. Із сукупності різних елементів і нюансів допомагають знайти і створити стиль, властивий лише людині, з якою вони працюють.

Компонування стилю

Існує багато можливостей реалізувати таланти стиліста в різних сферах професійної діяльності. Стилісти працюють у будинках моди, салонах краси, імідж-агентствах, фотостудіях, рекламній індустрії, кіноіндустрії, на телебаченні. Беруть участь у різноманітних проєктах, шоу, виставках, фешн-показах тощо.

Стилісти добирають індивідуальний стиль, який пасує людині, підкреслює її переваги в зовнішності, приховує недоліки, надає унікального шарму. Добір правильних елементів стилю, створення його цілісності з врахуванням відповідної події – це мистецтво стилістів.

Стиль підтримує імідж конкретної людини, створює їй особливий настрій і гарні почуття. Коли людина виглядає добре, вона і почувається добре. Отже, завдання стилістів – зробити світ кращим і добрішим.

Стилісти моди постійно поповнюють свої знання, досвід, відстежують інформацію про стилі й модні тенденції в одязі, макіяжі, зачісках, які часто змінюються. Живуть у світі моди та знаменитостей, вивчають їхні індивідуальні стилі. Відвідують різноманітні заходи, покази, виставки, зустрічі тощо. Ті, які прагнуть мати або вже мають власний бізнес, постійно займаються самонавчанням для досягнення успіхів, вивчають нові можливості просування своїх послуг, залучають до ведення бізнесу потрібних для цього фахівців.

Що потрібно для того, щоб стати успішним стилістом?

Щоб стати визнаним стилістом, мати достатньо клієнтів, потрібно окрім ***спеціальної освіти*** мати ***практичний досвід роботи***. Ефективним способом професійного прориву є стажування в модному будинку чи агентстві. Почати практичну роботу можна помічником стиліста, перейняти його досвід та отримати професійну рекомендацію.

Важливо мати і постійно поповнювати ***особисте професійне портфоліо*** – колекцію ескізів, фотографій, які демонструють роботу стиліста, показують його навички стилізації, клієнтську авдиторію, участь у різних заходах тощо. Портфоліо – найважливіший інструмент для популяризації своїх наробок, презентування себе в сфері стилістики.

Приєднання до професійних організацій – Міжнародної асоціації іміджевих консультантів (AICI) або Міжнародної асоціації стилістів моди (IFSA). Це дає можливість відстежувати останні новини і тенденції в індустрії моди, професійно зростати. IFSA координує велику щорічну конференцію, яка включає заходи, керовані лідерами стилістики моди.

Для професійного зростання важливим є ***отримання сертифікації***, що демонструє досвід та професіоналізм стиліста. AICI пропонує сертифікацію на двох рівнях: Сертифікація першого рівня (FLC) та Сертифікований професійний образ (CIP). Стилісти повинні скласти іспит, що охоплює технічні аспекти іміджу одягу та бізнес-теми, а також надати портфоліо для огляду, щоб заробити облікові дані FLC.

Етнічний стиль нині цінується особливо, бо він екологічний, зручний, природний. Цей стиль не відтворює в повній мірі національний традиційний костюм, в ньому творчо переосмислюється типовий крій, візерунки, аксесуари та інші традиційні елементи. Такий образ створюється зазвичай з натуральних матеріалів, декорується вишивкою, аплікацією, в’язаними або тканими вставками тощо. Зачіска, макіяж в такому стилі підкреслює природну красу людини, її костюму.

До речі

Багато знаменитостей полюбляють етнічний стиль.

Олег Скрипка

Жерар Депардье

Міла Йовович

Моделі від Гуччі

Як розрізнити стилі?

Стилі образу людини розпізнають за різними показниками:

- *статтю* (жіночий, чоловічий)
- *професіями* (корпоративний, академічний, спортивний, спецодяг тощо)
- *функціональністю* (святковий, богемний, коктейльний, повсякденний тощо)
- *належністю до соціальної групи* (етностиль, рок-стиль, панк, хіпі, готичний тощо)
- *особистим смаком людини* (фольклорний, романтичний, елегантний, стриманий, авангардний, гламурний, екологічний тощо)

Якими якостями і компетентностями потрібно оволодіти стилісту?

Професійно важливі якості стиліста:

- діловитість
- цілеспрямованість
- організованість
- прогнозованість
- комунікабельність
- витривалість
- розвинена інтуїція і аналітичні здібності
- доброзичливість
- терпеливість
- креативність
- гнучкість мислення
- відповідальність
- підприємливість тощо

Професійні компетентності:

- створювати й удоскрналювати власний професійний стиль
- застосувати знання з історії мистецтва і дизайну, інноваційних технологій
- вчасно реагувати на зміни в модній індустрії, тенденції розвитку моди
- продукувати і відображати ідеї
- використовувати різні засоби створення стилю для іміджу клієнта
- досліджувати можливості для реалізації задуму, інноваційних рішень
- задовольняти потреби клієнта, навчати його індивідуальному стилю, дарувати радість
- знати і враховувати тип фігури людини, для якої створюється стиль

– використовувати навички міжособистого розмовного та письмового спілкування, налагодження контактів, зокрема в цифрових середовищах
– знаходити компроміс між власним задумом і бажаннями клієнта
– налагоджувати взаємодію та взаємозв'язок з клієнтом, модним бізнесом, дизайнерами, кравцями, моделями, фотографами, візажистами, роздрібними торговцями, представниками ЗМІ, публіцистами, знаменитостями, громадськими діячами, компаніями тощо
– упорядковувати професійне портфоліо, поширювати інформацію про його зміст
– розвивати бізнес-навички – маркетинг, менеджмент, рекламу тощо

Робота в групах

Виберіть і розподіліть між групами відповідний стиль. Створіть оригінальний стиль. Для цього здійсніть такі кроки:

1. Виберіть модель, для якої створюватимете відповідний стиль.
2. Доберіть подію, для якої створюватимете стиль.
3. Здійсніть дизайн-аналіз образів, аналогічних вашому задуму.
4. Доберіть одяг, аксесуари, макіяж, зачіску тощо для реалізації задуму.
5. Розробіть ескіз моделі.
6. Зверніться за експертною оцінкою вашої роботи до фахівців.
7. Виберіть форму презентації створеного стилю. Організуйте презентацію.
8. Поширте результати роботи у різних інформаційних джерелах.
9. Оформіть результати роботи в особисте портфоліо.

2.5.3. Модельєри

Модельєри (кутюр'є) – спеціалісти із створення нових моделей одягу, взуття, аксесуарів. Визначають стиль, художнє й конструкторське рішення моделі, розробляють декор, добирають матеріали, продумують аксесуари та всілякі доповнення.

Це престижна професія в сучасному світі. Модельєри загачують соціокультурне середовище власними творчими наробками. Творчий потенціал використовують для проєктування нових й оригінальних моделей. Від таланту модельєрів залежить те, який вигляд мають користувачі їхніх витворів. Вибираючи ті чи інші моделі одягу, взуття, аксесуарів певного стилю, люди прагнуть виразити свою індивідуальність.

Почасти модельєрів одягу називають дизайнерами:

1. *Дизайнери одягу* створюють різні моделі чоловічого, жіночого, дитячого одягу різних типів і стилів – офіційний, повсякденний, інтимний, спортивний, вечірній, верхній одяг, костюми, одяг для вагітних тощо.
2. *Дизайнери взуття* створюють та допомагають виготовляти взуття різних типів та стилів.
3. *Дизайнери аксесуарів* створюють сумки, валізи, пояси, хустки, шарфи, шапки, капелюхи, окуляри, прикраси тощо.
4. *Дизайнери костюмів* створюють костюми для акторського мистецтва – театрів, кінофільмів, телевізійних постановок. Досліджують стилі історичного періоду, в якому відбуваються події вистави або працюють з режисерами, щоб вибрати та створити відповідний наряд. Також дотримуються бюджету для виробництва костюмів.

Які особливості роботи модельєрів?

Модельєри в своїй роботі ***досліджують*** традиції і тенденції сучасної моди, використовують опубліковані в різних джерелах інформацію про неї. Досвідчені модельєри черпають ідеї для створення колекцій з народних традицій, культурних подій, місць, де вони побували, різних мистецьких ЗМІ, власного творчого досвіду, який вони постійно набувають в своєму оточенні тощо.

Кінцева мета модельєра – створення ескізного образу об’єкта проєктування на папері або з використанням цифрових технологій (CAD). CAD дає змогу дизайнерам бачити їх роботу на віртуальних моделях. Це дає більше можливостей для експериментування з формами, різними кольорами, візерунками тощо. З допомогою цифрових технологій значно легше проєктувати образ майбутньої моделі, вносити корективи в свої ідеї, ніж працюючи безпосередньо з тканиною на манекенах або реальних людях.

Авторські ідеї щодо створення нових композицій модельєр відображає, продукуючи велику кількість ескізів. Він звертає увагу на кожну деталь, ураховуючи особливості стилю, традиції і тенденції моди, призначення виробу, лінії крою, якість конструкційних матеріалів, їх візерунки й кольорове поєднання, специфіку фурнітури й аксесуарів тощо.

У своїй роботі модельєри, окрім натуральних і вже традиційних штучних і синтетичних матеріалів, використовують новітні та легкі хімічні матеріали з унікальними і спеціальними властивостями. У розробці нових моделей поєднують естетичну форму, зручність та функціональність.

Розробка ескізу моделі – важливий етап у створенні одягу, адже він є робочим інструментом для реалізації її у готовому виробі.

Ескіз моделі – це пласке графічне зображення моделі виробу, виконане від руки або за допомогою цифрових засобів, без застосування креслярських інструментів з приблизним дотриманням пропорцій його частин.

Художній ескіз відображає:

- ✓ загальну форму виробу, силуетні лінії
- ✓ вид оздоблення
- ✓ колірні рішення
- ✓ художні особливості матеріалів

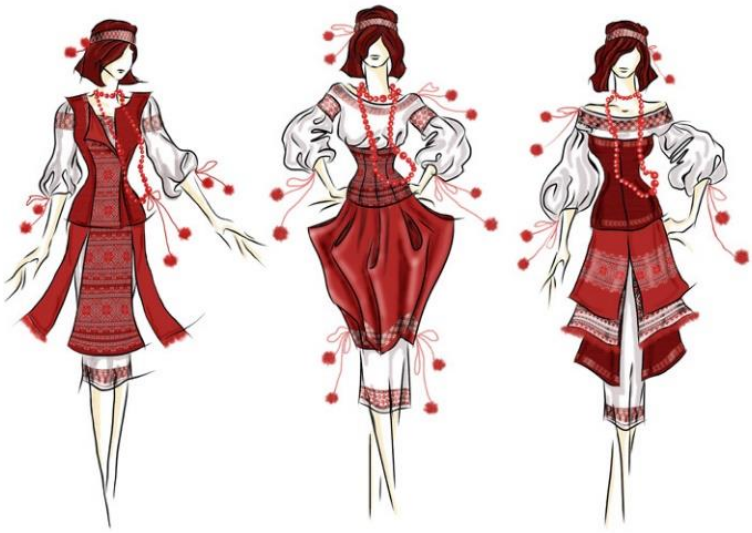

Художні ескізи

Художній ескіз виконують олівцями, акварельними фарбами, гуашшю, тушшю, фломастерами, цифровими засобами тощо.

Регулярні ***ділові поїздки*** на покази торгових та модних колекцій необхідні для того, щоб дізнатися про останні модні тенденції, поспілкуватися з колегами, розпочати нові ***ділові знайомства***. Дизайнери також іноді їздять в інші країни на ***ділові зустрічі*** з постачальниками матеріалів, виробниками тощо. Важливим у роботі також є регулярний ***огляд преси*** та ***блогів моди***.

До речі

У розвинених країнах є організації, які пропонують спеціальну підготовку та підтримку для створення модного бізнесу. Британська рада моди надає низку ініціатив для підтримки дизайнерів https://www.britishfashioncouncil.co.uk/BFC-Initiatives--Support/Designer-Support, пропонують курси та інтернет-ресурси для ведення власного бізнесу, The Design Trust https://www.thedesigntrust.co.uk/: 7 простих кроків для розрахунку собівартості творчого продукту. Плутаєте терміни: собівартість, оптова ціна, роздрібна ціна? Цінову термінологію легко пояснити для рекламодавців. 5 кроків до успішної назви вашого творчого бізнесу. 39 найкращих місць для продажу ремесел ручної роботи в Інтернеті.
Рекрутингові агенції, спеціалізовані видання та модні мережі є важливим джерелом контактів та вакансій. https://www.prospects.ac.uk/job-profiles/fashion-designer

Яке робоче середовище у модельєрів?

Роботодавцями модельєрів є ***компанії*** та ***підприємства***, які встановлюють тривалість робочого дня. Тут модельєр працює не один, в нього є помічники – конструктори, технологи, кравці тощо. Результати роботи залежать від зусиль всієї команди.

У великих компаніях, ***Будинках високої моди***, модельєри працюють у складі команди дизайнерів, яку очолює креативний директор. Це комерційна сфера з власними засобами масової інформації. Дизайнери створюють готові для реалізації колекції, які виготовляють у невеликій кількості. Висока мода вимагає багато часу й великих затрат для виготовлення одягу. Створені колекції демонструють на подіумах, в оригінальних постановках. Однак сучасні елітні компанії зі створення модного одягу мають незначний ринок збуту.

У великих компаніях модельєри працюють в добре освітлених і комфортних приміщеннях. Робоче середовище залежить від престижу компанії, її можливостей та інтересів. Може варіюватися від фабрики у вікторіанському стилі до сучасного, спеціально побудованого офісу чи невеликої дизайнерської студії. Інформацію про компанії та модні організації по всьому світу, їхні контакти можна знайти у відкритому просторі Інтернет-мережі.

Також поширеною формою організації роботи є ***самозайнятість*** модельєрів, ***індивідуальне виробництво*** – робочий час тут ненормований, темп роботи в основному визначається термінами та кількістю клієнтів.

Позаштатні, самозайняті модельєри можуть працювати вдома, в орендованій або власній студії дизайну. Вони зазвичай розробляють одяг на індивідуальне замовлення. У деяких приватних модельєрів може бути лінія одягу, яка носить його ім'я. Такі модельєри продають свої моделі зазвичай у власних магазинах.

Самозайняті модельєри можуть працювати на контрактній основі для оптових торговців, які продають одяг та аксесуари в роздріб або для маркетологів, які розповсюджують товар в торгових точках, магазинах, зокрема інтернет-магазинах. Інтернет-комерція дає можливість модельєрам пропонувати свою продукцію поза традиційними магазинами, доставляючи товар безпосередньо споживачеві.

Що таке модний дизайн прет-а-порте?

Прет-а-порте (фр. *prêt-à-porter*, буквально «готове вбрання») – моделі готового одягу. Такий одяг може створюватися в стандартних розмірах та продаватися у маленьких крамницях (бутіках) або великих універсальних магазинах. Моделі прет-а-порте також створюють на індивідуальне замовлення для ексклюзивних клієнтів за дизайном провідних модельєрів.

У минулому дизайнерський одяг був недосяжним для широких мас, тому й називався високою модою. Дизайнерські колекції бачили лише на подіумах, в модних журналах, по телевізору. Такий одяг носили відомі люди, яким його виготовляли на замовлення, або зірки кіно, моделі, які дефілювали в ньому на червоних доріжках.

У 50-х роках прет-а-порте як одяг високого класу стає доступним громадськості. Для збереження ексклюзивності він виготовляється у невеликих кількостях, але вже не лише для індивідуальних клієнтів. Цей одяг виготовлений у стандартних розмірах, що підходить більшості людей. Дизайнери використовують стандартні шаблони, фабричне обладнання, що значно знижує витрати в порівнянні з виготовленими на індивідуальне замовлення версіями того ж товару.

Колекції прет-а-порте презентують модельєри та будинки моди під час тижнів моди, які відбуваються зазвичай два рази на рік. Такі покази формують тенденції моди на наступний рік. Цей тип одягу є досить дорогим і розробляється з урахуванням потреб «вищого» та «середнього» класу. Його можна знайти в спеціальних магазинах, що мають зазвичай іменні назви та марки.

Які тенденції в розвитку дизайну високої моди та масового виробництва?

Модельєри високої моди відповідають за розробку індивідуального одягу для елітних клієнтів. Клієнту приділяється нероздільна увага. Дизайн розробляється за точними вимірами, індивідуальним стилем та уподобаннями клієнта. Кожна деталь виготовляється від початку до кінця вручну з дорогої та якісної тканини та зшивається і декорується високопрофесійними швачками та вишивальниками. Враховуючи кількість часу, грошей та навичок, необхідних для створення кожної деталі, одяг високої моди зазвичай не має цінника.

Багато будинків високої моди зосереджено у Парижі. Згідно з Вікіпедією, у Франції термін "prêt-a-porter" для високої моди захищений

законом. Паризька торгова палата визначає, які саме будинки моди можуть бути будинками високої моди, входити в індустрію моди Парижа.

Індивідуальний одяг для елітної клієнтури все ще залишається актуальним. Проте сучасні моделі високої моди, які можна побачити на показах, вже не користуються таким попитом, як раніше, та не є основним джерелом доходу будинків високої моди. Вони розробляються переважно для публічного показу, який підтримує імідж бренду дизайнерської лінійки прет-а-порте та супутніх товарів високого класу – взуття, аксесуарів, парфумів тощо.

Розробки модельєрів користуються все більшим попитом на масовому ринку моди. Лінії одягу, взуття, аксесуарів для масового ринку виробляються у великих кількостях і є доступними для широких мас. Цей одяг виготовляється в стандартних розмірах з великою кількістю копій однієї моделі. Оскільки на даний момент існує великий попит на такий одяг, то стає вигідно робити кар'єру дизайнера саме масового ринку.

Тенденція використання сучасних технологій, зокрема 3D, 5D технологій, коли розроблену модельєром модель виготовляють простим натисканням кнопки, показує, що в майбутньому виробництво буде переважно індивідуалізованим, моделі виготовлятимуться для конкретного клієнта. Винайдення нових матеріалів з унікальними властивостями, які надійно захищають від сонця, дощу, холоду тощо також впливає на дизайн нових речей.

Нині у сфері професії модельєра продовжує існувати сильна конкуренція. Проте за прогнозами розвитку зайнятість модельєрів у великому бізнесі з роками зменшуватиметься, тоді як їхня зайнятість у малому бізнесі значно збільшуватиметься.

Як успішно зробити кар'єру модельєра?

Професійна кар'єра модельєра залежить від рівня здобутої освіти, досвіду професійної діяльності, репутації, місця роботи тощо. Кар'єра модельєра не буває стрімкою, але вже з самого початку передбачає велику активність у продукуванні ідей, налагодженні контактів у професійній сфері.

Кар'єра в індустрії моди зазвичай починається зі ***стажування асистентом модельєра***. Стажування дає можливість новачкам-модельєрам випробувати себе в рутинному процесі проєктування нових моделей. З часом передбачається більш творча робота – пропонування власних ідей, розробка асортименту одягу, проєктування нових його елементів, участь у прийнятті рішень стосовно кольору, вибору матеріалів, розробки технологічних процесів тощо.

Як і в інших сферах діяльності, для кар’єрного зростання важливим є ***досвід роботи***, ***самонавчання*** і ***ведення професійного портфоліо*** для розвитку компетентностей та успішного працевлаштування. Щоб зайняти посаду модельєра, знадобиться до п’яти років досвіду. Роботодавці шукають професійних і творчих людей. Портфоліо тут має вагому роль – його матеріали з ескізами, виконаними проєктами неабияк впливають на прийняття рішення щодо наймання на роботу.

У професійному розвитку корисно побути ***волонтером на модних заходах***, ***відвідувати різноманітні виставки***, щоб отримати нові знання, ідеї та поради. Для рекламування своєї роботи модельєри влаштовують ***власні покази мод***. Важливим також є успішна взаємодія з професійними фотографами.

Будь-яке стажування спочатку пов'язане з вивченням виробничого процесу, який організовує ваш роботодавець і охоплює будь-які техніко-технологічні розробки. Більш багаті фірми можуть надавати ***комп'ютерне навчання***, яке передбачає вивчення комп'ютерного дизайну (CAD) або іншого спеціалізованого програмного забезпечення, наприклад Photoshop та Illustrator.

В індустрії модного дизайну все більше використовують комп'ютерний дизайн (CAD). Хоча практика показує, що більшість модельєрів-дизайнерів розробляють ескізи спочатку вручну, а вже потім удосконалюють їх на цифрових пристроях. CAD дає широкі можливості модельєрам створювати дизайн одягу на віртуальних моделях, експериментуючи з кольорами і формами. Це економить їхній час в швидкому коригуванні своїх ідей.

Модельєри-дизайнери вивчають і використовують нові технології: сканування тіла замовника для покращення умов проєктування, тобто створення реалістичних 3D-моделей для конкретних людей, а також 3D-друк, технології виготовлення безшовного одягу, які дозволяють виготовити його за допомогою простого натискання кнопки тощо. Подібно до того, як швейна машина змінила обличчя моди в минулому, майбутнє змінюється завдяки новим технологіям та ресурсам. Високотехнологічний текстиль дозволяє дизайнерам створювати нові лінійки продуктів, включаючи ті, що містять захист від сонця та інші унікальні якості. Нові вимоги та вподобання споживачів більш наближені до індивідуального смаку та бажаних функцій одягу, ніж до тенденцій моди.

Модні модельєри просувають свою продукцію за допомогою ***маркетингу*** та ***реклами***. Деякі дизайнери продають свої моди через виставки або через власні роздрібні магазини.

До речі

З професією модельєра пов’язані ряд інших професій.

Арт-директори. Відповідають за візуальний стиль та зображення в журналах, газетах, на упаковках товарів, у кіно- і телевізійних постановках. Арт-директори створюють загальний дизайн проєкту та спрямовують роботу тих, хто розробляє рекламну продукцію.

Квіткові дизайнери. Флористичні дизайнери, яких ще називають квітникарями, заготовляють та використовують живі або сушені квіти та зелень для виготовлення декоративних елементів. Вони також допомагають добирати квіти, стрічки та інші аксесуари.

Графічні дизайнери. Графічні дизайнери створюють візуальні концепції, використовуючи комп'ютерне програмне забезпечення для передачі ідей, які надихають, інформують та захоплюють споживачів. Розробляють загальний макет та дизайн виробництва для різних додатків, таких як реклама, брошури, журнали, корпоративні звіти тощо.

Промислові дизайнери. Промислові дизайнери розробляють концепції для виготовлення виробів, таких як машини, побутова техніка, іграшки тощо. Вони поєднують мистецтво, бізнес та інженерію, щоб зробити продукти, якими користуються люди щодня. Промислові дизайнери при розробці нових концепцій продукції враховують функції, естетику, витрати на виробництво та зручність використання.

Ювеліри. Ювеліри, працівники з дорогоцінними каміннями та металом проєктують, конструюють, налаштовують, ремонтують, оцінюють та продають ювелірні вироби.

Моделі. Моделі працюють з художниками, фотографами, клієнтами, допомагають рекламувати різні товари – одяг, аксесуари, косметику, продукти харчування, техніку тощо. Моделі у світі моди також працюють з модельєрами, допомагають віднайти найкращі підходи до нових стилів.

Менеджери із закупівель, покупці та торгові агенти. Покупці та агенти закупівель купують товари та послуги для використання чи перепродажу. Менеджери із закупівель наглядають за роботою агентів із закупівель.

Якими якостями і компетентностями потрібно оволодіти модельєру?

Професійно важливі якості модельєра:

- креативність
- художній смак
- наполегливість
- комунікабельність
- відповідальність
- підприємливість тощо.

Професійний модельєр готовий і здатен:

- досліджувати сучасні тенденції моди, зокрема ті, що стосуються асортименту тканин, спектру кольорів, особливостей формотворення, функціональності
- використовувати цифрове середовище для досліджень, спілкування, презентування тощо
- прогнозувати, що буде користуватися популярністю у споживачів
- визначати тематику колекції
- візуалізувати (ескізувати) початкові ідеї для показу клієнтам
- приймати рішення стосовно остаточного ескізу моделі
- створювати графічний дизайн моделі за допомогою комп'ютерного дизайну (CAD), який дає змогу працювати з віртуальними моделями
- розуміти технічну складову дизайну, виробляти технічні характеристики для конструкцій
- працювати з манекеном, зшивати деталі виробу на ньому для візуального оцінювання ідеї тощо
- розробляти робочий зразок, працювати з моделями
- відвідувати виставки для пошуку ідей, вибору та купівлі тканин, фурнітури, прикрас
- вести переговори, створювати мережу контактів
- контролювати виробництво
- працювати в команді, підтримувати тісний зв'язок з постачальниками, виробниками, замовниками, командами з продажу та купівлі тощо
- демонструвати свої моделі на різних заходах – модних показах, виставках
- контролювати показ мод
- керувати маркетингом, фінансами, часом та іншими ресурсами, якщо це самостійний бізнес
- упорядковувати професійне портфоліо, поширювати його зміст
- розвивати бізнес-навички у сфері маркетингу, менеджменту, реклами тощо.

Відомі українські дизайнери-модельєри одягу в своїй творчості вдало поєднують сучасні тенденції моди та етнічні традиції. Свої колекції вони демонструють на подіумах моди, зокрема й на світових.

Відомі українські модельєри

 Михайло Воронін (1938-2012) український дизайнер і виробник класичного одягу, доктор технічних наук, відомий за межами України.	 **Лілія Пустовіт** представниця напрямку концептуальної моди, Президент Синдикату моди України www.poustovit.ua	 **Ірина Каравай** дизайнер бренду Nota Bene & KARAVAY (2003). Створює одяг і ручні аксесуари для тих, хто вільний від стереотипів http://www.nb-karavay.com/
 Вікторія Гресь Вироби будинку моди Victoria Gres – це інтелектуальний одяг й аксесуари з підкреслено декоративними рішеннями. www.victoriagres.com	 **Андре Тан** бренд ANDRE TAN створює жіночий одяг pret-a-porter http://www.a-tan.com.ua	 **Олена Ворожбит і Тетяна Земськова** стали лауреатами Асамблеї неприборканої моди в Ризі. Представниці класичної жіночої моди. www.z-v.com.ua
 Оксана Караванська У колекціях присутній український колорит. www.oksanakaravanska.ua	 **Літковська Лілія** колекції LITKOVSKAYA орієнтовані на жінок з незалежним та сміливим відчуттям стилю.	 **Віта Кін** набула світової популярності завдяки колекції оригінальних вишиванок VYSHYVANKA BY VITA KIN http://bestin.ua/people/it-files/187/

Що потрібно для творчої і плідної роботи модельєра?
У який спосіб модельєр відображає свої ідеї?
Чому серед відомих дизайнерів-модельєрів більшість жінок?
Які сучасні модельєри вам відомі?
Чи є у вас улюблені дизайнери одягу?

2.5.4. Гончарі

Це майстри, що виготовляють глиняний посуд, який має дуже давню історію. На самих початках глиняні вироби виліплювали з мокрої глини руками, їх доводилось постійно повертати, аж до повного висихання.

У третьому тисячолітті до нашої ери було винайдено ручний гончарний круг. Формувати на ньому глину гончар міг однією рукою, а іншою робив обертання. У такий спосіб стінки посудини за допомогою гончарного круга виходили однакової товщини і правильної форми. Пізніше майстри винайшли гончарний круг, який обертався за допомогою ніг. У майстра вивільнилися обидві руки, що спрощувало процес виробництва і робило його більш ефективним.

Сьогодні гончарний круг обертається механічно. Це, мабуть, і всі зміни, які відбулись протягом віків існування виробництва з глини. Гончар вручну перетворює шматок глини на естетичний і функціональний виріб. Його руки ліплять глину, стискають, витягують, формують нові гончарні вироби.

Робота гончарів на перший погляд здається не такою вже й складною. Насправді ж ця легкість є результатом дуже копіткої та великої праці, яка потребує неабияких знань та досвіду роботи. Добре розвинене зорове сприйняття, координація рухів і тонка чутливість м'язів рук визначають рівень майстерності майстра гончарної справи. Моторика пальців рук, координація, швидкість і точність рухів мають виняткове значення в цій роботі.

Для виготовлення якісної продукції гончар повинен добре знати склад та властивості глиняної маси, яку він використовує; основи композиційної побудови гончарного виробу; досконало знати технологічний процес, прийоми та способи виготовлення виробів на гончарних верстатах, прийоми завантаження печей гончарними виробами тощо.

Професію гончарів можна здобути у професійно-технічних навчальних закладах, безпосередньо на виробництві, в центрах народних художніх промислів. Діапазон розрядів: від 2-го до 6-го. Програма навчання передбачає, що майбутній спеціаліст одержить знання про якість й сорти глини, води, шамоту (подрібненої, випаленої глини), про властивості барвників і вплив на них температурної обробки, учні оволодівають навиками і вміннями у приготуванні необхідної глиняної маси, користуванні гончарним кругом різного типу тощо. Протипоказано освоювати цю професію людям, які мають хронічні захворювання органів зору, дихання, алергічні та ревматичні захворювання.

Вироби від бренду «Етнохата»

Витвори Євдокії Богач (1943-2014 р.р.)

Професія гончарів, як і тисячі років тому, залишається актуальною. Попит на мистецькі гончарні вироби, предмети побуту з кераміки та різноманітні декоративні композиції зростає. Зростає й попит на професію гончара. Вона є затребуваною на ринку праці, відкриває можливості працевлаштування на великому виробництві чи малому підприємстві, також дає змогу відкрити власну справу.

2.5.5. Різьбярі по дереву

Професія для тих, хто хоче на високому професійному рівні оволодіти одним із найцікавіших видів народного мистецтва – художньою обробкою деревини.

Історія нашого народу має вікові традиції застосування деревини в архітектурі, оформлені інтер'єрів, виготовлені меблів, посуду та інших побутових предметів.

Вимоги до працівників різьби по дереву і бересту, столяра: висока майстерність, художні навички, творчий підхід до виконання поставленого завдання. Серед рис характеру важливими є охайність, уміння самостійно приймати рішення, наполегливість, відповідальність тощо.

Перспективи зайнятості. Професія різьбяра по дереву і бересту, столяра користується попитом на ринку праці. Працевлаштуватись можна на деревообробні комбінати, в столярні цехи, підприємства з виготовлення меблів, відкрити власний бізнес тощо.

Необхідно володіти такими компетентностями:

- організовувати робоче місце; комплектувати його основними та допоміжними столярним інструментами, необхідними заготовками;
- здійснювати відбір та підготовку деревини, визначати її вологість, вади;
- володіти прийомами роботи на деревообробних верстатах. Виготовляти з дерева прості деталі вручну та на верстатах; стругати, запилювати "в кут”, врізати кінці та бічні стінки скриньок, шкатулок, коробок; складати, фанерувати та склеювати столярні деталі; шліфувати та полірувати вироби; оздоблювати вироби декоративними елементами; виконувати контурне різьблення простого малюнку, неглибоко прорізаної лінії з обробкою фону, різьблення простих геометричних орнаментів; лакувати та фарбувати готові художні вироби тощо.

Приклади різьблених з деревини виробів

2.5.6. Ткачі

Це також дуже давня професія, без такого фахівця, як ткач, процес виготовлення текстильного полотна неможливий. Ця професія до цих пір є однією з найбільш затребуваних.

Ткацький верстат за період свого існування пройшов складну еволюцію. У першому самому примітивному пристрої, нитки у верхній точці прив’язували до гілок дерев, а внизу кріпилися кілочками до землі. Пізніше з’явилися верстати з човником, що протягує за собою нитку піткання. Винахід механізованих верстатів вивело прядіння тканин на рівень фабричного виробництва.

Варто звернути увагу, що в давні часи ткацтвом займалися переважно чоловіки. Така гендерна приналежність професії обумовлювалася складністю роботи на верстатах: ткачу доводилося довго сидіти на одному місці, уважно стежити за рівнем натягу нитки і вручну регулювати її подачу.

З появою вдосконалених ткацьких машин, пристрої яких стали застосовувати механічні вузли, робота ткача стала менш трудомісткою. Відразу зросла швидкість і продуктивність праці ткача.

Тепер ткацькі машини – це автоматизовані пристрої, в яких механічну й ручну працю зведено до мінімуму. Завдяки цьому, професії стали навчатися і жінки. Зараз на текстильних підприємствах у ткацьких цехах в більшості працюють представниці прекрасної статі.

Приклади тканих виробів

2.5.7. Вишивальники ручної вишивки

Це фахівці з оздоблення виробів вишивальними ручними швами.

Вишивка є одним з найстародавніших видів декоративно-ужиткового мистецтва. Вона вдосконалювалась протягом багатьох століть і дійшла до нас у вигляді чудових візерунків, різноманітних орнаментів, цікавих поєднань кольорів та технік виконання. Мистецтвом вишивання в минулому займалися переважно жінки, вони проводили багато часу за цим заняттям, вдосконалювали свою майстерність, прикрашаючи вишивкою одяг та різні предмети домашнього побуту. Протягом століть склалися певні прийоми, техніки вишивання, характерні орнаменти і колорит.

У роботах народних майстрів відображається вічний потяг до краси та зв’язок людини з природою. Декорування виробу вишивкою – творчий процес, вона є одним з елементів композиції виробу. Вишивальниця зазвичай вишиває за ескізами художника або самостійно розробляє візерунок вишивки, підбирає необхідні за кольором і фактурою нитки, бісер, блискітки та інші матеріали. У виробах можливе поєднання ручної і машинної вишивки.

Щоб створювати естетичні вироби, вишивальник/ця повинен знати історію і традиції народної вишивки, розрізняти типові візерунки й орнаменти для вишивання, види різних швів, техніку їх виконання.

Професія вишивальників подібна до професії художників. Адже вишивальники повинні вміти:

- створювати візерунки для різних технік вишивання;
- добирати матеріали потрібного кольору та якості, а також відповідні інструменти й пристосування;
- правильно розмічати візерунки на виробах;
- вишивати на різних матеріалах;
- виконувати різні види вишивальних швів;
- остаточно опоряджати вироби тощо.

Працюють вишивальники ручної вишивки на підприємствах народних художніх промислів, виробничих підприємствах легкої промисловості та побутового обслуговування тощо. Вишивальник/ця – професія, яка і сьогодні є сучасною, необхідною, такою, що утверджує естетичні цінності. Разом з тим, вона дає можливість працювати за індивідуальною формою організації праці та збувати свої вироби самостійно або через торгову мережу, посередницькі організації тощо.

Робота вишивальників ручної вишивки копітка, пальці рук мають бути швидкими й вправними. Під час такої роботи поза переважно статична, відбувається навантаження на хребет, руки і зір.

Професійно важливі якості вишивальників ручної вишивки:

- вишуканий художній смак
- розвинена просторова уява
- зорово-моторна координація
- акуратність, відповідальність тощо.

http://robota.lviv.ua/business/ABC_jobs/vishivalnitsya

Вишивальники машинної вишивки* – фахівці з декорування виробів вишивальними машинними швами.

На великих швейних підприємствах декорування виробів вишивкою виконують за допомогою спеціальних автоматичних машин. Такі машини управляються за допомогою комп'ютерних програм. На вишивальних машинах виконують вишивку різноманітними швами – гладдю, хрестиком, строченими мотиви тощо.

Характерні особливості цієї вишивки такі: відсутність ручної вишивки; швидкість і легкість виконання; можливість вишивання одночасно на декількох виробах або деталях виробів; можливість створення унікального стилю тощо.

Майстри машинної вишивки працюють не лише на великих підприємствах, а і в ательє, будинках моди, в домашніх умовах тощо.

Для досконалого володіння професії вишивальника машинної вишивки необхідно добре знати:

- будову вишивальної машини, правила її експлуатації
- вимоги до якості роботи машинної вишивки
- вимоги до якості матеріалів текстильного виробництва
- різні техніки вишивання
- види візерунків вишивки і способи їх розташування
- види дефектів і способи їх усунення тощо.

Вишивальники машинної вишивки обслуговують вишивальні машини: готують їх до роботи, заправляють основу у п'яльці машини, засиляють нитки в голки машини, змінюють котушки, стежать за процесом вишивання тощо. Необхідні знання і вміння, раціональна організація робочого місця, правильні рухи під час роботи та дотримання правил безпечної експлуатації вишивальних машин забезпечують високу якість вишивки, задоволення від роботи і збереження здоров'я.

Професійно важливі якості вишивальників машинної вишивки:

- вишуканий художній смак
- висока швидкість моторних реакцій
- чітка зорово-моторна координація
- розвинена просторова уява і відчуття кольору
- гнучкий розподіл уваги, її концентрація
- акуратність, відповідальність тощо.

---

* Вишивальник машинної вишивки має такі споріднені професії: конструктор вишивальних програм, дизайнер-програміст, художник-дизайнер, мереживниця тощо.

До речі

Вишивальні машини поділяють на **промислові**, **напівпромислові** і **побутові**. Промислові машини найперше відзначаються високою продуктивністю, великою кількістю голок, різними формами п’ялець, високою швидкістю роботи.

Промислові багатоголкові вишивальні машини

Напівпромислові машини оснащені кількома голками, дисплеями, комп’ютерними програмами, які дають змогу створювати візерунки вишивок, редагувати їх та творчо комбінувати.

Напівпромислові багатоголкові вишивальні машини

Побутові вишивальні машини розраховані на використання їх в ательє, експериментальних відділах швейного виробництва, будинках моди, домашніх умовах. Вишивальні можливості побутових машин менші ніж промислових і напівпромислових з огляду на те, що на ній можна вишивати одночасно лише один виріб або деталь виробу.

Побутові швейно-вишивальні машини

Сучасне виробництво пропонує швейно-вишивальні машини з необмеженими можливостями. Це по суті комп’ютер, який здійснює численні функції – від шиття до вишивання найскладніших зображень. У них є вишивальний блок, до якого кріпляться п’яльці. Така машина управляється комп’ютером, вишиває візерунки в автоматичному режимі, під час чого рухається не голка, а самі п’яльці.

Швейно-вишивальні машини працюють у будь-якій класичній техніці вишивання: від хрестика й мережки до різноманітних видів гладі. Змінюючи довжину й ширину стібка є можливість модифікувати практично будь-який шов. Візерунки зберігаються в пам’яті швейної машини, або «скачуються» з комп’ютера. В процесі вишивання потрібно лише вчасно міняти нитки, про що швейна машинка попереджає завчасно.

2.5.8. Мистецтвознавці – це фахівці, які мають глибокі знання у сфері мистецтва. Мистецтвознавці мають знати історію і теорію того виду мистецтва, в якому вони є фахівцями.

Мистецтвознавці працюють у музеях, навчальних закладах, видавництвах, екскурсійних бюро тощо. Вони вивчають колекції зразків мистецьких творів, встановлюють зв'язки між їх змістом і формою. Систематизують ознаки творів окремих майстрів, різних мистецьких центрів народної творчості, працюють з фондами музеїв. Беруть участь в організації музейних експозицій, тематичних заходів, у дослідницьких експедиціях. Проводять лекції, екскурсії, пишуть наукові праці, впорядковують збірки мистецьких творів, путівники, мають власні сайти де розміщають свої напрацювання тощо.

Мистецтвознавці – це експерти, консультанти, аналітики, ерудити, люди, які занурені у світ мистецтва.

Професійно важливі якості мистецтвознавців:

- вишуканий художній смак;
- аналітичний розум;
- розвинене творче мислення;
- розвинена мова, образна уява;
- хороша пам'ять тощо.

До речі

Працівник Музею Івана Гончара, Юрій Мельничук, знаний в Україні та за її межами дослідник і майстер української народної вишивки. втілює в життя різні проєкти. Працює над створенням альбому-каталогу, де мають бути представлені зразки шедеврів автентичної вишивок з високою якістю техніки виконання. Бере участь у створенні Центру української вишивки та костюму. Він не лише влаштовує всілякі виставки, експозиції, покази традиційних вишитих виробів, майсер-класи, але й активно організовує реконструкцію зразків давніх вишивок, реалізовує проект «Лялька в українському народному вбранні».

Юрій Мельничук та ляльки в українському народному вбранні

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Кожен повинен пізнати себе, тобто свою природу, чого вона шукає, куди веде…. *Григорій Сковорода*

Се і є бути щасливим, пізнати себе чи свою природу, взятися за своє споріднене діло і бути з ним у злагоді з загальною потребою. *Григорій Сковорода*

...І пізнання світу, автором якого є Бог, і пізнання самого Бога є дорогою до самопізнання. *Григорій Сковорода*

Лише праця світ таким, як Є, створила,
Лиш в праці варто і для праці жить.
Іван Франко

Є тисячі доріг, мільйон вузьких стежок.
Є тисячі ланів, але один лиш мій.
Василь Симоненко

Якщо вдало виберете труд и вложите в нього свою душу, то щастя само вас знайде. *К.Д. Ушинський*

Пізнай самого себе і ти пізнаєш увесь світ. *Напис у храмі в Дельфах*

Як пізнати себе самого? Зовсім не спогляданням, тільки діями. Спробуй виконувати своє призначення, і негайно себе пізнаєш. *Й. Гете*

Мотивація до роботи – частина мотивації до життя. *Еро Воутілайнен*

Великий успіх починається з маленького шансу. *Андрій Коваль*

Хто не знає, в яку гавань він пливе, для того нема попутного вітру. *Сенека*

Ми працюємо для того, щоб стати кимось, а не для того, щоб отримати щось. *Е. Габбарт*

Рука майстра.

Виріс я серед майстрів. Усі в моїй родині щось уміли. Майстри навчили мене головному - розділяти посутнє і зайве. Щоб самому стати майстром, необхідно вивчити те, що зробили кращого до тебе. А потім створювати свій інструмент. А відтак створювати щось своє, обов’язково СВОЄ. Бодай у чомусь це має бути не просто мистецьким, а й неповторним. Щоразу. Бо повторювати себе – ображати в собі майстра.

Тоді ти піднімешся над рутиною досвіду, виберешся з провінційності суджень і оцінок. І тоді, рано чи пізно, твою роботу помітять люди, а можливо, й Бог. Бо він і сам – Майстер.

Мирослав Дочинець

Чому ми творимо?

Ми творимо, бо краса є світло, порівняно з яким світло сонця – пітьма, як казав мудрець.

Ми творимо, бо шукаємо і чекаємо обновлення. Думок, емоцій, мрій.

Творячи, ми створюємо атмосферу, якою нам хочеться дихати. І якою дихатиме ще хтось.

І створюємо не літери, на барви, не ноти. Ми пориваємося вловити віяння духа й скристалізувати його в летючий образ.

Ми намагаємося піднятися бодай на вершок над землею, над юдоллю світу, над собою. Бо небо на всіх одне, а Небеса – для всіх різні. Прихилити їх до землі (для себе, для когось) – це і є чин творення.

Мирослав Дочинець

Запитання дня

Виявляється, наша нервова система влаштована таким чином, що придумовування чогось нового стимулює центри задоволення. Причому творити може кожен. Достатньо в кожному дні знаходити щось нове, що може нас здивувати. Як казав один мудрець, найважливіше запитання: «Який сенс був у цього дня?» Тобто – що він подарував тобі і що ти йому?

Творення якоїсь цінності чи нової сутності – це вибір свободи, передусім – внутрішньої.

Творення – це обновлення на клітинному рівні.

Творення – це відкриття себе справжнього.

Творення – це пошук і віднайдення ключів до таємниць.

Творення – це збирання перлів радості.

Творення – це уречевлена молитва Творцю.

Творення – це зрощування свого саду безсмертя.

Мирослав Дочинець

Робота-неробота

Формула успіху, зрештою, досить проста штука.

Головне – з’ясувати якомога раніше (!) для себе (!): що б ти хотів робити, якби не треба було робити. І починати поступово, неухильно й радо це робити, поки воно не стане твоєю основною роботою-нероботою. Твоїм сенсом життя. Твоїм способом життя. Просто – Життям.

Мирослав Дочинець

КОРОТКИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ У СФЕРІ ПРОЄКТУВАННЯ

Акценти – елементи композиції, які привертають на себе увагу, домінують над іншими елементами та мають більшу візуальну вагу.

Баланс – гармонійне співвідношення між взаємопов'язаними елементами композиції.

Баланс асиметричний – гармонійне співвідношення між взаємопов'язаними елементами композиції, що утворюється з використанням асиметричних елементів композиції різної візуальної ваги, форми, інтенсивності кольору тощо.

Баланс мозаїчний – гармонійне співвідношення між взаємопов'язаними елементами композиції, що встановлюється рівномірним розподіленням елементів композиції або у випадковому порядку, але жоден з них не виокремлюється із загалу.

Баланс радіальний – гармонійне співвідношення між взаємопов'язаними елементами композиції, що встановлюється розташуванням елементів композиції від центру.

Баланс симетричний – гармонійне співвідношення між взаємопов'язаними елементами композиції, що утворюється шляхом їх віддзеркалення за осями симетрії різного напрямку.

Візуальна вага – сила привернення уваги до тих чи інших елементів композиції через особливість розташування, форми, розміру, текстури, кольору тощо.

Візуальні ілюзії – створення бажаних вражень від предмета продуманим чергуванням елементів, деталей, об'ємів, кольорових плям тощо, спрямовуючи їх в потрібному напрямі.

Гармонія – поєднання, злагодженість, взаємна відповідність якостей (предметів, явищ, частин цілого).

Декоративно-ужиткове мистецтво – галузь українського пластичного мистецтва, що спрямована на створення естетичних виробів для загального вжитку. Декоративний означає «прикрашений», а ужитковий – це практичний, корисний у побуті.

Дизайн – художньо-конструкторська діяльність, спрямована на створення нових видів і типів виробів, які б відповідали вимогам суспільства (корисності, зручності в експлуатації, естетичності тощо).

Дизайн у сфері сучасного виробництва – це творчий процес і результат проєктування промислових виробів, орієнтований на досягнення відповідності створюваних об'єктів естетичним та утилітарним потребам людини.

Дизайн графічний – проєктування гармонійного візуально-комунікативного середовища (шрифти, книжкове оформлення, плакати, упаковки, листівки, марки, буклети, веб-дизайн, товарні знаки, фірмові логотипи, візуальні комунікації (навігації, пікторами) тощо).

Дизайн костюма – проєктування естетичного і зручного одягу, взуття, аксесуарів тощо у певному стилі.

Дизайн промисловий – проєктування знарядь праці, механізмів, транспорту, цифрових пристроїв, побутової техніки, посуду, меблів, предметів побуту та інтер'єрного призначення тощо з використанням комбінації декоративно-ужиткового мистецтва і прикладної науки для поліпшення естетики, ергономіки, функціональності і зручності використання продукту, поліпшення його конкурентоспроможності.

Дизайн середовища (внутрішнє (інтер'єрне) і зовнішнє (екстер'єрне)) – проєктування об'єктів просторового середовища – будівель, архітектурних споруд, інтер'єрних приміщень (громадських, житлових, виробничих), благоустрій територій і ландшафтів (парки, сквери, сади, різноманітні зони відпочинку та рекреації).

Етнодизайн – це процес і результат проєктування корисних, зручних й естетичних виробів в етностилі.

Ескіз – пласке графічне зображення, виконане від руки, без застосування креслярських інструментів із приблизним дотриманням пропорцій частин його конструкції.

Ескіз векторний (геометричне моделювання) – створення зображення в ручній або комп'ютерній графіці з сукупності геометричних примітивів – точок, ліній, кривих тощо.

Ескіз моделі – це графічне зображення моделі виробу, виконане від руки, без застосування креслярських інструментів з приблизним дотриманням пропорцій його частин.

Етностиль – відображення самобутності, художньо-образних уявлень народу, культурного регіону світу про навколишній світ у створених предметах.

Єдність – нерозривний зв'язок елементів і принципів композиції, об'єднаних в гармонійне ціле та підпорядкованих її змісту.

Засоби художньої виразності – візуальні елементи композиції та принципи їх організації.

Знак – предмет, позначка, зображення, які вказують на що-небудь конкретне, мають одне значення.

Зовнішній вигляд – візуальне сприйняття предмета. Джерело естетичної оцінки предмета в процесі його сприйняття.

Імідж – образ особи (зокрема її вигляд і манера поведінки), спрямований на формування громадської думки чи створення певного уявлення про неї.

Індивідуальний (авторський) **стиль** – це прояв суттєвих ознак таланту, здібностей, художнього мислення, естетичного смаку, внутрішнього світосприйняття митця в художньому творі, зовнішньому вигляді. Впізнавана авторська манера, продовження виняткової особистості людини, її внутрішнього світу – своєрідна візитівка людини.

Індивідуальний стиль в одязі – це мистецтво самовираження, вияв через одяг власного світосприймання, цінностей, інтересів тощо.

Інтер'єр – архітектурно й художньо оздоблена у функціонально-естетичному відношенні внутрішня частина будинку, приміщення.

Колір – світловий тон чого-небудь; забарвлення. Це те, як око сприймає відбите від предметів світло.

Кольори ахроматичні – безбарвні кольори, до них належать – білий, чорний і всі відтінки сірого кольору. У перекладі з грецької «а» – заперечлива частинка, «chrome» – колір.

Кольори хроматичні – спектр різноманітних кольорів і відтінків, які можна утворити змішуючи три основні (первинні) кольори: червоний, жовтий і синій.

Кольори монохромні (від грецького *монос* – один) **–** група кольорів, основою яких є один колір та його відтінки.

Кольори поліхромні (від грецького *полі* – багато) **–** група різних кольорів, які утворюють багатокольорові візерунки або орнаменти.

Колірне коло – це діаграма, яка є замкненою стрічкою спектра кольорів та показує взаємозв'язок між ними.

Колористика – мистецтво гармонійного поєднання кольорів та відтінків, що підпорядковані основному тону і створюють єдність композиції.

Композиція – це творча організація системи засобів художньої виразності (елементів і принципів) в гармонійне ціле для відображення ідеї художнього образу (твору).

Композиція фронтальна – твір розглядається з однієї точки, її елементи розподіляються на площині (плакати, тканини, килими, різьблення, фасади споруд, рекламна продукція тощо).

Композиція об'ємна – має форму з відносно замкнутою поверхнею та сприймається з усіх сторін – у тривимірному просторі (предмети побуту, меблі, машини, інструменти та обладнання, скульптури, малі архітектурні споруди тощо).

Композиція глибинно-просторова – складається з матеріальних об’єктів, поверхонь, простору, а також інтервалів між ними (інтер’єри, вулиці, площі, мікрорайони, майданчики, сквери тощо).

Кресленик – документ, на якому зображення виробу або його складових виконане із зазначенням розмірів, масштабу та інших даних. Кресленик виконують лініями та знаками за єдиними правилами та за допомогою креслярського приладдя.

Лінія – риска, смужка на якій-небудь поверхні. Лінія утворюється з’єднанням ряду сусідніх точок, з’єднує простір між двома віддаленими точками, приймаючи при цьому будь-яку форму.

Лінії контурні – окреслюють форму предмета, його обриси, зазвичай лише зовнішні обриси об’єкта – силует. Контурні лінії зображують предмет пласким.

Лінії штрихові – сукупність коротких ліній, завдяки частоті їх штрихів відображають об’ємність, щільність, затінення або текстуру об’єкта. Штрихи можуть бути паралельними або переплітатися, орієнтуватися в будь-якому напрямку.

Мистецтво стилю – художня діяльність, яка творчо відображає дійсність в художніх образах.

Мода – тимчасова перевага масових уподобань, певних смаків, що виявляються у зовнішньому вигляді різних предметів.

Модельєр – престижна професія, спрямована на проєктування нового й оригінального одягу, взуття, аксесуарів.

Мотив – художній образ, фрагмент орнаменту, що багаторазово повторюється і має певний зміст. Характерна особливість зображення.

Мотив (псих.) – потреба людини, те що рухає її діями, вчинками.

Мотивація – сукупність потреб людини, які рухають її діями і вчинками, проте один з них є провідним.

Мотивація вибору професії – система мотивів, спрямованих на реалізацію потреби в оволодінні певним видом професійної діяльності.

Насиченість (яскравість) **кольору** – це характеристика ступеня яскравості або тьмяності кольору, яка залежить від наявності в ньому сірого кольору. Еталоном насиченості вважають колір спектру.

Начерк – незакінчене зображення об’єкта проєктування, намічене тільки в загальних рисах.

Орнаментика – промовиста система знаків, мотивів, орнаментальних композицій, що формувалася впродовж тисячоліть та стала окремою і важливою складовою культури людства.

Орнамент (від лат. ornamentum – прикраса) – оздоблювальний візерунок, побудований на ритмічному чергуванні окремих його елементів (мотивів), які можуть бути великомасштабними і дрібномасштабними, стилізованими і більш натуралістичними.

Перспектива – спосіб зображення на площині об'ємних предметів такими, якими ми бачимо їх з певної точки спостереження (місцезнаходження погляду). Це спосіб зображення тривимірних предметів на двовимірній поверхні.

Потік ритму – більш природний рух, що створюється за рахунок нерівномірних ліній різного розміру.

Прет-а-порте (фр. prêt-à-porter, буквально «готове вбрання») – моделі готового одягу, що виготовлені в стандартних розмірах.

Принципи композиції – основні правила та закономірності, покладені в основу проєктування гармонійного, довершеного твору мистецтва. Це – норми, якими керується дизайнер у процесі проєктування.

Проєктування – процес виявлення і дослідження проблем, моделювання образу й розробки конструкції майбутнього продукту, а також визначення технологічної послідовності його реалізації.

Проєктування етностилю – інноваційне, авторське вираження в створених предметах глибин традиційного народного мистецтва, переосмислення й оновлення традицій.

Пропорція – розмірне співвідношення елементів композиції.

Пропорція золота (*поставити наголос – золотА*) – поділ цілого на дві неоднакові частини, відношення меншої до більшої частини, а більшої до цілого – як 0,618 до 1,0 (618 одиниць на 1000 одиниць *1 : 1,618*).

Простір в композиції – площина, на якій створюється композиція, розміщуються її елементи. Площиною зображення може бути папір, полотно, тканина, дерево, глина, скло, екран цифрового пристрою тощо.

Професія – рід трудової діяльності, що вимагає певних знань і досвіду людини.

Професійна діяльність – діяльність людини в межах своєї професії в певній галузі виробництва.

Професійна кар’єра – успішне зростання, досягнення успіхів у професійній діяльності людини.

Рапорт орнаменту – ритмічне повторення одного елемента орнаменту. Рапортом може бути будь-який мотив: геометричний, рослинний, зооморфний, антропоморфний тощо.

Ремесло – дрібне виробництво готових виробів, що базується на ручній праці майстра.

Реплікація – процес створення копій автентичних виробів, що дають змогу естетично насолоджуватися їх використанням у побуті.

Ритм – рівномірне чергування впорядкованих елементів композиції, порядок поєднання різноманітних ліній, форм, кольорів.

Ритм простий (метричний, регулярний) – рівномірне повторення зазвичай однакових елементів та інтервалів в об’ємно-просторовій та орнаментальній структурі.

Ритм прогресивний – прогресування, тобто поступове зростання, посилення, пропорційне збільшення ліній або форм відповідних розмірів, що створює ілюзію руху – вперед, вгору, вниз, по колу, спіралі тощо.

Світлість (ясність) **кольору** – характеристика близькоісті будь-якого кольору до білого або чорного (світліший, темніший).

Світлотінь – розподіл тіньових штрихів, плям як засіб передачі об’ємності зображуваного, підкреслення форми.

Символ – знакоподібне утворення, зміст якого виходить за власні межі і вказує на багатозначні смисли. Багатозначність визначається внутрішнім світом людини, яка його декодує.

Симетрія – розмірне, пропорційне розміщення частин цілого відносно центру або осі симетрії.

Симетрія дзеркальна – візуальні елементи / об'єкти відбиваються по осі симетрії.

Симетрія обертальна – як предмет на певний кут відносно осі обертання не обертай він виглядає однаково – симетрія збережена.

Симетрія радіальна – рівномірне багаторазове повторення форми і зображення від центру назовні.

Симетрія ротаційна – візуальні елементи / об'єкти, що відтворюють себе при певних змінах (може бути обертальною, радіальною і спіральною).

Симетрія спіральна – рівномірне багаторазове повторення форми і зображення за спіраллю.

Стиль – це образна система стійких засобів художньої виразності, які характеризують певний культурно-історичний період, напрям мистецтва або індивідуальну манеру самовираження митця.

Стиль в одязі – сукупність ознак, стійких елементів, виразних засобів у деталях одягу, які характеризують історичний період або індивідуальну манеру одягатися.

Стиліст – фахівець у створенні індивідуального стилю людини за допомогою одягу, аксесуарів, зачіски, макіяжу, особливого поєднання гами кольорів тощо.

Спеціальність – окрема, більш вузька галузь діяльності в межах конкретної професії.

Текстура – характер будови твердої речовини, властивості її поверхні, розташування її частин, шарів.

Технологія – це сукупність способів і засобів перетворення інформації і матеріалів у продукт за наперед визначеною послідовністю та задля інтересів людини.

Тон (відтінок) **кольору** – властивість, яка визначає наявність основного кольору в іншому. Кожен відтінок основного кольору має самостійну назву, наприклад, відтінки червоного кольору: «рожевий», «вишневий», «пурпурний», «бордовий» тощо.

Точка – невеличка цятка на певному фоні, відтиск кінця олівця тощо. Точки є найпростішим елементом композиції, будівельним матеріалом для створення ліній, різноманітних форм, візерунків, текстур.

Традиція – досвід, звичаї, смаки, норми поведінки тощо, що склалися історично й передаються з покоління в покоління.

Фігура – форма, зовнішній вигляд, обрис чого-небудь.

Фігури геометричні – частина площини, обмежена замкненою лінією, а також сукупність відповідним чином розташованих точок, ліній, поверхонь і тіл, розміщених певним способом у просторі – кола, овали, квадрати, трикутники, прямокутники (найпростіші двовимірні форми), призми, куби, конуси, піраміди (тривимірні форми). Прості фігури можуть об’єднуватися у складні форми.

Форма – обриси, контури, зовнішні межі предмета, що визначають його зовнішній вигляд.

Форми абстрактні – нереальні форми або ледь впізнавані, можуть бути спрощеними або стилізованими формами реальних об’єктів, призначені для передавання інформації, ідей і концепцій.

Формула професійного успіху – виявлення та узгодження власних інтересів, талантів (видатних здібностей), наполегливих дій у партнерській взаємодії, постійне їх примноження забезпечує успіх у професійному самовизначенні і кар’єрі.

Художній малюнок – зображення предмета на площині, зроблене у кольорах – олівцями, фломастерами, фарбами тощо

Ширвжиток – данина плинній моді, популяризація й тиражування одноманітних предметів, примітивне наслідування окремих елементів традиційних виробів. Термін має дещо негативний відтінок і вживається для позначення товарів низької якості.

Список рекомендованої літератури

1. Machacha Tetyana. Cultural and creative potentialof technological education content of the secondary scool pupils. *Intercultural Communication*. 2016. Vol. 1/1. P. 122-135. URL : http://lib.iitta.gov.ua/712562/
2. Антонович С. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів : Світ, 1999. 272 с.
3. Асєєв Ю.С. Джерела: Мистецтво Київської Русі. К., 1980.
4. Безпалько В. Упоминание тканей в письменных памятниках староукраинского языка XIV-XV вв: http://www.kitabhona.org.ua/forums/viewtopic.php?f=10&t=108
5. Будзан А.Ф. Українські народні скрині. *Матеріали з етнографії та мистецтвознавства*. К.: Наук. думка, 1975.
6. Будзан А.Ф. Яворівські мальовані скрині. *Журн. Народна творчість та етнографія*. К., 1968 № 5.
7. Бурков В. Н., Новиков Д. А. Как управлять проектами. М. : Синтег. ГЕО, 1997. 188 с.
8. Василенко В.И. Очерки кустарных промыслов Полтавской губернии. Вып. 1. Полтава, 1900 г.
9. Булашев Г. О. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях: космогонічні українські народні погляди та вірування / Георгій Булашев. К.: Довіра, 1993. 414 с.
10. Вдовченко В.В. (кер. авт. кол.) та ін. Основи дизайну: підручник для 10 кл. загальноосв. навч. закл. Профільн. рівень. [за ред. В.В. Вдовченка]. К.: Педагогічна думка, 2010. 304 с.: іл
11. Вдовченко В.В. Технології: Художньо-проектна творчість. 10-11 кл. Профільний рівень: *науково-методичний посібник для вчителя.* К.: Педагогічна думка, 2017. 180 с.
12. Вдовченко В.В. та ін. Національна художньо-проектна освіта на засадах етнодизайну: теоретико-методологічні основи. С. 3-15 // Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції. Кн. 1 : зб. наук. праць / Полтава : ПНПУ ім.. В.Г. Короленка, 2018. 542 с.
13. Воропай Олекса. Звичаї нашого роду. *Етнографічний нарис*. Мюнхен : Українське вид-во, 1958. 456 с.
14. Глухенька Н.О. Петриківський розпис по дереву *Журн. Народна творчість та етнографія*. К., 1962 р. № 1.
15. Гоголь М.В. Твори. Т. 1. К.: Держ. вид. худ. літ., 1952 р.
16. Государственный музей этнографии народов СССР. Украинцы. Каталог-указатель этнографических коллекций. Ленинград, 1933.– Коллекции № 125, 477, 1349, 2695, 3155, 3261, 3263, 3407, 3548, 3647, 4244, 4255, 4279, 4444, 4776, 5212, 6736, 8087.
17. Грушевський М.С. Історія України-Руси. Т.1.– К.: Наук. думка, 1991.
18. Грушевський М. Життє економічне, культурне, національне 14-17 віків. Том 6//Історія України-Руси. К. 1993.
19. Гудченко З.С. Пам’ятки української дерев’яної архітектури. *Культура і життя*. 1976. 31 жовтня.
20. Декоративно-прикладне мистецтво / Редкол.: [Є. Антонович]; Захарчук-Чугай Р., Станкевич М. / Євгеній Антонович. Львів: Світ, 1993. – 272 с.
21. Жолтовський П.М. Соціальні теми в народному мистецтві XVIII–XIX ст. *Матеріали з етнографії та художнього промислу*. К.: Вид. АН УРСР, 1954.
22. Залізняк Л. Первісна Україна між Європою та Азією. *Первісна історія України*. К., 1999.
23. Залізняк Л. Українці: витоки та історичні долі. К., 2011.
24. Иванов В.В. Жизнь и творчество крестьян Харьковской губернии. Т. 1. Х., 1898.

25. Історія українського мистецтва. Т. 4, Кн. 2. С. 307.
26. Каргер М.К. Археологические исследования древнего Киева. К., 1950.
27. Кара-Васильєва Т. Трансформація давніх образних структур в українських рушниках. Регрес і регенерація в народному мистецтві / Т. Кара-Васильєва. К. : Музей Івана Гончара; Родовід, 1998. 328 с.
28. Коваль Я. Весільні скрині села Ценяви // *Журн. Народна творчість та етнографія*. К., 1970. № 1.
29. Кокоріна Г. Гендерний аспект формування українського національного костюма//Народний костюм як виразник національної ідентичності. К., 2008.
30. Косміна О. Традиційне вбрання українців. Т. І. Лісостеп. К. : Балтія. Друк, 2008. 160 с.
31. Косміна О. Українське жіноче вбрання Київщини. Кінець XIX — поч. XX ст. Наочний посібник. — К. : Хрещатик, 1994.
32. Косміна О. Традиційне вбрання // Українська етнологія: навчальний посібник. — К. : Либідь, 2007. — С. 169—187.
33. Кульчицька А. Орнамент трипільської культури і українська вишивка XX ст. / упоряд. і ред. В. М. Трипачук. Львів, 1995. 71 с.
34. Кустари и ремесленники Полтавской губернии.Полтава, 1905. С. 125.
35. Лемеха В.М. Деревообробні ремесла та промисли. Рукописні фонди ІМФЕ НАН України. Ф. 14 - 2/246.
36. Логвин Г.Н. По Україні.– К.: Мистецтво, 1968.
37. Любченко В. Львівська скульптура 16-17 століть. К. 1981.
38. Маєрчик М. Ритуал і тіло. Структурно-семантичний аналіз українських обрядів родинного циклу. – К., 2011.
39. Маковей Г. Скриньо моя мальована. Очі згори. К.: Генеза, 1996.
40. Малина В. Кам'яні хрести в Україні XVIII – XX ст.: Онтологія. Типологія. Символіка. Функція. Миколаїв: Артіль «Художній крам», 2009. 864 с.; іл.
41. Матеріали з етнографії та мистецтвознавства. К.: Наук. думка, 1975.
42. Матеріали з етнографії та художнього промислу. К.: Вид. АН УРСР, 1954. С. 47—52.
43. Мачача Т. С. Особливості реалізації змісту технологічного профілю навчання профільної середньої освіти в 2018/2-19 н. р. Технології : Нові навчальні програми для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти (рівень стандарту, профільний рівень); Методичні коментарі провідних науковців Інституту педагогіки НАПН України. — К. : УОВЦ «Оріон», 2018. —47 с. С. 38-43. – URL : http://lib.iitta.gov.ua/714048/
44. Мачача Т. С. Технології. Профільний рівень. 10–11 класи. Спеціалізація "Українська народна вишивка". *Навчальна програма закладів загальної середньої освіти.* Міністерство освіти і науки України 2017 р. URL: http://lib.iitta.gov.ua/713755/.
45. Мачача Т. С. Технології: Українська народна вишивка. 10-11 кл. Профільний рівень: науково-методичний посібник. К. : Педагогічна думка, 2017.– 135 с. URL : http://lib.iitta.gov.ua/716084/
46. Мачача Т. С. Проблема формування сутності поняття «проектно-технологічна культура». *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені Драгоманова. Серія № 13: Проблеми трудової і професійної підготовки*. Випуск 6: збірник наукових праць. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. С. 120–125. URL : http://lib.iitta.gov.ua/715172/
47. Мачача Т. С. Методологічні засади культурологічного змісту технологічної освіти / Т. С. Мачача // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2017 рік. К. : Інститут педагогіки, 2017. С. 198-199.
48. Мачача Т. С. Теоретико-методологічні засади проектування змісту технологічної освіти. *Український педагогічний журнал*. 2016. №3. С. 105-114.

49. Мачача Т. С. Трудове навчання: 7кл.: *Підруч. для загальноосвіт. навч. закл.* / Л.І.Денисенко, О.П. Гнеденко, Т.С. Мачача та ін.. К. ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. 192с: іл.
50. Мачача Т. С. Трудове навчання. 8 кл. Обслуговуючі види праці: *підруч. для 8 класу загальноосвіт. навч. закл.* / Т. С. Мачача, Л. І. Денисенко, О. П. Гнеденко, та ін.. К : Педагогічна думка, 2008. 256с: іл.
51. Мачача Т. С. Трудове навчання. Обслуговуючі види праці: *підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закл.* / О. П. Гнеденко, Т. С. Мачача, Н. Г. Левченко та ін. К : Педагогічна думка, 2009. 256 с: іл.
52. Мачача Т. С. Трудове навчання для дівчат: *підруч. для загальноосвіт. навч. закладів 5 кл.* / В. К. Сидоренко, Т. С. Мачача, В. П. Титаренко, С. П. Павх, Г. М. Гаврилюк. Харків : Сиция, 2013. 240 с.
53. Мачача Т. С. Трудове навчання (для дівчат): *підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закладів* / В. К. Сидоренко, Т. С. Мачача, С. П. Павх. Харків : СИЦИЯ, 2014. 272 с.
54. Мачача Т. С. Трудове навчання (для дівчат): *підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закладів* / Т. С. Мачача, В. П. Титаренко, Г. М. Гаврилюк Харків : СИЦИЯ, 2015. 224 с.
55. Мачача Т. С. Трудове навчання (обслуговуючі види праці): *підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закладів* / Т. С. Мачача, Т. В. Стрижова. Х. : ФОЛІО, 2016. 240 с.
56. Мачача Т. С. Трудове навчання (обслуговуючі види праці): *підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закладів* / Т. С. Мачача, Т. В. Стрижова. Х. : СИЦИЯ, 2017. 240 с.
57. Мачача Т. Культуротворчий потенціал освітньої галузі «Технологія». *Рідна школа*. 2007. Лип.-серп. С. 9-12.
58. Мойсеєнко В. Хрест із півмісяцем — вічні символи. К. : Оранта, 2006. 128 с.
59. Моран де, Анри, История декоративно-прикладного искусства. М., 1982.
60. Мурашева В.В. Древнерусские ременные наборные украшения (X-XIII век).
61. Найден О. Народна ікона Середньої Наддніпрянщини в контексті селянського культурного простору / Олександр Найден. К.: ЗАТ «Книга», 2009. 507 с.
62. Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва. Львів: Вид. Львівського держ. ун-ту, 1969.
63. Наумко В. І. Культура і побут населення України. В. І. Наумко. К. : Либідь, 1991. 230 с.
64. Нечипоренко С. Г. Український килим. Київ. 2007. 156 с.
65. Ніколаєва Т. Історія українського костюма. К., 1996.
66. Селівачов М. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія). – 2-ге вид. / Передмова: акад. М. Поповича; Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського Національної академії наук України, Київський державний ін-т декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука, Київський національний ун-т культури і мистецтв, Наукове товариство ім. М. Трохименка / Михайло . К.: Ред. вісника Ант, 2009. 408 с., іл.
67. Словник українського сакрального мистецтва / редкол.: [М. Станкевич], С. Боньковська, Р. Василик, Л. Герус; Ін-т народознавства Національної академії наук України / Михайло Станкевич. Львів: Друк ПТВФ Афіша, 2006. 288 с.
68. Стамеров К. Нариси з історії костюмів. К., 1978.
69. Станкевич М.Є. Українські витинанки / Михайло Станкевич. К.: Наукова думка, 1986. 124 с.
70. Осадча О. Українська хатня ікона-образ кінця XVIII – XX століть як етнокультурний феномен (історія, типологія, художні особливості): дис.

кандидата мистецтвознавчих наук: спец. 26.00.01 / Олена Анатоліївна Осадча. – Івано-Франківськ, 2010. 198 с.
71. Піддячий М. І. Компетентнісний підхід в умовах профільного навчання: соціально-професійне спрямування. Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методол. семінару 3 квіт. 2014 р., м.Київ: [у 2 ч.]. Ч.1 / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), О.І. Ляшенко (заст. голови) та ін.] К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. 370 с. С. 249—256.
72. Пляшко Л.А. Подорож до міста XVIII століття. К.: Наук.думка, 1980.
73. Пономарьов А. П. Українська етнографія. Курс лекцій / А. П. Пономарьов. К. : Либідь, 1994. 320 с.
74. Птуха Ю. Образ світового дерева в українській народній творчості [Електронний ресурс]. URL: http://ukrconf.fl.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/12/4.-Ptukha-Yuliya.pdf.
75. Регрес і регенерація в народному мистецтві. Колективне дослідження за матеріалами Третіх Гончарівських читань / редкол.: [М. Селівачов], О. Бріцина, П. Гончар, Л. Лихач; Музей Івана Гончара, ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського, НАН України. К.: Музей Івана Гончара; Родовід, 1998. 328 с.
76. Самойлович В. Українське народне житло (кінець XIX – початок XX ст.). К.: Наукова думка, 1972. – с. 52.
77. Селівачов М. Р. Лексикон української орнаментики / М. Р. Селівачов. К. : Редакція вісника «Ан», 2005. — 399 с.
78. Сергійчук З. О. Українознавство. Навч. посіб. / З. О. Сергійчук. К. : Університет «Україна», 2011. 186 с.
79. Студенець Н. Традиційний стінопис Поділля кінця XIX – першої половини XX століття. К.: Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України, 2010. – 224 с.
80. Таранушенко С.А. Хата по Єлизаветинському провулку від ч. 35 у Харкові. Х., 1921.
81. Таранушенко С.А. Українські народні меблі // Народна творчість та етнографія. 1957. № 5.
82. Тематико-експозиційний план хати с. Бобрівник МНАП України. / Склала С.О.Щербань (рукопис). К., 1985.
83. Тищенко О.Р. Історія декоративно-прикладного мистецтва України XIII—XVIII ст. К.: Либідь, 1992.
84. Титаренко В.П. Вишивальне мистецтво Полтавщини : навчальний посібник / В.П. Титаренко. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. 508 с.
85. Титаренко В.П. Методика вивчення декоративно-прикладної творчості / В. П. Титаренко ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. 460 с. [Надано гриф М-ва освіти і науки України].
86. Титаренко В.П. Подвижниці народного мистецтва: етнодизайн творів / В.П. Титаренко // Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст. Кн. 1 : зб. наук. праць / редкол. : гол. ред. М.І. Степаненко, упоряд і відп. ред. Є.А. Антонович, В.П. Титаренко та ін. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. С. 123—129.
87. Титаренко В.П. Розвиток дизайн-освіти у вищих навчальних закладах України / В.П. Титаренко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : педагогіка. 2016. № 1. С. 287-290. (ISSN 2311-6382).
88. Туташинський В. І. Закономірності розвитку етнодизайну в технологічній освіті учнів // зб. матеріалів II Міжнар. конгресу «Етнодизайн: європейський вектор розвитку і національний контекст», №1. м. Полтава, 2015. С. 523-527.

89. Українське народне мистецтво. Живопис. Зб. праць. К.: Мистецтво, 1967. № 17, 19.
90. Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник. А. П. Пономарьов, Л. Ф. Артюх, Т. В. Косміна та ін. К. : Либідь, 1993. 256 с.
91. Українське народознавство: Навч. Посібник / За ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горинь, Р. Ф. Кирчіва. Львів : Фенікс 1994. 608 с.
92. Художні промисли України. Альбом. Київ : Мистецтво, 1979. 257 с.
93. Чугай Р.В. Народне декоративне мистецтво Яворівщини. К.: Наук. думка, 1979.
94. Чумарна Марія. Код української вишивки. Марія Чумарна. Львів : Апріорі, 2008. 192 с.
95. Щербаківський Д. Українське мистецтво. Київ—Прага.
96. Щербаківський В. Орнаментація української хати. Рим: Богословії, 1980. 103 с.
97. Щербина В.Г. Композиційні вправи як засіб управління розвитком творчих здібностей студентів художньо-графічного факультету. Кр. Ріг. 1998. 90 с.
98. Юр М. Розписи українських весільних скринь середини XIX – початку XX століття (типологія, іконографія, художні особливості): дис. кандидата мистецтвознавчих наук: спец. 17.00.06 / Марина Володимирівна Юр. К., 1998. 267 с.
99. Юр М. Українські мальовані весільні скрині: типологія, іконографія, художні особливості / Марина Юр. К.: Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України; Ін-т проблем сучасн. мис-ва Нац. академ. мис-в України, 2010. 276 с.: іл.
100. Юр М. Трансформація образності традиційного народного мотиву «вазон» у творчості професійних митців. URL: http://linksdir.com.ua/getlink.php?linkID=33646.
101. Юрченко П.Г. Дерев'яна архітектура України. К.: Будівельник, 1972.
102. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. К. 2009.
103. Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні 16-17 ст. К., 2002.
104. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця 14 до середини 17 ст. Волинь і Центральна Україна. К., 2008.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Мачача Тетяна Святославівна

Проектування виробів в етностилі

навчальний посібник

Обкладинка — Лук'яненко Л.
Верстка — Коломієць А.

(Електронне видання)

Обсяг вид. 7,0 авт. арк.

Віддруковано у ТОВ «КОНВІ ПРІНТ».
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців,
виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 6115, від 29.03.2018 р.
03680, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 12,
тел. +38 044 332-84-73.